

బ్రహ్మశ్రీ దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిలవారు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమోనమః.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

బ్రహ్మశ్రీ

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారిచేఁ బ్రణీతము.

ఇది

శ్రీమత్కోటలంక, వీరవరము, లోనగు తాలూకాల జమీన్‌దారులైన

మహారాజ రాజశ్రీ

శ్రీరాజా రావు చెల్లయ్యప్పారావు బహద్దరువారిచే

గౌరవవశంబునఁ బ్రకటితము.

మద్రాసు:

లారెన్సు అసైలమ్ స్టీమ్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1907.

శ్రీరామ.

కవి జీవితము.

ఈ ప్రబంధమును రచియించిన వారు లఘునాతనులును గవిరత్నంబుల కాకరంబైన దేవులపల్లి వంశమునకు ముక్తామణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ సుబ్బరాయ శాస్త్రిగారు 1853-వ సంవత్సరము జనవరి నెల ర 21-వ తేదికి సరియగు పరీధావినామ సంవత్సర పుష్యశుద్ధ ౧౩ స్థిరవాసరమున జన్మించిరి.- వీరి నివాసము శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థానము లోఁ జేరి యాఁరాజధానికి శాఖానగరంబై, కూచిమంచి తిమ్మకవీంద్రునకుం గడపటి కాఁపురంబైన రావువారి చంద్రమపాలెము. వీరు వైదిక బ్రాహ్మణులలోఁ ద్రైలింగ్య శాఖలోనివారు. (తెలుఁగునాటువారు— తెలగాణ్యులు). వీరిది కౌండిన్యస గోత్రము. వీరి తండ్రిగారు వేంకట కృష్ణశాస్త్రి వారు. తల్లిగారు వెంకమాంబ. సోదరులు తమ్మనశాస్త్రి యను నామాంతరముగల వేంకటకృష్ణశాస్త్రులవారు. ఇప్పటికి వీరి వయసు రమారమి యేఁబది మూఁడు వత్సరంబులు. పండితసార్వభౌములును, గవీంద్రులు నైన వీరి వంశీయులు క్రీస్తుశకము 1598-వ సంవత్సరమున శ్రీ పీఠికాపురరాజ్యసంస్థాపకులయిన శ్రీరావు తెనుంగు రాయని గారి యాదరణాతిరేకంబున నప్పటి నుండియు నిచ్చట నివసించి యున్నారు. చిరకాలముగ శ్రీ పీఠికాపురాస్థాన విద్వాంసులై విశేషగౌరవసత్కారముల నందుచు నప్పు డప్పుడు తమ ప్రభువుల యనుమతి చొప్పున నితరసంస్థానముల కేగి తదధీశ్వరులవలన విశేష సమ్మానముల నందుచు, విజయనగరసంస్థానాధీశ్వరులయిన శ్రీవిజయ రామ మహారాజు గారి వలన నగ్రహారపారితోషికము నంది నటుల వంశావతార వర్ణనములోని యీ క్రింది పద్యమువలనఁ దెలియ వచ్చుచున్నది.

చం. అతనికిఁ బూసపాటికుల•జాగ్రణియుం గవితారసజ్ఞుఁడుం
బ్రతతయశుండు నౌ విజయ•రామనృపాలవరుండు గౌరవాం
చితమతి రాజధానిదరి•సీమ నొసంగెను సర్వసస్యశా
ద్వలఫలసారమౌ వెలగ•వాడ సమాఖ్య మహాగ్రహారముౕ.

ఈ యగ్రహారపారితోషికము నందినవారు రామశాస్త్రులవారు. వీరు సంస్కృతాంధ్రములయందు నిరాఘాట మయినకవితాధాటి గలవారు. వీరి కవితాశైలి దెలియుటకై నిందు రెండు పద్యముల నుదాహరించుచున్నాఁడను:—

చం. భువి నిధియద్భుతం బొకటి ♦ భూరికృపాపరిపూర్ణ పూసపా
టివిజయరామభూరమణ! ♦ ఠీవిని నీకరవాలధారచే
నవయవహానియుం గుపల♦యాహితభేదము లేక మత్స్యభూ
మివిభుఁడు సాంగుఁడై చనియె ♦ మీఁదికి దేవపురాధిగామియై.

మ. మహి నానంద నృపాలు శ్రీవిజయరా♦మస్వామి వా లొస్సఁగి నూ
ర్ద్రిహుసేన్‌ఖానుని మస్తకం బని మొనన్♦రెండయ్యె రెండయ్యె భ
వ్యహరిద్ఘోటకమండలం బపుడు గం♦భీకంచుక గ్రంథియుక్
రహి రెండయ్యె జనానులాపమునకున్♦రవ్వేది వేటారనన్.

వీరి వంశీయులలో బ్రహ్మనశాస్త్రి యను వారు శ్రీమహీపతిరాయనిగారిపై సంస్కృతంబునఁ దారావళి రచియించి పీఠికాపురంబునకు ననతిదూరమున నున్న పగర్దీనుపాలె మను గ్రామములో మాన్య క్షేత్రసత్కారము నందినట్లు వంశావతారవర్ణనములోని,

కం. "తారావళి కృతిగొని యా, స్మారమణుం డతని కొసఁగె♦మాన్యక్షేత్రం
బారూఢి భక్తి మదిఁ జెలు, వారఁ బగర్దీనుపాలె మను♦గ్రామమునన్."

అనుపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. తత్కవితాశైలి దెలియుటకై తారావళిలోని కొన్నిశ్లోకముల నిందు వ్రాయుచున్నాఁడను:—

శ్లో॥ శ్రీయుక్తో శ్వనిభప్రభ శ్శుభకర స్సత్యవ్రతః కృత్యవి
ద్ధీరో ధర్మ్మవరో వదోదశరథాల్లబ్ధోదయ స్సానుజః
దుష్టానాం పరిశిక్షణాయ సుకృతి శ్శిష్టావనాయాచ్యుతో
రేజే రాజవిరాజదాస్యకలిత శ్రీరామనామాంకితః. ౧.

శ్లో॥ గుణోత్తర శ్శ్రీరఘురామభద్రో, భద్రాశ్రయో రుద్రశరాసభేత్తా
విత్రాసవద్భ్యస్స్వవధే మునిభ్య, స్త్రాతనోత్ప్రిత్యయమాశరాణామ్

పైనఁ బేర్కొనఁబడిన రామశాస్త్రుల వారి మనుమఁడగు రామశాస్త్రి సంస్కృతమునందు రామచంద్రోదయచంపువు, సాహితీదర్పణ మను నలంకారశాస్త్రము, బాలభాగవతమునకు వ్యాఖ్యానము, మఱియు ననేక నాటకాదుల రచియించి యిప్పటి

"మైనరు" మహారాజుగా రగు శ్రీవేంకట కుమార మహిపతి సూర్యారావు బహదరు వారికిం బ్రపితామహు లగు శ్రీవేంకట నీలాద్రిరాయ ప్రభువువారి వలన సాహిత్య చక్రవర్తి యను బిరుదము నందినటుల వంశావతార వర్ణనములోని యీక్రింది పద్యము వలన విశద మగుచున్నది:—

సీ. రచియించె నెవ్వాఁడు • కావ్యచంపూప్రబం, ధము రామచంద్రోద • యమను దాని
ఘటియించె నెవ్వాఁడు • కనదలంకారశా, స్త్రము పరసాహితీ • దర్పణంబు
పఠియించె నెవ్వాఁడు • బాలభాగవతాఖ్య, దనరాయమృదు కావ్య • మునకు వ్యాఖ్య
నొనరించె నెవ్వాఁడు • ఘనసత్యధ్వనిభావ, నవరసంబులఁ బెర్గు • నాటకముల.

గీ. నాతని నుతింపఁ దరమె రా • జాధిరాజ, రావు వేంకట నీలాద్రి • రాయలబ్ధ
సరసతరసాహితీసార • చక్రవర్తి, బిరుదపరికరుఁడలరామ • విబుధ వరుఁడు.

ఈ సాహిత్య చక్రవర్తికిం దమ్ముని కొమరుండగు కృష్ణశాస్త్రి విశ్వగుణాదర్శమునకు వ్యాఖ్యానము, తర్కసార మను న్యాయశాస్త్రగ్రంథము, సాహితీసార మను నలంకారశాస్త్రము, రచియించి యధీతిబోధాచరణప్రచారణంబులఁ దనకీర్తి నెల్లెడల వెల్లడించె ననుటకు వంశావతారవర్ణనములోని యీపద్యము నిదర్శనమైయున్నది:—

సీ. తనదువ్యాఖ్యాక్రియా • దక్షత విశ్వగు, ణాదర్శకావ్యస • ద్వ్యాఖ్య వలుకఁ
దనఘనపాండితీ • దార్ఢ్యంబు, దర్కసారంబునాఁ దనరు గ్రంథంబు నుడువఁ
దనసరసప్రబం • ధనిబంధనంబు సా, హితిసార మనుమహా • కృతియె తెలుపఁ
దనసర్వవిద్యాప్ర • దానైకతానత. శిష్యప్రశిష్యగో • ష్ఠియె వచింప

గీ. నలరె శ్రీరామచంద్రపా • దారవింద, యుగళసంసేవనప్రాప్త • నిగమశాస్త్ర
సాకసారస్యసరణిప్ర • శస్తమధుర, మృదువచనపాళి కృష్ణశా • స్త్రీంద్రమౌళి.

ఈయన కవనరీతి దెలియ నొక శ్లోకమునిందుఁ జేర్చుచున్నాఁడను:—

శ్లో॥ కాచిల్లతా తరుః కశ్చి, త్ప్రతికాయాం సదమ్మృతం
అపర్ణా సా స తు స్థాణు, ర్దదాతే కాంక్షితం ఫలమ్.

వీరి కూటస్థులు చేసినపుణ్యవిశేషం బేమియో గాని యేత ద్వంశభవు లందఱు సుగుణ గరిష్ఠులై సద్వృత్తాదులతో నలరి, రాజోపకంఠంబుల విరాజిల్లుచున్నారు. వీరి వంశీయు లందఱు శ్రీరామపదభక్తులును, నంతర్వాణివరేణ్యులును, శ్రీపీఠికాపురా

స్థాన విద్వాంసులు నైయున్నారు. ఈ విషయ మీగ్రంథములోని వంశావతారవర్ణ నము నందిటు లభివర్ణింపఁబడినది:—

ఉ. వేలుపు రాఘవుండు పదివేలపురాణము లన్యు లెన్న నీ
యేలిక లన్నరావుకులు లెప్పటివారల కప్పు డొప్పు భూ
పాళి నిజంబుగాఁ దన కటంచును దేవులపల్లివంశభూ
పాళిదలంచు చుండుఁ దనపాలిటి కీయుభయంబె ప్రాపుగన్.

వీతద్వంశీయు లందఱుం బ్రబంధనిర్మాతలును, బండితసార్వభౌములు నగుటకు వీరి కూటస్థుఁ డొనరించిన తపోవిశేషంబె కారణంబు. ఇట్టిమహనీయగోత్రసంభవుం డగు నిక్కవికుంజరునకు బాల్యంబున వీరిపితామహు లగు సీతారామశాస్త్రిలవారు వీరి కక్షరాభ్యాస మొనర్చి, యప్పటి సాంప్రదాయానుసారముగ సంస్కృతంబునఁ గాళిదాస త్రయము వఱకుఁ జెప్పిరి. పిమ్మటఁ దండ్రిగారి యొద్దఁ గావ్యద్వయము, నైషధము మఱియుం గొన్ని చంపువులు, నలంకారశాస్త్రముఁ, బెక్కులు నాటకం బులు, సిద్ధాంతకౌముదియుఁ, దర్కప్రకరణములు, నించుక జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథపఠన మును గావించిరి. కావ్యపరిచయముగలిగిన నాఁటి నుండియు వీరి బుద్ధి కవితాగోష్ఠి యం దభినివేశము నొందుటం జేసి శాస్త్రాంతరములయందుఁ జొరనీయక కవితా రసంబున వీరి నోల లాడించినది. పిమ్మట నాంధ్రప్రబంధావలోకనము వీరి కవితా సక్తికి మఱి యంత ప్రోత్సాహ మొనరించినది. వీరి పుణ్యవిశేష మేమియో గాని వీరిక విత్వము ప్రప్రథమము నుండియు నాశువునందును బ్రబంధశైలిగనె యలవడినది. వీరు కావ్య పాఠములఁ జింతన చేయుతఱి నొకనాఁడు వీరికి నాంధ్రలక్షణోపదేశకు లును, శ్రీగంగాధర రామరాయ మహారాజ పంలబ్ధలాక్షణికచక్రవర్తిబిరుదాంకితులు నగు కూచిమంచి వేంకట రాయ కవిగారు, తమ ప్రపితామహుఁ డగుతిమ్మకవిచే రచి యింపఁబడిన రసికజనమనోభిరామములోని

కం. నదమా పొక్కిలి జాంబూ,నదమా మైచాయ కోక•నదమా పదమా
పదమా జడ నడుము వియ,త్పదమా నూగారు గూఢ•పదమా చెలికిన్.

అను పద్యము ప్రసంగవశంబునఁ జదివి యిప్పటివార లీసరణిని మృదుమధుర శైలిం గవిత రచియింప నోపుదురే!!! యన నంతట తత్క్షణంబ యీప్రతిభాశాలి

కం. రసమా తనురుచి జితసా,రసమా వదనంబు వనధిరసమాహితసా
రసమా, నమాకచము సా,రసమా నడ నుడువు లమృతరసమా చెలికిన్.

అని చదువ నాతువున నింతసరసముగాఁ జెప్పిన నీయొప్పిదంబునకు మెప్పు లీయఁ దగు నని కౌఁగలించుకొని దేవులపల్లివారింటఁ బుట్టిన నీ కిట్టి ప్రజ్ఞాపాటవం బలవడుట వింతయే యని సంతసంబునఁ బ్రశంసించి యప్పు డప్పు డిట్టి గోష్ఠీవశం బుల వీరినిఁ గవితాగోష్ఠిం బ్రౌఢుఁ జేసిరి. అప్పటి నుండియుఁ జాటువున వీరు శ్లోకం బులు రచియించుచున్నారు. అప్పటివానిలోఁ బ్రధాన మగునది శ్రీరామపంచాశత్తను రామస్తవ మొక్కటియే. ఇది సంస్కృతంబున నేఁబదిశ్లోకములు గలిగి కృష్ణకర్ణామృత మువలె నమృతప్రాయమై యున్నది.

వీరు మొదటి నుండియు గీర్వాణగ్రంథంబులు చదువుచు, గీర్వాణభాషాపరిశ్ర మము చేసిన వారగుటం జేసి, వీరి కవనంబు సంస్కృతపదభూయిష్ఠంబై యున్నయది. వీరి కమరము కాండత్రయము కంఠస్థంబు. విశ్వ నానార్థరత్నమా లాది నిఘంటువులు వశోవిధేయంబులు. వీరు పరిశీలించిన సంస్కృతాంధ్రకావ్యనాటకప్రబంధంబు లనే కంబులు. వీరి నెద్దియేని నొక యుదాహరణంబు గోరఁ బుస్తకభాండాగారం బనఁ దగు వీరి రసనాంగణంబువలన నుండి వేనవేలు పద్యంబులు, శ్లోకంబులు, ప్రసరించు. వీరి గ్రహణధారణాశక్తి యత్యద్భుతంబు. 1879 - వ సంవత్సరము నవంబరు నెల యందు భరతాభ్యుదయప్రబంధకర్తలును, శతావధాన ధురీణులు, నగు శ్రీవిద్వాన్ స్మాద భూషి వేంకటాచార్యులవారు దమ యవధాన నైపుణ్యంబుఁ జూపఁ బీఠికాపురంబు న కేతెంచి, దాన కర్ణులును విద్యాభోజులును నగు శ్రీగంగాధర రామ రాయ మహా రాజు గారి కారుణ్యపాత్రతం బడసి, వారి కొల్వుకూటంబునఁ దమ యవధాన విశే షంబు ప్రదర్శించిన, రసికావతంసం బగు నారాజచూడామణి తదవధానవైచిత్ర్యం బునకును నసాధారణధారణాసామర్థ్యంబునకు నెంతయు సంతసించి తగుపారితో షికంబుల వారల సంతుష్టులఁ గావించి యిట్లనిరి:— సభ్యులారా! మనయాస్థానంబున నేతాదృశ విచక్షణు లెవ్వరేని నివ్వటిల్లుదురే! యని ప్రశంసించిన పిమ్మట నాసభాస దులలో నొకరు లేచి దేవా! దేవరసాంస్థానిక విద్వాంసులగు దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రుల వారిపుత్రులగు సుబ్బరాయశాస్త్రులవారుఁ దమ్మన శాస్త్రులవారు, నీయవధానంబునకు సమర్థు లని విన్నవించిరి. ఇటు లాచెప్పినవార లింతకుఁ దొల్లి యిక్కవీంద్రుని మేధా

విశేషంబును, నాటకకవితాకౌశలంబును, మాత్రమెఱింగిన వారలె కాని యిమ్మహనీయుని ధారణాశక్తి గాని యవధాన వైశద్యంబును గాని కనియు వినియు నెఱింగిన వారలు గారు. తత్క్షణంబ యమ్మహారాజాగారు చంద్రమపాలెమునుండి వీరల రావించి మన ప్రబంధకర్త కీగోష్ఠి విశదీకరించిన, నీశతావధాని దానింతకుఁ బూర్వము నెన్నఁడేనియు నిట్టి శతావధానము నొనరింపని వాఁడ నయ్యు నభినవభోజులైన దేవర సమక్షవిశేషంబున నిందులకు సాహసింపఁ గల నని విన్నవించి యమ్మఱునాఁడు సావధానంబుగ శతావధానం బొనరించె. "విద్వానేవ విజానాతి విద్వజ్జనపరిశ్రమ" మ్మనునటు లాయాచార్యులవారు నాయవధానంబున విరచింపఁ బడిన పద్యంబు లన్నియు సాకల్యంబుగ నాకర్ణించి యిది యొక సావధానవిరచితం బగు ప్రబంధంబు భాతి రసబంధురంబై యున్నది గాని ఛందోమాత్రప్రధానంబు లైనసాధారణులయవధానంబులవలె నున్నది గాదని విస్మేరచిత్తంబుతో నారాజహంసోత్తముతోఁ గొనియాడుచు విన్నవించి, దానం దనివి తీరక యాయవధానంబులోని యాక్రిందిపద్యముం గూర్చి యిటు ప్రశంసించిరి:— "ఈపృచ్ఛకులలో నొకరిచే

శ్లో॥ ద్రౌపద్యాః పాండుతనయాః, పతి దేవర భావుకాః
న దేవరో ధర్మరాజ, స్సహదేవో న భావుకః.

అను శ్లోకంబునకు నచ్చతెనుంగున నాంధ్రీకరణం బొనరింప వలయు నని కోరఁబడినది. ఇట్టి యవధానంబుల నిట్టివి యనుచితంబు లని నాచేఁ దెలుపఁబడినను నది పాటిసేయక పరీభవవృత్తితో నిది యడుగఁబడినది. అయిన నిమ్మహాకవీంద్రుచే ననాలోచితంబుగ నెంత సరసముగా నాంధ్రీకరింపఁబడినది. హాహా!!! వీరి కూర్పు నేర్పు:—

చం. జముకొడు కీడుపట్టియును ♦ జన్నపుటోరెపు ఱేనికందు దూ
ర్పుమనియగాని వెజ్జులకుఁ♦బుట్టినవారును బావగార్లు తేం
డ్లు మఱఁదు లౌదు రైదుగురి♦లోఁ గడుఁ జిన్నతఁ డెన్న బావగాఁ
డు మఱఁది గాఁడు పెద్దయతఁ♦డుం దగఁ ద్రోవది కెంచిచూచినన్

ఇట్టి యవధానంబుల శతధావ్యాప్తమైయున్నమనంబుతో నిట్టిభాషాంతరీకరణం బసాధ్యంబు. ఎవ్వడేని నిశ్చలచిత్తంబుతో నిట్టివి రచియింపవలయును. అప్పు

డైన నిట్టి యక్లిష్టపాకంబున రుచియింప రచియించుట యబ్బురంబు గాదే!" యని యాపద్యంబుల నన్నియుఁ దా వ్రాయించికొనిరి. అప్పుడమ్మహారాజు గారు మన యాస్థానంబున కెంత విఖ్యాతి దెచ్చిరని కొనియాడుచు విశేషసత్కారంబుల నిమ్మహామహుని గౌరవించిరి. పదంపడి వీరిచేఁ బలుమాఱులు పలుతావుల యందష్టావధానంబులు చేయఁబడినవి. 1903-వ సంవత్సరంబున శ్రీయెడ్వర్డుగారి పట్టాభిషేకోత్సవ సమయంబునఁ బీఠికాపురంబునఁ జేయఁబడిన యష్టావధానం బిప్పటికిఁ గడపటిది. ఈయవధానముం గూర్చి శశిలేఖాపత్రికలోఁ బ్రశంసింపఁబడినది. దాని నిందుఁ బొందుపఱచు చున్నాఁడను.

"1903 సం॥ ఫిబ్రవరి 24-వ తేదీ.

శ్రీ పీఠికాపురాష్టావధానాభినందనశ్లోకాః

శ్రీ పీఠికాపురీశాస్థాన కవీమహార్ఘ్యవాగ్వైభవౌ

శ్రీ సుబ్బరాయశాస్త్రి శ్రీవేంకటకృష్ణశాస్త్రి ణౌజయతాం

భోకవికులావతంసౌ!

శ్లో॥ అద్రాక్షుం పద్యరత్నై రమృతరసఝురీవర్షుకై ర్హర్షదాత్రీం
స్పష్టా మష్టావధానద్రుతతరరచనే ప్యద్భుతాకారజుష్టాం
యాంస్మాకీం విశ్వహృద్యాం శుభతరకవితా మభ్యవిందం చ తస్మా
దానందాశ్చర్యసింధువ్యతికరవివశీభూతచేతస్క భావమ్.

శ్లో॥ ఆశుకవితాపి భవతో ర్విలంబవిరచితకవిత్వసధ్రీచీ
వితనోతి హృది బుధానాం ప్రమోదపారంపరీసుధాపూరమ్.

శ్లో॥ వివిధావధానసమయే ప్యేవంవిధకవనశాలినో ర్భవతోః
యదిదీయేత విలంబ స్తథాకథంస్యా త్కవిత్వసంరంభః.

శ్లో॥ రసదృక్ప్రతిభాసీమ్నో, ర్లోమ్నోభూషాప్రదానమతనుతయా
సానుగుణపక్షపాతి న్యాచంద్రార్కం సమేధతాం రాజ్ఞీ.

ఇత్యభివందతి శ్రీమదమరచింతాత్మకూరు సంస్థానాస్థానవిద్వాన్ ఘంటాశత ప్రబంధరచనాధురంధర శ్రీబాలసరస్వతీ తర్కతీర్థ శ్రీనివాసాచార్యాః.

ఇప్పు డాత్మకూరుసంస్థానంబు నలంకరించి యుండు బాలసరస్వతీత్యాది బిరుదాంకితు లగుశ్రీమాన్ శ్రీనివాసాచార్యులవారు మాపత్రికలో ముద్రింపఁ బడిన యవధానవిషయమును జూచి మిగుల సంతోషించి యీశ్లోకముల వ్రాసి పంపిరి. విద్వాంసుల పరిశ్రమము విద్వాంసులకే వేద్య మనుట వ్యక్తమే కదా. పత్రికాధిపతి"

అస్పృతగసవర్ణకంబు లగుమీపద్యంబులఁ జూచి మిగుల సంతసించితిని. నాకు కవిత్వమునందు నింత సరసముగాఁ జెప్పుటకు నానందరసమగ్నుఁడనైతిని. ఒకింత విలంబ మొసఁగిన పిమ్మట మీకవిత యెట్లుండునో. ఇట్టి ప్రతిభాశాలులకు బంగారు పతకము (మెడల్), సాలుజోడును బారితోషిక మొసఁగిన మ-రా-గా-శ్రీ. శ్రీరాజా రావు చెల్లయమ్మారావు బహదరు కోలంక వీరవరము వగయిరా జమీందారిణీ వార లాచంద్రార్క మభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధుల నలరారుఁ గాత మని పైశ్లోకముల కర్థము. ఈయవధానము వీరన్నదస్తు లిరువురుం గలసి యే యొనర్చిరి.

శతావధాన మొనరించిన యామునినాఁట నుండియు శ్రీగంగాధర రామ గాయు మహారాజావారు సర్వదా తమసాన్నిధ్యంబున సముచితసత్కారంబులఁ గౌరవించుచుఁ బ్రతిదినంబును వీరితోఁ గవితాగోష్ఠి వినోదించుచు వీరి కవితా రుచి యందు విశేష ప్రీతి గలిగి తమతోపాటు వీరికి శాశ్వతకీర్తి సమకూర్పఁ దలఁచి పరంపరాగతమై వ్రాయఁబడి తమదుర్గంబున భద్రంబుగ నున్న 'ఆశీఖత్తు'(వంశచారిత్రమును.) సంస్కృతంబునఁ జంపూప్రబంధంబుగ నిక్కవీంద్రులచేతను దెనుంగున వీరిసోదరుల చేతను రచియింపఁజేసిరి. సంస్కృతంబున "రాజవంశముక్తావళి" యను పేరిట విలసిల్లుతమవంశ చారిత్రమును 1882-వ సంవత్సరమునందుఁ గృతినంది, సాకల్యంబుగ గ్రంథం బంతయుఁ జిత్తగించి, తమపూర్వరాజన్యుల మాన్యచారిత్రాకర్ణనంబువలనను, ననల్పకల్పనాశిల్పనంబులం దనరినకవితామాధుర్యంబునకును, నానందపరవశులై యిందులకుం దగిన సత్కారం బేఁ జేయఁగలనే యని నారాజ్యంబ మీ కిచ్చితి నని యీ కవిసార్వభౌముని సింహాసనాసీనుం గావించి, తమయభినవభోజబిరుదాంకము నవ్వ

ర్థంబుగ నొనరించిరి. పిమ్మట నిక్కవితాపట్టభద్రుండు దేవా! యీరాజ్యభారంబు వహియింప దేవర భుజాదండంబె సమర్థంబుగాని నేవహింప సమర్థుండనే యని తత్క్షణంబ వారి రాజ్యంబు వారికె సమర్పించి "సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేనకి" మ్మను దానికిం దార్కాణ చూపిరి. పిమ్మట శ్రీగంగాధర రామరాయ మహారాజ ప్రతిష్ఠాపితంబైన పీఠికాపురాంగ్లేయప్రధానపాఠశాలయందుఁ దమ ప్రభువుల యానతిని సంస్కృతోపాధ్యాయపదవి నధిగమించిరి. పాఠశాలయందు వీరలుండినది మిక్కిలి స్వల్పకాలము. 1890-వ సంవత్సరమునందు మహాకవిమల్లణకృతంబైన శివస్తవము నాంధ్రీకరించిరి. సంస్కృతంబునంగల శబ్దార్థపదగుంఫనం బంతయు గలిగి యీ యాంధ్రీకరణం బెంతయు సమంజసముగ నున్నది. ఆసంవత్సరంబుననె శ్రీగంగాధర రామారాయ మహారాజుగారు దేవతాకవితారీతిం బరీక్షింప స్వర్గరాజ్యసింహాసనాలంకృతులైరి. అప్పు డిక్కవిశిరోమణికిం గల పరితాపమునకు మేరయుండునే! తొల్లి కృష్ణరాయనిర్యాణమునందు పెద్దనకవీంద్రుండు తనపరితాపసూచకంబుగ రచియించిన సీ॥ ఎదురైనచో దనమదకరీంద్రము నిల్పి...... ....అనుపద్యమురీతిని రాజవిశ్వాసదీక్షాదీక్షితులయిన యిక్కవీంద్రశిఖామణులచేఁ దమనిర్వేదద్యోతకంబగు నీ సీసపద్యము విరచింపఁబడియె.

సీ. శతలేఖినీపద్యసంధాన మురసి, మాయల్లు డటంచు నెయ్యమునఁ బలికె
నెలమి వంశావళీకృతి గాంచి వంశంబు, చిగిరించె ననుచు హర్షించి పొగడెఁ
బ్రభులసింహాసనం బెక్కించి రాజ్యంబు, మీదే యటంచు నర్థిలి నొసంగెఁ
గౌమరువిద్యాభ్యాసగోష్ఠిఁ జిరంజీవి, మీశిష్యుఁ డంచుఁ బేర్మిని వచించెఁ
బ్రథితదేవులపల్లిసుబ్బారాయశాస్త్రి, యస్మదాస్థానవిద్వాంసుఁ డనుచుఁ బిలిచె
నట్టిశ్రీరావురామరాయాధినాథు, నాకమున కన్పెదైవ మేమందు నకట.

అందులకె గుందుచు సంస్కృతోపాధ్యాయత్వము విడనాడి కింకర్తవ్యతానభిజ్ఞులై యుండిరి. మఱియు నాసమయంబుననె దత్తతరాజుగారికిని శ్రీమైనరు రాజుగారికిని దటస్థించిన యభియోగవివాదములు వీరి కెసుమంతైన మనస్స్థైర్యము గలిగింప వయ్యె. వారియాశ్రితులకు నెంతయుం బరితాపము గలుగఁ బతివ్రతాగ్రగణ్యయు, సాధుజనశరణ్యయు, సుగుణమణిగణావలంబయు నగు శ్రీమంగయాంబ యను శ్రీవారిపట్టంపుదేవేరికింగల నిర్వేద మింతయని వచింపఁ దరమె. తా మిట్టిదుఃఖసముద్రంబున

నీఁదులాడుచుండినను గృపాలవాలయైన యాసాధ్వీరత్నంబు పరితాపదోధూయ
మానమానసు లగునీకవీంద్రుల కిట్లుహితోపదేశ మొనరించిరఁట:— విపశ్చిద్వరేణ్యు
లారా! యిట్టి యిక్కట్టులనె కదా ధైర్యం బవలంబింప వలయు నని మిముఁ బోంట్లు
పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈచిన్నికుమారుని మన కప్పగించి యమ్మహారాజుగారు నాకలోకా
ధిపత్యము వహించిరి. మనమీ చిరంజీవినిజూచికొని యాదుఃఖము మఱవవలయు నను
మొదలగు ధైర్యోక్తుల వీరల నూరడించిరి. ఆమెను జూచియైన మనము ధైర్యముఁ బూన
వలయు నని యెట్టకేలకు ధైర్యవంతులైరి. పసంపడి యమ్మహాసాధ్వి యిక్క
వీంద్రులనుతనిర్విశేషంబుగ నాదరించిరి. కటకటా! దైవ మెంత పాపిరో గాని
యమ్మహాసాధ్వియైనఁ దనచిన్నికుమారుని ముద్దుముచ్చటలఁ జూడ నీయకయ త్వరలో
నమ్మహారాజు సాన్నిధ్యమున కనిపె. ఆమె చరమావసరంబున మనకవీంద్రుల బుత్ర
ప్రాయులుగఁ జూచి పోషింపఁ దమ సోదరికిం జెప్పిరఁట. నాసమయంబున శ్రీభర్తృ
దారకులకుఁ బినతల్లియు, సకలసాధ్వీమతల్లియు, నౌదార్యకల్పవల్లియు, నగు మహా
రాజ రాజశ్రీ శ్రీ రాజా రావు చెల్లయమ్మారావు బహదరువారగు కోలంక వీరవరము వగ
యిరా జమీన్దారిణీవారు సముచిత గౌరవంబులతో వీరిం గారవింపకుండిరేనియు,
దేవబ్రాహ్మణ భక్తియుక్తులును, స్వామికార్యధురంధరులును, నీతియుగంధరులును, సదా
చారసంపన్నులు నగు శ్రీచెలికాని జగన్నాథరాయనింగారు తదభియోగముఖ్యసహా
యులుగాఁ జేర్చుకొని, వీరికి ధైర్యోత్సాహములు గలుగఁ జేయకుండిరేనియు, రాజ
విశ్వాసప్రథమగణ్యులగు వీరి ధారణాదిశక్తు లేమగునో నేనూహింపఁ జాలను. అట్టి
సమయంబున నయ్యభియోగ విజయార్థంబు శ్రీజగన్నాథరాయనింగారు చెన్నపురికి
వీరింగూడఁ దోడ్కొని యేగినప్పు డచ్చటఁ బ్రకటంబైన వీరిప్రజ్ఞావిశేషాదికము
గొంత 1895-వ సంవత్సరము పిబ్రవరి 9-వ తేది గల యాంధ్రప్రకాశికయం దిట్లభి
వర్ణింపఁబడినది.

"A Telugu Pundit."

"మైలాపూరిలో నిపు డొక కవిగారు విచ్చేసి యున్నారు. వారి పేరు దేవుల
పల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారు. వీరి నివాసము గోదావరిజిల్లా పీఠికాపురము. వీరాంధ్ర
గీర్వాణములయం దతిమనోహరముగఁ గవితఁ జేయఁ గలరు. అష్టావధానమును జరిపె
దరు. వీరు కొన్నిరోజుల క్రిందట పిబ్రవరి ౧-వ తేది సుమారు మూఁడు జాముల
వేళకు తిరువలిక్కేణి పార్థసారథిస్వామివారి దేవాలయమునకు వెళ్లగా నపు డకాల

మఱుటచే తలుపులు మూయఁబడియుండెను. కొందఱు వైష్ణవులు వెలుపలి మంటప మునఁ గూర్చుండి యేవో గ్రంథములఁ జూచుచుండిరి. ఇమ్మహాకవి వారలం దగ్గఱి అయ్యా గర్భమందిరము మూయఁబడియున్నదే! స్వామిదర్శన మెప్పుడు కాఁగల దని పృచ్ఛజేసిరి. స్థలమాహాత్మ్య మెద్ది యేనియున్నఁ దెలుపవలయు ననిరి. వార లందుల కిడిన యుత్తరమునఁ దనివి చాలక నాకవీశ్వరుండు భగవంతు నుద్దేశించి:—

శ్లో॥ స్వామిన్! పార్థతురంగచోదనకళాక్లిష్టక్రియాలజ్జయా
లీనస్త్వం కిము గర్భమందిరతలే బద్ధ్వాకవాటద్వయం
అస్తు త్వచ్చరితం జగత్సువిదితం కో వా న వేత్తి స్ఫుటం
సాన్వృత్తి స్తవ పార్థసారథి విభో భక్తానురక్త్యైఖలు॥

అను శ్లోకముం జదివిన నచ్చటి వైష్ణవులు నివ్వెఱపాటు జెంది స్వామీ! మీరార్యులు, యీశ్లోకమం దుండినది, తమ రాశువుగ వచించినట్లు దోచెడిని, అట్లైన దీని యర్థము మీముఖతః విన వలతు మనిన దాని న్వారు తేటతెనుంగున వివరించిరి, ఎట్లు నిన:—ఓ స్వామీ! పార్థసారథి విభో! మున్ను పార్థుని గుఱ్ఱములఁ దోలిన నీచకృత్యమునకై లజ్జనొంది యీ రెండు తలుపులును బిగియ మూసి గర్భమందిరమునఁ డాఁగినావా! ఉండుఁగాక తమచరిత్రము జగద్విదితమే! అది యెవ రెఱుంగరు. ఆ పని తాము పూనినది భక్తులను రంజింపఁ జేయుకొఱకే కదా! యని నుడివిరి. పిదప నాదేవాలయమునందుండువారలు వారిని మిగుల గౌరవించి, రథసప్తమి దినమున మంచియుత్సవము జరగఁగలదు. ఆదినమున స్వామి దర్శనమునకు విచ్చేయవలయు నని కోరిరి. అప్రకారము కవిగారు రథసప్తమిని స్వామిని దర్శించి యీ క్రింది పద్యముల నుడివిరి:—

శా. స్వామీ! నీకరుణాకటాక్ష గరిమన్ వర్ణింపఁగా శక్యమే!
యేమో డాఁగితివంచు మేలముగ నిన్నేఁ బల్కితిం గావునన్
నా మీఁదం బొర పూనఁగాఁ దగదు నన్ నానాప్రపంచావన
ప్రేమాకల్పకపార్థసారథి హరీ శ్రీకృష్ణ రక్షింపుమీ.

మ. నొగలందు న్నివసించి పార్థునకు సంతోషంబునం గెల్పు గూ
ర్చు గతి న్నామదిఁ గోరుకార్యమునకున్ తోషంబుగాగం జయం

బగురీతిఁ ఘటియింపు చెన్నపుర వాసా వాసవస్తవ్య భ
వ్యగుణాలంకృతపార్థసారథి ముకుందా భక్తబృందప్రియా.

వీరు మఱియొకసమయమున మైలాపూరులో మిత్రనుంగలి నుండఁగా 32 యిండ్లు గల చక్రములు మూఁడు వ్రాసి యందు ముప్వురు కొన్నినియమముల మేరకు నడుగుచు రాఁగా నక్షరములు చెప్పుచు నొకశ్లోకము పృచ్ఛకుని యిష్టదైవస్తుతి గలదిగా నుడివిరి. వ్యస్తాక్షరి నొకటిని వారికిఁ దెలియని భాషలోని వర్గముల పృచ్ఛకు లియ్యఁగా దానిని క్రమముఁ జెప్పుటయే కాక తలక్రిందుగ నొప్పఁ జెప్పిరి. అడిగిన సంఖ్యగల యక్షరమును జెప్పిరి. వాని వివర మేమనిన:— ఒక చక్రము దత్తాత్రేయనుతి. ఇందుఁబృచ్ఛకుఁడు 32 యిండ్లుగల చక్రమునఁ గోరినయింటి కక్షరముఁ జెప్పుచు రాఁగా 32 యిండ్లను నిండిన వెనుకఁ గ్రమముగఁ జదువ నీశ్లోక మేర్పడియె:—

శ్లో॥ సమస్తసద్గుణాధారం, యోగిసంఘాతశేఖరం
కార్తవీర్యార్జునగురుం, దత్తాత్రేయమహంభజే.

మఱియొక చక్రమున నిట్లే యాంజనేయ స్తుతి నిమిడ్చిరి. ఇందుఁబృచ్ఛకులు మహారాజశ్రీ గురుజాడ అప్పారావు పంతులుగారు బి. యే. అదెట్లనిన:—

శ్లో॥ సీతాశోకాపహర్తారం వారాశితరణక్షమం
శ్రీరామపాదభక్తంతమాంజనేయంభజామ్యహమ్॥

దీని పే రుద్దిష్టాక్షరి. ఇఁక మూఁడవయది నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందుకు 32 యిండ్లుగల చక్రమును వ్రాసి యందు బేసి సంఖ్యగల యిండ్ల నెల్లఁ బృచ్ఛకుని యిష్టమువచ్చినట్లు హల్లులను వ్రాసియుంచఁగాఁ గవి యాహల్లుల పయిన యుక్తములయిన యచ్చులను సరి సంఖ్యగల యిండ్ల నేదేని యక్షరముల నిమిడ్చి పృచ్ఛకు నిష్టదేవతను స్తుతియించుట. దీనికై రచియించిన శ్లోక మెద్దియనిన:—

శ్లో॥ కాళీపతే నమో గంగా, జటామాళే సితాభ తే
చంచత్తేజో యతీడ్యేయ, రమేట్యాతేషు సుందర.

ఇది శంకరస్తుతి. వ్యస్తాక్షరికిచ్చినది యిందుక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నది.

శ్లో॥ టోల్ ఫర్ ది బ్రేవ్, ది బ్రేవ్ దటార్ నో మోర్
ఆల్ సంక్ బినీత్ ది వేవ్, క్లోస్ బై దేర్ నేటివ్ షోర్

ఇందులోని వ్యస్తాక్షరియు నుద్దిష్టాక్షరియు నేకకాలముననే జరుపఁబడినవి. అష్టావధానము చేయఁగలవారికి వీరెం డేకకాలమునఁ జేయుట గొప్పపనిగాకున్నను నాసమయమున నచట నుండిన నాకు మాత్ర మచ్చెరువుగఁ దోఁచెను. దీనియందలి యక్షరముల వేర్వేర చీటీలపయి వ్రాసి వరుస తప్పించి యవ్వడప్పుడొకటిగ నిచ్చినఁ గడపటఁ గ్రమముగ నడిగినఁ గ్రమముగ నొప్పఁ జెప్పిరి. తలక్రిందుగను జదివిరి. ఇన్నవ యక్షరమేదియన్నం దత్క్షణము బదు లొసంగిరి. ఇట్టిధీయుక్తులఁ గల్పించు నప్పరమేశ్వరుని నేర్పు నేమని కొనియాడుదుము. ఇట్టికవులం దగురీతి సన్మానింపఁ గల భోజుఁడుఁ, గృష్ణదేవరాయలు నెందున్నవారో కదా.

కడచినవారమునందుఁ దమ పత్రికలో మైలాపూరిలో జరిగిన యొకయష్టావధానముం గూర్చి కొంతవ్రాయఁబడి యుండె నాయవధానముఁ జేసినవారి ప్రజ్ఞావిశేషంబుల విశదీకరించినది చాలదని వగచి తద్వృత్తాంతము వివరంబుగ నీక్రిందఁ బొందుపఱచెద. సభజరిగినది గత ఫిబ్రవరిమాసము 19-తేది రాత్రి 9-గంటలు మొదలు 11-గంటలవఱకును; స్థలము శ్రీశివస్వామయ్యర్ బి. యే. బి. యెల్ గారి గృహము; సభ్యులు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులగు యజ్ఞేశ్వరదీక్షితులవారు, మ-రా-శ్రీ-హైకోర్టు వకీళ్లు రామకృష్ణయ్యర్, వి. సి. దేశికాచారియార్, వి. సి. శేషాచారియార్, పి. యస్. శివస్వామయ్యర్, యస్. గోపాలస్వామయ్యంగారు, ఆర్. కుప్పుస్వామయ్యర్, జీవాజీగోపాలగండేకర్, పోలీసుఆఫీస్ మేనేజర్ ఎ. కృష్ణస్వామయ్యర్, ఎమ్. కృష్ణరావుగారు, ఎమ్. విశ్వనాథయ్యర్, మొదలగు ననేకులు. అవధానిగా రేకకాలమున గమనించినవిషయము లెవ్వియనిన:—1 వి. సి. దేశికాచారియారుతోఁ జదురంగము నాడుచుండిరి. 2. ఒకటొకటి సంబంధములేని మూఁడు శ్లోకములయందుండి ప్రతిశ్లోకమునందు నొకపాదము తీరున మూఁడుపాదములు ముగ్గురు సదస్యులు చదివిన, నవధానిగారు స్వకపోలకల్పితముగా నాల్గవపాద మొకటి రచియించి, యానాల్గుపాదములతో నైన నీశ్లోకమున కన్వయమును నర్థమును జెప్పిరి:—

శ్లో॥ అయంస తేతిష్ఠతిసంగమోత్సుకో, విభావరీభాతిసదంబుజేన
మడ్డుద్వయంకుండలమండితానాం, మృగేసరోదాతుమనాంమృగాక్షి.

ఇందు మొదటిపాదము కుప్పుస్వామయ్యరుగారును, రెండవపాదము శివస్వామయ్యరుగారును, తృతీయపాదము శేషాచార్యులవారును, నిచ్చిరి. 3 వ్యస్తాక్షరి. ఇందు శ్రీదేశికాచార్యులవారు "పళ్ళమయినయెనప్పుడు పదియాదేనిక కెళ్ళమెయ్యెక్కలిందానల్పు" అను నటువపద్యమునందలి యక్షరముల వేర్వేరు చీట్లలపై లిఖియించి వానివరుస దప్పించి యపుడపు డొక్కొక యక్షరము నిచ్చుచు రాఁగా నవధానాంతమున శాస్త్రులవారు దానిం గ్రమంబుగఁ జదివిరి. 4 నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందు శ్రీదేశికాచార్యులవారొక శ్లోకమున సరిసంఖ్యగల స్థానములయం దుండు నక్షరము లివియై యుండవలయు నని నిర్దేశించి శ్రీరామనుతి వచ్చునటుల నొక శ్లోకము రచింపుఁ డన్న నవధానిగారీరీతిన రచియించి జదివిరి:—

శ్లో॥ సీతేత్థ్లోకైకనాథావభృశంరామాళిగోశుభ,
ద్రవ్యటయూథప్రియోదారశ్రీలస్వచ్ఛభుజాయుధ.

5. ఆశుధార. ఇందు శ్రీవస్వామయ్యరుగారకస్మాత్తుగా నవధానకాలమున నారికేళతరువు స్వర్ణింపుఁ డన్న నవధానిగారీశ్లోకము నుడివిరి:—

శ్లో॥ నారికేళతరురేష శోభతే, వారియంత్రపృథునాళవత్పురః
ఆత్మనోగ్రఫలనిర్గళత్పయఃపూరబింబపరిపూర్ణచత్వరః ॥

6. అవధానకాలమందవధానిగారిపయి శ్రీశేషాచార్యులవారపుడపు డొకపుష్పము వైచుచుండ వారు వాని లెక్కించి 143 అని చెప్పిరి. 7 అట్టికాలమున శ్రీవిశ్వనాథయ్యరుగారు కొన్ని రాగములు శుద్ధముగాను మఱికొన్ని మిశ్రమముగాను బాడిన వానిం గమనించుచుండి యవధానిగా రవధానాంతమున వాని నామములను వరుసయుఁ దెల్పిరి. దీనికు లగు నీ శాస్త్రులవారా కాలమున జరిగిన విశేషగడిబిడి నెంతయుం జలింపక నీవివిధక్రియలం గావించుటయ గాక, మఱికొంద ఱున్నచో వారుకోరిన వర్ణనలం బొందుపఱచి యేవృత్తముల నయినం గవిత్వముం జెప్పెద మనిరి కాని, యాకస్మికముగ నాకేయిం గూడినయాసభయందు సభ్యులుకొద్దిగ నుండినందువలనను గాలవిళంబన మగునని వెఱచియు నింకొకదినమునఁ బగటిపూఁట నింకొక గొప్పసభ గూర్పఁ దలంచి యప్పటి కాసభం జాలించిరి. ఆశుకవిత్వములును నష్టావధానములయందలి కవిత్వములును రసవంతము లైయుండఁ జాలవు. ఈయవధానిగారి కవిత్వ మటు గాక యెల్లప్పుడు సరసమై మెలఁగుట మిగుల నాశ్చర్యము. ఇది యాయవధాన వృత్తాంతము. ఇఁక వీరి

యాశుకవిత్వమునకు రెండు దృష్టాంతములఁ జెప్పెద. ఫిబ్రవరి 24 వ తేది యమావాస్య నాఁ డీయవధానిగారును నేనును, మఱికొందఱుమిత్రులతో సముద్రస్నాన మపేక్షించి యుదధితీరంబునఁ బోవు చుంటిమి. అపుడు పయిఁబయిఁ గ్రమ్ముకొని మ్రోయుచు వచ్చుచుండెడు కెరటముల నీక్షించి శ్రీశాస్త్రులవారీశ్లోకముల నుడివిరి:—

శ్లో॥ అపారోహమితివ్యర్థంగర్జసిత్వంపయోనిధే
త్వత్తుల్యోవాధికోవానుసంసారోస్త్యాభిరీక్ష్యతే.

శ్లో॥ గోత్రత్రాణధురీణపావనధునీశ్లిష్టాకృతేబాడబా
ధారత్వన్మహిమానభిజ్ఞమనసాస్యబ్ధైమయాగర్హితః
క్షంతవ్యంభవతాసకల్మిషతనుర్యస్త్వజ్జలే మజ్జతి
ద్రాగున్మజ్జతిసోప్యపంకవిషయస్సంసారతోసారతః.

ఒకరేయి నీయవధానిగారును, పైనజెప్పఁబడిన దీక్షితులవారును, శ్రీశివస్వామయ్యరుగారి యింట నుండఁగా వారు దమ యెదుటనున్న "మూన్‌లైటుషేడ్డు" దీపమును వర్ణింపు డన శాస్త్రులవారీశ్లోకము నాక్షణమే చదివిరి:—

శ్లో॥ దీపచంద్రమసోర్మధ్యేదీపఏవహిదీప్తిమాన్
బిభేతితమసశ్చంద్రస్తమోదీపాద్బిభేతియత్.

వీరు శ్రీరామభక్తులు గావున రాతినాతిఁ జేయు రాముని మహిమంబు చేతనంబుల నిట్లుజేయు టరుదే ?

మఱియు నీకవిగారు తమ భర్తృదారకుని యభియోగవాద విజయ సమయమున నిక్కడకు వచ్చియుండి 1896 సం॥ నవంబరు నెల 2-వ తేదిని సాయంకాలమున శ్రీ పార్థసారథిస్వామివారి కోవెల కేగ నపుడును దలుపులు మూయఁబడి యున్నందున నీ క్రింది పద్యమును నుడివిరి:—

ఉ. వచ్చినవేళ నెప్పుడుఁ గవాటము జాటుగ మూటుకొందువో
లచ్చిమగండ! నీకుఁగల లజ్జ తెఱంగు నెఱుఁగలేక వి
వ్వచ్చునినాఁటిలోటు దలఁపంబడి యోపకదజ్జయంబు మా
కచ్చుపడంగఁ దెచ్చియిదునంతకుఁ గావలెఁ బార్థసారథీ!

ఆ మఱునాఁడు పగలు 11 ఘంటలకు స్వప్రభుపక్షంబుగాఁ దపభియోగవాదము స్థిర పఱుపఁబడిన తీర్మానముతో జయంబుగలిగె"

ఇట్లు,

విద్యాభిమాని.

వీరి జ్ఞాపకశక్తిం గూర్చి వీరి యవధానములం దిలకించిన చెన్నపట్టనవాస్తవ్యులచే నొసఁగఁబడిన యోగ్యతా పత్రికలను, మఱిగొందఱు తగుమనుష్యులచే నీయఁబడిన నిర్ణయపత్రికలను నిందు వ్రాసి తదనంతరోదంతము విశదీకరించుచున్నాఁడ.

MYLAPORE
8th November, 1896.

Devulapally Subbaraya Sastri Garu, a Pundit attached to the palace of the minor Rajah of Pittapur, gave a performance of Ashtavadhanam before a large audience at Mylapore. His remarkable powers of memory in repeating in their proper order, over fifty letters in Tamil and Hindustani (languages with which he is unacquainted), given out to him at random and at long intervals and his ready versification in Telugu and Sanskrit on specified subjects in spite of numerous restrictions, were greatly admired and every one present was immensely pleased with the whole performance.

(Sd.) P. R. SUNDARA AIYER,
High Court Vakil.

,, T. GEEVAJI,
High Court Vakil.

,, V. C. SESHACHARI,
High Court Vakil.

,, K. KRISTNAMACHARI,
High Court Vakil.

,, R. ANANTAKRISTNA SASTRI,
Pandit, Adyar Library.

,, A. KRISTNASWAMY AIYER,
Manager, Office of the Inspector General of Police, Madras.

(Sd.) R. SWAMINADHA AIYER,
Ag. Professor of Mathematics Presidency College, Madras.

,, S. KUPPUSWAMI AIYER,
1st Assistant, Revenue Board.

,, V. KRISTNASWAMI AIYER,
High Court Vakil.

,, V. KALYANARAMA AIYER,
High Court Vakil,

మైలాపురి

8-తేది నవంబరు 1896.

శ్రీ పీఠికాపురము మహారాజుగారి యాస్థానవిద్వాంసు లగు దేవులప
సుబ్బరాయశాస్త్రులవారిచే మైలాపురంబున నొక గొప్పసభయం దష్టావధానమ
జరుపఁబడినది. వీరికిఁ దెలియని హిందూస్థాని ద్రావిడభాషలలో వరుస క్రమమును
దప్పించి మిక్కిలి వ్యవధికాలములయందు నీయఁబడిన యేఁబదియక్షరములకు నధికముగ
పద్యమును యుక్తక్రమమున మరల నప్పగింపఁగలిగిన వీరి ప్రసిద్ధికర మగుజ్ఞాపకశ-
యు, నెన్నియభ్యంతరములు గలుగఁజేసినను గోరిన విషయములలోఁ దెనుఁగునను స
స్కృతమునందును నాశుకవిత్వముఁ జెప్పనేర్పును, మిక్కిలియు నాశ్చర్యమును గలిగించి
నవి. సభాసదు లందఱు వీర లొనరించిన యవధానమునకు మిగుల నానందము
బొందిరి.

పి. ఆర్. సుందరయ్యరు,
హైకోర్టు వకీలు.

టి. జీవాజి,
హైకోర్టు వకీలు.

వి. సి. శేషాచారి,
హైకోర్టు వకీలు,

కె. కృష్ణమాచారి,
హైకోర్టు వకీలు.

ఆర్. అనంతకృష్ణశాస్త్రి,
అడియారు లైబ్రరీపండితుఁడు.

ప. కృష్ణస్వామి అయ్యర్,
ఇనస్పెక్టరు జనరల్ ఆఫీసు మానేజరు

ఆర్. స్వామినాథ అయ్యర్.
ఆర్ట్సుంగు ప్రొఫెసరు.

యస్. కుప్పుస్వామి అయ్యర్,
ఫస్టు అసిస్టెంటు రివిన్యూబోర్డు.

పి. కృష్ణస్వామి అయ్యర్,
హైకోర్టు వకీలు.

పి. కల్యాణరామయ్యర్,
హైకోర్టు వకీలు.

మఱియు నీ నెల 8-వ తేదీని జరిగిన యీ యవధాన సమయమున మ-రా-రా-శ్రీ
వి. కృష్ణస్వామి అయ్యరుగారు రీకవిగారి కొక సమస్యనొసఁగిరది యెద్దియనిన:—

„ శ్లో. చంద్రజ్యోత్స్నా స్ఫురతిగగనే పశ్యనీలోత్పలశ్రీః ."

ఇందునకుం గవిగా రయిదు నిమిషములలో నిట్లు రూపకాతిశ యోక్త్యలంకా రముగా విస్ఫూర్తిఁ జేసిరి:—

శ్లో. జీమూతాళిర్వ్యహాతి మహతీస్తార కాశ్చంచరీకా
శ్చాంపేయాగ్రే దధతి వలనోల్లాస లీలామిదానీం
చిత్రంమందక్రమ ముపసరత్యద్రి శృంగాగ్రతోసా
చంద్రజ్యోత్స్నా ప్రస్ఫుర తిగగనే పశ్యనీలోత్పలశ్రీః.

Devulapalli Subbaraya Sastri and Venkatakrishna Sastri have very kindly shown Mrs. Andrew and myself some wonderful feats of memory which have greatly pleased us. We have never seen any thing so good before.

PITTAPUR, 16-12-03. (Sd.) J. ANDREW, *(Member Board of Revenue).*

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారును నీ వెంకట కృష్ణశాస్త్రిగారును విశేష దయతో మాదొరసానిగారికిని నాకును జ్ఞాపకశక్తిని గనబఱచెడు నద్భుత వినోదములను జూపిరి. ఇందువల్ల మేము విశేషానందము నొందితిమి. ఇంతబాగుగ నున్న దానిని మే మెన్నడును గని యుండలేదు.

పిఠాపురం, 16-12-1903. జే. ఆన్డ్రూ

(రివిన్యూ బోర్డు మెంబరు),

Pandits D. Subbaraya Sastry and D. V. Krishna Sastry gave an excellent performance in Indian Mnemonics at Pittapur on the 13th Instant. I was very much pleased with the wonderful feats of memory performed by the highly talented brothers.

PITTAPUR, 14-4-1904. (Sd.) L. C. WILLIAMS, *Inspector of Schools, Northern Circle.*

పండితులగు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారును నీ వేంకటక్రిష్ణశాస్త్రిగారును బిఠాపురమందు నీ నెల పదమూఁడవ తేదిని జ్ఞాపకశక్తిని దెలిపెడి యద్భుతమైనహింందూదేశసాంప్రదాయపు వినోదమును జూపించిరి. ఇట్టి యతిశయమైనప్రతిభగల యీ యన్నదమ్ములచేత కనఁబఱుపఁబడిన పై వినోదములకు నేను మిగుల నానందించితిని.

యల్. సి. విలియంస్,

పిఠాపురం
14-4-1940.

ఇన్‌స్పెక్టరు ఆఫ్ స్కూల్సు,
నార్తరన్ సర్కిల్.

శ్రీమైనరు రాజావారి యభియోగవిజయవార్తనాకర్ణించి యమితానంద రసమగ్నులై యత్యుత్సాహముగల తద్విజయోత్సవ వాసరంబులనిక్కవిగారిమ్మ హేంద్రవిజయ ప్రబంధము విరచింప నారంభించి ముగియించిరి. పిమ్మట 1903 సంవత్సరమున శ్రీరాజా చెల్లయమ్మారావుబహదరు జమీన్‌దారిణీ వారిచేఁ బ్రతిష్ఠాపితంబైన పిఠాపురము హైస్కూలులో మరల వీరు సంస్కృతోపాధ్యాయత్వమునొందిరి. ప్రస్తుతము వీర లాబాల్య కవితాప్రసంగ శీలాభిలాషులును, సకలసుగుణగణవిరాజమానులును, దినదినప్రవర్ధమానులును, శ్రీమద్రావువంశపయఃపారావార రాకాసుధాకరులును, శ్రీగంగాధర రామారాయ మహారాజతనూభవులును, తత్పట్టమహిషీమంగయాంబికాగర్భశుక్తిముక్తామణులును, బాల్యావసానపరిలబ్ధహరాణభాషాప్రథమపరీక్షాసాఫల్యులును, సకల హరాణ్యప్రభుజనాదిశ్లాఘనీయచారిత్రులు నగు శ్రీమద్రావు వేంకటకుమార మహీపతి సూర్యారాయప్రభువరేణ్యులకు నుపాధ్యాయులుగ నున్నారు. మొన్నటి విజయదశమి నాఁడు జరిగింపఁబడిన దర్బారు మహోత్సవమునందు "రామరాయవిలాస" మను మఱియొక ప్రబంధమును విరచించి శ్రీమైనరు మహారాజుగారికిం గృతి నొసంగిరి. అప్పుడిక్కవీంద్రుల యెడలఁ గనపఱుపఁబడిన గౌరవసత్కారంబులు తమ తండ్రిగారిచే జరిగింపఁబడినగౌరవంబులతోఁ దుల్యంబు లనుటకంటె నిప్పటి సమయములో నివి యెక్కుడనియే చెప్పవచ్చును. ఈరాజశిఖామణులు నిట్టికవీంద్రులచే నేఁటేఁటఁ బ్రబంధంబులఁ గృతులఁగైకొనుచుఁ దాముం బ్రబంధకర్తలై భోజరాజ కృష్ణదేవరాయలవలె నిజకీర్తి నెల్లెడలఁజల్లి యితోధికరాజ్యసమృద్ధితోఁ జిరకాలము ప్రజారంజనముఁ జేయుచుఁ బరిపాలింప గటాక్షింపఁ బరమేశ్వరుని బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఇకర్ణవీంద్రమనిచే రచియింపఁబడిన గ్రంథములు.

౧. శ్రీరామపంచాశత్తు. సంస్కృతము. శ్రీరామస్తవము. 1875 సంవత్సరమున రచియింపఁబడినది. అముద్రితము.

౨. మందేశ్వరశతకము, తెనుఁగు. నీతిప్రధానము. 1879. అముద్రితము.

౩. శ్రీరామవంశముక్తావళి. స్వప్రభువంశచారిత్రమును దెలుపు సంస్కృతగ్రంథము. ఇది ౧౦ సరములు గలిగి విచిత్రగాథలు గలిగి నవరసాకరమై చదువరులడెందంబులకు విందు గల్గించుచున్నది. అముద్రితము.

౪. మల్హాణస్తవము. ఆంధ్రీకరణము. 1882, ముద్రితము.

౫. కుమారశతకము. రాజనీతి దెల్పునది. ఆంధ్రీకరణము. ముద్రితము.

౬. కుమారశతకమునకు వ్యాఖ్యానము.

౭. మహేంద్రవిజయము. ప్రబంధము. ఆంధ్రము. ముద్రితము.

౮. రామరాయవిలాసము. అముద్రితము.

పై గ్రంథములలో కొన్నిటి నుండి కొన్నిశ్లోకంబులను గొన్నిపద్యంబులను నిందుదాహరించుచున్నాఁడను.

శ్రీరామపంచాశత్.

శ్లో॥ వదనే మృదుమందహాసలీలం వచనే సత్యకథాప్రసంగలోలం
నయనే సదయారసం పుమాంసం చరణే చేతనితాత్మచూర్ణమీడే.

శ్లో॥ సహిత స్సహజన్మభి స్త్రిభి,ర్యస్సహితస్స్వైరపిహారకేళిభూర్యః
సమయానరయాతటంపినీల,స్సమయాన్స్వప్నగతోవ్యలోకిబాలః

మందేశ్వర శతకము.

శా. రాజు ల్భోజులువంటివా రొదవ నారా కాళిదాసోపమ
శ్రీజాగ్రత్కవిరాజులుం గల రిలన్ శ్రీరామచంద్రోపముల్
క్ష్మాజాను ల్గలరేని వాయుజనిభు ల్దాసు ల్గలా రేల యీ
యోజల్ పిండి కొలంది నిప్పటియుఁగా నూహింప మందేశ్వరా.

మ. వినయంబే సుగుణం బగుం బరులకుం బ్రేమంబు పుట్టించి లా
లనముం జెందును మెప్పు చేర్చి బహుధా లాభంబునుం బొందు భ
క్తిని సంధించి సమర్చనం గొనును బ్రీతి న్నించి మేలందనో
పు నటుల్గాన జగానఁ దాదృశగుణంబుం గాన మందేశ్వరా.

శ్రీరామవంశముక్తావళి.

శ్లో॥ జ్ఞాతార శ్శ్రోతార స్తోతారః కాంక్షితార్థదాతారః
నేతార స్సంతి యది ఖ్యాతా రచయింతి సత్కృతీః కవయః.

శ్లో॥ మాతా స్తే దదృశుః కిలా త్తవిస్మయా మాపాండుగండద్వయీం
సాధ్వీం గర్భభరాలసాం నృపకులస్త్రీలక్షణైర్లక్షితాం
చింతావిక్లబమానసా మనితర ప్రేక్ష్యామపీదృక్తయా
సంద్రష్టా మిమాం మైథిలీం భగవతః ప్రాచేతస స్యాశ్రమే.

మల్లాణ స్తవము.

శ్లో॥ కాంతాకచప్రచయచపుష్పసుగంధిగంధ,
లుబ్ధభ్రమ ద్భ్రమరకర్బురకంధరాయ
గంధర్వయక్షసురసిద్ధకిరీటకోటి, సం
ఘట్టఘృష్టచరణాయ నమ శ్శివాయ

క. శ్రీకరకామినీకచపరీతసుమప్రచయోరుసౌరభ
స్వీకరణభ్రమద్భ్రమరవిభ్రమకర్బురకంఠకాంతికిన్
నాకసదుత్తమాంగమకుటాగ్రవిఘట్టనఘట్టితాంఘ్రిపీ
ఠికమనీయమూర్తికి ఘటించెద వందన మిందుమౌళికిన్.

శ్లో॥ అన్యైరవిందమకరందహృతాళిబృంద,
మందారకుందదళదామభి రిందుమౌళే
పూజాం విధాయ భవతో విలసంతి దేవ
దేవేంద్రమందిరవరై స్సహ సుందరీభిః.

ఉ. కొంద ఱమందభక్తిఁ దమ♦కుం దులకింప మరందబిందుని
ష్యందమిళిందబృందహరి♦చందనకుందనవారవిందకో
టిం దగ నీదుపూజల ఘ♦టించి పురందరమందిరంబులం
దుందురు సుందరీకలన♦ మొందుచు నందుల నిందుశేఖరా.

కుమారశతకము.

శ్లో॥ మంత్రకాలంవినా సర్వ, జనసేవ్యస్థలే వస
యతః కుమార త్వాంద్రష్టు, మాయాం త్యర్థార్థినో జనాః,

గీ. మంతన మొనర్చునప్పుడు♦ మాని యితర, వేళలం దెల్ల జనులు సే♦వించుచోటఁ
గొలువొనర్పుము కర్జముల్♦ దెలిపికొనఁగ, జనము నినుఁ జూడ వచ్చుఁ గావునఁ గుమార.

శ్లో॥ మా మానం భజ మాలస్యం మా లక్ష్యం మా ప్రగావితాం
త్వం కుమారాగతాన్ పశ్యన్ పూర్వాభాషీ ప్రియంవద.

కం. మానం బూనకు మలసతఁ, బూనకు ప్రగల్భదనము లాడఁ♦ బూన కలక్ష్యం
బూనకు ప్రజ రాఁగని హిత, మానట్టుల మున్నె పలుకు♦ మయ్య కుమారా.

రామరాయవిలాసము.

సీ. నునుఁగుట్టుపట్టుమే♦ త్తని మెత్తకోశిరీ, జగజంపుపల్లంపు♦ జిగిబిగింపు
టంగువారుజగాడి♦టంపుజల్తారుము, ష్పిరిచుట్టుఘూముచా♦ పెన్హారంగు
పాన్నెఱుంగులరికా♦బులుబలుతోరంపు, హొన్నుల మెడపట్టె♦ ముకుటుచాల
మొగముట్టుసొంపు బెం♦పులకెంపుకళ్లెంబు, చొక్కంపుఁజిక్కని♦ సోఁగవాగె
చుఱుకునిడువాలుతరటుకు♦చ్చుల బెడంగు, పీలిగఱులతురాయర♦బ్బిహుమాయి
దగినముస్తాబొనర్చి వ♦స్తాదులిరువు, రచ్చటికిఁ దెచ్చిరేళిక♦ యాజ్ఞవడసి.

ఉ. తమ్ములనెమ్మిఁగమ్మ దవు♦దవ్వులఁ గన్గొని సన్న చేసివా
ర్వమ్ములఁ గూర్పఁ బంచితిరె♦ వచ్చిరె సాదులుస్వారి కేగ నె
య్యమ్మున మమ్ము రమ్మనుట♦ కా యిటువచ్చితి రంచు నుండ మో
దమ్మునఁ జిన్నిమన్నలను♦ దండకు రండని యవ్వ నవ్వుచుక్.

కం. ఏమిర చిన్నికుమారా! యీముప్పురు నేగదలంచి • శే స్వాకి నీ
కేమైనఁ జెలుప లేదే! నీమాటయె తలఁపరై రె• నెయ్యపృటన్నల్.

మాధవస్వామిరథవర్ణనము.

సీ. సారనేమిస్ఫుర • చ్చక్రషట్కయుతంబు, విలిఖితదంపతి • విలసనంబు
సఫలరంభాస్తంభ • సంభాసమానంబు, నగ్రలసజ్జాతు • పార్శ్వయుగము
నైకసంఖ్యాకఘం • టావళీసహితంబు, బహుళదర్పణదీప • భాజనంబు
నభ్రంకషసుదర్శ • నాంచితకలశంబు, కీలితపక్షిరా • ట్కేతనంబు.

గీ. నగుచుఁ దనరారు రావువం • శాంబురాశి, పూర్ణహిమధామ నీలాద్రి • భూపతనయ
సూర్యరామేంద్రుఁ డాదర • స్ఫూర్తి నిడిన, సుందరం బగుమాధవ • స్యందనంబు.

పద్మవర్ణనము.

మ॥. కమలం బేపారు ధాత్రిం • గలితపరిమళా • క్రాంతదిఙ్మండలంబై
విమలాంభఃపూర్ణవాపీ • విపులతరసరో • బృందసందీపితంబై
కమలాకాంతానివాస • క్రమఘనపదమై • కంజపత్రాక్షనాభీ
రమణీయంబై విధాతృ • ప్రసవసదనమై • రాజితంబైనరీతిన్

శ్రీ రాజావారు సర్వపురంబున నిర్మించిన గోపురాదికములవర్ణనము.

సీ. కట్టించె నెవ్వాఁడు • ఘనచిత్రములతోడ, గోపురంబును దాఁకు • గోపురంబు
నిర్మించె నెవ్వాఁడు • నిర్మలోదకముక్తి, వాపికాసవిధసో • పానసరణి
స్థాపించె నెవ్వాఁడు • సచ్ఛక్తివఱలంగ, వరవరము నిలోక • గురువరేణ్యు
నియమించె నెవ్వాఁడు • నిత్యోత్సవంబులు, భావనారాయణ • స్వామివారి

గీ. కవని శ్రీసర్వవరపుర • మందుభక్తి, నతఁడు రాజన్యమాత్రుఁడే • మతిఁ దలంప
రాజదీపాసరేబిలు • ప్రభృతిబిరుద, శాలి శ్రీరామరాయభూ • పాళిమాళి

మాధవస్వామి రథ వర్ణనము, పద్మవర్ణనము శ్రీ లేటురాజావారు సర్వపురంబున నిర్మించిన గోపురాదికముల వర్ణనము గల పద్యంబులు గవిగారిశతా ధానములోనివి.

వీరిగ్రంథంబు లన్నియు మొదటినుండి తుదవఱకు నొకరీతిగ నుండిరసపుష్టితో నలరారుచున్నవి. మఱియు నాశుప్రబంధశైలులం దెలుపు చంపకమాలయు, పుష్పబాణవిలాసమున కాంధ్రీకరణమును, నత్యశతకమును, శృంగారసారమను భాణమును మొదలగు పెక్కు గ్రంథములు చిన్నచిన్నవిగా రచియింపఁబడినవి గలవవియు స్వప్రభు శిఖామణి పట్టాభిషిక్తులయిన వెనువెంటనే తదాజ్ఞావశంబున ముద్రితంబులై ప్రకటితంబులగుచుండ నిమ్మహాకవీశ్వరులు విద్యాభోజు లగుశ్రీసూర్యరాయ మహారాజుగారి కీర్తి వ్యాపింపఁజేయుచు, నింకయు ననేకప్రబంధంబులు రచియించి మనయాంధ్రమండలికివిఖ్యాతిఁదెచ్చి, యనామయం బైనచిరాయువుతో నభివృద్ధి నొందఁబరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

పీఠిక.

"చతురతవిత్వ తత్త్వపటు • సంపద యొక్కరిసొమ్ము గాదు భా।
రతిదయ సౌధవార్ధి, కవి • రాజుల మానసముల్ ఘటంబులా।
యతముకొలంది లబ్ధమగు • నయ్యమృతంబు—"

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యుఁడు చెప్పినట్లు కవితాప్రావీణ్య మొకదేశమువారి దని కాని యొక్కకాలమువారి దని కాని చెప్ప వలను పడదు. భారతీకృపాసముద్రముయొక్క లోఁ తెఱింగినవారును, దరిచూచినవారును, లేకున్న నెవ్వ రెప్పట్టున మథించినను బ్రయత్నానురూప మగులబ్ధి సమకూరును. అట్లగుటం జేసి ప్రబంధము లన్నియు నేకఫక్కికము లై యుండు నని కాని సర్వవిధములఁ బ్రాచీనగ్రంథములే మార్గప్రదర్శకము లని కాని తలంచుట యుక్తియుక్తము కాదు. ఇంతియకాక లోకానుభవము ననుసరించి జ్ఞాన మధికమగుచుండుటయు, జ్ఞాన మభివృద్ధి యైనకొలఁది మనుష్యుల యభిప్రాయములు మాఱుచుండుటయు, నేకాలమున రచింపఁబడినగ్రంథముల యందాకాలమువారి మనఃప్రచారములు ప్రతిబింబితము లై యుండుటయు, నెల్లరకుం దెల్లమైనవిషయములే. అయిన నాంధ్రకవితాపితామహుని కాలము మొదలు నేఁటివఱకు రచియింపఁబడి యుండు ప్రబంధములలో నొకటి రెండు తక్కఁ దక్కిన వన్నియు నొక్కతీరుననే యున్న వను సంగతి సుప్రసిద్ధమే కదా! కథాసంవిధానమునఁగాని, వర్ణనాంశములఁ గాని విస్తారభేదము లేదు. ఇట్టిస్థితికిఁ గారణ మారసి చూచిన స్పషము కాక పోదు. పుర, సింధు, నగాద్యష్టాదశవర్ణన లావశ్యకము లనుటయే కాక,

వానిపద్ధతులఁ గూడఁ దెల్పి, మనలాక్షణికు లేర్పఱిచిన నియమము వలనఁ బ్రబంధరచనకుఁ దొడఁగినవారందఱు, కథాసందర్భానుగుణము లగువర్ణనలఁ జేయుటకు బదులుగా నాయావర్ణనల నిముడ్చుటకుఁ దగినకథాసందర్భములకై వెదకికొనుచు, గతానుగతముగా గ్రంథములు వ్రాయుచుండిరి. ఇదియే వైలక్షణ్యాభావమునకు ముఖ్యకారణము. దీనితో నాఁగిన బాగుగనే యుండును గాని నియమశృంఖలలచేఁ గట్టుపడి, బుద్ధికి స్వచ్ఛందప్రచార మొసంగక, నూతనమార్గములపొంతఁ బోక, కాలక్రమమునఁ దమకుఁగల కల్పనశక్తిఁ గూడఁ బోఁగొట్టుకొనిరి. ఏకవిషయమై యనేకులు వ్రాయునప్పుడు హృదయంగమము లగుకల్పన లక్షయముగాఁ దోఁచుట యసంభవ మగుటం జేసి, కొంతకాలమైన పిదప శబ్దాడంబరమునఁ దమ తమ యుత్కృష్టత స్థాపింపఁ జూచిరి. క్రమముగాఁ బాండిత్యప్రకర్షమే కవననైపుణియను భ్రాంతికి లోనైనవారై, యర్థగౌరవము, భావవివరణము, రసస్ఫూర్తి మున్నగు చిన్నెల మన్నింపక పోయిరి. కొందఱు రచనాచమత్కృతిఁ జూపఁ బ్రయత్నించి యున్నను, వారికల్పనలు, ప్రాచీనగ్రంథములలోని వానివలెఁ గాక, స్వభావవిరుద్ధము లై, విపరీతము లై, వర్ణితాంశములను సహజాకృతులతోఁ జనువు వారిమనశ్చక్షుస్సులకుఁ బ్రదర్శింపలేకున్నవి. సర్వదా గగనమార్గముననే సంచరించుచు, విసివినచో వృక్షశిఖరమున విశ్రమించుచు, సాధారణముగా నేలపైఁ గాలు మోపనివిహంగంబు భంగి, నీకవుల రచనాసామర్థ్య ముత్ప్రేక్షాంతరిక్షమునందును, భూషసభాగ్రమునందును గన నగుటయే తప్ప, సృష్టివైచిత్ర్యవర్ణనల కెన్నఁడో కాని దిగకున్నయది. భూభరణశక్తిచే గర్వించియుండుపర్వతంబులు, నున్నతగోత్రోద్భవంబులయ్యును జనసామాన్యమునకు జీవనాధారము లై యెల్లర నుల్లసితాం

తరంగులఁ జేయుతరంగిణులును, ఫలసమృద్ధి గనియు నమ్రత మఱ వనితరువులును గూడ వర్ణనీయము లేకదా! తృణీకృత దేవేంద్రు లగు రాజచంద్రులగాథలవలెనే, సుగుణగణసమ్మాన్యులగుసామాన్యులకథలు కూడఁ బ్రబంధరూపమున రచింపఁదగినవియే కదా! కష్టసుఖములును, దారిద్ర్యైశ్వర్యములును, దివారాత్రములఁ బోలె జంటలుగా నుంటం జేసి, ప్రకృతియొక్క ద్వైరూప్యమును గావ్యముఖమున విశదీకరిం చుచు, భగవత్సంకల్పముల నెల్లరకుం దెల్లముగా వెల్లడి చేయుచు, నింద్రియగోచరము లయ్యు మనస్సునకు నగ్రాహ్యము లగువిషయముల యొక్క గూఢార్థము నుపదేశ మొనర్చు దేశికుఁడై, రహస్యములతో నిండి యుండు నీవిశ్వమునకు వ్యాఖ్యాత యై యుండుటయే కవియొక్క ప్రధానధర్మము. అట్లగుటం జేసి కవులు కావ్యార్హవిషయములకై వెదకికోనవలసినపని లేదు. జగత్తంతయుఁ వారిదే. నాయికానా యకు లెల్లప్పుడు నుత్కృష్ట స్త్రీపురుషులుగా నుండ నక్కఱయే లేదు. అచేతనములని మన మలక్ష్యము చేయు పదార్థములే వారికి భగవన్మ హిమానువర్ణనానుకూలవిషయములుగాఁ దోఁచును. నిరర్థకము లని మనము తృణీకరించువస్తువులమూలముననే వారు సృష్టిమర్మముల విప్పి చెప్పఁ గలరు. అల్పు లని మనము తిరస్కార భావముతోఁ జూచువారి చరిత్రములే వారికి నీతిబోధకములుగాఁ గన్పట్టును. దాని వలననే కదా

"విద్యలకు నెల్ల నుత్తమవిద్య కవిత; దానిఁ దెలియుటవిశ్వమంతయునుగనుట!"

యని యప్పకవి చెప్పి యున్నాఁడు! సందర్భాంతరమున నుదు వఁబడినదైనను

"రవి గానని చోఁ గవి గాంచునే కదా"

యను వాక్యమునకుఁ గూడ నదియే నిజ మైనయర్థ మని తోఁచెడిని. వేయేల ? ఇంద్రియగోచర మగుప్రపంచగ్రంథ భాగమునకు వ్యాఖ్యానప్రాయ మై యుండు నదియే కాక, లుప్తభాగములఁగూడఁ గథారూపమునఁ బూరించు నదియే కావ్యము. తత్కర్తయే కవి. కేవల "పూర్వకవీశ్వరవాక్ప్రయోగదక్షుఁడు" విద్వదధ్యక్షుఁడు కావచ్చుం గాని కవిహర్యక్షుఁడు కానేరఁడు.

కావ్యస్వభావ మిట్టి దగుటం జేసి, విమర్శన మొనర్చునపుడు మన మనుసరింప వలసినప్రమాణ మెట్టిదో విచారింప వలసి యున్నది. ఛందోబద్ధమై, వ్యాకరణదోషరహితమై, యలంకారసహితమై, సలక్షణప్రయోగప్రసిద్ధ మైనంతమాత్రమునఁ గావ్యమున కుత్కృష్టత రానేరదు. అట్టి కృతి తత్కర్తకుంగల సలక్షణపద్యనిర్మాణశక్తినే సూచించును గాని, యనవద్యకవితావైశారద్యము వెల్లడి సేయ నేరదు. వ్యాకరణము పదప్రయోగపద్ధతిని, ఛందోనిబంధనలు పద్యరచనాక్రమమును, దెల్పునుగాని కవిత్వప్రసక్తి వాని కణుమాత్రమును లేదు. కావ్యమునకు భావమే ప్రధానము. భావవివరణము సముచితపదగుంఫనముచే నొనర్పఁబడినచోఁ గావ్యము సర్వజనసమాదరణీయ మై యుండును గాని శబ్దచిత్రములు లేనంతమాత్రమున నది నిరాకరణీయము కాదు. మబ్బుల మఱుంగున రంగులహొరంగు మెఱుంగలింప నింగిపై నిగనిగలాడు నగవైరికార్ముకము చూపఱకన్నుల కింపుసొంపు సంపాదించుటయే తక్క, వేఁడిమి వెలుఁగులఁ గలుగఁ జేయనేరనితీరునఁ గేవల శబ్దవైచిత్రి కావ్యమునకు గౌరవ మొడఁగూర్ప నేరదు. అలంకారములు సహజసౌందర్యము నభివృద్ధి యొనర్చుం గాని లేనిచోట దానిని సృష్టింపలేవు. కాఁబట్టి యేదైన నొక గ్రంథమును విమర్శించు నపుడు దానిలో

భావవిజృంభణము, కల్పనాచమత్కృతి, వర్ణనావైదగ్ధ్యము, లోకా
నుభవజ్ఞానము, రసోచితశైలియును గలవా లేవా యని చూడ వలయుఁ
గాని, భాషాప్రావీణ్యము, ప్రయోగనైపుణ్యము నంతగాఁ బరిగణింప
నక్కఱ లేదు. ఇఁకఁ బ్రస్తుతగ్రంథ మెట్టిదో పరిశీలింతము.

ఏతద్గ్రంథకర్త పీఠికాపురసంస్థానాస్థానకవీశ్వరులు. ఆంధ్రగీర్వా
ణములయం దసమానపాండిత్యము గల వారు. ఇది వఱ కనేకగ్రం
థములను శతకములను వ్రాసి వాసి కెక్కి యున్నవారు. ప్రబంధరచ
నయం దిదియే వీరికిఁ బ్రథమప్రయత్నమై యున్నను, సర్వవిధముల మన
భాషలోని యుత్కృష్టకావ్యములతోఁ దులఁదూఁగఁ దగి యున్నది.
పూర్వులనాఁట నుండియు వీరిది పండితవంశమై యుండుటం జేసి,
యనర్గళకవితాధోరణి వీరి కెలజవ్వనముననె యలవడి యుంటయే కాక,
సుప్రసిద్ధుం డగుకూచిమంచితిమ్మకవిజన్మస్థలమున కనతిదూరముననె వీరు
బాల్యము నంతయుఁ గడపి యుంటవలన నాతనివలెఁ బ్రసిద్ధవడయ వలె
నని చిన్నతనముననె మనమున ఘన మగుతలఁపు నెలకొని యుండ
నోపు. ఆకాలమునఁ గూడఁ దమయప్రతిమానప్రజ్ఞచే రసజ్ఞులయుల్లం
బుల నుల్లాసకల్లోలిని వెల్లి విరియఁ జేయుచున్న మాడభూషి వేంక
టాచార్యాదికవివర్యులకీర్తి, యప్పటి కప్పుడే వీరి మనమున నంకురించి
తీఁగసాఁగుచున్నగ్రంథరచనాభిలాషను బోషింప, వీరి నెంతయుఁ బురి
కొల్పి యుండ వచ్చును. మఱియు యౌవనారంభముననె రాజాస్థానమున
కుఁ బ్రవేశము గని యుంటం జేసి యచ్చట మానవస్వభావవ్యత్యాసము
లను బ్రపంచధర్మములను బరిశీలించుటకుఁ దగినయవకాశము కూడ లభిం
చెను. రాజుల కొలువుకూటములు సజీవవస్తుదర్శనశాల లని (living
museums) చెప్ప నొప్పు. అచ్చటి పరిజనములో దుష్టజనాగ్రేసరులు

యను వాక్యమునకుఁ గూడ నిదియే నిజమైనయర్థమని తోఁచెడిని. వేయేల! ఇంద్రియగోచరమగు ప్రపంచగ్రంథ భాగమునకు వ్యాఖ్యానప్రాయమై యుండు నదియే కాక, లుప్తభాగములఁగూడఁ గథారూపమునఁ బూరించు నదియే కావ్యము. తత్కర్తయే కవి. కేవల "పూర్వకవీశ్వరవాక్ప్రయోగదక్షుఁడు" విద్వదధ్యక్షుఁడు కావచ్చుం గాని కవిహర్యక్షుఁడు కానేరఁడు.

కావ్యస్వభావ మిట్టి దగుటం జేసి, విమర్శన మొనర్చునపుడు మన మనుసరింప వలసినప్రమాణ మెట్టిదో విచారింప వలసి యున్నది. ఛందోబద్ధమై, వ్యాకరణదోషరహితమై, యలంకారసహితమై, సలక్షణప్రయోగప్రసిద్ధమైనంతమాత్రమునఁ గావ్యమున కుత్కృష్టత రానేరదు. అట్టి కృతి తత్కర్తకుంగల సలక్షణపద్యనిర్మాణశక్తినే సూచించును గాని, యనవద్యకవితావైశారద్యము వెల్లడి సేయ నేరదు. వ్యాకరణము పదప్రయోగపద్ధతిని, ఛందోనిబంధనలు పద్యరచనాక్రమమును, దెల్పునుగాని కవిత్వప్రసక్తి వాని కణుమాత్రమును లేదు. కావ్యమునకు భావమే ప్రధానము. భావవివరణము సముచితపదగుంఫనముచే నొనర్పఁబడినచోఁ గావ్యము సర్వజనసమాదరణీయమై యుండును గాని శబ్దచిత్రములు లేనంతమాత్రమున నది నిరాకరణీయము కాదు. మబ్బుల మఱుంగున రంగులహారంగు మఱుంగలింప నింగిపై నిగనిగలాడు నగవైరికార్ముకము చూపఱకన్నుల కింపుసొంపు సంపాదించుటయే తక్క, వేఁడిమి వెలుఁగులఁ గలుగఁ జేయనేరనితీరునఁ గేవల శబ్దవైచిత్రి కావ్యమునకు గౌరవ మొడఁగూర్ప నేరదు. అలంకారములు సహజసౌందర్యము నభివృద్ధి యొనర్చుం గాని లేనిచోట దానిని సృష్టింప లేవు. కాఁబట్టి యేదైన నొక గ్రంథమును విమర్శించు నపుడు దానిలో

భావవిజృంభణము, కల్పనాచమత్కృతి, వర్ణనావైదగ్ధ్యము, లోకా
నుభవజ్ఞానము, రసోచితశైలియును గలవా లేవా యని చూడ వలయుఁ
గాని, భాషాప్రావీణ్యము, ప్రయోగనైపుణ్యము నంతగాఁ బరిగణింప
నక్కఱ లేదు. ఇఁకఁ బ్రస్తుతగ్రంథ మెట్టిదో పరిశీలింతము.

ఏతద్గ్రంథకర్త పీఠికాపురసంస్థానాస్థానకవీశ్వరులు. ఆంధ్రగీర్వా
ణములయం దసమానపాండిత్యము గల వారు. ఇది వఱ కనేకగ్రం
థములను శతకములను వ్రాసి వాసి కెక్కి యున్నవారు. ప్రబంధరచ
నయం దిదియే వీరికిఁ బ్రథమప్రయత్నమై యున్నను, సర్వవిధముల మన
భాషలోని యుత్కృష్టకావ్యములతోఁ దులఁదూఁగఁ దగి యున్నది.
పూర్వులనాఁట నుండియు వీరిది పండితవంశమై యుండుటం జేసి,
యనర్గళకవితాధోరణి వీరి కెలజవ్వనముననె యలవడి యుంటయే కాక,
సుప్రసిద్ధుం డగుకూచిమంచితిమ్మకవిజన్మస్థలమున కనతిదూరముననె వీరు
బాల్యము నంతయుఁ గడపి యుంటవలన నాతనివలెఁ బ్రసిద్ధవడయ వలె
నని చిన్నతనముననె మనమున ఘన మగుతలఁపు నెలకొని యుండ
నోపు. ఆకాలమునఁ గూడఁ దమయప్రతిమానప్రజ్ఞచే రసజ్ఞులయుల్లం
బుల నుల్లాసకల్లోలిని వెల్లి విరియఁ జేయుచున్న మాడభూషి వేంక
టాచార్యాదికవివర్యులకీర్తి, యప్పటి కప్పుడే వీరి మనమున నంకురించి
తీఁగసాఁగుచున్నగ్రంథరచనాభిలాషను బోషింప, వీరి నెంతయుఁ బురి
కొల్పి యుండ వచ్చును. మఱియు యౌవనారంభముననె రాజాస్థానమున
కుఁ బ్రవేశము గని యుంటం జేసి యచ్చట మానవస్వభావవ్యత్యాసము
లను బ్రపంచధర్మములను బరిశీలించుటకుఁ దగినయవకాశము కూడ లభిం
చెను. రాజుల కొలువుకూటములు సజీవవస్తుదర్శనశాల లని (living
museums) చెప్ప నొప్పు. అచ్చటి పరిజనములో దుష్టజనాగ్రేసరులు

మొదలు శిష్టజనాగ్రగణ్యుల వఱకుం గల యన్నితరగతులవారును, రాజద్రోహంబాదిగా స్వామికార్యైకపారతంత్ర్యపర్యంతముం గల యన్నిమనోవృత్తులునుం గన నగును. ఇట్టితారతమ్యముల నీకవి చక్కఁగాఁ బరిశీలించి యున్నవా రగుటచే నేతన్మూలోపార్జితప్రపంచజ్ఞాన మీగ్రంథమునం దందందుఁ బొందుపఱుపఁబడి యున్న కొన్నినీతిబోధకము లగు పద్యములను, హాస్యరసప్రధానము లై హృదయంగమము లగు స్వభావవర్ణనలను, వ్రాయుట యందు వీరి కెంతయుఁ దోడ్పడి యుండ నోపు. ఇంతియకాక కష్టసుఖముల నాశ్రితు లేలికతోఁ బాలుగొనుటయే వాలాయముగఁ దలఁచి, కడగండ్లఁ బడినప్పు డొడయని యెడఁ దమకుం గల గడితంపు నెనరు వెనుకంజ నిడనీయక, కడ వఱకు సుడివడనిదృఢభక్తితో నిలిచి గెలిచిన వా రగుటచే, ధర్మమే జయించు ననువిశ్వాసమును, భగవంతుఁ డపారకృపాసముద్రుం డగుటచే భక్తులబన్నములఁ బాపి చేపట్టు ననునమ్మికయు, మొదటి నుండియు వీరిహృదయమునఁ బాదుకొనియుండ వచ్చు. దాని వలననే యకలంకభక్తియుక్తులగు బ్రహ్మేంద్రాదుల యజాగ్రత్తవలనఁ బొడమినయిడుమలు గడచనుటయు, ధనమదాంధతచేఁ గలిగినసెలుగులు తొలఁగుటయు, గురుజనతిరస్కారకారణమునఁ బొటిలినచేటులు దాఁటిపోవుటయు, మొదలగు విషయము లీగ్రంథమున నెంతయు వింతగా సంతరింపఁబడి యున్నవి.

శైలి:— మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్ఠ మై యున్న నతిదీర్ఘసమాససంవాసితము గాక, యన్వయకాఠిన్యము లేక, "యరంటిపం డొలిచి చేతికి నిచ్చిన రీతి" "సులభార్థపద్ధతి గలదై యఖిలపఠనీయశైలిచే నలరు"చున్నది.

మ. "కని రింద్రాదిసురు ల్మకుందునిఁ బయఃకల్లోలమాలావృష
ద్ఘనముక్తాఫలచారుతోరణలసత్సౌధాంగణీకాయమా

వనితాంతాంచదనంతమంటపగతానంతస్ఫటానంతశో
భనశయ్యాంతరశాయి, భక్తగణసంపద్దాయి, నొక్కృమ్మడిన్."

చతుర్థాశ్వాసము, ౬౨.

సీ. "ద్రాక్షిఖాతోత్తంభితస్నిగ్ధసరళపూగప్రకాండోచ్చప్రకాండజాల
మాళుతంతన్యమానాయతలాంగలీ, పత్రపరిచ్ఛదోపరితలంబు
సహసాగ్రథితచూతసాలజాతాచ్ఛిద్ర, చారుపల్లవజాతతోరణంబు
ఝుడితిసంఘటితచంచద్దలాంచత్ఫల, స్తబకరంభాప్రతతిస్తంభమూల

తే. మగుచు నజ్జన్నిగట్టున్నయట్టివట్టు, సుట్టుదట్టంబుగాఁ గనుపట్టె వేగ
మానిమాణవకాకల్పశ్రీమానమైన, శాయమానంబుశుభసూచకముగనపుడు"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౩౩.

శుద్ధాంధ్రపద్యములఁ గూడ నట్టిరచనాసౌకుమార్యమే కన్పట్టుచున్నయది.

"అంటఁగరానివేల్పు మొనకాకడవేలుమనీలు బాసవా
ల్దంటలు మింటిద్రిమ్మరులదాఁటులునుం దెఱగంటిపెద్ద ము
క్కంటిని దమ్మిచూలిదొరఁ గన్గొని యొప్పుగ నెవ్వ డిట్లు మా
బంటులబంటు బన్నములపాల్పడకుండఁగఁ బ్రోవుఁడీ యనన్."

పంచమాశ్వాసము, ౧౩౩.

గీ. "కాఁచి చల్లార్చి పాలుమీఁగడ సమర్చి, బిగ్గరఁగఁ జేర్చి ననుఁ గూర్చి పిలుపుఁ బోడఁగ
నల్లనగు సామి చిల్వబోనపుహుమాయి, నెక్కిరావయ్య యిపుడు నాచక్కి ననుచు"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౧౪.

శబ్దాలంకారములకై వీరు ప్రయత్నింపకపోయిన నవ్వియే వీరిం జేరఁగోరు ననుట యత్యుక్తి కాదు.

కం. "కలశీహృతవిరజామల, జలశీకరసేకరచితసంస్థులతాంచ
ద్దలశీతలతులసీవనతలసీమ మెలంగు ముక్తతతులం దెపుడున్."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౯౧.

క౦. "భగవల్లసదనుకంపన్, జగమెల్ల భజింపఁ దగిన•సంపద చెలఁగన్
ఖగవల్లభుఁ డగతల్లజ, ముగ నల్లన మూర్తి నిలిపె•భువి నద్భిదరిన్॥"

ప్రథమాశ్వాసము, ౧౬౩.

అనుప్రాసము లేనిపద్యము లపురూపములు.

ఉ. "వీరరు మీఱి మీ రమర•వీరులు సారెకు భూరిసార మే
పారఁగఁ జొక్కమైన మెల•పారఁగ ధీరగభీరధీరమో
దారతఁ దారతమ్యరహి•తారభటిం దగఁదారసిల్లి తే
దోరహిఁ దోరమై దనరు•దోరహిఘోరతఁ బోరితంబులన్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౮౦.

ద్వంద్వ, త్ర్యక్షరప్రాసములఁ గూర్చుట యందు వీరికిం గల యగణ్య నైపుణ్యము చూడ నాంధ్రభాషాయోష వీరి కెంత వశ్యురాలో తెల్లము కాక మానదు.

క౦. "అశాపవిధముఁ దెలిపెద, మాశాపతి సేవ్యతాభ•వాతిశయముదా
వేశాపశదా యోదే, వేశా పరులను భజించు•నిఁక నీదు సిరుల్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౫౯.

ఉ. "శారికలార! శౌరికడ•సారెకుఁ జారుకథార్థముల్ మనో
హారికలారవస్ఫురణ•నద్భుతభంగి నెసంగు నట్లుగాఁ
గోరికలారఁ దెల్పుచును•గూరిమి గాంచెదు మీర లీజగ
ద్భూరికలారహస్యముల•పోఁడిమి బుద్ధి నెఱుంగు టబ్రమే॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౫౮.

నిరర్థకపదములకై వెదకి చూచిననవి గనఁబడుట కష్టము. ఆకస్మికముగ నేపద్యమునైనఁ జదివినచో నిది సువ్యక్తము కాఁగలదు. దీనికిఁ దోడు వీరికవితాధోరణి "గాంగనిర్ఝరసదృగ్ధారాళం"బని చెప్పినచో వీరిశైలి యెట్టిదో యెల్లరకుఁ దెల్లమగును. ఇది యొకయా

శ్చర్యము కాదు. "ఆశుధారాకవిత్వంబునందు శయ్యా లుపమ లుత్ప్రేక్షలును లేక యుండు"నని చెప్పిన యప్పకవివచనము వీరి యెడల వర్తింపక పోవుట నే నెఱుంగుదును. ఎంత యవ్యవధానముగఁ జెప్పినపద్య మైనను బ్రబంధపాకముననే యొప్పుచుండును. ఈ గ్రంథమున నేకందపద్య మెత్తి చూచినను శయ్య కుదాహరణము లభించును.

కం. "తా మఱచి నిద్రపాల్పడి, తా మఱచిన వినమి శ్రుతులు దలఁగి చనుటకై
తామరచూలి ముకుందు న,తామరచూలీసమర్చిఁ దాఁ గ్రొఁ దలఁచినన్॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౨.

కం. "రాజీవనయనుఁ డాశ్రిత, రాజీవనచైత్రుఁ డపుడు ప్రాఁబల్కులకై
రాజీవనవాకృతితో, రా జీవనరాశిలోని రక్కసుఁ దెలమిన్॥."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౩.

అచ్చ టచ్చట వీరి శైలి శ్లేషాలంకారప్రయుక్తమై యుండుటయుఁ గలదు. అప్పట్టులఁ బింగళి సూరనార్యుని కౌశల్యము తలఁపునకు వచ్చుం గాని భట్టుమూర్తి ప్రజ్ఞ జ్ఞప్తికి రాదు.

కం. "వసువిసరప్రసితంబై, సుసిద్ధమహిమాఢ్యమై విశుంభత్సంతా
నసుమహితామోదంబై, యొసఁగెడి నచ్చోటి వారలే కద స్వస్థుల్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౨.

మ. "అని కావ్యోదిత మైనపద్యమన నుద్యత్ప్రాసవిన్యాసగుం
భనమత్తేభగతోద్ధతాశ్వగతి శుంభద్విశ్రమస్థానగో
పనభంగీహృదయంగమం బగుచు దేవద్వేషిసైన్యంబు బాగిన్
జనియె న్నాకపురీవిరోధనసముత్సాహస్ఫుటాహంకృతిన్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౮౩.

ఉపమానము లెంతయు స్వభావానుగుణములును మనోహరములు నై తనరారుచున్నవి.

సీ. "పిల్లి పార్లించి త్రావినపాలకుండనా, నమృతకుఁడము శూన్యమై తనర్చె
నూనెచట్టపు నేలనుయినాఁగ సురగవి, పాదుఁగు పయోహీనముగను దోఁచెఁ
జెలఁది గూండ్లిడిన ప్రాఁకుఁలువ్రోలె గల్పవృక్షములు నిష్ఫలము లై కాన నయ్యె
మందు వేసవినాఁటి మడుఁగునా మిన్నేటి, యనలెండి బీఁటలై యడుగుఁజూపె.."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౦౭

సీ. "దితితనూభవదండహాతులకు దళశతాం, బకు వీఁపు నెల్లలమంచఘయ్యోఁ
బలలాశికుట్టాకములకు వేఁడివెలుంగు, కొమరునితల సంతకుండ యయ్యె
దైత్యశరాసితక్షతముల కంబుధినాథు, మే నూరిదరిబొడ్డు మేడి యయ్యె
దనుజాంగుళీప్రపీడనముల కర్థేశు, చెవిదోయి కిన్నెరచీల లయ్యె—"

చతుర్థాశ్వాసము, ౪౧.

సమయానుగుణ్యముగ మనోజ్ఞము లగులోకోక్తులచే భావము వ్యక్త పఱుచుటయుఁ దఱచుగఁ గన నగును.

తే.గీ. "కోరకైవస మొనరించుకొనఁగఁ దగిన, సిరి తనంతనె రా నుపేక్షింపఁ దగునె,
మది వలసి వచ్చినను మేనమామకూఁతు, వావి గాదంచుఁ బలికినవాని కరణి॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౭౭.

తే.గీ. ఒరుని వలన నాకునుపకృతి యొందాక, నొసరుచుండు నంతదనుక మెచ్చి
యేఱు దాఁటి తెప్ప నేర్చిన చందాన, వాని పేరు వినఁగనైన నొల్లు॥"

షష్ఠాశ్వాసము, ౧౩౨.

సామాన్యముగ మనకవులలో ననేకులయందుఁ గానరానట్టియు, వీరియం దధికముగాఁ గనుఁగొనఁ దగినట్టియుఁ బ్రజ్ఞావిశేష మింకొకటి కలదు. చిత్రకారుఁడు తనతూలికతో నిటునటు నాల్గు గీఁతలు గీచి యాకారముఁ దేలుచు పోలిక, వేషభాషావిశేషముల, నవస్థాభేదములఁ, జిత్తవృత్తులఁ గొన్ని చిన్నిపదములతోనే కన్నుల యెదుటఁ గట్టినట్టు వర్ణించుట యందు వీరికిం గలనేరు పెంతయు వింతయై యున్నది.

సీ. "అడ్డదిడ్డంబుగా నొదల నిడుకొన్న, వలిపంపుమడుఁగుదోవతులపిడుప
లలికప్రదేశాది కాంగకంబుల లెస్స, ప్రామినదట్టంపు భస్మరేఖ
లెడమవమూఁపులయందు దృఢముగాఁ, గన్పట్టు స్వచ్ఛప్రభంబులౌ జన్నిదములు
గడుశుభ్రముగఁ దోమి కుడికేలఁ దాల్చిన, యాతామ్రమతామ్రమయాంబుపాత్రు
లయుఁ గాంచనముఖరీజలావగాహ, నములఁ గావించి వాయులింగము భజించి
పరశివస్తవముఖులౌచుఁ బచ్చద్విజులఁ, గాంచి దివిజమహర్షి హర్షించె మిగుల॥"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౧.

సీ. "అంశుమత్ఫలకు మ•ధ్యంబు తథ్యముగ నే, తత్సామగాయ మో•తరుణయజ్వ
సారంగివదనంబు•సారంగలాంఛను, యద్దేవ సేయునో•యాయజూక
చంద్రమఃకళనాభి•చందమింద్రోపల, స్యసమాన మోహావి•ర్యాజివర్య
యష్టాపదగృహంబు• నందె కదా యీ రాత్రి, యామసుఖంచమే• యాహితాగ్ని
యనుచు మందాకినీతీర•మునను దాన, మున నుషఃకాలమునఁ గూడి•కొనినక్రొత్త
సోమయాజులుస్థాలికల్•ద్రోమికొనుచు, నాత్మపరిభావభాషింతు•రచట నెపుడు॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౪.

సీ. "చరణము ల్మిడుపుగా•సాఁచి కేలొక్కటి, పుడమిపై నూఁతగా•నిడి వసించుఁ
గూర్చున్నతటి నాయ•కుండు రా దవుదవ్వ, నను గాంచి కడుప్రయ•త్నమున లేచు
ద్విత్రాంఘ్రివిన్యాస•మాత్రన దరితరు, స్కంధాదులవలంబ•కముగ నడచు
నొక కొంత లేనియో•పికఁ దెచ్చికొని భర్త, కుపచార మొనరింప• నుద్యమించు
నలసదృష్టులవలయువ•స్తులను దెలుపు, నలఁతియెలుఁగునఁబరిమితో•క్తులనుబలుకుఁ
గలికి నీర్కావివలిపంపు•వలువఁదాల్చి, నెలలునిండినకోలఁది న•వ్వోఁది మిన్న॥"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౩.

సీ. "ఎవ్వరైన వడివడి•నెదురుగా నేతేర, ననుఁ బిల్చుటకె వత్తు•రని తలంతు
సఫలప్రయత్నులై•చను వారివార్తలు, విని నాకు నిటు చెప్ప•డని తలంతు
నగరిమోసలరీవి•నడయాడు వారినె, ల్లను స్వామివల్లభు•లని తలంతు
దేవేరిబోనగ•త్తెలచేత నైన నా, మనవిఁ దెల్పింతునా•యని తలంతు
నాకలోకంబునుండి నా•రాకఁ జెవుల, సోఁక నెఱిఁగించువారలు•లేక యిటుల
శ్రీకళత్రుండుపేక్షించెఁ•గాక యున్న, నీకరణినుంచునే యంచు•నేకతమున॥"

తృతీయాశ్వాసము. ౧౪౯.

రెండు మూఁడు పదములతో నర్థము నంతయుఁ దెల్పుటయందు వీరి సరివార లనేకులు లేరు.

"నిదురఁదోఁగె, టంచుఁ•బదములొత్తుభుజిష్య, లూరకుండిననంఘ్రు•లూఁపుకొనుచు."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౭౨.

"వాకిట జందెము లుద్ధృతోరులై యొదుకుచు నన్న లున్నను."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౬.

"ఎందునుండియొ యెచటికో యేగుచుండి, పిడుగు వడినట్టుగా నుట్టిపడియె నెదుట."

తృతీయాశ్వాసము, ౩౭.

"యాతాయాతవీతో త్తరీయదళం ద్రాంత్రిలఁ, దల్లడిల్లె నగరం బాబాలగోపాలముగ."

తృతీయాశ్వాసము. ౮౩.

" అఖిలసజ్జనలోకాశ్రయప్రదంబులైన నాంగ్లభుజంబుల నతని బొదివిలేవఁగా రత్తి. "

" పురిగిరి పిటీఁదిగాఁ దిరిగి బయిల్ గాంచి ప్రోవవేహరి యంచు మ్రొక్కు—"

సందర్భోచితము లగుపద వాక్యముల నేర్చికూర్చుట, శబ్దబాహుళ్యము లేకయే యుద్దేశితార్థమును వివరించుట, రచనాచమత్కృతిచే వర్ణితాంశమును జదువువారిహృదయఫలకములపైఁ జిత్రించుట,— ఇవ్వియే నిజమైన కవిత్వలక్షణములు; వీనియందే వీరిసామర్థ్య మంతయుఁ జూపఁబడి యున్నది.

వర్ణనలు:—ఇఁక వీరివర్ణన సామర్థ్యము శైలి కంటెను బ్రశంసనీయము. సృష్టివైచిత్ర్యములు జనసామాన్యమున కగ్రాహ్యము లనియు, గగనతలంబున నగోచరంబులై లక్షలకొలఁది మూఁగి దాఁగియుండు నక్షత్రసమితి దృష్టిపథంబు నధిగమింపఁ జేయు దూరదర్శని (Telescope) చందంబునఁ గవులకల్పనలు స్థూలదృష్టిచే మనము కనుఁగొనలేనివాని నన్నిటిఁ గన్నుల కగపడఁజేయు ననియు, నెల్లరు నొప్పుకొను విషయములే. ఇఁక వర్ణనలు స్వభావానుగుణ్యములుగ నుండ వలయు నని విప్పి చెప్ప నేల? కవి, చిత్రకారునివలె, సాధ్యమైనంతవఱకు సహజాకృతిఁ దేల్చుటకుఁ బ్రయత్నింప వలయును. లేనిచో నిది యిట్టి దని పోల్చుట యశక్య మగుటయే కాక, వారిసామర్థ్య మెట్టిదో యెఱుకపడుట కూడ దుర్లభము. అస్పష్టవిషయముల విశదప

ఱుచుటయుం దతిశయోక్తి సహాయకారియైన నతిశితతరణి కిరణముల కరణి, మేరమీఱినచో నిష్ప్రయోజన మగుటయే కాక, తఱుచుగ మొదటికి మోసము దెచ్చుటయుఁ గలదు. కావున నుత్ప్రేక్షలలోఁ గవులు చూపు సామర్థ్యము స్వభావోక్తియందుఁ గన్పఱిచినచో మనకావ్యము లింకను శ్రావ్యములుగా నుండును. అయిన నిది మనము తలంచునంత చులుక నైనకార్యము కాదు. అవయవానురూపతయు, సహజలక్షణ సౌందర్యమును లేని వికృతరూపమును వ్రాయు నలవాటు సులభసాధ్యముకాని, కృత్రిమాకారమునే నిజస్వరూప మని భ్రాంతి గొలుపుచు జీవకళ యుట్టిపడునట్లు లిఖించుప్రజ్ఞ శారదావరప్రసాదలబ్ధ మని చెప్పవలసి యున్నది. ఇట్టి సామర్థ్య మేతద్గ్రంథకర్తయం దధికముగాఁ గననగు. ఐనను వీరికల్పనాసామర్థ్య మనల్పము. ఎట్టి విశేషములు లేని సామాన్యవిషయములనె మనోజ్ఞముగఁ జమత్కరించి యెన్నఁడు మఱపు రాకుండు నట్లు వర్ణింపఁ గలరు. తార్క్ష్యభూధరౌన్నత్యమును, దదధిరోహణసమయమున మూకబధిరాంధపంగులకు సంగత మైనలాభమును, వేంకటేశునకుఁ గుక్కుటేశుం డనుచరసహితముగ నొనర్చిన పరిచర్యయు, నెంతయుఁ జక్కఁగా వర్ణింపఁబడి యున్నవి.

సీ. "సెలయేటియిసుకతి•న్నెల గూఢమణికేళి, కల నిలింపాంగన•ల్గలసి యాడ
దీర్ఘికాబ్జముల న•ధిత్యకహంసము, డలములు జతగూడి•వెలయఁ జేయ
వృక్షశాఖల డాసి•బుక్షాళితేజస్త్రి, మిరమేళనాశ్చర్య•గరిమఁ జూపఁ
గటకకూటములందుఁ గదిసి•గంధర్వసంఘా, తంబు సంగీత•కలనఁ బెరయ
తే. గీ. నాకభూలోకములకు సం•తతముగాఁగ, రాకపోకలు నెరపఁ బ•రస్పరంబు
దివిజమనుజులు కోర్కి సం•ధించుకొనిన, దండినిశ్రేణి యనఁగ న•క్కొండ దనర.

ద్వితీయాశ్వాసము, ౫౭.

సీ. "గొంతెత్తి గోవింద గోవింద•యని సంత, రవ్వగా బిట్టువా•క్రుచ్చువారు
శ్రుతిమాఱు మారుతా•హతి వీణెసారణి, ననువుగా సవరింపు•మనెడువారు

ద్వారగోపురదృష్ట♦ద్వారశాసనవర్ణ, సమితివిస్ఫుటము గాఁ♦జదువువారు
వడివడి ముందుకై♦నడచి క్రమ్మతి తన, యడుగులఁ బడి మ్రొక్కు♦లిడెడువారు
తే. గీ. నైనవారలఁ దన వెంట♦నరుగుదెంచు, వారి సలమూకబధిరాంధ♦పంగుజనులఁ
జూచుచుఁ గపటనాటక♦సూత్రధారు, చిత్రనాటకపటిమకు ♦ చెచ్చెరువు చెందె.”

షష్ఠాశ్వాసము, ౧౫౮.

సీ. “ తొలికోడి తానెన్నై♦యెలుఁగెత్తి యూఁచుభం, గులఁ గుక్కుటేశుండు♦కొసరికూసె
నాలమందల కెల్ల♦నధినేత తానెన్ను, పొంకంబుగా నంద♦ఱంకెవైచెఁ
దీర్ఘంబుఁ దెచ్చు హా♦స్తికిఁ బెద్ద తానెన్నై, లంబోదరుఁడు బృంహి♦తం బొనర్చె
విహగంబులకు నెల్లఁ♦బెద్ద దానై కుమా, రుని కేకి పిలుచ ని♦స్వన మొనర్చెఁ
తే. గీ. దానెలిం గార్చ్చకులకుఁ బ్రా♦థమికుఁడగుచుఁ, బ్రాతరనిలుండు కేతనా♦గ్రమున నున్న
ఘంట మ్రోయించె వందిమా♦గధులు తామె, యగుచు భక్తులు పేర్కొని♦రపుడు మమ్ము॥”

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౩౨.

కొన్ని సమయములఁ బాత్రల యుల్లంబుల నల్లడిగొను తలఁపులు మెలపునఁ దెలుపఁబడుటయుఁ జూడనగు.

సీ. “ పయనంబు వెడలు చోఁ♦బవమాన మెదురౌట, యన్నిమిత్తం బని♦తోఁప దయ్యె
వాహనంబులు లేక♦బ్రహ్మర్షిముఖ్యులు, దోడరాఁ దగదని♦తోఁప దయ్యె
మాహేశ్వరుం డైన♦మౌని కౌదర్యులఁ, దోఁప నమ్రతఁ జూపఁ♦దోఁప దయ్యె
గౌరీప్రసాదమ♦క్షయయోజమాలకం, దోయి నద్దుకొనంగఁ♦దోఁపఁ దయ్యె
తే. గీ. నేమి సేయుదు దివ్యప♦రీమళాఖ్య, బడిశమునఁ బడి శమగుణం♦బుడుగ వడిగఁ
జిత్తమీనంబు చిక్కులఁ♦జిక్కె నకట, దైవనిర్ణయ మెవ్వారు♦దాఁటువారు!”

తృతీయాశ్వాసము, ౫౨.

మ. “ మునిరాణ్ముఖ్యుని శక్తి మున్నెఱుఁగనో♦ముక్కంటి యూదంటయై
యనసూయాపతియందు నత్రికి సుతుం♦డై యెల్ల నాలింపనో
జననక్రోధనుఁ డీతపోధనుఁడు దు♦స్సాధ్యప్రభావాఢ్యుఁ డం
చనివిన్నాఁడను గాను నా తెలివి యే♦మై పోయెనో! యక్కటా!”

తృతీయాశ్వాసము, ౫౩.

సీ. "కట్టించుకొనినాఁడుఁ గద వైజయంతంబు, తన కేమొ యిది శాశ్వతం బటంచుఁ
గావించెఁ గద యోలఁగము సుధర్మాస్థాని, తనయధికారం బెంతప్ప దనుచుఁ
బాలించెఁ గద స్వర్గపట్టణం బేపట్టు, నను దన కిదియె కాఁణాచి యనుచుఁ
గొలిపించుకొనెఁ గదా వలపించి యప్సర, స్సతులచేఁ దన వెంపెంసత మటంచు

తే. గీ. నార యాయింద్రుఁ డిప్పు డెందరికె నొక్కొ
మనలఁ దొలివేలుపుల మాటమఱియు సవతి
తల్లికొమరుల మాటఁ దత్స్వర్గరాజ్య
మెల్ల మన కనుభోజ్య మంచెఱుఁగఁ డొక్కొ."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౧౧.

సందర్భోచితవర్ణనలకై వెదకికొన నక్కఱయే లేదు. ఈ గ్రంథమునం గల మనోహరవర్ణన లన్నిటిం గూర్చి విస్తరించి వ్రాయ వీలు లేమిచే దిక్ప్రదర్శనముగఁ గొన్నింటి మాత్రము వివరించెద. నా చూచినంతవఱకు నాంధ్రప్రబంధములలో నెద్దానియందును ఋతువర్ణన మీగ్రంథమునందువలె హృదయరంజకముగను స్వాభావికముగను జేయఁ బడియుండ లేదు. ఆయాఋతువులందు భూపులు మొదలు కాఁపుల వఱకుంగల యన్నియంతస్తులవార లెట్లెట్లు కాలము గడపుచుందురో, ప్రపంచమంతయు నెట్టిమాఱుపు లందుచుండునో తెలుపఁబడి యుంటయే కాక, యప్పుడప్పుడు మన యనుభవములోనికి వచ్చిన వయ్యు మనము గమనింప నట్టియు, గమనించియు మఱచిపోవు నట్టియు, విషయము లన్నియు మనస్సునకొక్కసారిగాఁ బ్రదర్శింపఁబడి, స్వప్నమునందుంబలె నిమేషమాత్రమున సంవత్సరభుక్తి జ్ఞప్తికిఁ దేఁబడి యున్నది. ఇయ్యెడ వీరికింగలపరిశీలనశక్తియుఁ బ్రపంచజ్ఞానమును, బ్రకాశితములగుచున్నవి. హాస్యరసాస్పదము లగుపద్యము లనేకము లీఘట్టమునఁ గన్పట్టును.

సీ. "వ్రహిబహిః కుట్టిమాభ్యర్ణగాంభఃపూర్ణ, కలశాంబువులు గతిక్లమముఁ బాప
నవనారికేళవర్ణకళింజకస్థితుల్, మాగ్గాతపోత్థశ్రమంబు నుడుప
జంబీరరసపూరసమ్మిశ్ర మగుతక్రసారంబు దృషను జల్లారఁ జేయ
నాయతకాయమానాంతరస్థితతాళ, వృంతకుల్ ఘర్మాంబువితతినడఁప
తే. గీ. నిదుర గదురంగ నపుడధ్వనీనజనము, విడియునెుక్కొకపుణ్యాత్ముఁడిడినయట్టి
ప్రపనపారసుఖాప్తిమైఁబనుల మఱచి, పట్టపవలింటివడసోఁకుదట్టుకుండ."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౭౮.

సీ. "ముసుఁగిడ్డ కుఱుమాపుముదుకదుప్పటిచెమ్మ, గిలకుండనలఁతికోవెలలుచొచ్చి
హత్తించి తొడిగినక్రొత్తచెప్పులజోళ్లు, దడియకుండఁగ వీథిబడులఁ జేరి
గుత్తంబుగాఁ జుట్టికొనినచుట్టలనిప్పు, లాఱకుండఁగఁ బంచటుఁగులెక్కి
పొన్నుఁగట్టులయూఁతఁగస్సుఁగానక జాఱి, పడకుండ రచ్చసావడుల నిఱికి
తే. గీ. చేలపనులందుఁ జొప్పడుచెలిమిసంజ
గాఁపుఁగొమరులు పసుపునుంకకములఁ గొనిన
శాలిపాలికలకుటీరపాళిఁ జేరి
రెట్టకేలకు నజ్జడిసేకతముగ॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౯౧.

సీ. "పట్టుఁబుట్టకుఁజుట్టినట్టిబోడిశిరంబు, పైనొప్పునక్షయపాత్రి నొకటి
యిరుకక్షములలోనితిరునామములపుస్తకమునను దాళవృంతమున రెంటను
క్షుద్రకుటీప్రాంతశునకభీతినిఁ గుడికేలఁ దాల్చినతిరుకోల నొకటి
డాచేతిదారుఖండపుఁదాళయుగి రెండు, స్వప్రతీకంబులఁబదియు రెండు
తే. గీ. రమణ నష్టాదశోర్ధ్వపుండ్రములు దనకు, నమరనత్యర్థవైష్ణవత్వము ఘటిల్ల
బికిర మెత్తంగ సాతానిపిండు డిఱుగుఁ, దగధనుర్మాసవాసరాంతములనపుడు."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౦

సీ. "నవశాలిసస్యకృంతనవిధానైకసం, భ్రమముహుర్భ్రమదంఘ్రిభవకులంబు
వార్షికవ్రీహిసంపాదనాజస్రసన, త్వరచరద్గ్రామసేవకజనంబు
పార్థివగ్రాహ్యషడ్భాగగ్రహణజాగ్ర, దుద్యోగిపురుషభటోత్కరంబు
ప్రతిగేహపర్యటద్వాద్యనాదసనాథ, కోణంగిముఖ్యభిక్షువ్రజంబు

తే. గీ. దనర నవ్వేళ నాప్రభాతప్రదోష, మాప్రదోషప్రభాతంబు నటుల యిటుల
తిరుగ నయ్యాయిసందడి తెలియలేమిఁ, జేల కూళ్లకు నొకవింత చెలువుదోఁచె!”

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౧.

స్వర్గవర్ణనముకూడ నీరీతిగనె నిరుపమానసౌందర్యము కలదై యున్నది. ఏవ వొడమఁ జేయకుండ శృంగారరస మెంతవఱకుఁ జూప నగునో యంతపర్యంతము గనఁబఱుపఁబడి యున్నది. ఉత్తరహరివంశము, మృత్యుంజయవిలాసము, మొదలగుగ్రంథముల యందలి స్వర్గవర్ణనలకుఁగూడ దీని యెదుటఁ దలయెత్తి మెలఁగ వలను పడదు. దిగధీశులు విష్ణుం బొడగని నప్పు డొనర్చిన స్తవము లెంతయు సహజములుగా నున్నవి. నైమిశారణ్యవర్ణన, నాచనసోమునిబదరికాశ్రమవర్ణనవలెఁ జదువువారి మనములఁ దనతోఁ గొనిపోయి, మునిజనావాసమునఁ బ్రవేశింపఁ జేసి, పక్షిజాతులకూఁతలును, సెలయేళ్ల మ్రోఁతలును, దప్ప నేచప్పుడు లేక యొప్పు నప్పట్టునఁ, బరమశాంతస్వాంతులై, తపోధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠులై, సంసరణతరణితరణమునకు “శ్రీరమణసేవలె కేవల నౌకలౌట” నెఱింగి, “ప్రత్యహముం గృతనిత్యకృత్యులై శౌరికథార్థముల్ వినుచు శార్ఙ్గిఁ దలంచుచుఁ జక్రిమంగళాకారము నాత్మ నెంచుచును గాలముఁ బుచ్చుచు”నుండు జటిమండలిదర్శన మొడఁగూర్చుచున్నయది. అదితి దౌహృదప్రసవవేదనావర్ణనల దీటుకొనఁ దగినవి నేనింత వఱ కెన్నఁడునుఁ గని యుండలేదు.

సీ. “నివరిప్రాల్వోసివండినబువ్వ యిణిపాల, పరమాన్న మొకమౌనిపత్ని యిచ్చెఁ
దనప్రోవుఁ గాంచి క్రొత్తగఫలించినవింత, చెట్లపండ్లొక మునిస్త్రీ యొసంగె
నిజగృహేశాభిమంత్రితసిద్ధమహిమాత్మ, తల నొక్కమునివధూతిలక మునిచె
యవమయష్టకపిష్టనవఘృతపక్వభ, క్ష్యము లొక్కతె బిసియిల్లాలు దెచ్చెఁ
తే. గీ. దాను బూజించుదేవిపాదముల మీఁది, గొనబునిర్మాల్య మొకతపోధనపురంధ్రి
యిడెరొ సీమంతశుభశోభ నెసఁగుకళ్య, పమునిసామంతసీమంతవతికి నచట.”

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౨.

సీ. "శ్రవణగమ్యముగ నారణ్యకోపనిషత్తుఁ, బారాయణముఁ జేయవలయు నేమొ
బలమెలర్పఁగ మహేశ్వరునిముంగిటినందిఁ, బట్టియిట్టటుఁ ద్రిప్పవలయు నేమొ
గ్రుక్కలొక్కటిరెండుఁగ్రోలఁగా స్వధితిచే, జలకుమంత్రించి యీవలయు నేమొ
కచమునందిడుకొనంగాఁ బత్రపుటముపై, విలిఖించి యంత్ర మీవలయు నేమొ

తే. గీ. యనుచుశీఘ్రప్రసూత్యుపాయజ్ఞులెల్ల, నుటజబహిరంగణంబుననుండి రపుడు
జరఠమానికుటుంబినీజననియుక్తి, నొక్కటఁ దదీయబాలకాహూతులగుచు॥"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౬.

వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము శైలిచేఁ బోతనార్యుని భాగవతముతోఁ దూఁగ లేకున్నను, గథాసంవిధానమునమాత్రము దానికి వీసమైనఁ దీసిపోకుంట యటుండఁ గొన్నివిషయముల దానిని మించి యున్న దని యొప్పుకొనక తప్పదు. తృతీయాశ్వాసము నందలి శారికాసంవాదఘట్టము మున్ను వాకొనినయన్నిటికన్న నెన్నికఁ గనఁదగి యున్నది. పదలాలిత్యమున నేమి, కథాచమత్కృతియందేమి, భావవివరణమున నేమి, కళాపూర్ణోదయ ప్రభావతీప్రద్యుమ్నములఁ బురుడించు చున్నయది. ఇతరాంతరంగవృత్తిజ్ఞత్వమును భాషాప్రావీణ్యమును యోజించిచూడ నీశారికలును సూరనార్యుని హంసీవతంసము నొక్కయాకున నే చదివిన వను సందియ మొదవక మానదు. అమరావతీపురికి మరలివచ్చిన పిమ్మట శచీపురందరుల స్వాంతమునకు "దొంతరవింతలచే సంతరింపఁబడిన దంతురమగు భ్రాంతి," కలభాషిణీ మణికంధరులకు, రంభానలకూబరులకును గల్గినచిత్తవిస్మృతిని స్మృతికిఁ దెచ్చుచున్నది. షష్ఠాశ్వాసము నందలి కథ కూడఁ జాలవఱకుఁ గవికిం గలస్వకపోలకల్పనాసామర్థ్యముం బ్రకటించుచుఁ గళాపూర్ణోదయరుచుల వెల్లి గొల్పు చున్న యది. ఇందుఁ బాణునకు నాభీరునకు జరిగినసం

వాదము వలన నికవికిం గలసందర్భోచితపదప్రయోగనైపుణ్యము దెలిసికొనవచ్చును.

గ్రంథనామము:— "మహేంద్రవిజయమునకు మాతృక యైన యుపమాకామాహాత్మ్యము సంస్కృతమున రమారమి నూఱనుష్టుభశ్లోకములు గలదై" బ్రహ్మకైవర్తపురాణమున నొకభాగముగా నున్నది. ఈ కవీంద్రుఁడు దాని నధికముగాఁ బెంచి, మూలము నందలికథతో నూతనగాథల జతగూర్చి యల్లి, యాఱాశ్వాసముల ప్రబంధముగా రచియించి యున్నారు. మాతృకకువలె దీనికిఁ గూడ సర్వవిధముల నుపమాకామాహాత్మ్య మనుపేరే సరి యైన దైనను, "నింద్రజయంబు ముఖ్యగాథగఁ దోఁచెం గాన మహేంద్రవిజయ మని దీనికిఁ బేరిడుట మంచిద"ని గ్రంథాది యందుఁ దెల్పఁబడియున్న కవియభిప్రాయము కేవల మపూర్వ మని కాని యసంగత మని కాని చెప్పఁ జొప్పడదు. మొదటి మూఁడాశ్వాసము లందును మనువునుగూర్చి యొక్కవాక్య మైన లేకున్నను గథకంతకుఁ బ్రధాననాయికానాయకులు వరూథినీప్రవరాఖ్యులయ్యును, నాంధ్రకవితాపితామహుని ప్రబంధము "స్వారోచిషమనుసంభవ" మనుపేరఁ బరగుచున్నది. దానికన్న నిది సార్థకనామమే.

కథావిషయము ;— ఈ గ్రంథముయొక్క ప్రధానోద్దేశ ముపమాకాక్షేత్రమహిమానువర్ణనము. ఎవ్వారైన బంధురతటాకోపాంతమునఁ దపంబు సల్పినను, దజ్జలంబుల మజ్జనం బొనర్చినను, గరుడభూధరం బధిరోహించినను, దత్కూటస్థితుం డగు దేవుని సేవించినను, దత్తన్మనోభీష్టసిద్ధిరూపమున నాక్షేత్రమాహాత్మ్య మెల్లరకుఁ బ్రకటీకృతం బగుచుండు నని బోధించుగాథ లిందుఁ బొందుపఱుపఁబడి యున్నవి. అట్టికథల ముఖ్యార్థ మే సంగ్రహముగ నీక్రిందిపద్యమున హృద్యముగఁ దెల్పఁబడి యున్నది.

సీ. "బ్రహ్మవిద్యామహా • ప్రజ్ఞానిధిత్వంబు, దివిజేంద్రసదృశవై • భవసమృద్ధి
యదితికశ్యపసమా • నాపత్యయోగంబు, నంధ్రనాయక కౌతు • కానుషక్తి
నారదప్రతిమాన • తారకజపసిద్ధి, ధూర్జటినిభధూత • దోషవృత్తి
హీనభూతాభసాం • తానికలోకాప్తి, పల్లవతుల్యాక్షి • వల్యపదవి
తే.గీ. యేతదస్మత్ప్రపూతవి • ఖ్యాతమహిమ, సహితమహితకథావిధ • శ్రవణపఠన
నిరతనిరతులకొందవు—"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౭౧.

ఇఁక నాయాగాథల గ్రంథవిషయము నుండి విరళపఱిచి ప్రత్యేకముగ వానియందుఁ గానఁబడు రచనావిశేషముల మాత్రము గొన్నిటివివరించెద.

మొదటి రెండాశ్వాసముల యందును వేదాపహర్త యగుసోమకాసురునివధ దెలుపఁబడి యున్నది. ఈ భాగము కథాచమత్కృతిచేఁ బ్రసిద్ధము కాకున్నను, రసభరితంబులై విసు వొదవింపక చదివినకొలఁది మది ముదము గదురఁ జేయుఋతువర్ణనల వలన నెంతయుమనోహరమై పొలుచు చున్నయది. తృతీయ, చతుర్థ,పంచ మాశ్వాసములీగ్రంథమున నెన్నికఁ గన్నకథ లన్నిటిలో మిన్నయైనవేల్పుమన్నికానిగాథచే వన్నె కెక్కియున్నయవి. ఈ భాగమును "మహేంద్రవిజయమ"నుటకన్నను "మహేంద్ర గర్వనిర్వాసనమ"నిచెప్పిన నొప్పిదముగనుండును. పేరు వేఱుగ నున్నను, దానింబట్టి కవియుద్దేశము కూడ భిన్నముగ నుండు ననుకొనవలసి వచ్చినను, ద్రచ్చి చూచినమాత్ర మింద్రునికిం గల్గిన శృంగభంగమే ప్రధానాంశ మనియుఁ, దద్వివరణమున నే కవి తమ సామర్థ్యము నంతయు వినియోగించినా రనియు, ముఖ్యముగ దానివలననె గ్రంథమున కిట్టిప్రాశస్త్య మొనఁగూడిన దనియుఁ, దోఁపకమానదు. ఈ యభిప్రాయమును స్థిరపఱుచుట కష్టము కాదు. ఈ విషయ

మున మూఁడుభాగములు స్పష్టముగాఁ దెలియు చున్నవి. 1 పురంద రుఁడుసురేంద్రపదవీభ్రష్టుం డగుట. 2 నిశాచరుఁడు శచీవరసింహాస నాధిష్ఠాన మొనర్చుట. 3 త్రివిష్టపపతి పునఃప్రతిష్ఠితుం డగుట. మొ దటి దానియందు రాజు గర్వితుఁడైనచో ననుచరసహితముగ శిక్షింపఁ బడునని సూపఁబడినది. రెండవదానియందు రాజుగుణశాలియే నైనను, దుర్ణయమూర్తుల నికటవర్తులుగాఁ జేరఁదీసినచో వారిమూలమునఁ దానును దండితుఁ డగు నని తెల్పఁబడినది. మూఁడవభాగమునఁ బశ్చా త్తప్తు లైనవారిని భగవంతుఁడు కృపాళుం డై చేపట్టు నని తేలుచు న్నది. మదించినవారి కున్నది పోవుటయే మృత్యుసదృశం బగు శిక్ష. అది తమవైరులఁ జేరుట పై దానిని మించినవంచన. తుదకు బ్రతుకుఁ దెరువున కితరుల బతిమాలుకొనవలసినగతికిఁ దేఁబడుట వీనినన్నిటిఁ దలఁదన్నిన బన్నము. ఇద్దియే మనశతమన్యునకు సంప్రాప్త మైనస్థితి. అది యకారణముగఁ గల్గినది కాదు. మున్నొకపరి విష్ణుదర్శనార్థమై వైకుంఠపురి కరిగి యచ్చట

శా. "ముల్లోకంబుల నేలు చుందు సవనం•బు ల్నూఱు గావించితిన్
దెల్లం బై తగుసౌమనస్యమున వ•ర్తింతున్ బుధశ్రేణియం
దెల్ల న్సఖ్యుఁడ నై మెలంగుదు"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౫౦.

నని విఱ్ఱవీఁగి తుదకు శ్రీహరిం బొడగాన లేక, శారికలచేఁ దిరస్కృతుఁ డై, నారదునిచేఁ బరిభూతుఁ డై యరిగినత్రోవనె మరలి వచ్చెను. అయిన నంతటితో జ్ఞానము దెచ్చికొనక, మదాంధుఁ డై కర ణీయకార్యముల మఱచి, యకరణీయకృత్యముల జరపుచు, గురువుల నాదరింపవలయు నని తెలిసియు దుర్వాసునకుం బరిచర్య సేయక,

వారిప్రసాదము నిరాకరింపఁగూడ దని యెఱింగియు న ట్లొనర్చి, య
త్తాపసుకోపాగ్ని రగులఁ జేసె శాపోపహతుం డయ్యె. కావుననే
పూర్వముకన్న నధికశిక్షకుఁ బాత్రుఁ డై తనరాజ్యమును గోల్పోవు
టయే కాక యది శాత్రవుల యధీన మగుటఁగూడఁ దాఁ జూడవలసి
వచ్చెను. తనతప్పు తా నెఱింగినవాఁడగుటచేతనే యసహాయుం డై
శ్రీహరిదరిఁ జేరుటకు వెఱచి, సురగురునిం గూడఁ దోడితెచ్చుకొనవ
లసె వచ్చెను. ఇతఁడు నేర మొనర్చిన కారణముననె "ప్రత్యక్ష మైతి
నీకు మాత్రంబె సురపాలనైకలోల" యనియు, "మెచ్చితి నీసచ్చరి
తకు, వచ్చినపని ముచ్చటించి వర మడుగు"మనియు, బృహస్పతితోఁ,
గుపితుం డగు నాహరి, బలారిం గికురించి మాటాడఁ దొడంగె. ఇం
ద్రునివలని లోపమును, నాతని శిక్షింపవలె నను నుపేంద్రునిమనోనిశ్చ
యము నెఱింగిన వాఁ డై, రాజనీతిపారంగతుం డగుగురుం డతిజాగ
రూకతతో నంత వఱకు జరిగిన దంతయు న్యాయ మని యొప్పుకొని,
యతివినయోక్తులఁ దనమనోభీష్ట మ ల్లనల్లన వెల్లడిచేయఁ గోరి
"శ్రీవర! దేవరం గనుటచేతను జేతనులు...నిత్యవిభవంబును గాంచి...
సదాసుఖితులౌదు రటంచుఁ గోవిదులువచింతు"రనియారంభించి, "దేవ
ర పాదసూపుటయే వర "మని స్తోత్రముచేసి, "స్వర్గమర్త్యపాతాళ
ములు దేవమనుష్యాసురులకుఁ దావలములుగ" సృష్టింపఁబడి యున్నను,
"త్రిదశాలయం బని స్వర్గమునకు, బలిసద్మ మనుచుఁ బాతాళమునకు"
సంజ్ఞ లమరుచున్న నిప్పుడు "తత్క్రమంబు దప్పుటకుం" గారణ మొం
డుండనోపు నని యొడఁబడి, కడ కింద్రుని కొడఁగూడిన కడగండ్ల విడివి
డిగాఁ దెల్పి, "దీనజనతార్తిసంహారి దానవారి శౌరి యనుఖ్యాతి

నిలుపు కొమ్మ"ని వేవిధమ్ముల వేఁడుకొనఁ జొచ్చె. ఇంతియ కాక పన్న
గశయనుఁడు ప్రసన్నుఁడై "మీసంకటములు దీర బలిని రసాతలసీ
మకుఁ బంపెద" నని మాట యిచ్చిన పిమ్మటఁ గూడ సురాచార్యునికిఁ
దనివి తీరకుంటఁ జూచి, "పలుమఱు శ్రీహరి గురునిం దలఁపు తెలుపు
మనిన నింద్రు నాకము నంపు న్నిలుపు మని కోర" "నవ్వుచు నటు
కాని మ్మని హరి యనుగ్రహించె" నఁట! సురేశ్వరునకు బుద్ధిగఱపు
టకుఁ గాకున్నఁ జుట్టుఁగైదువు జోదింత బెట్టుసరి సేయుట యెన్నఁ
డైనఁగని యున్నారమె? వజ్రనాభదైత్యుఁడు స్వర్గము పై దాడి వెడలి
సురలఁ బాఱఁదోలి నప్పు డింద్రునిఁ గని, కృష్ణుఁ డిష్టబంధువనియు,
సత్పురుషుఁ డనియుఁ గొనియాడి యాతని వెఱపుఁ బోఁ జఱచుట
మన మెఱుఁగమా? ఈ గ్రంథాదియందు వేదములఁ గోల్పో
యినబ్రహ్మ తనతండ్రి యొద్దకు నిర్భయముగాఁ బోవుట మనము గని
యుండ లేదా? హరి యైనను దనయభిప్రాయ మస్ఫుటముగాఁ దెల్పి
యుండ లేదు. "కులబలసంపదామదులు దగుల్కొన హత్తిన మత్తవృ
త్తి...తద్బల ముడివోయినప్పుడ కదా"తొలఁగు నని మొదట జనసా
మాన్యముం గూర్చి చెప్పి, పిమ్మట బుభుక్షుండు "ప్రభుతాప్రభవప్రభూ
తపటువైభవగర్వభరంబునఁ దజ్ఞత దప్పి భవానిప్రసాద మభిభవించె"
ననియు, దుర్వాసుఁడు "సదయుం డై గోవిందుఁడే కలఁ డటంచు
వాక్రువ్వక యూరకయే వెడలిన" శాపము గ్రమ్మఱింప నెవ్వరికిఁ దర
ముగాదనియుఁ, బాఠశాలాధ్యక్షుఁడు తనక్రిందియుపాధ్యాయుని ధిక్క
రించిన విద్యార్థికి బుద్ధిచెప్పిన చొప్పున దిక్పాలమౌళికిఁ దలవంపు గలుగఁ
బలికెను. మఱియు బలిభంజన మొనర్చిన పిదపఁ గూడ "స్వారాజ్యం

బింద్రునిచేత సాంద్రప్రేమంబున నిస్తంద్రత నేలింపుమని" మునులు ననిమిషులును మనవి సేసినం గాని పట్టాభిషేకంబున కియ్యకొనం డాయె. అంగీకార మొసంగిన పిమ్మటం గూడం, దాను సన్నాహ మొనర్పు మనుటకు మున్నపార్వతీపరమేశ్వరుల నారాధింపకయే, బ్రహ్మర్షియుక్తుండై పట్టాభిషిక్తుండగుటకు వచ్చి యుండె నని విని "యేకతంబున నింత పుట్టె, దాని నిపుడైన మరలింపం గానం డయ్యె" నని వాస్తోష్పతిం గూర్చి గీష్పతితో మొఱవెట్ట సాఁగెను. ముక్కంటియు నాతనిమచ్చికంటియుం గూడం దెఱగంటిదొర తమయడుగులపైం బడి మ్రొక్కి లిడిన లేవనెత్తి "యైన దేమయ్యెనో భుక్త మయ్యెం గాని, యిప్పుడైనను దృశ్యమందించుకైన, నీశ్వరుని కంటె భేద మంచెంచం బోకు"మని చెప్పి, యాతని యహంభావము వేరంటం దెగనఱికి, తమ పురి కరిగిరి. కావున నీమూండాశ్వాసములలో మహేంద్రగర్వభంగము ముఖ్యాంశ మని సంశయములేక చెప్ప వచ్చు. అయినను, మొదటం బడరాని వెతలం బడి, తుదకు స్వకర్తృకముచేతనైన నేమి, యీశ్వరసంకల్పమున నైన నేమి, కథానాయకుం డానందాభ్యుదయ మందిన కారణమువలన, నయ్యలరాజు రామభద్రుని గ్రంథమునకు "రామాభ్యుదయ"మను పేరు వచ్చిన తీరుననే, మహేంద్రునకును భగవత్కటాక్షమునం దుదకుం గలిగిన విజయమునుబట్టి యీ గ్రంథమునకు "మహేంద్ర విజయం"బను నామంబుంచఁబడి యుండ వచ్చును.

షష్ఠాశ్వాసమునందలి కథాసూత్ర మొక్కొకచోటం జిక్కగాం దోంచిన నోపికతోం జదివిన వదలించుట సులభమే. క్షేత్రమహిమను దెల్పు నవి కొన్నియుం, దారకమంత్ర ముపదేశ మందిన వారికి వేంకటే

శుఁడు సులభగమ్యుఁ డని చూపునవి గొన్నియు, నై దీనియందుఁ గూర్పఁబడినకథలు రెండు విధములుగా నున్నవి. అశ్వత్థవృక్షము నాశ్రయించి యున్నబ్రహ్మరాక్షసోత్కరమునకుఁ "బద్ధమోదకబిందు సంపర్కమునను, నష్టభావంబుమాత్రంబె తొలఁగెఁ గాని" "బంధుర సరోంతర్వారిపూరంబులం దానంబాడు" నంతవఱకుఁ బిశాచవృత్తి విడిచి పోదయ్యె. తార్క్ష్యశైలారోహణ మొనర్చిన వెంటనే మూకబధిరాంధపంగులకుం గలయవరోధము నివారింపఁ బడియె. కళింగరాజకన్య చిఱుతప్రాయమున గరుడభూధరమునకుఁ దోడ్కొని పోఁబడియుంటం జేసి, బ్రహ్మరాక్షసులనుండి రక్షింపఁ బడుటయే కాక యాంధ్రేంద్రపురంధ్రి యయ్యె. పుణ్యక్షేత్రముల నన్నిటిఁ గన్న నారదున కుపమాకలోఁ గాని తారకజపసిద్ధి కల్గదాయె. ఈ మంత్రరాజ ముపదేశ మందినవల్లవునకును బీతికాపురవల్లభునకును, వేంకటేశుఁడు వశుఁ డై కోరినవరము లొసంగెను. కళింగరాజతనూజ వృత్తాంతమును, బీతికాపురాధీశులకు వంశపరంపరాగతము లగునామధేయముల వ్యుత్పత్తియును, దెల్పుగాథ షష్ఠాశ్వాసమున కెల్ల స్తోత్రపాత్ర మై యున్నది. కొన్నిగ్రామనామముల యర్థముం బట్టి మిగుల నేర్పుతోఁ గూర్పఁబడినదగుటచే, స్వకపోలకల్పితం బయ్యు వాస్తవముగానే తోఁచు చున్నయది. ఒంటమామిడియే మునివాసము; రావికముపాడే బ్రహ్మరాక్షసుని రావి; తేటగుంటయే ద్విజుఁడు వార్చిన గుంట; గోపాలపట్టణమే వల్లవులపల్లె. వల్లవుని వృత్తాంతము కూడ శ్లాఘనీయముగనే యున్నది. విద్యాగంధ మెఱుంగక పశుప్రాయుఁడుగాఁ బెరిఁగిన వానికి సామాన్యముగ నీశ్వరతత్త్వవిచారణాసక్తియే పొడమదు. పొడ

యినను వానిమనం బాధ్యాత్మికవిషయములఁ జాలదూరము పోనేరదు. ధరణీజాతవ్రాతమును, జంతుసంతానమును బెట్టుపోఁతలు లేకయే పెరుఁగుటయు, నంతరిక్షమున లక్షలకొలఁదినక్షత్రము లాలంబరహితము లై వ్రేలాడుచుండుటయుఁ జూచి, యాదికారణ మగు శక్తి యెచ్చటనో యుండి తీరవలయు నని గ్రహింపఁ గలఁడు కాని, యాశక్తి యిట్టి దని నిరూపింపఁ జాలఁడు. కావున నట్టినిష్ఫలప్రయత్నముల నుండి యాతని మనస్సు వెనుకకు మరలిపోవును. పిమ్మటఁ జిత్తమునఁ గల్గుమార్పులు వానికి లభించు సాంగత్యము ననుసరించి యుండును. సర్వసాధారణముగ ముక్తిమార్గాన్వేషణాసక్తచిత్తవృత్తాంత మిట్టి దయై గన్పట్టును. ఇదియే మిక్కిలిరమ్యముగా నిందు వర్ణింపఁబడి యున్నది.

"భాషాభిమాని."

19—9—1906.

తప్పొప్పులు.

పుట.	పఙ్క్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౪	౧౭	మునుఁగొనంగ.	మునుకొనంగ.
౧౨	౧౭	నాగమములు.	నాగమముల.
౧౩	౨౫	శాస్త్రములు.	శాస్త్రముల.
౧౬	౨౨	గామునట్ల.	రాములట్ల.
౨౭	౯	క్రోధముఖాది.	క్రోధముఖారి.
౨౮	౭	అనవృండా.	అనఘుండా.
౪౫	౨	నెద్దేవ.	యద్దేవ.
౫౧	౪	తోడఁజేర్కొనక.	తోడనూఁకొనక.
౫౩	౨౨	రథోద్ధితా.	రథోద్ధతా.
౫౮	౧౫	నయ్యర్యయోగస్య.	నియ్యర్యయోగస్య.
౬౦	౬	డసంగు.	డసంగ.
౬౩	౨౦	హీనుండనఁ.	హీనాత్ముఁడై.
౭౪	౧౨	పాధి.	పాస్తి.
౭౫	౧	జేర.	జేరి.
,,	౨౫	యొనరు.	యొసరు.
౭౮	౨౪	విశ్వాసంబునను.	విశ్వాసంబున్న.
౮౧	౧౨	మయూఖా.	మయూఖ.
౮౨	౧౫	దొలఁగునటవే.	దొలఁగునటెయిది.
౮౩	౨	ముందునో.	మొందునో.
౮౪	౨౨	పాటి.	పాటు.
౮౭	౧౦	గాఁదవు	గాదవు.
౮౮	౨౫	జేసియచో.	జేసినచో.
౯౬	౧౨	యొఱఁగిన.	యొఱిఁగిన.
౧౦౧	౨౨	రీతి.	నీతి.
౧౦౨	౭	మం.	మ.
౧౦౬	౧౮	మెఱయంగ.	మెఱయఁగ.
,,	౨౪	సారతరు.	సారతరు.
౧౧౩	౧౨	లోలువ.	గ్గొలువ.
,,	౨౫	పిడప.	పిడుప.
౧౧౪	౨	పాత్ర.	పాత్రు.
,,	౧౦	గిన్నరాపతి.	గిన్నరాధిపతి.
,,	౨౩	గధ.	గంధ.
౧౧౫	౩	తోయంబులు.	తోయంబుల.
,,	,,	ప్రసవములును.	ప్రసవములను.
౧౧౯	౧౩	సమరచన.	సమర్చన.
౧౨౧	౧౭	గేలోయి.	గేల్గోయి.
౧౨౪	౨౨	కలిసిన.	కవిసిన.
౧౨౬	౧౦	వానిని.	వానికి.
౧౨౮	౧౮	ధనంబటఁ.	ధనంబఁదుఁ.
౧౩౨	౧౧	విరించనసుతుఁడు.	విరించనజుఁడు.
౧౩౪	౫	భ్రాంతి.	భ్రాఁతి.
౧౩౫	౭	రానియొక్కటి.	రానిదొక్కటి.
౧౩౬	౪	గాఁదగు.	గానగు.
౧౩౭	౨౧	మన.	కొను.
౧౩౮	౬	యయ్యెన్.	నయ్యెన్.
౧౩౯	౬	ప్రతిపాది.	ప్రవిసారి.
౧౪౦	౩	కోర్కొలిడ.	కోర్కులిడ.
౧౪౨	౫	నిపుడయే.	నిపుడయి.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

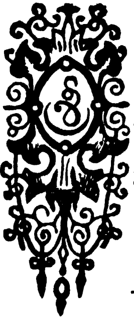
శ్రీగణాధిపతయేనమః.

శ్రీసరస్వతీదేవ్యైనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమోనమః.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

ఇష్టదేవతాస్తుతి.

రంజిల్లనొనర్చుఁ గావుత శిలాజీవప్రదానప్రథా
ఘోరంధర్యముఁ గాంచి దారుశకలద్వంద్వంబునుం బాదుకా
కారం బూని భజింప భూధరసభాగ్యస్ఫూర్తిఁ గల్పించు సీ
తారామాంఘ్రియుగంబు మాకు ససుఖోదారాయురైశ్వర్యముల్. ౧.

చం. వసుధ జనించి యాజనకవంశము నయ్యినవంశ మింపుసొం
పెసఁగ సమున్నతత్వము వహింపఁగ మించినసీత శీతకృ
త్కిరణము ల్సుధారసపరంపరలై యలరారుఁ గాత నేఁ
డసదృశదోహదస్ఫురణ నస్మదభీష్టలతాఫలాప్తికిన్. ౨

శా. శ్రీవర్ధిల్లఁగఁ జేయుఁ గావుత జటాశ్రేణీమిథోబంధరే
ఖావిశ్లేష మొనర్ప స్వర్ణది తరంగవ్యాజహస్తంబుచే
తీవిం జొన్పినదంతకంకతముమాడ్కి న్మౌళి లేఁజల్వడా
ల్పూవుం దాల్చినశంకరుం డెపుడు సమ్మోదం బెదం గ్రమ్మఁగన్. ౩.

ఉ. స్నానజలంబు ధౌతవస♦నం బనులేపన మోగిరంబు దా
నే నెఱిఁ గూర్చి నాథు నెన♦యించునెఁ బెండిలికూఁతు రంచు సం
ధ్యానముఁ బూని యవ్వరుని ♦ యవ్వ నటంచు నటించుభృంగిచం
దానకు నెచ్చెలుల్ నగిన ♦ నవ్వెడుశాంకరి మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. ౪.

చం. అనుపమ మైనయాత్మచతు♦రానన రూఢికిఁ దోడు సత్యవ
ర్తనము మెఱుంగువెట్ట విబు♦ధప్రకరంబుల కెల్లఁ బెద్దయై
మనుమని నగ్గళాకలన♦మానితుఁ జేసిన సద్దయార్ద్రహృ
ద్వనరుహుఁడౌ మహామహుఁ బి♦తామహుని న్నుతియింతు నెంతయున్. ౫.

శా. శ్రీపూర్ణాకృతిముక్తిసౌధచతుర♦శ్రీస్ఫాటికస్తంభశో
భాపీఠీకృతశాతమన్యవశిలా♦భాస్వత్సురోద్యద్వ్రజ
శ్శ్రీప్రేర్మ్యం బురుషార్థపాళి నిడ నా♦శ్రీధేనువాగీశ్వరీ
రూపం బూనితనర్చువాణి సమకూ♦ర్చు న్మాకు వాగున్నతుల్. ౬.

సీ. కలుము లీ నోపఁడే ♦ కమలాప్తసుతరాజ్య, సంఘటనోపాయ♦చతురమంత్రి
యిష్టార్థము లొసంగఁడే ♦ జానకీరాఘ, వాన్యోన్యకుశలవా♦ర్తైకదూత
చిరతరాయుర్వృద్ధిఁ ♦ జేయఁ జాలండె ల, క్ష్మణజీవదానభి♦షగ్వరుండు
కళల నీ నేరఁడే ♦ ఘనమానిసంపూర్ణ, రామసభైకపౌ♦రాణికుండు

తే.గీ. పావనాకృతి శైవాంశ♦భవుఁడు శ్రీహ, రిస్వరూపుఁడు భావివి♦రించనుండు
నిరవధికకీర్తి యగునాంజ♦నేయమూర్తి, తత్ప్రసేవనములు జగ♦త్పావనములు. ౭.

సీ. ప్రవితతప్రత్యూహ♦పవమానగిళనదు, ర్వారతుండా జగ♦రంబువాఁడు
బహుళాంతరాయప♦ర్వత వినిర్భేదన, ప్రౌఢైకదంతవ♦జ్రంబువాఁడు
పటువిఘ్నగణతుష♦వ్రజసముద్ధూనన, ద్రాఘిష్ఠకర్ణశూ♦ర్పముఁ వాఁడు
ఘనతరాతంకపం♦కక్షాళనపటిష్ఠ, కటతలదానోద♦కంబువాఁడు

తే.గీ. భూరిపుష్కరపూత్కార♦వారికల్పి, తాసమయవర్షసిక్తరో♦ప్యాద్రిపత్య
కాతటోత్థాతకేళిసం♦ప్రీతివాఁడు, సిద్ధిగణనాథుఁ డిష్టాప్తిఁ♦జేయుఁ గాత. ౮.

మ. కవనాఖ్యేక్షువణంబు నాటి జగతిం ♦ గాండోన్నతిం బెంచి ప
ర్వవితానస్థితి సంఘటించి రసనం♦పన్మాధురీసాధురీ
తివిశేషంబు రసజ్ఞజాలమునకుం ♦ దెల్లంబుగాఁ గూర్చి గౌ
రవముం జెందినవారి భక్తిఁ దలఁతుం♦ బ్రాచేతసవ్యాసులన్. ౯.

కం. నన్నయభరితమనోజ్ఞక, నన్నయభవ్యోక్తిగా నొనర్చెను గృపచే
నన్నయభయధృతిమతితో, నన్నయభట్టాదికవిజనంబును నుతింతున్. ౧౦.

మ. తమకావ్యాదుల సత్కవుల్ "గుకవినిందం జేసి" యం చొక్కభా
గముఁ గల్పించి రకారణంబ యది నిష్కారుణ్యమాత్సర్యభా
వమె కా కాఘను లుండకున్న నలదేవానాంప్రియశ్రేణి క
ట్లమరుం గీర్తివిశేషపూర్తి యిలఁ గావ్యాసారపూరార్థమై. ౧౧.

కం. అని యిష్టదేవతావందనముఖకావ్యముఖలక్షణంబుల నెల్లం
బొనరించి యెద్దియే నొక, వనమాలిక్షేత్రమహిమ వర్ణించుటకై. ౧౨.

కం. ఊహల కనుఁగలిగాఁ గాం,తూహల మెద మెదల భక్తిదోహలహితసం
దోహలలితానుమతి న, త్సాహలసచ్ఛక్తిపూర్ణతాహలహాలికన్. ౧౩.

కం. ఏవానిం గృతిపతిఁ గా, భావింతునొ యెట్టిదివ్యభవ్యక్షేత్ర
శ్రీ వర్ణ్యమొ యనియోజన, గావించుచునుండి యే నొకానొకరజనిన్. ౧౪.

సీ. శ్రీజానకీదేవి చెలఁగువామాంకభా,గముతో నిరాబారిగమలతోడ
నాంజనేయాంజలిన్యస్తమాశస్తమా, పదముతో నధికసమ్మదముతోడ
వెనుక సౌమిత్రి పట్టినయట్టిహురుమంజి,గొడుగుతో నపరంజిమడుఁగుతోడ
భరతశత్రుఘ్నులు సురటులూనినపార్శ్వ,యుగముతోఁ జిలునవ్వుమొగముతోడఁ
తే.గీ. గరములు మొగుడ్చునృపులతోఁ గపులతోడఁ, బ్రేమరసపూర్తిఁ బట్టాభిరామమూర్తి
పుష్పకాంతరవర్తియై పూర్వపుణ్య,కలన నామ్రోల నిలిచినట్టులు దలంచి. ౧౫.

చం. నిలిచినకౌసలేయుఁ గని నెమ్మది సమ్మద మిమ్మడింప సాఁ
గిలి ప్రణమిల్లి కొంతవడికిం బులకించినమేనితోడ దో
యిలి నిటలంబునందు ఘటియించి తదంచితచారుదివ్యమం
గళమహనీయమూర్తిపదకంజములం దిలకించుచున్నెడన్. ౧౬.

మ. ఉపమాకాకృతిఁ బుష్పకంబును సుపర్ణోర్వీధరశ్రీ సువ
ర్ణపరార్థ్యోన్నతపీఠబంధురసరఃప్రౌఢి స్థానూమత్కరా
బ్జపుటక్రోడము వేంకటాధిపతిసేవన్ రామచంద్రుండు నా
కపు డాదేశము రీతిఁ దోఁచె మును నే నాదేశముం గాంచుటన్. ౧౭.

కం. వెరవు న్వెలుఁగు న్వెలుపుం, దొరకొన నప్పుడు నతు ల్నుతు ల్సేయఁగఁ జె
చ్చెరఁ గన్నొలంగి యెటకే, నరిగెను శ్రీరామమూర్తియనుచరయుతుఁడై. ౧౮.

కం. అంతట జాగ్రదవస్థా,క్రాంతుఁడనై యుండు నపుడె♦ కనుపట్టె నితం
డెంతవిశదప్రసాద,స్వాంతము గలవాఁడొ యన మ♦నతికుతుకముతోన్. ౧౯.

సీ. మద్వంశజుల దయా♦మతిమీఱ నాదినుం,డియుఁ బ్రోచె వారల♦నిష్ఠ కలరి
మత్పితామహపితా♦మహు రామశాస్త్రిని, దోడఁబల్కుచుఁ గృతా♦ర్థునిఁగఁ జేసె
మత్ప్రపితామహు♦మహితు వేంకటకృష్ణ.శాస్త్రి నేలెను దద♦ర్చలకు మెచ్చి
మత్పితామహుఁ గాచె ♦ మహిని సీతారామ,శాస్త్రిఁ దత్సేవకు ♦ సంతసించి

తే.గీ. మజ్జనకు నాత్మబోధసం♦పజ్జనరునిఁ, గృప మనిచె మున్ను వేంకట♦కృష్ణశాస్త్రిఁ
దత్తదుపచారసంతుష్ట♦చిత్తుఁడగుట, నన్ను మన్నించె నిటులుప్ర♦సన్నవృత్తి. ౨౦.

తే.గీ. అనుచు ముదితాంతరంగుఁడ ♦ నగుచు నిష్టదైవతం బగురఘుపతి♦ధ్యానవేళ
నాదివిభవావతారము♦ర్చావతార, మవలఁ జూపుట కేమిహే♦తువొ యటంచు.

కం. మామూర్తిద్వయ మొక్కటి,గా మది భావింపు మనుట♦గా నెంచి కృతి
స్వామిని రాముని వర్ణ్య,శ్రీమహితుని వేంకటేశుఁ ♦ జేయఁతలఁపుతోన్. ౨౨.

తే.గీ. దేవభాషోదితంబు లాం♦ధ్రీకృతంబు, లైనసులభార్థపద్యము♦లగును దాన
నఖిలపఠనీయశైలిచే ♦ నలరు నందు,వలన వలనగువిఖ్యాతి ♦ కలుగు నంచు. ౨౩.

తే.గీ. బ్రహ్మకైవర్తనామపు♦రాణవిదిత
గరుడశైలఘనక్షేత్ర♦గురుమహత్త్వ
మును దెనుఁగొనర్పఁ గుతుకంబు ♦ మునుఁగొనంగ
మును కనుంగొన్న తద్ధామ♦మును దలంచి. ౨౪.

సీ. ఆసమున్నతశైల♦భాసమానా సమ,ప్రాసాదమంటప♦ప్రాంగణంబు
నాపావనగ్రావ♦సోపానపార్శ్వప్ర,దీపావళీస్ఫుర♦ద్విభ్రమంబు
నారామణీయక♦స్ఫారరామలోపత్య,కారామతులసీసు♦సౌరభంబు
నామేఘమేచక♦శ్రీమేదురామేయ, కోమలస్వామితే♦జోమహత్త్వ

తే.గీ మాపురంబాసరంబార♦థావతంస, మామహాతైర్థికులు నాయు♦పాయనంబు
లామహోత్సవ మాభోగ♦మాప్రసాద, మామహాలక్ష్మిఁ గనినట్టు♦లపుడుదోఁప.

చం. ఇలఁ గలమానవావళి క♦భీష్టదుఁడై సులభప్రసాదుఁడై
కలియుగమందుఁ దోడఁబలు♦కం దగువేలుపు వేంకటేశుఁ డ
బ్బలితపుదైవతంబు నిలు♦వం జెలువం బగుగారుడాద్రికి
న్నెల వుపమాక తన్మహిమ ♦ నెక్కొనుగాధ లభింపఁ గోరుచోన్, ౨౬.

సీ. ద్వైతమతాచార•తత్త్వరహస్యజ్ఞుఁ, డఖిలపురాణేతి•హాసవిదుఁడు
దేవతాబ్రాహ్మణా•తిథిపూజనాసక్తుఁ, డలిపిరాలాన్వవా•యాబ్ధిచంద్రుఁ
డమితతీర్థక్షేత్ర•యాత్రాతిమాత్రప,విత్రగాత్రుఁడు బుధ•స్తోత్రపాత్రుఁ
డనఘుఁడు నిత్యస•త్యవచఃప్రచారుండు, నగులక్ష్మణార్యస•మాహ్వయుండు
తే.గీ, స్పష్టవర్ణసమిష్టిగా•వ్రాసి నాకి నిన, సంస్కృతగ్రంథము నొసంగె • నంతసమునఁ
గరుడగిరిశేఖరాధ్యుఁ డి•క్కరణిఁ గరుణ, వృద్ధవిప్రాకృతిని వచ్చి•యిడె ననంగ.
కం. దానిం గొని చదువుకొనం,గా నింద్రజయంబు ముఖ్య•గాథగఁ దోఁచెన్
గాన మహేంద్రవిజయ మని, దీనికిఁ బేరిడుట మంచి•ది కదా యనుచున్.

చం. అదనులఁ దైవతావళి కు•దగ్రముగాఁ గృప భక్తపాళిపై
నొదవిన సజ్జనాకృతుల • నొక్కొకచోఁ బొడసూపు నంచు న
భ్యుదయపరంపరాప్తికిది • యొప్పగుసూచక మంచు నెంచికొం
చెద ముదమంది రామవిభు • నిక్కృతికిం బతిఁ జేయువాఁడనై. ౨౯.
కం. రామకరుణాత్తవృద్ధి, క్షేమకళాభోగభోగ•కృతికృతికీర్తి
స్తోమకమనీయవైభవ, మామకవంశావళీక్ర•మం బెఱిఁగింతున్. 30.

కవివంశావతారవర్ణనము.

సీ. బ్రహ్మర్షులకు నైన•వాఙ్మనసాతీత, మగుచు నగోచరం • బైనదెద్ది
యాద్యంతశూన్యమై • యఖిలంబుఁ దానయ్యుఁ,దన కఖిలముగాక • తనరు నెద్ది
దిక్కాలములకు భే•దింప కవిచ్ఛిన్న,ముగ నిత్యసత్యమై • నెగడు నెద్ది
సంతతాఖండసు•స్వప్రకాశకమహో,జ్యోతిస్స్వరూపమై • యొప్పు నెద్ది
తే.గీ. యట్టి శ్రీశబలబ్రహ్మ•మైనయట్టి, యాదినారాయణుని నాభి•యందు ముందు
పొందుగఁ దదీయసంకల్ప•మున సిసృక్ష, పరఁగ సగఁ జతుర్ముఖ•బ్రహ్మ వొడమె.
కం. ఆవనజాతప్రభవుని, పావనమూర్త్యంతరములు • ప్రభవించిరి లో
కావనసక్తులు నమదు, జ్జీవనశక్తులు సుతు ల్వ•సిష్ఠప్రభృతుల్. 3౨.
తే.గీ. పరమపావనదివ్యత•పఃప్రపూర్తి, శిష్టముష్టింపచవ్రజ•శ్రేష్ఠమూర్తి
యాత్మవిద్యావరిష్ఠుఁడౌ•నవ్వసిష్ఠు,గోత్రమునఁ బుట్టెఁ గౌండిన్య•గోత్రమౌని.33
కం. రెండవశశిఖండశిరో,మండనుఁ డన సర్వమాని•మండలమణిమా
ర్తాండద్యుతి గౌండిన్యుఁడ,ఖండతపశ్శ్రీప్రభావ•ఖనియై తనరెన్. 3౪.

శా. లోకస్తుత్యుఁడు శాంతిదాంతినిధి సు•శ్లోకుండు నైనట్టియా
శ్రీకౌండిన్యమహామునీంద్రుని తప•శ్శ్రీగౌరవం బెట్టిదో
లోకంబం దితరర్షిగోత్రు లొకపా•లుం బాలు తద్గోత్రజుల్
ప్రాకట్యంబుగఁ గావ్యకర్తలు బుధ•శ్లాఘ్యుల్ గలా రెన్నఁగన్. ౩౫.

కం. ఆకౌండిన్యసగోత్రు ల,నేకులు గల రిల రమాస•మిద్ధకటాక్ష
శ్రీకలితలలితకవితా,ప్రాకటనైపుణ్యపుణ్య•పరిపాకమతుల్. ౩౬.

కం. అందు మతత్రయభూమీ,బృందారకబృందములను • వెలసిరి స్మార్తుల్
గొందఱు వా రిరుతెఱఁగుల, నొందిరి వైదికులునా ని•యోగులు నాఁగన్. ౩౭.

ఉ. అందుఁ ద్రిలింగవైదికబు•ధాగ్ర్యకుటుంబజనాగ్రగణ్యరా
ఢిం దగుఁ బాండితిం గనిన•శీవుల దేవులపల్లివంశ మొ
ప్పుం దనకాన్పు ముత్తెముల•పోఁడిమి వృత్తవిశుద్ధమై గుణా
స్పందగతిం దనర్చి మహీ•పత్యుపకంఠవిభూషణంబుగాన్. ౩౮.

కం. ఆదేవులపల్ల్యన్వయ,యాదోనిధిపూర్ణచంద్రు • లగువిద్వాంసుల్
వేదంబుల శాస్త్రంబుల, వాదంబుల నెదురులేని•వారలు గారే. ౩౯.

కం. ధరఁ గొంద ఱందు సీతా,వరపదసేవనవిధాన•పావనులు గరం
బరయం గొందఱు లక్ష్మీ,నరసింహపదాబ్జసేవ•నప్రహ్లాదుల్. ౪౦.

మ. సముదంచద్గతిఁ దత్కుటుంబములు కృ•ష్ణాగౌతమీమధ్యభా
గమునం దాగిరిపల్లినామకమహా•గ్రామాగ్రహారంబు ము
న్నమరన్ స్వప్రతిభావిశేషముల క•త్యానందుఁడై పాదుశా
యమరం బిచ్చుట నచ్చట న్నిలచె ని•త్యం బైనకాణాచిగాన్. ౪౧.

ఉ. వారలలోన రామపద•పంకజభక్తినిరంకుశప్రభూ
తారభటీప్రభూతపటి•మాసమమంజులవాక్ప్రసంగవి
ద్యారమణీయకీర్తిసము•దారుఁడు వేంకట ధీరుఁ డెంతయుం
గూరిమి నిల్చెఁ జామరల•కోట పురిం దదధీశు కోరికన్. ౪౨.

తే.గీ. అప్పుడప్పుడు వారల•యందు మఱియుఁ, గొందఱిలమండపేటయుఁ•గోరుమిల్లి
మొదలుగలయూళ్లఁగాఁపురం•బుగవసించి, రచ్చటచ్చటివిభులసం•ప్రార్థనముల.

కం. దేవులపల్లికులాగ్రణి, యావేంకటసూరిమణి బుధావళిమదినం
భావింప మించుప్రతిభం, గావించెం గావ్యనాటకము లమితముగాన్. ౪౪.

తే.గీ. సప్తగోదావరాంతరజనపదమున, నెందు షడ్దర్శనీపారదృశ్వుఁడైన
యతనిసిద్ధాంతసాంప్రదాయంబె కాని, పరమతోదితరాద్ధాంతఫణితి గలదె. ౪౫.

కం. అతనికి స్వప్రతిబింబ, ప్రతిముఁడు ప్రతిభావిశేషవాచస్పతి యా
సుతుఁడు జగన్నాథార్యుఁడు, ప్రతతయశస్కుఁడు జనించె వంశకరుండై. ౪౬.

శా. సాధుస్తుత్యచరిత్రుఁ డర్కసమతేజస్కుండు సర్వావనీ
నాథానీకసభాప్రపూజ్యుఁడు జగన్నాథాభిధానార్యుఁ డం
బోధిస్ఫారతరంగరంగదురువిస్ఫూర్జద్వచస్సంగునిం
గాథా బోధనశాలి వేంకటబుధుం గాంచెం దనూజోత్తమున్. ౪౭.

కం. ఆవేంకటబుధమణి గనె, ధీవాచాజితబృహస్పతి భుజంగపతి
శ్రీవృతుల రామకృతిఘనుఁ డావేంకటరామశాస్త్రియనునందనులన్. ౪౮.

తే.గీ. అగ్రజుం డొప్పె సకలశాస్త్రార్థవేది, సేతుశీతాచలాంతరఖ్యాతచరితుఁ
డఖిలసర్వంసహాధీశ్వరార్చితుండు, కీర్తిలసితుండు శ్రీరామకృతివరుండు. ౪౯.

తే.గీ. అతఁ డెలమి మైలవరపువంశాబ్ధిచంద్రుఁ, డగుచు విఖ్యాతిఁ గనువేంకటావధాని
పుత్రికామణి ధర్మశక్తిముగను, గొనియె సీతాంబసకల సద్గుణకదంబ. ౫౦.

సీ. మును ధారిణి జనించి జనకాన్వవాయంబుఁ, బరమపవిత్రమై పరఁగఁ జేసి
పిదప శ్రీరామసాధ్వీరత్నమై మించి, యినవంశమున కెల్ల ఘనతఁ దెచ్చి
భర్తతోడను మహావనవర్తన మొనర్చి, సకలదోషాటనాశము ఘటించి
భాస్వత్సుతాదికు ల్భక్తిసంయుక్తులై, పరిచర్య సేయ సంపదలఁ బొదలి

తే.గీ. యారయ యూసతి నామంబుసార్థకముగఁ, దనరె ననుచును జనులచే వినుతిఁ గాంచె
ముఖవినిందితహిమధామనిఖిలభాగ్య, ధామ సీతాభిధానకాంతాలలామ. ౫౧.

ఉ. భానురకీర్తియై విబుధవర్గనుతుం డగుధామమూర్తి సీ
తానతిఁ బెండ్లి యాడి వసుధ న్వెలసిల్లినకైవడి న్నగ
ద్భానురకీర్తియై విబుధవర్గనుతుం డగురామశాస్త్రి సీ
తాసతిఁ బెండ్లి యాడి వసుధ న్వెలసిల్లెను ధర్మశాలియై. ౫౨.

సీ. తనదు రామాహ్వయం♦బున కనుగుణిగాఁగ, సీతాసతీశుఁడై ♦ చెలఁగె నెవఁడు
తనదు సర్వజ్ఞత్వ♦మున కనుకృతిగాఁగఁ, గామాదివిజయంబుఁ♦గాంచె నెవఁడు
తనచతురాస్యత్వ♦మునకు సమంబుగా, సరసవాక్సంగతిఁ ♦ బరఁగె నెవఁడు
తనదు సూర్యాత్మజ♦త్వమునకు సరిగాఁగ, ధర్మప్రతీతిఁ జేఁ♦దనరె నెవ్వఁ
తే గీ. డతఁడు నుతిఁ జెంది జగతియం♦దలరెఁ గీర్తి, ఘనమహీపతి జగపతి♦గజపతీంద్ర
వరసభాస్థానపాండిత్య♦పదనిరూఢి, భాసురుం డైనరామభూ♦మీసురుండు. ౫౩.

చం. నిజపదమూలదత్తకృతి♦నిత్యకృతోత్తమతారకాఖ్యమం
త్రజపములం బ్రతుష్టుఁ డగు♦రామునిచే వర మాతఁ డాత్మవం
శజులకునై కొనెన్నిగమ♦శాస్త్రపురాణరహస్యతత్త్వవి
త్త్వజనక మాతదంఘ్రియుగ♦భక్తివిశేషము శాశ్వతంబుగాన్. ౫౪.

చం. అతనికిఁ బూసపాటికుల♦జాగ్రణియుం గవితారసజ్ఞుఁడుం
బ్రతతయశుండు నౌవిజయ♦రామనృపాలవరుండు గౌరవాం
చితమతి రాజధానిదరి♦సీము నొసంగెను సర్వసస్యశా
శ్వతఫలసార పరావెలగ♦వాడసమాఖ్యమహాగ్రహారమున్. ౫౫

కం. ఆతని సోదరుఁ డగుచు మహీతలమున వెలసె లసద♦హీనవచోవి
ఖ్యాతుఁడు వేంకటరామసుధీతిలకము సర్వదేశ♦దీవ్యద్యశుఁడై. ౫౬.

తరల. జనకజాధిపపాదపంకజ♦షట్పదాయితమానసుం
డనుపమానకళాధురంధరుఁ ♦ డర్కసన్నిభతేజుఁడున్
ఘనుఁడు వేంకటరామసూరి వి♦ఖండితాంతరవైరియై
వినుతిఁ జెందెను లోకమందు న♦వీనపాండితి దండినాన్. ౫౭.

కం. ఆతఁడు మృదుసంగీతఖ్యాతిని సాహితికళాచ♦కాచకె నఖిల
క్ష్మాతలనేతలచేత న,హాతగుగౌరవముఁ గను స♦భాంగణములలోన్. ౫౮.

ఆ.వె. అతఁడు సుకృతినిరఘుఁ ♦ డతివగాఁ గొనెఁ గోట
మర్తిహనుమదార్య♦మణికుమారి
సత్యసుమతిని రఘు♦పత్యంబ యను పేరఁ
దగువధూటి సకల♦సుగుణపేటి. ౫౯.

కం. వారితనయుఁ డలరారె న, వారితనయుఁ డార్తి నప్పతి♦పాశ్వనానా
సూరిహితకారి బ్రహ్మన, సూరి దశాస్యారి భక్తి♦సుశ్లోకమతిన్. ౬౦.

చం. నవరసభవ్యకావ్యరచ♦నారుచిరప్రచురస్ఫురద్వచో
నివహుని రామనామజప♦నిర్మలధర్మలసత్ప్రవర్తనా
ర్జవలసమానమానసుని ♦ రావు మహీపతి రాయ భూపతి
ప్రవరగురుత్వభాసురుని ♦ బ్రహ్మనభూసురు నెన్న శక్యమే. ౬౧.

కం బాపన దీనజనార్తిఁ, బాప నరాధీశు కృపను గృ♦హాపతి నెసఁగుం
గోపనయేతరగతులకుఁ, గోపనఁ దగునాతఁ డెడపి ♦ గురుభావమునన్. ౬౨.

కం. తారావళిఁ గృతిఁ గొని యూ, త్మారమణుం డతని కొసఁగె ♦ మాన్యక్షేత్రం
బారూఢి భక్తి మదిఁ జెలు, వారఁ బగర్దీనుపాలెం♦ మను గ్రామమునన్. ౬౩.

తే.గీ. అతని జ్యేష్ఠపితృవ్యుఁ డై♦నట్టిరామ
సూరి దత్సతి సీతాంబ♦సుతులఁ గోరి
రామచంద్రాంఘ్రిపూజన♦వ్రతనిరూఢిఁ,
బెంపుఁ గనుచుండి తత్కృపా♦విలసనమున, ౬౪.

తే గీ. తనయు వేంకటకృష్ణాఖ్యుఁ ♦గనిరి పిదప
రామసూరియు నఖిలగా♦ర్హస్థ్యసుఖము
గని తురీయాశ్రమంబున ♦ ఘనతఁ గాంచి
పరఁగె ధారుణి శ్రీశివ♦స్వామి యనఁగ. ౬౫.

కం. తత్పుత్రుఁడు సర్వమహీ, భృత్పూజితపదుఁడు సదయ♦హృదయుండు గళా
విత్పతి రఘుపతిసేవా, తత్పరమతి కృష్ణకృతి ను♦తస్థితిఁ దనరెన్. ౬౬.

శా. జోహారు ల్గదియింతు రాతనికి శి♦ష్యుల్దేశదేశాగతుల్
సాహిత్యోన్నతి శాస్త్రపద్ధతినిఁ బ్రా♦జ్ఞాళాలులై ఘట్టసం
దేహాపేతమనస్కులై భువిఁ బ్రసి♦ద్ధిం జెంది విద్వాంసులై
యాహా వేంకటకృష్ణశాస్త్రిమణివి♦ద్యాప్రౌఢి సామాన్యమే. ౬౭.

గీ. ఆతఁ డప్పలపురుషోత్త♦మాభిధప్ర
సిద్ధకార్తాంతికావళీ♦శేఖరునకు

గానబు గారాప్రుంగూంతురై • కొమరు మిగులు
దాని వేంకటలక్ష్మి నుద్వాహ మయ్యె. ౬౮.

మ. కృపకుం జోటు సుమంగళీత్వమునకుం • గేహంబు సర్వజ్ఞతా
నిపుణత్వంబున కాటపట్టు సుగుణానీకంబు శోభిల్లు చా
క్కపుసద్మంబు పతివ్రతాత్వమునకుం • గాణాచి వీక్షింప ము
ర్వి పయి న్వేంకటలక్ష్మి జో డగుపురంధ్రీలోకచూడామణిన్. ౬౯.

మ. జననం బందిరి వారి కార్యులు తనూజన్ముల్ త్రిమూర్తుల్ వలెన్
ఘనవిద్యానిధి రామశాస్త్రియును లోకఖ్యాతశాస్త్రప్రవ
ర్ధనుఁ డౌ వేంకట రామశాస్త్రియును సీతారామసత్కీ
ర్తనసంలబ్ధకళావిశేషుఁ డగుసీతారామ విద్వాంసుఁడున్. ౭౦.

కం. ఆముప్పురిలో నగజుఁ, డాముష్కరసురగతిరుసమామలకీర్తి
స్తోమవిశదీకృతాఖిలభూమండలుఁ డగుచు రామబుధవరుఁ డలరెన్. ౭౧

సీ. రచియించె నెవ్వాఁడు • రమ్యచంపూప్రబంధ,మను రామచంద్రోదయ మనుపేరని
ఘటియించె నెవ్వాఁడు • కవిదలంకారశాస్త్రము వరసాహితీదర్పణంబు
వచియించె నెవ్వాఁడు • బాలభాగవతాఖ్యఁ దనరారుమృదుకావ్యమునకు వ్యాఖ్య
నొనరించె నెవ్వాఁడు • ఘనతరధ్వనిభావ, నవరసంబులఁ బెక్కు • నాటకము ల
తే. గీ. నాతని నుతింపఁ దరమె రాజాధిరాజ. రావు వేంకటనీలాద్రిరాయలబ్ధ
సరసతరసాహితీసారచక్రవర్తి, బిరుదపరికరుఁ డలరామవిబుధవరుఁడు

కం. అతనికి వేరొకనామము, పతిపే రనిసీతమాంబ • పలుకమిచే నం
చితమగు ముద్దులపేరై, క్షితి బుచ్చయశాస్త్రి నాఁగఁ • జెలఁగుచు నుండెన్. ౭౩.

మ. ఘనుఁ డాబుచ్చయశాస్త్రి ధర్మగృహిణింగాఁ గైకొనెం బ్రీతి ను
ర్వని విద్యానిలయంబనాఁ దనరు నవ్విద్వాల లక్ష్మీనృసిం
హునిపుత్రి న్నరసాంబ వక్త్రతులనా • ప్రోద్యన్నిశానాథబిం
బను నత్కీర్తికదంబ బింబఫలసంబంధాగ్ర్యదంతాంబరన్. ౭౪.

సీ. అఖిలదేశికసమూహారథాంగనిత్యభా,సురసూర్యమండలి • నరసమాంబ
నిఖిలదీనవ్రజానీకచాతకచయా,విరతకాదంబిని • నరసమాంబ

సర్వబాంధవపిక • జాలసాంతత్యకాం, తవసంత వేళ యా • నరసమాంబ
సకలయాచక చకో • రక నిరంతరవిభా, స్వరచంద్రరేఖ యా • నరసమాంబ
తే.గీ. నాథసేవావలంబ యా • నరసమాంబ, పరమసుగుణకదంబ యా • నరసమాంబ
నయనియుక్తకుటుంబ యా • నరసమాంబ, నరసమాజస్తవాలంబ • నరసమాంబ.

కం. ఆబుచ్చయశాస్త్రికి సుతులై బహుశాస్త్రాగమజ్ఞులై వేంకట భూ
మీబుధుఁడుఁ గృష్ణశాస్త్రియు, నాఁ బొడమిరి మువ్వురు లక్ష్మణమనీషియు నాఁగన్.

కం. ఆముప్వురిలో నవరజుఁడై మెఱసెను లక్ష్మణార్యుఁ • డవనీతనయా
స్వామిపదాబ్జయుగధ్యా, నామలమతి జగతిపిప్రకు • తామితయశుఁడై. ౭౭.

వ. అందగ్రజుండు. ౭౮.

ఉ. వేంకటరాయశాస్త్రి పృథి • వీతనయాహృదయాధినాథప
త్పంకరుహద్వయాపచితి • వైభవజాతసమగ్ర సాహితీ
సంకలితప్రగల్భసువ • చస్కుఁ మనోజ్ఞయశస్కుఁ రూపమీ
నాంకు వినూతశంకరుఁ దర • మా నుతియింపఁగ నేరి కేనియున్. ౭౯.

ఆ.వె. వినుతసుగుణశాలి • వేంకటరాయార్య, పాళి మాళిహాళి • నాలిగాఁగఁ
బేర్మిచే వరించె • విత్తాలకృష్ణార్య, సుతను దిమ్మమాఖ్యఁ • దతసమాఖ్య. ౮౦.

చం. అతసహోదరుం డలర • నాపులయాద్రిహిమాచలాంతర
క్షితితలవర్తి శేషనృప • శేఖరభవ్యసభాంతరాళసం
స్థితపరవిద్వదోఘకరి • సింహము వేంకటకృష్ణసూరి స
న్నుతగుణహారి శిష్యజన • తోషణకారి యశోనుసారియై. ౮౧.

కం. ఆవేంకటకృష్ణాఖ్యో, ర్వీవిబుధుఁడు పతిసమాఖ్య • వేంకటలక్ష్మీ
దేవి వచింపమిఁ దమ్మన, కోవిదుఁ డను వేరుపేరఁ • గొమరొందె భువిన్. ౮౨.

సీ. సంతతాంతేవాసి • చింతితవిద్యాప్ర, వృద్ధిక్రియాహయ • గ్రీవమూర్తి
దినదిన శ్రీరామ • దేవసేవాభినం, దితమనస్స్ఫురణాంబ • నేయమూర్తి
నిత్యసూనృతభాష • ణాత్యంత తాత్పర్య, సాంద్రవర్తనహరి • శ్చంద్రమూర్తి
సతతదీనావన • వ్రతమహాకారుణ్య, విభవసంపూర్ణతా • విష్ణుమూర్తి
తే.గీ. వఱలె హారిదంతకరిదంత • వలయకాంత, మహితకలధౌతకటరాయ • మానకీర్తి
నయగుణస్ఫూర్తి తమ్మన • నామధేయు, సకలపండితమండలీ • చక్రవర్తి. ౮౩.

కం. చెన్నలరుబుద్ధి గురు మిం, చెన్నలరుచి నెంచె రూపు • సిరి మే లని త
మ్మన్న నల విబుధు లెల్లను, మన్ననలను మెచ్చి నిచ్చ • మునిచెద రెలమిన్. ౮౪.

చం. ఘనుఁ డతఁ డింద్రకంటికుల • కంధిసుధాకరుఁ డైనకొండయా
ఖ్యునకును బాపనమ్మకును • గూర్మికుమారిక యైనబుచ్చమా
ఖ్యను హరిదంతదంతురిత • కాంతసుధాకరకాంతసత్సమా
ఖ్యను వరియించెఁ బంచశర • ఘస్మగుఁ డద్రికుమారి కైవడిన్. ౮౫.

సీ. స్ఫూర్జితక్షాంతివి • స్ఫూర్తిచే సర్వంస, హాదేవితోడ సా • మ్యము వహించుఁ
బరమపాతివ్రత్య • గరిమచేత న గంధ, తీసతితోడ మా • దిరి వహించు
బహుభోగభాగ్యసం • పదచేత నిందిరా, సుందరీమణితోడ • జోక గాంచు
ఘనతరసౌభాగ్య • కలనచే భూమిభృ, త్పతికుమారికతోడ • జత వహించు

తే. గీ. నహహ యాసాధ్వి కెనయైన • యట్టి దాని, నెందులను గాంచమని యెన్న • నెసఁగె నవని
నసమసుగుణకదంబ కృ • పావలంబ, పూర్ణతరసత్కుటుంబ శ్రీ • బుచ్చమాంబ.

కం. సుతు లాదంపతుల క యూ, న్నతులై బుచ్చయ్యశాస్త్రి • వేంకటరామ
క్షితిసురవర్యుఁడుఁ బొడమిరి, మతిమంతులు కీర్తిపూర్తి • మగ్నదిగంతుల్. ౮౭.

కం. వా రిరువురిలో జ్యేష్ఠుఁడు, శ్రీరామసమర్చనాగ • రిష్ఠుఁడు సుమనో
వారశ్రేష్ఠుఁడు బుచ్చయ, సూరివరిష్ఠుండు దనరె • సుస్థిరకీర్తిన్. ౮౮.

సీ. ఏయార్యవర్యుండు • గాయత్రితోఁ గూడ, నధ్యయన మొనర్చె • నాగమములు
నేపండితుఁడు పది • యేండ్లయీడుననువ, క్కాణించె నలపంచ • కావ్యములను
నేసూరి పదియారెం • డేండ్లవాఁడై కనె, నాటకాలంకార • పాటవంబు
నేకోవిదుఁడు పదా • రేండ్లప్రాయంబునఁ. జదివెశబ్దన్యాయ • శాస్త్రయుగము.

తే గీ నేవిచక్షణమణి పూర్ణ • యౌవనమున
నాంధ్రభాషామహారవ • స్యంబు తెలిసెఁగ
నతని వినుతింపఁ దరమె ది • గంతకాంత
సద్యశస్సాంద్రు బుచ్చయ • శాస్త్రిచంద్రు. ౮౯.

ఉ. నిచ్చలు రామనామజప • నిష్ఠ సమాశ్రితశిష్యకోటికి
న్మెచ్చుగ విద్యలం గఱపు • నేరుపుల న్గురువృద్ధసేవల

న్సచ్చరిత్రప్రభూతసుయ♦శంబుల నెల్లధరాతలంబున
న్బచ్చయశాస్త్రి సాటి యగు♦పూరుషు లుందురె యందు రందఱున్. ౯౦.

మ. ప్రకటగ్రంథవిదుండు బుచ్చయసుధీం♦ద్రశ్రేష్ఠుఁ డావింజమూ
రికులేంద్రుం డగువేంకటేశబుధుపు♦త్రీరత్న మాసుబ్బమన్
సకలస్త్రీజనతాశిరోమణి సమం♦చన్మంజువాగ్ధోరణి
న్వికచాంభోజదళాక్షిఁ బత్నిఁగ మహా♦ప్రేమంబుచేఁ గైకొనెన్. ౯౧.

చం. అతని సహోదరుండు తన♦రారె నిరంతరరామనామసం
స్మృతిపరిపూతచిత్తుఁడయి ♦ మేదిని వేంకటరామశాస్త్రి య
ప్రతిమవిహాయితప్రచుర♦రావుకులేశ్వర రామరాణ్మహీ
పతి కరుణాకటాక్షసము♦పాత్తబహూకృతియై కృతీశుఁడై. ౯౨.

కం. ఆవేంకటరామార్యుఁడు, శ్రీవంగలవంశవరనృ♦సింహాహ్వాయసం
ఖ్యావన్మణిసుత లక్ష్మీ, దేవి న్వరియించెఁ గులస♦తీమణి గాఁగన్. ౯౩.

ఆ. సత్సతీసమాజ♦సంశ్లాఘ్యమానపా, వనపతివ్రతాత్వ♦భాసమాన
యగుచు గణుతిఁ గాంచె ♦ జగతి లక్ష్మీదేవి, సాటి బోటు లెల్ల♦మేటి యనఁగ. ౯౪.

కం. ధరణీకుమారికావర, కరుణాస్ఫురణాభివృద్ధ♦కాంక్షితుఁ డాయి
ర్వరకుం దనూభవుండై, ధర శంకరరామశాస్త్రి♦తనరారె నొగిన్. ౯౫.

కం. అతఁ డతివఁగ వరియించె, న్వితతశ్రీవింజమూరి ♦ వేంకట రామ
క్షితిసురవర్యుని కూరిమి, సుత వేంకటరమణమాంబ ♦ సుగుణకదంబన్. ౯౬.

కం. అతనికి వేంకట రామయ, సుతుఁ డెసఁగుచున్నవాఁడు♦సుగుణాన్వితుఁడై
క్షితిజాధినాథకరుణో, న్నత విద్యాయుర్యశోధ♦నశ్రీయుతుఁడై. ౯౭.

ఉ. ఆతని తాత తాత యయి ♦ ఖ్యాతివహించినరామశాస్త్రికిం
బ్రీతిఁ దనర్చు తమ్ముఁడయి ♦ వేంకటరామసుధీవరుండు భూ
మీతనయాధినాయకస♦మిద్ధకృపాసముపాత్తసర్వఖ
ర్వేతరశాస్త్రకౌశలస♦మేతుఁ డనం దనరారె ధారిణిన్. ౯౮.

శా. తర్కవ్యాకరణాదిశాస్త్రములు సి♦ద్ధాంతంబు సందేహసం
పర్కం బించుక రాక యుండ జగతిం ♦ బ్రఖ్యాతి యాతారకేం

ద్వర్కం బైతనరారఁగాఁ దెలిపి శిష్యశ్రేణికి న్నిత్యముం
గోర్కుల్ వేంకటరామకోవిదుఁ డొసంగుం గూర్మి వాటిల్లఁగన్. ౯౯.

మ. అతఁ డార్యాగ్రణి వింజమూరికులజుండై యొప్పు లక్ష్మీశుఁడన్
క్షితిదేవోత్తము కూర్మికూఁతు సుగుణశ్రీసంవిధాన న్మహా
యతకీర్తిప్రతిభాసమాన రఘుపత్న్యంబాభిధాన న్సమం
చితరాగంబున ధర్మపత్నిగ వరించె న్భూరి లక్ష్మీన్వలెన్. ౧౦౦.

మ. అఘవిధ్వంసనహేతుసువ్రతవిధానాసక్తి లోకప్రియా
లఘుసత్యోక్తి హరిత్సమూహపరివేల్లత్కీర్తియు న్సర్వభూ
తఘృణాస్ఫూర్తి నితాంతశాంతియును నిత్యక్షాంతియుం జూడ నా
రఘుపత్న్యంబకుఁగాక యన్యుల కిలం బ్రాపించునే యేరికిన్. ౧౦౧.

కం. తనయుఁడు వారికి సమధిగతనయుఁడు జనియించె రూపతారుణ్యరమా
తనయుండు కృష్ణవిబుధుం, డనిశముఁ దనయశము దిశల నసదృశతఁదగన్.

గీ. సరసవిద్యల గురువుల సరస నేర్చి
నిర్మితిగఁ గావ్యనాటకనిర్మితిఁ గని
రాజు లర్చింప బహుశిష్యరాజు లలర
మహితగతిఁ గృష్ణబుధుఁ డొప్పె మహితలమున. ౧౦౩.

ఉ. అర్కనిభుండు కృష్ణబుధుఁ డాతఁడు రాజసభాంతరంబులం
గర్కశతర్కశబ్దము లఖండతరంబుగ వ్యాహరించుచో
శర్కర లట్ల దోఁచు మృదుసాహితివాక్యము లుచ్చరించుచో
శర్కర లట్ల దోఁచును రసజ్ఞరసజ్ఞలచంద మెట్టిదో. ౧౦౪.

ఉ. నిర్జితవైరియూథుఁ డవనీసురనాథుఁడు కృష్ణకోవిదుం
డార్జవ మొప్పు భూవరసభావళి శాస్త్రములం బ్రసంగము
ల్వార్జనురుద్భవాండచయభాండవిఖండనలీలఁ జేయుచో
స్ఫూర్జితగర్జితస్ఫురణముం బచరించుచు మించు నెంచఁగన్. ౧౦౫.

కం. కిరణవిభా స్వరుణవిభా, స్ఫురణ దగం గృష్ణశాస్త్రి భువిఁ దనకు మహీ
వరజనతాదరము నత, స్థిరఘనతాప్రాపణముఁ బ్రసిద్ధి ఘటింపన్. ౧౦౬.

సీ. తనదువ్యాఖ్యాక్రియాదక్షత విశ్వగు,ణా దర్శకావ్యసంధ్యావ్యాఖ్య వలుకఁ
దనఘనపాండితీదార్ఢ్యంబు దర్కసా,రం బునాఁ దనరుగ్రంథంబు నుడువఁ
దనసరసప్రబంధనిబంధనంబుసా, హితిసార మనుమహాకృతియె తెలుపఁ
దనసర్వవిద్యాప్రదానైకతానత, శిష్యప్రశిష్యగోష్ఠియె వచింప

తే.గీ. నలర శ్రీరామచంద్రపాదారవింద,యుగళసంసేవనప్రాప్తసగమశాస్త్ర
సారసారస్యసరణిప్రశస్తమధుర,మృదువచనపాళి కృష్ణశాస్త్రిం దమాళి. ౧౦౭

గీ. పృథులగుణశాలితయును సద్వృత్తగయును విమలకాంతియుఁ గనరనర్ఘరసురాగ్ర
గణ్యుఁ డగుకృష్ణశాస్త్రి విఖ్యాతిఁ గాంచె,లలితగతి వంశముక్తాఫలంబనంగ.౧౦౮

మ. శ్రితవిద్యార్థిజనప్రతోషణమహాయగ్రీవుఁడు కృష్ణార్యుఁ డా
యశక్తిరస్థిర వెల్కన్నికులజుండౌసూర్యనారాయణ
క్షితిదేవోత్తముపుత్రి సన్నుతగుణశ్రేణి న్మహాలక్ష్మి సం
తసమోదంబు మ (బు) దుఁ బొలుపొందం బత్నిఁగాఁ గైకొనెన్. ౧౦౯

సీ. [illegible]ంబు[illegible] శాంతనసంసర్గసం,క్రాంతభ్ర[illegible] గాయితస్వాంత యగుచు
సంతతగురుజనసంతోషసంధాయి,శాంతతాదిగుణనిశాంత యగుచు
సంతానభూజలతాంతకాంతిస్ఫుటా,నంతకీర్త్యుజ్జ్వలాశాంత యగుచు
క్ష్మాంతరాఖిలసతీసంతతిప్రతిదినా,త్యంతసమ్మానితోదంత యగుచు

గీ. మఱి కృతానేతుకాశికామధ్యసంస్థ,సకలపుణ్యనదీక్షేత్రనికరయాత్ర
యుభయగోత్రపవిత్రశ్రీశుభచరిత్ర, యైమహాలక్ష్మితనరారెనారగోత్ర. ౧౧౦.

శా. క్ష్మావాసాఖిలభామినీజనవతంసం బౌమహాలక్ష్మియం
దావిద్వజ్జనతాశిరోమణి సముద్యద్భాగ్యసౌభాగ్యస
ద్ధీవైశద్యముచేత హృద్య మగుపుత్రీయుగ్మముం గాంచి తా
నావారాణసి మేను వాసి కనె నిత్యానందమాస్థానమున్. ౧౧౧.

సీ. శ్రీదగు నక్కమాంబద్వయి జ్యాయసి,యై పురంధ్రీరత్నమగుచుఁ దనరు
చున్నలక్ష్మీదేవి నన్నగాధీశ్వర,కన్యకఁ జంద్రశేఖరుని కరణి
వింజమూరికులాబ్ధివిశదాంశుఁ డైనట్టి,వేంకటరామకోవిదవరేణ్యుఁ
డుద్వాహమై శ్రీరఘూద్వహపాదపం,కజయుగసేవాప్రకర్షలబ్ధ

తే.గీ. బహులసగపత్న్యభృత్యసం♦ప్ర పూర్తి
భాగ్యసౌభాగ్యసంపద♦నాసి చెంది
వసుధ నాదంపతులె కదా ♦ భవ్యకీర్తిఁ
బ్రథిమగనుచుంద్రు మామక♦శ్వశురు లగుచు. ౧౧౨.

కం. భాసిలె నాకృష్ణబుధా,గ్రేసరుని పితృవ్యుఁ డగుచు♦శ్రీరామపదా
వాసహృదయాంతరుండై, శ్రీసీతారామశాస్త్రి ♦ చిరతగకీర్తిన్. ౧౧౩.

సీ. సకలలోకఖ్యాత♦సకలలోకవ్రాత, నిత్యసంస్తుత్యపాం♦డిత్యశక్తి
మిత్రనందనముఖ్య♦మిత్రనందనసఖ్య, రామపాదామలో♦ద్దామభక్తి
శ్రుత్యంతసమ్మత♦శ్రుత్యంతసమ్మిత, సత్యసాంగత్యసం♦ప్రత్యయోక్తి
బంగురక్షణకథా♦బంధురక్షణవిధా, గణ్యసాద్గుణ్యసై♦పుణ్యయుక్తిఁ
తే.గీ. గాంచి మించె నబ్ధి♦కాంచిమధ్యస్థనా,నాధరాతలాధి♦నాథలబ్ధ
రాజితస్వమాన్య♦రాజి సీతారామ,బుధవరుండు ధీ వి♦బుధగురుండు. ౧౧౪.

శా. శాంతిం జూచిన మూర్తియే శుచిత నెం♦చ న్రూపమే జానకీ
కాంతాంఘ్రిద్వయభక్తినారయఁగ నా♦కారంబె యశ్రాంతహృ
త్సంతోషం బరయంగ విగ్రహమె సీ♦తారామవిద్వద్వరో
దంతం బెంతని యెంతు మూర్విఁ గలరే ♦ తత్తుల్యు లౌపండితుల్. ౧౧౫.

శా. సీతారామసుధీవరుం డతఁడు వా♦సిన్ భాసిలెం బాండితీ
న్నీతిప్రౌఢిఁ బరోపకారనిరతి♦న్నీలాద్రిరాయాధిపుం
బ్రీతుం జేయుచుఁ దత్కుమారమణియౌ♦శ్రీసూర్యరాయక్షమా
నేతన్ రంజిలఁ జేయుచు న్సరసవా♦ణీధోరణిన్ ధారణిన్. ౧౧౬.

కం. కొలచెలకొండనాఖ్యో,జ్జ్వలబుధనుత సుబ్బమాఖ్య♦సహధర్మిణిగా
నలసీతారామార్యుం, డలసీతారామ రాము ♦ నట్లవరించెన్. ౧౧౭.

సీ. ఏపురంధ్రిమనంబు ♦ గాఁపురంబుగ నుండు, నేపుగఁ బతియంఘ్రి♦దాపునందు
నేసతిసౌభాగ్య ♦ మాసతితో సాటి,యై సరిలేనిది♦కాన మూను
నేభామసౌందర్య♦శోభావిశేషంబు, శ్రీభామినీజకాం♦తాభఁ బూను
నేవధూటీశమం బి♦లావధూసదృశమై, ధీవరేణ్యస్తవ♦శ్రీ వహించు

తే.గీ. నట్టి కల్యాణి మృదువాణి • నసితవేణిఁ
గులయుగపవిత్ర సుచరిత్ర • జలజనేత్ర
సుతనుగణముఖ్య సునమాఖ్య • సుబ్బమాఖ్య
వినుతిఁ జేయంగఁ దరమె శేషునకు నైన. ౧౧౮.

ఉ. ఆమహనీయదంపతుల • కాత్మజుఁడై పొగడొందె భవ్యతే
జోమిహిరుండు కుందశర•నందరుఁ డూర్జితబుద్ధిశాలి వి
ద్యామహితుండు మేరుధర•ధైర్యుఁడు వేంకటకృష్ణశాస్త్రి ల
క్ష్మీమహిళాబ్జనాభులకు • జిల్కుహుమాయివజీరు తీరునన్. ౧౧౯.

సీ. తనముఖాంభోజాత•మున కంబుజాతాన,నాంగనామణి రాజ•హంసి గాఁగఁ
దనమనస్సారసం•బునకు రాఘవరామ,భద్రుండు మత్తష•ట్పదము గాఁగఁ
దనకీర్తియోషిదా•ననసీమకు నభంబు, కస్తూరికాచిత్ర•కంబు గాఁగఁ
దనయాతిథేయతా•ఘనసమాగమవేళ, కతిథిజాలము బర్హి•వితతి గాఁగఁ

తే.గీ. బరిఢవిల్లెను గవుల•పల్లివంశ,కలశజలనిధియామినీ•కాంతుఁ డఖిల
భూతలాధీశ్వరనికాయ•పూజ్యుఁ డగుచుఁ, బృథులగుణహారి వేంకట•కృష్ణసూరి.

గీ. క్షితివినుతి గాంచె వేంకట•కృష్ణసూరి, శ్రీమహారాజపదరావు•రామరాయ
రాజమౌళికిఁ దారక•బ్రహ్మమంత్రి, సిద్ధతత్త్వోపదేశ దే•శికతఁబూని. ౧౨౧.

కం. ఆవేంకటకృష్ణార్యుఁడు, భావుకజనమంచివంశ•వారిధిలక్ష్మీ
దేవి యగు వేంకమాంబను, బావనతరగుణకదంబఁ • బరిణయ మయ్యెన్. ౧౨౨.

శా. పాతివ్రత్యముచే నరుంధతిని సౌ•భాగ్యంబుచే గౌరి వి
ఖ్యాతస్ఫీతశమంబుచేత ధరణిం • గల్యాణసంపత్తిచే
శ్రీత న్వీమణిఁబోల్పఁ గాఁదగు ననం • జెల్వొందుసాధ్వీజన
వ్రాతోత్తంసము వేంకమాంబ వినుతిం•పన్శక్యమే యేరికిన్. ౧౨౩.

సీ. అనఘాత్ముఁ డైనట్టి•జనమంచికృష్ణాఖ్య, ధరణీసురేంద్రుండు • తండ్రి గాఁగ
సాధ్వీలలామయై • జగతిపైఁ దనరిన, గౌరమ్మ దల్లియై• గరిమ మీఱ
సుజనావతంసమై • సాబగొందుచున్న ర,త్నాకరార్యుఁడు దమ్ముఁ•డై తలిర్ప
నీహారశిఖరి తం•డ్రిగ మేనకానతి, జననిగా మైనాకుఁ • డనుజుఁడు గను

తే.గీ. శివి నెసఁగెడు పార్వతీ • దేవి యనఁగఁ, దేజరిల్లిన సత్పురం • ధ్రీమతల్లి
తతయశఃకల్పవల్లి మా • తల్లి యైన, వేంకమాంబను వినుతింతు • విపులభక్తి. ౧౨౪.

ఉ. ఇజ్జగమందు నెచ్చటయు • నిట్టిసతీమణిఁ గాన మంచు వి
ద్వజ్జనము ల్నుతింప సత • తంబుఁ జెలంగుచు భవ్యకీర్తిసం
పజ్జితకల్పవల్లియయి • మాన్యతఁ గాంచిన వేంకమాంబ న
స్సజ్జనని న్నుతింపఁ దర • మా ధర మాదృశు లైనవారికిన్. ౧౨౫.

కం. ఆదంపతులు తనూజుల, నాదశరథనృపతనూభ • వాంఘ్రిసపర్యా
సాదితసకలకలాస, మ్మోదితలోకులను గనిరి • ముప్వుర మమ్మున్. ౧౨౬.

కం. భాసిల్లె మాకు నగ్రజుఁ, డైసీతారామశాస్త్రి • యనఘుం డనిశ
శ్రీసీతారామధ్యా, నాసక్తిపవిత్రమాన • సాంతరుఁ డగుచున్. ౧౨౭.

గీ. వింజమూరికులప • విత్ర సీతారామ, యాగ్యనకును రాజ • మాంబికకును
సుతను సుబ్బమాఖ్య • సతిగ సీతారాము, విబుధమణివరించి • వినుతిగాంచె. ౧౨౮.

గీ. అనుహితురాలు మహిమ జా • హ్నవిని బోలుఁ
బున్నియంబులబారు నో • ములకొతారు
సతులకును మేటి కరుణార • సంపుఁ బేటి
సుగుణనికరుంబ దనరారె • సుబ్బమాంబ. ౧౨౯.

కం. వరగుణుఁడు చిరంజీవిగఁ, బరఁగుమనున్నాఁడు రామ • భక్తుఁడు మత్సో
దరుఁ డన్నిట మత్సముఁడై, ధగ వేంకటకృష్ణశాస్త్రి • తమ్మన్నయు నాన్. ౧౩౦.

గీ. అకలుషస్వాంతవర్తనుం • డగుచు వింజమూరచినసుబ్బరాయావ • తారనామ
యుగళివిఖ్యాతి గనిన యా • ర్యునిసుపుత్రి, ధర్మపత్నిగ నాతఁడు • ద్వాహమయ్యె.

కం. కనె నతఁడు సుతుఁ జిరాయువుఁ, జినవేంకటకృష్ణశాస్త్రి • శ్రీరామకృపన్
దనరారుచు నున్నాఁడిఁక, దనరఁగలఁడు గాఁ డపత్య • ధనసంపదలన్. ౧౩౧.

సీ. హితపండితులఁగూడి • శతలేఖినీపద్య, నిర్మాణచాతురిఁ • బేర్మి నరసి
నిజవంశముక్తావ • ళిజనంబువినుతింప, గీర్వాణభాషను • గృతిగ్రహించి
యాశ్చర్యకరవిధా • నాష్టావధానవి, నోదకేళులఁగడు • మోదమంది
యభిమతబహుపురా • ణార్థగుంభితశుంభ, దాశుధారాలీల • లాలకించి

తే.గీ. కల్పితానన్యసామాన్య•గౌరవమునఁ, బ్రేమ రావుగంగాధర•రామరాయ
భూమివరమణిసానుజ•న్మునిఁగ నెపుడు, మించుకృపఁ జూడ విఖ్యాతిఁ•గాంచినాఁడ.

ఉ. సాధుజనావనప్రవణ•శస్తయశస్తవనీయ రావు గం
గాధర రామ రాయ నృప•గౌరవపూర్వకదత్తసింహపీ
ఠీధనరత్నభూషణప•టీప్రకటీకృత కావ్యకల్పనా
సాధనుఁడం దదాత్మభవ•సంస్కృతదేశికతాప్రసిద్ధుఁడన్. ౧౩౪.

కం. శ్రీమద్రఘురామప్రభు, నామస్మృతిపాదపూజ•నవ్రతముఖదీ
క్షామతిఁ జంద్రమపాలె, గ్రామనివాసుండ సుబ్బ•రాయాహ్వయుఁడన్. ౧౩౫.

ఉ. వేలుపు రాఘవుండు పది•వేలపురాణము లన్య్య నెన్ననీ
యేలిక లెన్న రావుకులు•లెప్పటివారల కష్టఁ డొప్పు భూ
పాళి నిజంబుగాఁ దన క•టంచును దేవులపల్లివంశభూ
పాళిదలంచుచుండుఁ దన•పాలిటి కీయుభయంబె ప్రాపుగన్. ౧౩౬.

షష్ఠ్యంతములు.

కం. ఏవంవిధమత్కృతికుల, దైవతభావానుభావ•దర్శయితృత్వా
ర్థావిష్కృతావతారము, హావిభవాకృతికి స్వీకృ•తాస్మత్కృతికిన్. ౧౩౭.

కం. మిత్రాన్వవాయమణికి సు, మిత్రాపుత్రానుసృతిస•మేధితవిశ్వా
మిత్రాధ్వరవినుతసురా, మిత్రాగ్రగసంసదనుస•మీరణఫణికిన్. ౧౩౮.

కం. గ్రావాగ్న్యభిమర్శభవో, గ్రానార్యక్రోధగౌత•మాగ్రహయుగ్గ్రా
వాభిహతాహల్యా, గ్రావాకృతిముక్తికరచ•రణరేణునకున్. ౧౩౯.

కం. జపదధిపగాధినృపజ, న్యుపదిష్టవిదేహవల్ల•భోపానీతా
నుపమకపర్దిధనుర్హా, న్యుపగతసీతాస్వయ వ•రోద్వాహునకున్. ౧౪౦.

కం. సూక్ష్మేతరచక్రాదిక, లక్ష్మాకరకరపదాబ్జ•లలితాంగునకున్
లక్ష్మణహనుమత్సీతా, పక్ష్మలచక్షుర్నితాంత•పరిషంగునకున్. ౧౪౧.

కం. భాసురతరభూసురవర, ధీసురుచిరకవనపద్ధ•తిస్తుత్యగుణ
శ్రీసత్యభిరామునకును, శ్రీసీతారామునకును•శ్రీరామునకున్. ౧౪౨.

వ. సమర్పణంబుగ నారాయణార్పణంబూనిన మహేంద్రవిజయంబునకుం గథాక్రమం బెట్టు లనిన. ౧౪౩.

చం. కల దిల నైమిశం బనునొకానొకపావన మావనంబు స
ల్లలితఫలావనమ్రబహుశాద్రుమపుష్పలతావనోచితా
మలతటినీవనంబు కలమంజులనాదలసత్పికీశుకీ
కులకలహంససంసదనుకూలసమంచితజీవనంబునై. ౧౪౪.

చం. కులపతి శౌనకాఖ్యమునికుంజరుఁ డందు జగద్ధితంబుగాఁ
దలఁగనిదీక్షతోఁ జలుపుద్వాదశవార్షికసత్త్రముం గనం
బలువురు మౌనిముఖ్యులు సమాగతులై నిజశిష్యకోటితో
నిలిచిరి పెక్కునాళ్లచట నిర్మలకర్మలసత్ప్రసక్తిగాన్. ౧౪౫.

సీ. తరుమూలవేదికోపరిభాగజపవిధానాస్తీర్ణమాణకృష్ణాజినంబు
ద్రుమకోటరన్యస్తకుసుమసమిత్కుశపరిగ్రహణప్రసారితకరతలంబు
మృగశృంగసంగతాత్మీయాక్షమాలికోన్మోచనోన్మీలితలోచనంబు
తన్మాజశాఖాశోష్యమాణవల్కలసమాదానసమున్నమితప్రవేష్ట

తే.గీ మగుచు నచ్చోట నచ్చోట నరయ సరయ
సముపకల్పితసుహితసవనహవన
నవనవద్రవ్యసంభృతిప్రవణశిష్య
సంకులము దోఁచు సంయమీశ్వరకులంబు. ౧౪౬.

ఉ. వారలు భక్తియుక్తు లయి ప్రత్యహముం గృతనిత్యకృత్యులై
శౌరికథార్థము ల్వినుచుఁ జక్రిఁ దలంచుచు శార్ఙ్గమంగళా
కారము నాత్మ నెంచుచును గాలముఁ బుచ్చుచు నుండ్రు సంసృతి
క్షీరధిఁ దాఁట శ్రీరమణసేవలె కేవల నౌక లౌటచేన్. ౧౪౭.

గీ. నిరతశౌరికథాకర్ణనరతవరతపోధనశ్రేణి గనియె సుబోధనప్ర
తీతుఁ డగురోమహర్షణజాతు గుణసమేతు నధికప్రభారుణసూతు సూతు.

గీ. కాంచి యాదరణాతిరేకాంచితముగ విహగపతిశైలమహిమంబు వినఁదలంచి.
పలికె నోవ్యాసశిష్య నీవలన వింటి మమితదివ్యస్థలీమహిమముల నందు. ౧౪౮

చం. కలిగెను గాదె యాదట జగంబునఁ గల్గునగంబు లెన్నియో
వలమురిదాల్పు వేల్పు నిలువం బలువన్నియు వాసియు న్విరా
జిలఁ జెలువొందు నందలి యశేషవిశేషము లాలకింపఁగా
నల గరుడాచలస్థలమహాత్త్వకథ న్వినుఁడే కొలంతగాన్. ౧౫౦.

సీ. గోత్రవిఖ్యాతమై స్తోత్రవాగ్విన్యాస, పాత్రమై పరమపవిత్రతాతి
మాత్రరీతి నరిత్కళత్రరోధఃక్రోశ, మాత్రదూరస్థమై యాత్రనీక
నేత్రపర్వంబుగా మిత్రనతాంగభృ, త్పత్రమార్గాంతర్ధిచిత్రశృంగ
పత్రరథాన్వయనేత్రభిఖ్యాకన, ద్గోత్రసన్నిధిజనస్తోత్రసౌఖ్య

తే. గీ. దాత్రళినుగీతిపదశతపత్రమాన, సత్రపాకగబంధురగోత్రసరసి
ధ్యాత్రఘముఁ బాపనోపు నోమిత్రపుణ్య, గాత్ర శ్రీబాదరాయణచ్ఛాత్రవర్య.

కం. ఉపమాకలనము గానమి, నుపమాకయనం బ్రసిద్ధి నొందినయద్ది
వ్యపదంబున హరి యప్పర, మపదంబున నెట్టులటుల మసలునఁట కదే. ౧౫౨.

ఆయుపమాకయందు నిఖిలాశ్రితకోటి కభీష్టదాయకుం
డై యరవిందమందిర యహర్నిశముం దరి నిల్వ నల్వయుం
గాయజవైరియుం గొలువఁగా నల వేంకటశైలభర్త నా
రాయణుఁ డప్రమేయుఁడు పరాత్పరుఁ డేల వసించె లీలతోన్. ౧౫౩.

కం. నిగ్రహము ననుగ్రహము ను, దగ్రముగా నొదవ నదవనాప్తత నర్చా
విగ్రహము నిలిపి యచట స, మగ్రముగఁ గలి నడంచెనఁట యటఁగరుణన్.

కం. ఏలా యచ్చోటను గరు, డేలా భృన్మాళి వొడమె నేలా తన్మూ
ర్ధాళిందమందుఁ గమలము, మాళిమిళిందమన ముదితమతి హరి నిలచెన్. ౧౫౫.

కం. మానవలీలలతో నస, మానవరాభోగభోగనుతిఁ గలి నేఁచం
దానవరిపుఁ డందే చందాన వసించెను వచింపఁదగు సుగుణనిధీ ౧౫౬.

కం. బంధుర మనుకొలను జగ, ద్బంధురజనిరమణనయనుఁ బాటితభవదు
ర్బంధురమావిభు నంబుజ, బంధురమై తనుప నెటుల భాసిలె నచటన్. ౧౫౭.

శా. ఆచార్యాగ్రణి యైనవ్యాసుని దరిన్ స్వాంతైకసంతుష్టిమై
నీచారిత్రము లెల్లఁ దెల్లముగ నీవేరీతి నాలించితో

మాచిత్తంబులకు న్ముదంబు నిడవే • మాధుర్యమాధుర్యమా
వాచాచాతురిచేత నాతతగతిన్ •వాక్రుచ్చి యారీతిగాన్. ౧౫౮.

చం అనవుడుఁ బక్కి వల్కులుల • నారసి యారశిరఃపరిస్ఫుర
ద్ఘనఘనజాలమై దృఢసు•ధాధవళాజిరచంద్రశాలమై
యనుతటధాతురాగపట•లారుణితాఖిలసాలమై జనా
ర్దనునివహించుతార్క్ష్యగతిఁ • దన్నగ మెన్నఁగ మించు నం చొగిన్. ౧౫౯.

చం. వెరవునఁ బక్షిరాజు దన•వెన్నున వెన్నునిఁ బూని విన్ననం
గరమును వింత యైననడ•క ల్వచరించుచు మున్ను పోరులన్
హరికి హాయంబు గింకరుఁడు•నై కొలువం గెలు పొందితృప్తుఁడై
పరమకృపాప్తిచేత నెక•పట్టున నానతి యిచ్చె నీగతిన్. ౧౬౦.

తే.గీ. ఓవిహాగవర్య నీసేయు•నూడిగముల, కెంతయును సంతసించితి•మేమివరము
గావలయుఁగోరికొనుమన్న•ఖగవరుండు, విన్నపమొనర్చెనీగతి•వెన్ను నకును.

సీ. దేవదేవర లస•ద్దివ్యమంగళవపు•స్స్పర్శనంబున నను•బావనునిగఁ
జేయుతలంపుతో • సేవకావళిలోనఁ, గారుణ్యపాత్రత • గానిపింపఁ
బక్షపల్యాణంబు•పైఁబదంబులఁజాఁచి, యనువుగ మూఁపునం • దధివసించి
మన్మూర్తి తేజిభ•వన్మూర్తిసాదిగా, వాహ్యాళులందరి•ప్రథనకేళు

తే.గీ. లందువిడువని పగిదినె•ల్లపుడునాదు, వీఁపున వసించుటయెనాయ•భీష్టమనిన
నీవు శైలాకృతివహింపు•మేను మేను, నర్చ్యమొనరింతునని మేనుఁ•డానతిడిన.

కం. భగవల్లసదనుకంపన్, జగమెల్ల భజింపఁ దగిన•సంపద చెలఁగన్
ఖగవల్లభుఁ డగతల్లజ,ముగ నల్లనమూర్తి నిలిపె • భువినబ్ధిదరిన్. ౧౬౩.

చం. అరయఁ గృతంబునందుఁ గన•కాకృతి రాజిలు రాజతంబుగాఁ
బరఁగును ద్రేతయందు నల•ద్వాపరమందునఁ దామ్రమూర్తిసుం
దరమగు రూపు మాపలముఁ•దాల్చి కలిం జెలు వొందుచుండు నీ
గరుడధరాధరంబు ద్విజ•గన్నుతపావన భావభవ్యమై. ౧౬౪.

సీ. ఆవీటిచిలుదాన•రయ్యాలనెయ్యంబు, గోరుచుండురు నిత్య•సూరివర్యు
లావీటిచటకాదు•లైనపక్షులతోడ, వియ్యమందఁగఁ గోరు • విహగభర్త

యావీటికిసుల్యాప•యఃపూరములదాస్య,స్ఫూర్తిఁ గొల్వఁగఁ గోరు • విరజవారి
యావీటిచిదుపఙా•లైన నాత్మాచార్య, బుద్ధి సాలగ్రామ•ములు దలంచు
తే.గీ. మఱియు నావీటిపొలముగు•ల్మములఁ దమకుఁ
గొలముసాములగా నెంచుఁ •దులసివనము
లహహ యావీటినిత్యక•ల్యాణమహిమ
పరమపదమందు వలె నందు • హరి వసింప. ౧౬౫

ఉ. స్వామిరథోత్సవంబుఁ గన•వచ్చినదివ్యులు వేల్పుఁటేటిపొం
దామరపాకుపొట్లముల • దాఁచినకల్పతరూపదంశముల్
వేమఱు నంజికొం చచట • వేళభుజింతురు సౌరసౌరభీ
యామథితంబుతోడఁ దగఁ •ద్రుప్తి సుధామలశీతలాన్నముల్. ౧౬౬.

కం. విధియైనను బహువర్ణా,వధియైన నశక్తుఁ డనుచుఁ • బలుకం బడనే
విధి నేరుతు శ్రేయస్స్వ, వధి నే నుపమాకమహిమ • వర్ణించుటకున్. ౧౬౭.

కం. ఐనను మద్గురుచరణ,ధ్యానముఁ గావించి మీదు•దయ గలిగినచో
నా నేర్చుపగిదిఁ దెలిపెద, ధీనియతి వినుండు మౌని • తిలకములారా. ౧౬౮.

సీ. మును ప్రపంచము సర్వ•మును సర్వకారణ,మును సర్వశక్తిక•మును బ్రధాన
మును నైనవ్యక్తియం•దున లీనమైన యా,ప్రకృతి విశ్వాత్ముని•భావమందు
డిందె నప్పుడు మహా•నందంబుతోఁ బరా, త్పరుఁ డైనయట్టిశ్రీ•వాసుదేవుఁ
డొకఁడ యిందిరతోడ • నుల్లసిల్లుచు నుండె, నమితయుగంబు లా•నంత దనుక
తే.గీ. నంతట జగత్సిసృక్షని•జాత్మఁ దగుల, నాహరి సృజించె హైమక•టాహమొకటి
యందు నేకార్ణవోదక•మందు నైక,వర్షములఁ దాను గ్రీడించె • బాలులీల.౧౬౯.

ఆ శ్వా సాం త ము.

కం. పారావారగభీరా, భీరాహిత్యప్రచార•విజయాధారా
ధారాళకృపాసారా, సారామలవర్ణనీయ•సద్వ్యాపారా. ౧౭౦.

శా. బ్రహ్మాదిస్తుతభవ్యదివ్యమహిమ•ప్రాగ్భారపాదద్వయా
జిహ్మాణాకృతిఘాటకేయహనన•క్షీణక్రియా సంతతా

బ్రహ్మణోత్క్రమహాష్టి హాస్యఘటనాౘరంభప్రియా తారక
బ్రహ్మాకారనిజావతారశుభసంపర్కాంకితా ర్యాన్వయా. ౧౫౧.

మాలిని. అగణితగుణధుర్యా • హర్యనీకాత్తకార్యా
జగదభినుతచర్యా • జాగ్రదత్యుగ్రశౌర్యా
నగపరివృఢధైర్యా • నామసంప్రీణితార్యా
సగరకులజవర్యా • సమ్యగానందితార్యా. ౧౫౨.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణ పరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్ర దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రి పౌత్ర,
వేంకట కృష్ణశాస్త్రి పుత్ర, తన్నామాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణ
శాస్త్రి నామాగ్రజన్మ, త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీ
విధేయ సుబ్బరాయ శాస్త్రినామధేయప్రణీతం
బైన మహేంద్రవిజయంబను ప్రబంధంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ సీ తా రా మా ర్ప ణ మ స్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ పద్మబాంధవాన్వయ
దీపక గోపకజముఖ్య దివిషత్పరిష
త్తాపక భూపకలాపక
లాపక ధృతచాపశరక లాపక రామా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమౌని, జనులఁ దిలకించి రోమహర్షణసుతుండు
సృష్టినాశసృష్టి నుక్తావశిష్టకథను, వక్ష్యమాణవిధంబుగఁ బలుకఁ దొడఁగె. ౨.

కం. ఋషులుండఁగఁ దన్నాభీ,పుటమందు ఘటిల్లినట్టి పొందామరఁ ద
త్పురుషసంకల్పమునన యొక్కట నలుమోములనిసుంగు గలిగి యొసంగెన్. ౩.

కం. ఎవ్వానివలనఁ బొడమితి, నెవ్వఁడ నే నాకుఁ జేయ నెద్ది యగు నటం
చవ్వాధి వికలత మొఱలిడ, నవ్వేళను గగనవాణి యడలకు మనియెన్. ౪.

ఉ. శ్రీహరి యిట్లమూర్తిగ విరించి గుఱించి వచించె నవ్వు డీ
మోహ మదేల నీ కభయముఙ్ శుభముం బ్రభవింపఁ గూర్తు నీ
దేహము నే సృజించితిఁ గదే జగదేకసిసృక్షువృత్తి ను
త్సాహము మీఱ నౌర తనుజా విను జాగ్రదనుగ్రహంబునన్. ౫.

ఉ. నా విని యావినిద్రనలినప్రభవుండు చతుర్ముఖుండు దే
వా! విను నాదువాంఛను బ్రపన్నతఁ దెల్పెద సుప్రసన్నతం
దావకభావుకాకృతిఁ గనం గరుణించి కృతార్థుఁ జేయవే
కేవలపావనుండ నయి కీర్తిఁ బ్రవర్తిలుచుండఁ బొందుగాన్. ౬.

కం. అన విని వనజోదరుఁ డ, య్యనఘుని మ్రోల న్నటించె ♦ నాశ్చర్యముగాఁ
గను సారంగము భంగినిఁ, గనుఁగొనఁనై మహిమ పేర్మి ♦ క్షణమాత్రములోన్.

గీ. తనదు ఘూంకృతినోంకృతి ♦ స్వనము దెలుప, నదియ ప్రణవోపదేశమా ♦ నంచు నెంచి
కొం చలవిరించనుండు వీ ♦ క్షించుచుండ, నంత నంతర్హితుం డయ్యె ♦ నవ్విభుండు.

సీ. వేధ నప్పుడు తామ ♦ వేదంబులు భజించెఁ, దన్మూలకంబులై ♦ తనరునట్టి
వేదాంగములును సే ♦ వించె నంతట నతం, డిఁక నాకొనర్చెడు ♦ కృత్య మెద్ది
యొకో యంచుఁ జింతించు ♦ చుండఁగాఁ బొడసూపి, పుత్త్రకా నీ వెల్ల ♦ భువనములను
నిర్మింపు దిట మూని ♦ నే నెప్పు నీకుఁ దో, డౌదు న టంచు శ్రీ ♦ హరి వచింపఁ
తే.గీ. బూర్వరీతిఁ జతుర్దశ ♦ భువనములను, గడఁగి సృజియించి సత్యలో ♦ కమున నీత
కలుష మునిసేవ్యమానాంఘ్రి ♦ కను డగుచు, మించు వేడుక తోడవ ♦ సించియుండె.

కం. తామసగుణాతి యొకతఱి, సోమరితన మూని యుండఁ ♦ జోరత నిగమ
స్తోమముఁ బడంగములతో, సోమకనామకుఁడు రాక్ష ♦ సుఁడు వడిఁ గొనియెన్.

గీ. విధిని గికురించి యవ్విధి ♦ విధినిషేధ
బోధకం బగు నామ్నాయ ♦ యూథకంబు
నధికధృతిఁ గొని మఱియు న ♦ వ్యథితుఁడై యు
దధిని మీనాకృతి వహించి ♦ యధివసించె. ౧౧.

కం తా మఱచి నిద్రపాల్పడి, తా మఱచిన వినఁ బ్రశుతులు ♦ తలఁగి చనుటకై
తామరచూలి ముకుందు న, తామరచూలీసమర్చి ♦ తాంఘ్రిఁ దలఁచినన్. ౧౨.

గీ. ఇంచుకెంచక క్రించున ♦ క్తంచరుండు
వంచన నకించనుని గా వి ♦ రించనుసిఁ ద
లంచి శ్రుతులు హరించి భూ ♦ కాంచి నుంటఁ
గాంచి కాంచనపటుఁడు యో ♦ జించి యపుడు. ౧౩.

సీ. తపనీయవసనకాం ♦ తిపరంపరలు రమా, స్తనహరిద్రాముద్ర ♦ లను వచింప
మహనీయకౌస్తుభ ♦ మణిఘృణిశ్రేణులు, లక్ష్మీపదాలక్త ♦ లక్ష్మ నుడువఁ
గమనీయవనమాలి ♦ కాప్రభాపూగము, ల్కమలాకటాక్షలీ ♦ లలను బలుక
గమణీయలాంఛనో ♦ రశ్ఛవిచ్ఛట లిందిరాకజ్జలాంకవి ♦ భ్రమముఁ దెలుప

తే.గీ. శంఖచక్రగదాఖడ్గ•శార్ఙ్గధరుఁడు, సజలజలదప్రభుఁడు జతు•ర్భుజుఁడు భుజగ
శయనుఁ డంబుజమిత్రేందు•నయనుఁ డండ, జాధిపాశ్వుండు శౌరి ప్ర•త్యక్షమయ్యె.

కం. కాంచనపటు నిటు లెదుటం, గాంచి నమస్కృతు లొనర్చి • కడు నంచితరో
మాంచము మించ విరించి ప్ర, పంచితగతిఁ జంచదర్థ•ఫణితి నుతించెన్. ౧౫.

కం. దేవా తావకపదయుగ, సేవాహేవాకలబ్ధ•చిదచిద్విజ్ఞా
నావాసవాసితాత్ములు, భావాతిగమూర్తి నిన్ను•భావింతు రొగిన్. ౧౬.

శా. నీమాయాపరిమోహితాత్ములు నిను•న్నిక్కంబు భావింపఁగా
సామర్థ్యం బొకయింతయుం గనక దుః•స్సంసారనిర్మగ్నులై
కామక్రోధముఖాదివర్గజితులై • కష్టైకతానస్థితిన్
సీమాతీతవిషాదమేదురగతిం • జింతింతు రోయీశ్వరా. ౧౭.

గీ. నేనె నీతత్త్వ మెఱుఁగంగ • లే ననంగ, నితరసురు లెంతవారు మ•త్సృష్టమూర్తు
లార్తరక్షావిధానదీ•క్షాంతరంగ, కరధృతరథాంగ సద్విహం•గమతురంగ. ౧౮.

గీ. ఆద్యుఁ డవ్యయుఁ డచ్యుతుఁ • డక్షరుండు
నప్రతీకాశుఁ డనఘుఁడు • నప్రమేయుఁ
డఖిలమయుఁడు ననంతుఁ డ•నామయుండు
ననుచు నామ్నాయములు నిన్ను•నభినుతించు. ౧౯.

కం. సర్గస్థితిలయహేతుని, సద్గుణత్రయవికార•సంజ్ఞాకారో
త్సర్గామలదివ్యజ్యో, తిర్గురుమూర్తి వని నిన్నుఁ • దెలుపు నిగమముల్. ౨౦.

కం. కర్మజ్ఞానఫలాత్మక, ధర్మస్వర్గాపవర్గ•దాయక మగునీ
నిర్మలనామస్మరణము, నర్మిలి మా కొసఁగి ప్రోవు•మయ్య మహాత్మా. ౨౧.

గీ. దిక్కు లెందాఁక నీవ్యాప్తిఁ • దెలియ లేవు, కాల మెంతకు నీతుదిఁ • గాంచలేదు
కాన దిక్కాలనిర్విశే•షానవద్య, హృద్యతేజోమయాత్ముఁడ • వీవ దేవ. ౨౨.

గీ. పొందలేనికతంబున•నెందునుండి, మనసుతోఁ గూడి వాక్కులు • మరలుచుండు
నట్టివస్తువు నీ వంచు • నాశ్రయింతు, నమితకారుణ్యరసభావ•యాదిదేవ. ౨౩.

గీ. మశకహృన్మధ్యవర్తివై•మఱి యనంత, భువనముల బొజ్జ నొకపజ్జఁ•బూనుటనణు
వణువుకంటెను మహత్తును•మహత్తుకంటె, నను మఁబ్రామిన్కుఁశుదలు ని•న్నభినుతించు.

కం. సామీప్యంబన నీమెయి, సామీచీన్యం బెలర్ప ♦ సామీ! యస్తో
కామితపరిపాటిగ నా, కమితము లొసంగఁ గానఁ♦గ నైతివిగా. ౨౫.

కం. అని వినుతించిన వనజా, సనుఁ గనుఁగొని యప్పయోధి♦శయనుఁడు తనయా
సనుఁ దలఁచి: పని యేమొకో, వినిపింపు మనంగ హరికి ♦ విధి యిట్లనియెన్. ౨౬.

కం. శ్రీవర! నీవగదయ నా, పై వఱలు టెఱుంగ కెవఁడో ♦ ప్రామిన్కు లోగిం
గావరమునఁ గొని చనుటం, గావ రహి న్నిన్నుఁ దలఁపఁ♦గా వలసె హరీ. ౨౭.

మ. అనవుం డాఘనపుండరీకనయనుం ♦ డప్పద్మజుం గాంచి మిం
చినకారుణ్యమున న్మనస్థ మగుగ♦స్తిం బాపఁగా నూపులా
లనవాక్యంబులఁ దేల్చి పల్కె నిఁక వై♦క్లబ్యంబు నీ కేల ప్రా
మినుకుల్ ముచ్చిలినట్టియచ్చెనఁటి బ♦ల్మింబట్టి నేఁ దెచ్చెదన్. ౨౮.

కం. అద్దిర యెంతప్రమాదపు, సుద్ది రహస్యముగ నెక్క♦సోకుఁడు వడిగా
నిద్దురవస్థితిఁ దెచ్చెను, నిద్దుర నీవొందఁబు మఱవ ♦ నిగమంబులకున్. ౨౯.

ఉ. ఉపదేశం బొనఁగూడకున్నఁ జదు వెం♦దో కాని శోభింప దే
వ్యపదేశంబున నైన విస్మృతికిఁ బ్రా♦పౌఁ గాన వేయేల ని
ష్కపటప్రక్రియ నెజ్జపజ్జ దృఢశి♦క్షన్నేర్చి తాశిష్యునిం
గృపచే నేర్పి కృతార్థుఁ జేసినఁ గదా ♦ పృథ్విఁ బ్రసిద్ధిం గనున్. ౩౦.

సీ. విద్య లోకాచార♦విజ్ఞానమును గూర్చు, విద్య యెల్లెడ గౌర♦వింపఁ జేయు
విద్య యాత్మాన్యనీ♦వృద్బంధువై పేర్చు, విద్య రూపవిశేష♦హృద్యుఁ జేయు
విద్య లోకాలోక♦విఖ్యాతిని ఘటించు, విద్య యుక్తాయుక్త♦విదునిఁ జేయు
విద్య యానంద మా♦విర్భవింపఁగఁ జేయు, విద్య ప్రజావశ్య♦విధ మొనర్చు
తే.గీ. విద్యయె న్నెనిమేల్లు గా♦వించుఁ గాన
విద్య నరులకు ముఖ్యసం♦పాద్య మైన
ధనము దానికి ముఖ్యసా♦ధనము నాదు
మంత్ర మొక్కటియే సుమీ ♦ మాన్యచరిత. ౩౧.

కం. విద్యోపదేశ గురుఁ డన, వద్యమతిసుబోధకత్వ♦పద్ధతివైశా
రద్యుఁడు జాతివయోమహి, మాద్యున్నతివందనీయుఁ♦డై యొనర వలెన్. ౩౨.

చం. వినయవిధేయవర్తనుఁ డ◆విస్మృతిశాలి యసంశయాశయుం
డనితరసక్తమానసుఁ డ◆పార్థవిదూరుఁ డధీతపాఠచిం
తనపరుఁడున్ సుఖగ్రహణ◆ధారణగణ్యుఁడు సూక్ష్మబుద్ధి సు
స్వనుఁడు గురుప్రియుండు నగు◆వానినె శిష్యునిఁగాఁ గొనం దగున్. 33.

గీ. ఏను స్వర్భానుభానుజ◆భానుభూమి, సూనులను సితభానుకృ◆శానుబాణ
సానుమత్స్థానముల నుండఁ◆గా నరసితిఁ, గాననిష్టార్థపునరాప్తిఁ◆గలుగు నీకు. 3౪.

కం. సోమకుఁ డనియెడు సోఁకుం, డామున నిన్నుఁ గికురించి◆ సాంగముగ శ్రుతి
స్తోమంబును ముచ్చిలి నీ, ర్వామిం జొఱ మేను పూని◆వసియించె నజా. 3౫.

కం. కావునఁ బునరానయనం, బేవడువున నగు నటంచు◆ నెన్నెద వేమో
యోవిధి విను విధివిహితం, బావిధిఁ దప మాచరించు◆ నపుడు లభించున్. 3౬.

కం. ఆదిత్యపత్యముం గృత, వేదాపహృతి న్వధింతు◆ విశ్రుతముగ నో
యాదిత్యపత్యభిష్టుత, వేదాఁపక దల్పితింద◆పింపకుము సుతా. 3౭.

కం. తపనీయగర్భ! నిర్భర, తప మిచ్చోడ నాచరింపు◆ దానఁ దలంపుల్
విపులముగ నొదవు గానన్, విపులఁదపంబే సుమీ య◆భీష్టద మరయన్. 3౮.

కం. తప మఘదుర్దమకర్దమ, తప మవిరళతమతమఃప్ర◆తారణచండా
తప మని మహర్షులు పరం తప మన్నించెదరు దానిఁ◆ దరమె నుతింపన్. 3౯.

గీ. దుస్తరంబు దురాపంబు◆దుర్గమంబు, దుష్కరంబును సాధ్యమౌఁ◆బుష్కలముగఁ
బుష్కరోద్భవ తపముచే◆భువిఁ దపంబు, మాత్ర మొకటియ దురతిక్ర◆మంబు సుమ్మి.

ఉ. ఇందిర నేనుఁ గూడి వసి◆యింతుము తాపసమానసంబు లం
దిం దిరవంచు నిక్కముగ◆నెంచుచుఁ దామరసంబులందు నిం
దిందిరయుగ్మకం బన న◆నిందిత మాశిఖతోడ వహ్నివే
దిం దిరమైనరీతిగ న◆తిప్రమదంబు మదిం గదించుచున్. ౪౧.

కం. విను ఘస్మత్ప్రియము దపం, బనఘ తపోధనులు మత్ప్రి◆యాత్మకు లటుగా
వున ననుఁ దలంచుచును దప, మొనరింపుము నిర్జితేంద్రి◆యుఁడ వగుచు నజా.

కం. రం గగుజలనిధి కొకర్ణ, శృంగన గరుడాద్రి యద్రి◆గతిరోధిలతా
లింగితమహీజసంగత, శృంగారోత్తుంగశృంగ◆శృంగాటకమై. ౪3.

గీ. అది మదిష్టపదంబు సౌఖ్యాస్పదంబు
పరమదివ్యతపఃఫలప్రదము దాని
కెలన బంధుర మన నొప్పుఁ గొలను గొలను
మించు కొలను దొలంగ శాసించు మహిమ. ౪౪.

గీ. తత్తటాకతటాకల్పతరుల దరులఁ, దద్ధరిత్రీధరేంద్రంబుదరుల నరులఁ
జెందు నాకల్పకృతతపస్సిద్ధిఫలము, స్వల్పకాలాసకృన్మంత్రజల్పనమున. ౪౫.

శా. ఆకాసారతటంబునం దయినఁ దార్క్ష్యావార్యమం దైన న
న్నేకాగ్రాత్మత నెవ్వఁ డేనియుఁ దపోవృత్తిం బ్రసేవించు వాఁ
డో కంజాతభవా! స్వవాంఛితఫలప్రోద్యన్మహాలాభల
క్ష్మీకల్యాణమహోత్సవంబు గను సుమ్మీ నెమ్మి వేగమ్మునన్. ౪౬.

మ. మహిమోత్కృష్టతచే ననేకమహామంత్రంబు రాజిల్లు నో
ద్రుహిణా! నీ కుపదేశ మిప్పు డొనరింతున్ దాని నిష్ఠన్ముహు
ర్ముహురావర్తన మొప్పఁ జొప్పడుఁ దపోరూఢిన్ జపింప న్శుభా
వహమై భావహమై యభీప్సితఫలప్రాప్తిన్ ఘటించుం జుమీ. ౪౭.

గీ. దాని ఋషియును ఛందంబు దైవతంబు, బీజశక్తికీలకములు విశదమగుచు
వెలయు నంగకరన్యాసములును గవచ, మాలలును దెల్పు మఱియు నమ్మాధవుండు.

గీ. కంజసంజాత! షోడశాక్షరియనంగఁ, దనరుఁ దన్మంత్రమున కధిదైవతంబు
జ్ఞాననిర్మలతరవిభానందమయము, సేవకాభీష్టదము హయగ్రీవమూర్తి. ౪౯.

కం. కానఁ దపం బొనరింపంగా నరుగుము గరుడగిరిశిఖం దగుసాలపో
కానకు నని సామాగమ, గానకుతూహలివచింపఁగా నజుఁ డెలమిన్. ౫౦.

చం. అరిగి సరోరుహప్రభవుఁ డంతఁ గనుంగొనియెం బయోధికిన్
సరసను గూటకోటికుటఝూటలసత్కనలారుణప్రభా
నిరతవిజృంభణాత్తతపనీయమయప్రథిమామరాపగాం
తరచరదచ్ఛపక్షశకునచ్ఛదజాలముఁ దార్క్ష్యశైలమున్. ౫౧.

గీ. కాంచి కాంచనగర్భుఁ డాగ్రావసీమ, నేమము దలిర్పఁ దపమందు నెఱపఁ దగిన
నెలవు నెమకుచు నందంద నిలిచినిలిచి, యరసెనాపాదశిఖరాంచలాద్భుతములు.

గీ. ఆత్మసృష్టికి నది లోని♦దయ్యు విధికి, వింత యొనరించె నొక్కొక్క♦వేళ నొదవు
కవనలిపి శిల్పగానపా♦కములు గర్త, తెలుఁగని తెలుంగు మెలుఁగుల♦ నెసఁగుఁగాదె.

కం. కబరీజితవాలములై, శబరీజాలముల వెంటఁ ♦ జమరీగణముల్
నిబిరీసత నందు నవిక్లబరీతిఁ జరించు జితుల ♦ గతు లట్లు కదే. ౫౪.

సీ. లీలాశయానశా♦ర్దూలప్రదేశంబు, రత్నకంబళసంస్త♦రణతలంబు
దీర్ఘరాహిఫణామణీ♦దీప్తప్రదేశంబు, కర్పూరదీపికాం♦గణతలంబు
వనవారణకరాగ్ర♦వమధుప్రదేశంబు, ధారాంబుయంత్రశీ♦తలతలంబు
హరికర్షణోద్యుక్త♦శరభప్రదేశంబు చంచదష్టాంఘ్రిఘుమం♦చకతలంబు
తే.గీ. కపికరాఘాతచలసర♦ఘాప్రదేశ, మతివిచిత్రవితానసం♦వృతతలంబు
గాఁగఁ దోఁచుటనగ్గరు♦డాగసీమ, కమలసంభవునకు భీమ♦కాంతమయ్యె. ౫౫.

కం. సింగము లచ్చన లాడఁగ, దంగిన చెంచెతల కచ్చ♦టం గాయలఁ గూ
ర్చం గరిశిగములముత్తెము, లింగితము లెఱింగి కొలుచు ♦ గృహసేవకులై. ౫౬.

సీ. సెలయేటియిసుకతి♦న్నెల గూఢమణికేళి, కల నిలింపాంగన ♦ ల్గలసి యాడ
దీర్ఘికాబ్జముల న♦ధిత్యకహంసమం, డలములు జతగూడి♦ వెలయఁజేయ
వృక్షశాఖల డాసి ♦ ఋక్షాళి దేజస్తిమిరమేళనాశ్చర్య♦గరిమఁ జూపఁ
గటకకూటములందుఁ ♦ గదిసి గంధర్వసం, ఘాతంబు సంగీత♦కలనఁ బెరయ
తే.గీ. నాకభూలోకములకు సం♦తతముగాఁగ, రాకపోకలు నెరపఁ బ♦రస్పరంబు
దివిజమనుజులు కోర్కి సం♦ధించుకొనిన, దండినిశ్రేణి యనఁగ న♦క్కొండ దనరు.

సీ. ఘనసారకదళికా♦కాండ మొక్కకచోట, మఱియొక్కచోట జాం♦బవచయంబు
సముదగ్రలాంగలీ♦షండ మొక్కొకచోట, వేరొక్కచోట జం♦బీరతరులు
ఫలనమ్రశాఖామ్ర♦వణము లొక్కొకచోట, నొండొక్కచో దాడి♦మోత్కరంబు
ఫలపూరకుజపూర♦వాట మొక్కొకచోట, నిఁక నొకచోట కం♦టకఫలద్రు
తే.గీ లమర సుమురసకుల్యాత♦టాగ్రసీమ
పూగపూగానువేల్లిత♦నాగవల్లి
గణము లొక్కొకచోట నొ♦కానొకయెడ
నందు మందారకుందకుం♦జాళిఁ గనుచు. ౫౭,

వ. మఱియు నగ్గిరివరం బురుతరసురుచిరసురవరశరాసనానుకారిభూరికీరశారికామ
యూరకాంతిసంతానంబుల నత్యంతకాంతంబులై, సంతతదంతురంబు లగు
సంతమసంబుల నితాంతంబు నసూర్యంపశ్యోదరంబు లగుటం దరంబు గ
దురఁ గృతమాలనక్తమాలతమాలసాలరసాలాదిసాలజాలంబు లగువనషండంబు
లను ఘనమండలంబులకు శంపాలతలసంపదలసొంపు సంపాదించుచు నుద్ద్యో
తమానంబు లగుజ్యోతిరింగణజ్యోతిర్గణంబుల విస్ఫురణంబులు దుఱంగలింప
నిరంతరాసారధారాధారంబు లగుమరందరసపూరంబు లీరంబుల చేరువులం
గాలువలై ప్రావృషేణ్యసమయసముజ్జృంభణంబుం దలఁపించు తావులుం,
దావులకుం దావలంబు లగుచుఁ గుస్తరించి యందందఁ గ్రస్తరించుకస్తూరికామృ
గస్తోమంబులు దీమంబులం దగిలి తగులువడి చూచుమాపులకుం జాలివడి విడి
పింపం జాలివడిఁ బరతెంచి యొడలించు సిద్ధమునిశుద్ధాంతసంఘాతంబులును,
ఘాతంబులఁ దొలఁగు సెలయేటితీరంబులఁ దోరంబు లగుకరీరాంకూరంబుల
మోరలం దెమలించి నములఁ గమకించి కించిదాకుంచితపూర్వాంగంబు లగు
గోలంబులఁ గోలలం గేలిమెయిం దోలి తూలించు గోలల నాలోకించు
చెంచునాయకుల దేహచ్ఛాయలకు దాయాదంబులై పండ్ల దండిగ మెండుగఁ
దిరుగువనవేదండంబులతండంబుల గండమండలంబుల నుండి పిండు గట్టి యొగయు
గండుతేఁటులకూటువులతోడికూటమిం బాటించులోవత్రోవలక్రేవలఁ గేవలంబు
సావలంబంబులగు లతావితానంబులు వనదేవతాబాలికాపాలికాకేళికాడోలికల
పోలికలఁ గ్రాలి కనుపట్టు విడిమట్టుల మట్టుమీఱి యిట్టలంబు లగుచిట్టకంబుల
దట్టంబుగ రొట్టబలిసిన తులసిచెట్టులు కట్టువలై చుట్టు వలగొని చెలఁగ దిట్టంపు
తాకట్టులం బడి జర్జరంబులగు జలంబు లమలంబులగు బిందుబృందంబులై యొగసి
ముత్తెంబులమొత్తంబులపగిది నొగి దిదృక్షువీక్షాసేచనకంబులై వృక్షాసేచ
నంబు సేయ ననవకుసుమసముదయకుశవిసరసమిత్సమిద్ధంబులును బ్రవృ
ద్ధంబులునై ప్రచ్ఛాయతరుచ్ఛటాచ్ఛాదనశీతలచత్వరభూతలంబులై సవిధంబుల
వివిధంబు లగుమల్లికావల్లికామతల్లికల నల్లికొన నుల్లసిల్లుచు నుల్లంబులకు నుల్లా
సంబు పల్లవింప నింపు నింపు మంజులకుంజపుంజంబుల రంజిల్లుచుం బరివేష్టితకుట
జంబు లగునుటజంబులం బొలిచి పావనంబు లగుతపోవనంబులఁ బరిస్ఫురిం
చుచుండు. ౫౯.

శా. అందందం బరికించి యందొకవివి • క్తావాసయోగ్యాశ్రమా
ళిందంబం దరవిందనందనుఁడు హా • ళిన్నిర్మలాస్పందమై
డెందం బొప్పఁ దపం బొనర్చుకొనఁ బ్రా • టించుం గదా యంచు నా
నందం బొందుచు రూఢనిశ్చయమతిం • దత్ప్రాంతసీమంబునన్. ౬౦.

చం. తనజనయిత్రియిమ్ము దన • తమ్మునియైదవవైనయమ్ములుం
దన వగువారువమ్ములు ప • తమ్ము హితమ్ముగ వర్ధితమ్ములై
తనకఁ నాత్మబంధురచి • త్రప్రియవైఖరిఁ బేర్చుబంధురం
బనుకొలఁదు న్విరించి గనె • నధ్వపరిశ్రమ మాఱఁ జేరువన్. ౬౧.

శా. సారంగార్భకము ల్విహారమతిను • త్సంగంబులం జేరి యిం
పారం గ్రుమ్మరఁ బుండరీకనిచయం • బచ్ఛాంతరంగాప్తి ని
ర్వైరప్రక్రియనొప్ప సిద్ధమునిసే • వ్యం బైనపుణ్యాశ్రమా
గారంబో యన సౌమ్యమై తనరు న • క్రాసార మత్యంతమున్. ౬౨.

సీ. బంధుర సార • బంధురోదకములం,దు నిరూఢనియతి మ • జ్జన మొనర్చి
సర్వతోముఖముల • సర్వతోముఖముల, నాచమనంబుల • నాచరించి
విహితకృత్యముల భా • విహితకృత్యాసక్తి, గావించికొని లేచి • కదలి వచ్చి
యతివివిక్తం బైన • యులవివిక్తప్రదే,శము సొచ్చి యచ్చట • శమదమంబు
తే.గీ లమర సమధికనిష్ఠమై • నధివసించి, భగవదుపదిష్టపద్ధతిఁ • దగ జపింప
గాఁగడంగెను సైంధవ • కంధరాధి,దైవతకమైనదివ్యమం • త్రము నజుండు. ౬౩.

కం. అతనికి నొకపరి జపమునఁ, జతుర్గుణంబుగ ఫలంబు • సమకూరె సత్య
స్థితునకుఁ బెక్కుముఖంబుల, జతనం బవు గాదె యర్థ • సంసిద్ధి యిలన్. ౬౪.

గీ. ఆతఁడప్పుడు కమలజ • ఖ్యాతుఁడగుట, ముదముగ నుర మహాతపం • బునవసించి
సారసత్వంబు బూనుట • చనును గాని, యాత్మరాజపవృత్తిఁబో • నాడుటరిది.

గ్రీష్మర్తువర్ణనము.

కం. అట్టియెడ వెట్టకాలము, బెట్టిదముగఁ దోఁచె మన్ను • బిట్టైగసి చదల్
ముట్టఁగ వడి నుడిగాడ్పులు, నెట్టన నెట్టుకొని వీవ • నిఖిలావనిపై. ౬౬.

క. పాటలకుసుమపరిమళ, పాటచ్చరవృత్తి బయలు ♦ పడకుండఁ బవల్
మాటుగ నిశాంతముల నొక, పాటిగఁ జరియించు నపుడు ♦ పవమానంబుల్.

గీ. ఇనునిసత్క్రపదినలక్ష్మి ♦ హెచ్చు టరసి, నిశలునానాఁట భృశకృశ ♦ దశలఁ గాంచె
నొరులనిరులకుఁ జూపోప ♦ కున్నఁదనదు, పెంపుదఱుఁగుటగాకన్య ♦ వృద్ధి సెడునె.

గీ. ఇచ్చఘను లుండి రని యవ్వ ♦ లిచ్చవడసి
పొంగి పొరలినసరసుల ♦ పొలుపు దఱిగె
మున్ను గలకీర్తిసారముల్ ♦ పోవనవ్వ
డప్పులను జొప్పడినయొప్పు ♦ ముప్పు గాదె. ౮౯.

ఉ. గాలికిఁ గాలు నిల్పుకొనఁ ♦ గాఁ దగునూఱటపండు వాభుజం
గాలికి నక్తభోజనమ ♦ హావ్రతపర్వదినంబు తాళవృం
తాళికి వన్నెవాసియుఁ బ ♦ యల్పడుయోగదశాగమంబు నై
తాలిమి దూల నాఁడొకవి ♦ తాన జనం బెడపెక్క దినంబులన్. ౯౦.

సీ. పూఁట కొక్కొకనూఁతి ♦ నీట డప్పి యడంచు, కొనె దవ్వ చని తెచ్చి ♦ కొని జనంబు
వెలఁబెంచి పానీయ ♦ విక్రేత లింటిబా, వుల క్షారనీరముల్ ♦ గలపి దెచ్చి
రనుదినంబు మడుంగు ♦ లను దెచ్చి యిడుచాకి, నాలుగైదాఱు ♦ నాళ్లకొసఁగెఁ
గ్రుంకులాడఁ గొలంకు ♦ లింకఁ బాఱుట శ్రోత్రి, యులకు వేళలఁదాన ♦ మొదవకుండెఁ
తే.గీ గరటచటకాదికం బైన ♦ గ్రామ్యపక్షి, జాల మిలు సొచ్చి బెదరక ♦ జనుల నడుమ
కుంభసంభృతజలములఁ ♦ గ్రోలఁ జొచ్చెఁ, బుడమి నొదవిన నీటియొ ♦ ద్దడికి నపుడు.

సీ. తొలుత వ్రాల్చినప్రక్క ♦ నులివెచ్చఁదన మెక్క
నొండొక్కప్రక్కకు ♦ నొత్తిగిలుచు
వ్యజనసమాకర్ష ♦ కజనంబు సెయిమార్చ
కొనినంత హుంకృతిఁ ♦ గినుక వడుచు
వారియంత్రపుసూక్ష్మ ♦ ధార లిట్టటు గాలిఁ
దెరలిన నలిచూడ్కిఁ ♦ దెలిచికనుచు
నిదురఁదోఁగె నటంచు ♦ పదములొత్తుభుజిష్య
లూరకుండిన నంఘ్రి ♦ లూఁపు కొనుచు
తే.గీ. వలపుఁ బన్నీరు చిలికిన ♦ చలువవలువ, సెజ్జ లామజ్జకప్రతి ♦ సీర లెసఁగు
నిదుదగుమ్మాలచుట్టు పం ♦ దిళ్లయిండ్లఁ, బవలు పొరలాడు సామంత ♦ నివహ మపుడు.

ఉ. గొజ్జఁగినీటి చిన్ని చినుఁకు ల్వలిపంబులు గంధసారముల్
మజ్జిగతేట మల్లెకుసుమంబులు వెన్నెలబట్టబైటిపూ
సెజ్జలు వీణపాటలు సుశీరపువీవనలుల్ ఘటించు భూ
భృజ్జనకోటికిన్ని దురనించుక వేసవిరేల వేఁకువల్. ౭౩.

సీ. ప్రహిబహిః కుట్టిమాభ్యర్ణ గాంభఃపూర్ణ, కలశాంబువులు గతిక్లమముఁ బాప
నవనారికేళపర్ణకలింజకస్థితుల్, మార్గాతపోత్థశ్రమంబు నుడుప
జంబీరరసపూరసమ్మిశ్ర మగుతక్ర, సారంబు దృషను జల్లారఁ జేయ
నాయతకాయమానాంతరస్థితతాళ, వృంతముల్ ఘర్మాంబువితతి నడఁప

తే.గీ. నిదుర గదురంగ నపుడధ్వనీనజనము, విడియునొక్కొక్కపుణ్యాత్ముఁ డిడినయట్టి
ప్రపనపారసుఖాప్తి మైఁబనుల మఱచి. పట్టపవలింటి వడసోఁకు దట్టకుండ.

సీ. వాతూలతూలతల్పము పొల్పుసవరించి, శౌరిఁ జొక్కించు దాసేరకుండు
ఘనఘటావళి నీటఁ గర్షకుల్ దనియంగఁ, గలమాంకురము వెంచు పొలము కాఁపు
హరిపదంబునఁ గాఁపు దిరుగుకల్వలదాయ, వంతుమార్చెడుదళవాయి పెద్ద
కదలియింటికి ధునీకన్యలఁ గైసేసి, తొలిసారి యంపించుఁ గులగురుండు

తే గీ. దోఁచె గ్రీష్మావసానముత్తుంగసౌధ, జాలబహిరంగణాప్రదోషప్రభాత
సంచరదూష్మార్తదంపతీవిస్మృతాత్తి, దృఢపరీరంభపునరుపదేష్ట యగుచు. ౭౫.

గీ. బైటితలిమంబులను లోనబైట లోని, తలిమములవైచికొనుచు రాత్రుల జనంబు
పొక్కుఁజినుకులచే నప్పుడొక్కయింత, యైననిదురింప నెడలేక యలఁతఁ జెందె.

కం. ఘనులు కరకాంబువుల భూ, జనులం దనియించు సిరి లసచ్చిత్రరుచిం
దనరెడుదవశిఖుల నెఱిం, గనుఁగొన గ్రీష్మంబు వర్షకాలముఁ బోలెన్. ౭౭.

గీ. కదసి కలకంఠములకు మూకవ్రతంబు, నెఱప నుపదేశ మొనరించి నీలకంఠ
తతికి సోత్కంఠముగఁ దదుద్యాపనంబుఁ, గడుప గ్రీష్మర్తువాచార్యకం బొనర్చె.

కం. పంచజనపంచవక్త్రుఁ, బ్రబ, పంచగురు న్మదిహయాస్యు భావించి సదా
పంచాగ్నిమధ్యమున నృపపంచాస్త్ర జ్యేష్ఠుఁ డురుతపం బొనరించెన్. ౭౯.

వర్షర్తువర్ణనము.

కం. వర్షర్తు వొడవె నంతటఁ, గర్షకహర్షకరవర్షకలితపయోదో
త్కర్షాభిశంసితాపా, కర్షి ఝురీప్రవణసన్నికర్షం బగుచున్. ౮౦.

సీ. మండూకములు చర్మ♦మాత్రశేషత వీడి, చెలఁగి మ్రోఁగ సం♦జీవకరణి
బర్హిణంబులు వర♦స్వరభాస్వరముగ ఘో,షింప సారస్వత♦సిద్ధరసము
బిసకంఠికలు చాలు ♦ వెనఁ దాల్చి యొసఁగ స,ప్తపయోధిసంగయా♦త్రాఫలంబు
చాతకంబులు బిపా♦సను బాసివాసి భా,సిలఁ బ్రపారంభమం♦గళముహూర్త
తే.గీ. మగుచుఁ బొగడొందె నపుడు లో♦కైకతాప,హరణకరణాభ్రనిత్యసం♦చరణసాంద్ర
తరుణతరుణాభ్రవిభ్రమ♦స్ఫురణకరణ, మైనప్రావృడనేహస్స♦మాగమంబు. ౮౧.

గీ. స్వాతిమౌక్తికములఁ గాంచి ♦ స్వాతిశయముఁ
బూనె నని యార్ద్ర జగమార్ద్ర♦ముగఁ దలిర్పఁ
బద్మరాగంబులను గాంచి ♦ పరఁగె ననఁగ
నింద్రగోపంబు లెల్లెడ ♦ నెసఁగె నపుడు. ౮౨.

కం. అకలంకద్యుతికలహం,సకులము స్వకుల మగుమాన♦సమునకుఁ జనుపూ
నిక పొలుపుఁ దెలుపు ప్రస్థా,నికశుభదానకములై స్త♦నితములు మొరసెన్. ౮౩.

ఉ. గర్జితనిస్వనం బపుడు ♦ కర్ణకఠోరముగా ముహుర్ముహు
స్స్ఫూర్జిత మైనవీనుఁగవఁ ♦ జొన్పినయంగుళు లొప్పఁ బ్రాజ్ఞులున్
స్ఫూర్జథువిభ్రమభ్రమను ♦ జొక్కిరి నివ్వెఱపాటు దోఁపఁగా
నర్జునముఖ్యనామదశ♦కానకృదుచ్చరదాత్తజిహ్వులై. ౮౪.

కం. చిట చిట మని సొటసొట మని, పొట పొట మని ఝల్లు మనియు♦భోరని ధారా
స్ఫుటనియతి నపుడు జలధర,పటలము పటునియతిఁ గుంభ♦వర్షము గురిసెన్.

కం పెళ పెళ నుఱుములు నుఱుమఁగఁ, దళతళ మెఱుపులును మెఱయ♦దళముగ జలదం
బులు గ్రమ్మి కాఱుకొని వి,చ్చలవిడి వర్షింపఁదొడఁగె ♦ జడిగొని వడిగాన్.

శా. సారంగావళి మేఘలోలుపమన♦స్కం బౌట వెన్వెంట నే
తేరం బుష్కరశీకరంబులు ధరి♦త్రిం జింద మందంబుగా
నీరంధ్రస్థితిఁ గ్రిమ్మరం దొడఁగె సు♦స్నిగ్ధాంజనశ్యామలా
కారంబు ల్దనరం గరేణుతతినాఁ ♦ గాదంబినీబృందముల్. ౮౫

సీ. కలమాంకురారోప♦కరశాలిపాలికా, శ్రీపాళికి సరస్వ♦తీప్రసన్న
మాత్తక్షితికృషిక్రి♦యార్థవృద్ధనియుక్త, హాలికబాలుర కన♦ధ్యయనపర్వ

మన్యసంవసథప్ర◆యాణప్రయోజన ప్రవణప్రజల కెల్ల ◆ గ్రహణశాల
యర్క సందర్శనా◆నంతరాభ్యవహార, శీలురకే కాద◆శీవ్రతంబు.

తే.గీ. నిజనివాసగృహాన్యమం◆దిరయియాసు,ఖగసమూహంబులకు నెల్లఁ ◆ జిగురుఁగండె
నిఖిలపశుయూథములకెల్ల◆నిగళబంధ, మెడతెగనివానజడినప్పు◆ డెనఁగెముసురు.

చం. వెడ వెడఁ బ్రొద్దు గుంకు తఱి ◆ వీటివిటు ల్సమవీటి కాదు లె
క్కుడుతమిఁ గూర్చుచున్నగరి◆కొల్వగునంతకుఁ బోనగ త్తియల్
దడయుటచే హజారమునఁ ◆ దాళి చెలుల్ సనుదేర నజ్జడిన్
గొడుగులువట్టి చెట్టఁగొని ◆ గొబ్బునఁ దోడ్కొని పోదు రిండ్లకున్. ౮౯.

సీ. వివిధప్రజలు గూడి◆శివసహస్రఘటాభి, షేకప్రయత్నముల్ ◆సేయ కుండ
బాహాటశయ్యచే ◆ వాచకు ల్నియతి మిం,చ విరాటపర్వంబుఁ◆జదువ కుండ
మాపుహవిష్యాన్న◆మాత్రభుక్తిని ద్విజుల్. వారుణజపదీక్షఁ ◆ బట్టకుండ
మృద్వికారాకారు◆ఋష్యశృంగునిఁ బూని, విప్రు లుచ్చైస్స్తుతిఁ ◆ బిలువకుండ

తే.గీ. గొంతిజాతరఁ బామరుల్◆ కోరకుండ, సంజప్రొద్దులఁ బోసిళ్లు◆ చల్లకుండ
సూర్యచంద్రులపరిధులఁ◆జూడకుండ, ధరణి నాసారవర్షంబు◆ గురిసెనపుడు. ౯౦.

సీ. ముసుఁగిడ్డ కులుమాపు◆ముదుకదుప్పటి చెమ్మ, గిలకుండ నలఁతికో◆వెలలు చొచ్చి
హత్తించి తొడిగిన ◆ క్రొత్తచెప్పులజోళ్లు, దడియకుండఁగ వీథి◆బడులఁ జేరి
గుత్తంబుగాఁ జుట్టి◆కొనిన చుట్టల నిప్పు, లాఱకుండఁగఁ బంచ◆టరుఁగు లెక్కి
పొమ్నఁగట్టులయూఁతఁ◆గన్నుఁగానక జాఱి,పడకుండ రచ్చసా◆వడుల నిఱికి

తే.గీ. చేలపనులందుఁ జొప్పడు◆చెలిమిసంజఁ
గాఁపుఁగొమరులు పడుపు సుం◆కములఁ గొనిన
శాలిపాలికలకుటీర◆పాళిఁ జేరి,
రెట్టకేలకు నజ్జడి◆నేకతముగ. ౯౧.

సీ. కేళీగృహాళింద◆పాళీసముజ్జ్వల, దీపద్యుతుల తెల్పు◆దెల్పుచున్న
దృఢతరాలింగన◆స్పృష్టముక్తాహార,ముల చల్లఁదనములు◆వలుకుచున్న
శశ్వత్పరస్పరా◆స్యగృహీతతాంబూల, రుచులవైకృతులు వా◆క్రుచ్చుచున్న
వాతాయనాంతరా◆యాతవాతానీత, నూత్నాబ్జగంధముల్◆నుడువుచున్నఁ

తే.గీ. ప్రొద్దువోడచనేమో యను సుద్ది విడిచి, ఘనఘనంబులు గ్రమ్మచీఁకట్లకతనఁ
దమతమక ములవలన నూతనపుదంపతులు విడువకుండి రజ్జడిఁ దలిమములను.

కం. అతఁడు ప్రాతఃకాలం, బై తగుసంగవముఁ జూడ నటు సాయాహ్నం
బై తగునపరాహ్ణము ఖద్యోతుఁడు ఖద్యోతరీతి నొందిన కతనన్. ౯౩.

చం. ఘనుఁ డని పేరుఁ గైకొనియుఁ గాని సదా చపలాంతరంగుఁడై
పనిగొని యూరకే విమలపక్షచరద్విజపీడఁ జేయఁ దా
ర్కొని చెలరేఁగి యవ్విషధరుండు వెసం గడువిచ్చె నప్పుడు స
జ్జనవితథాపకారులకు శాశ్వతమా తమజీవనస్థితుల్. ౯౪.

కం. పద్మాసనుఁడై జప మ, ప్పద్మాసఖు నశ్వముఖుని భావించి మహా
పద్మావృత్తి నొనర్చెను, బద్మాసనుఁ డపుడు గిర్యపరిభాగమునన్. ౯౫.

హేమంతఋతువర్ణనము.

మ. అపు డేతెంచె హిమర్తువాసర మనంతానంతభాగాంతరా
త్తపరిస్ఫూర్తికశీతభూతపరిభూతత్వాసకృద్వేపథు
గ్లపితప్రాణ్యభయప్రదాగ్నిరవితూలస్థూలతూర్వాసక
ద్విపటీచక్రకటీపటుస్తనతటీవీటీవటచ్ఛాయమై. ౯౬.

క. మృగమదవీటీభుగభుగ, లగురుంబొగలున్ హసంతికాగ్నులసెగలుం
దొగరుందుప్పటు లప్పటి, కొగి ముగియించెను హిమోద్యమోద్ధతి ప్రజకున్.

సీ. వైకుంఠమందిర ద్వాఃకవాటపుటంబు, లంచితంబుగ విప్పఁ గుంచెకోల
యంజనాగర్భసౌఖ్యప్రసూతి ఘటింప, నంది ప్రత్యావర్తనక్రమంబు
బలిరసాతలజగత్ ప్రస్థానసన్నాహ, సాఫల్యమొనరింప సన్ముహూర్త
మంభోజినీబాంధవాశ్రయాశలవెట్ట, సమగతిఁ జల్లార్పఁ జలువమందు

తే.గీ. వాహినీనదవాప్యవగాహనక్రి, యాదితత్పరజనులతీరావతరణ
విధికిఁ జొరకుండఁగా వెలిపింప ఘోర, మకర మెల్లడ మించె హేమంతఋతువు.

సీ. కుచనిపీడనపీడ కచలవృత్తి వహించుఁ, గాని తియ్యనిమోవి యానఁ బెదరు
దృఢపరిరంభవృత్తికి లతాకృతిఁ దాల్చుఁ, గాని నీవివిమోక్షమున కొదుఁగు

గండనఖాంకరే♦ఖలఁ బ్రసన్నతనూనఁ, గాని గంధాలేప♦కలన కులుకు
హాలామదగ్లాని♦ కామోదము వహించుఁ, గాని పన్నీటిసే♦కమున కడలు
తే.గీ. స్త్రైణ మప్పుడు మిక్కిలి♦జాణతనము, గలిగియుండియు నాథులఁ♦గవయువేళ
విజహదజహత్త్రపావేశ♦విలసనముల, వెలయు మధ్యాత్వసమయకే♦ళులనుబోలె.

సీ. పట్టుఁబుట్టముఁజుట్టి♦నట్టిబోడిశిరంబు, పై నొప్పునక్షయ♦పాత్రి నొకటి
యిరుకక్షములలోని♦తిరునామములపుస్తకమునను దాళవృం♦తమున రెండు
క్షుద్రకుటీప్రాంత♦శునకభీతిని గుడి, కేలఁ దాల్చిన తిరు♦కోల నొకటి
డాచేతి దారుఖం♦డపుఁదాళయుగి రెండు, స్వప్రతీకంబులఁ♦బదియు రెండు
తే. గీ. రమణ నష్టాదశోర్ధ్వపుం♦డ్రములు దమకు, నమర నత్యర్థవైష్ణవ♦త్వము ఘటిల్ల
బికిర మెత్తంగ సాతాని♦పిండు దిఱుగుఁ, దగ ధనుర్మాసవాసరాం♦తములనపుడు.

సీ. నవశాలిసస్యకృం♦తనవిధానైకసం, భ్రమముహుర్భ్రమదంఘ్రి♦భవకులంబు
వార్షికవ్రీహిసం♦పాదనాజస్రస, త్వరచరద్గ్రామసే♦వకజనంబు
బార్థివగ్రాహ్యష♦డ్భాగగ్రహణజాగ్ర, దుద్యోగిపురుష♦భటోత్కరంబు
బ్రతిగేహపర్యట♦ ద్వాద్యనాదసనాథ, కోణంగిముఖ్యభి♦క్షువ్రజంబు
తే.గీ. దనర నవ్వేళ నాప్రభా♦తప్రదోష, మాప్రదోషప్రభాతంబు♦నటుల యిటుల
తిరుగ నయ్యాయిసందడి♦తెఱపి లేమిఁ, జేల కూళ్లకు నొకవింత♦చెలువు దోఁచె.

కం. ఆసారనవాహుం డపు, డాసారసదృక్పదద్వ♦యసదాధ్యానుం
డై సారతప మొనర్చె హి, మాసారములో గళద్వ♦యస మగునీటన్. ౧౦౨.

కం. రాజీవనయనుఁ డాశ్రిత, రాజీవనచైత్రుఁ డపుడు ♦ ప్రాఁబల్కులకై
రాజీవనవాకృతితో, రా జీవనరాశిలోని ♦ రక్కసుఁ డెలమిన్. ౧౦౩.

మ. తిమిరూపంబున నేపుతోఁ గడఁగి వా♦ర్ధిం గ్రుమ్మరం గ్రమ్మఱం
గమలాక్షుండు దిమింగిలాకృతిని ర♦క్షశ్శిక్షణారంభసం
భ్రముఁడై పొంచి పరిభ్రమించి యరిఁ జే♦వ న్మించి మేన్సించి యా
గమముల్ వేగమె యాక్రమించి విధికిఁ♦గాంక్షించి యంచద్గతిన్. ౧౦౪.

సీ. నిద్దంపుటద్దంపు♦నిగనిగద్యుతులతో
నెగడుపైఁచాయ వె♦న్నెలలు గాయఁ

జిందంపుఁ జందంబు చెందుమోఱఁదొఱంగు
నురువు జ్ఞానామృతస్ఫురణఁ దెలుపఁ
బలుసొంపు నులివింపుఁదొలఁకు హేషాధ్వనుల్
నెఱిగుల్కు తొలిబల్కు టొఱపు నెఱప
నిరుప్రక్కలను జక్క నెసఁగుచూపులకోపు
శ్రితపక్షపాతసంగతి వచింపఁ

తే.గీ. బంచశాఖాచతుష్టయిఁ బాంచజన్య
మును సుదర్శనమును బొత్తము నుపదేశ
ముద్రయు నెసంగఁ గరుణాసముద్రుఁ డైన
హరి హయగ్రీవమూర్తిఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె. ౧౦౫.

కం. అప్పగిదిం బొడసూపిన, యప్పరమపదేశుఁ గని యహో యీతఁడు మా
యప్ప యగుశౌరి యౌనని, యప్పరమేష్ఠియు సమగ్రమగుహర్షమునన్. ౧౦౬.

కం. ముమ్మాఱులు వలగొని మది, ముమ్మర మగుభక్తి సాఁగి మ్రొక్కుచు నటులే
క్రమ్మఱ మ్రొక్కుచుఁబులకలుఁ, గ్రమ్మ రహి న్నిటలతటలగత్కరపుటుఁడై.

కందగీతి గర్భచంపకమాల.

ఘనఘనవిగ్రహా! వరద! కాంచన చేల! కృపావిశాల! స
జ్జన వినుతా! హరీ! జలధిశాయి! పరాత్పర! చక్రహస్త! పా
వన! వనజేక్షణా! భువనపాలనఖేలన! పుణ్యశీల! లా
లన నిరతాశయా! ప్రవిమల ద్యుతికౌస్తుభ రత్నభూషణా! ౧౦౭.

గర్భకందము.

ఘనవిగ్రహా! వరద! కాంచనచేల! కృపావిశాల! సజ్జనవినుతా!
వనజేక్షణా! భువనపాలనఖేలన పుణ్యశీలలాలననిరతా! ౧౦౮.

గర్భగీతము.

వరద! కాంచనచేల! కృపావిశాల! జలధిశాయి! పరాత్పర! చక్రహస్త!
భువనపాలనఖేలన పుణ్యశీల! ప్రవిమలద్యుతికౌస్తుభరత్నభూష! ౧౦౯.

కం. భక్తుల మత్ప్రముఖసుధా,భక్తుల శుక్తులఁ బాపి పనిగొని కరుణా
యుక్తము లగుచూపుల సుఖ,యుక్తము లగునట్లుసేయు దో హయవదనా! ౧౧౦.

శా. జ్ఞానానందమయా! స్ఫుటస్ఫటికభా♦స్వద్విగ్రహా! సర్వవి
ద్యానిత్యప్రతిభావిశేషఘటనా♦ధారా! బుధారాధితా
భానుప్రాకటతేజ! పుస్తకపుటీ♦వ్యాఖ్యానముద్రాబ్జచ
క్రానూనాయతశస్తహస్త! హయకం♦ఠా! శ్రీవికుంఠాలయా! ౧౧౨.

మ. అని యెన్నేని విధంబుల న్వినుతిసే♦యంగాఁ దురంగాననుం
డనియెం బంకజసూతిఁ గాంచి వినుమ♦య్యా! నీదువేదంబులం
గొని యాసోమకనామకుండు సనఁ ద♦త్కుక్షిన్ విభేదించి ప్రా
మినుకుల్ దెచ్చితి నీకొసంగ నివె పే♦ర్మిం గూర్మి వాటిల్లఁగన్. ౧౧౩.

కం. ఉపదేశ మ్మొందనిచదు, వుపయోగముఁ జెంద దనుచు ♦ నొమ్మనియావే
లుపుఁ బెద్దకు హయవదనుం, డపు డుపదేశించె శ్రుతులు♦సాంగంబులుగాన్. ౧౧౪.

చం. మఱియుఁ మదీయమూర్తి మది ♦ మాటికి మాటికి మాఁటి మంత్ర మే
మఱక జపించుమానిసి స♦మగ్రకలావిభవాభిరాముఁడై
కొఱఁత యొకింతలేనిపలు♦కుంబడికిం గడితంపుటిక్కయై
నెఱతన మేర్పడం జెలఁగు ♦ నేర్పరులందుఁ బ్రధానగణ్యుఁడై. ౧౧౫.

కం. నామనుజపగరిమంబున, నామనుజపగరిమ సిరి మ♦హామహిమంబున్
భూమహితప్రఖ్యాతియుఁ, భూమహితప్రసితసుతస♦మూహము నొదవున్. ౧౧౬.

ఉ. కావున నీవు నమ్మిక ద♦గం ద్రిజగ న్నుత మైననిష్ఠ నన్
భావన చేయుచున్ మనుజ♦పం బొనరింపుము దానఁ జేసి నా
నావిధభూతజాతభువ♦నంబుల నంబుజగర్భ కౌశలం
బావహిలంగ నశ్రముఁడ♦వై సృజియించెదు సొంపు పెంపునన్. ౧౧౭.

కం. మహి నితరక్షేత్రంబుల, బహుకాలజపంబు వలనఁ ♦ బడయం దగు నా
త్మహితార్థసిద్ధి యిచ్చట, ముహూర్తజపమాత్రమున న♦మోఘముగ నగున్.

కం. ఉపమా కాస్యక్షేత్ర, స్యపృథివ్యా మనుచు విబుధు♦లనుకొనుటఁ జుమీ
యుపమాకాభిధ నీది, వ్యపదంబు ప్రసిద్ధిఁ గాంచె ♦ నంభోజభవా. ౧౧౯

గీ. క్షోణిపై ఫాల్గునంబున ♦ శుక్లపక్ష, మందు నేకాదశిని మదీ♦యావతార
మగుట నాఁ డిందు వేదపా♦రాయణంబు, సేయఁ జేయింప విన ఘన♦శ్రేయ మొదవు.

గీ. సింధుతీరగ మైనయీ♦క్షేత్రసీమ, బంధురాహ్వాయ మగుసరో♦వరము నందు
నాఁడు మజ్జన మాడునె♦వ్వాఁడు వాఁడు, సంతరించినకర్మస♦స్యములువాడు.

క౦. ఈయశ్వగ్రీవాకృతి, నాయవతారములయందు • నరుల కుపాస్యం
బై యఖిలశ్రీవిద్యా, దాయకమై యఖిలసుఖని • దానంబు నగున్. ౧౨౨.

క౦. అని యుపదేశపురస్కృతి, గను వేదము లొసఁగి తురగ • కంధరుఁ డరుగన్
వనజజుఁ డానంద మెదం, దనరం దనరమ్య మగుప • దంబున కరిగెన్. ౧౨౩.

ఆశ్వాసాంతము.

క౦. శ్రీరాఘవ! నతజనదు, ర్వారాఘవనప్రతాన • పావక! మునిరా
డ్ఢారాఘువనధరసమీ, రా! రాఘువ నటదమోఘ • రయవిశిఖౌఘా! ౧౨౪.

మ. మునిరాజక్రతురక్షణా! స్ఫుటసితాం • భోజాతపత్త్రేక్షణా!
వినతాభీష్టకృతిక్షణా! పరమధీ • విజ్ఞాన సంధుక్షణా!
ఘనసంగ్రామవిచక్షణా! సురముహుః • కల్యాణకృల్లక్షణా!
వినుతశ్రీకృతలక్షణా! ఖలమరు • ద్విద్వేషిసంశిక్షణా! ౧౨౫.

పృథ్వి. పురందరమణీగణస్ఫుటస • ముజ్జ్వలాంగప్రభా!
ధురంధరదిగంతదంతురిత • దోర్యశస్సౌరభా!
నిరంతరదయాభినందితవ • నేచరాధుర్ష్నభా!
మరందరసమంజువాఙ్మహిత • మైథిలీవల్లభా! ౧౨౬.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాంతికస్య కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్రదేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధి తామ్మశాస్త్రి పౌత్ర
వేంకట కృష్ణశాస్త్రి పుత్ర తమ్మనాభిధ నాంతర వేంకట కృష్ణ
శాస్త్రినామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీ
విధేయ సుబ్బరాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం
బైనమహేంద్రవిజయం బను ప్రబంధంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

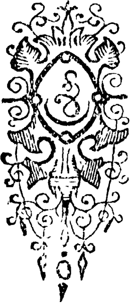
శ్రీ సీతా రామార్పణమస్తు.

శ్రీ రామ.

శ్రీ మహేంద్ర విజయము.

తృతీయాశ్వాసము.

విద్వన్నుతకవితా
భావుకకౌండిన్యగోత్ర♦భావితవరధీ
దేవులపల్ల్యన్వయకుల
దైవత యజపౌత్ర దశగ♦ధప్రభుపుత్రా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌన♦కాద్యఖిలమౌని,జాల మాజాలపాదరా♦జన్యవాహ
ముని తపస్సిద్ధిపద్ధతి ♦ విని వచించె, దనివితీరనిమది సూ♦తుఁ గని వినీతి. ౨.

ఉ. ఓమహనీయబోధగరి♦మోజ్జ్వలధీసముపేత సూత వా
ణీమహిళామణీరమణు♦నిశ్చలభక్తితపస్సమాధియో
గామితనైష్ఠికస్థితి స♦మగ్రముగా నిటు వింటి మింక నిం
దేమును లేమి సిద్ధి గని ♦ రేప్పడ నేర్పడగ న్వచింపవే. 3.

కం ఇందుఁ గలమహిమల విధం, బిందుగలన్మధురసుధక♦హిందగునుడులన్
విందుము మావీనుల కీ,విందు ముదంబునఁ గదింప♦వే కడు వేడ్కన్. ౪.

చం. అన విని సూతుఁ డిట్లనియె ♦ నమ్మునిముఖ్యుల నెల్లఁ జూచి యో
యనఘచరిత్రులార ! వినఁ♦డయ్య మదీయగురుప్రభావమున్
ఘన మగుమీకటాక్షమును ♦ గల్గుటచే వచియింతుఁ గానిచో
ననువుగఁ జెప్పశక్యమగు♦నా! ఖగనాథగిరిప్రభావముల్. ౫.

కం. అచ్చట మును తపముం బూని, పొచ్చెము లే కదితికశ్య♦పు లొనర్చి హరిన్
ముచ్చట దీరఁగ సుతుఁ గని, నిచ్చఁ గనిరి దాని తెఱఁగు♦ నెఱిఁగింతు నిటుల్ ౬.

సీ. దీక్షానిరూఢిజ్యో♦తిష్టోమకర్త లౌ, యాయజూకుల కెద్ది ♦ యాటపట్టు
న్యాయ్యపరిపాల♦నాసక్తచిత్తు లౌ, ధరణీశ్వరుల కెద్ది ♦ తావలంబు
ధర్మవాణిజ్యత♦త్పరవృత్పరీతు లౌ, వణిగ్గ్రణుల కెద్ది ♦ వాసగృహము
ద్విజసేవనాసక్త♦విఖ్యాతిధన్యు లౌ, పాదజన్ముల కెద్ది ♦ పట్టుఁ గొమ్మ
తే.గీ. పరమశాంతతఁ బలిపాద♦భక్తియుక్త, హృదయ లౌ సాధ్వులకు నెద్ది♦కుదురుఁబట్టు
దాని వర్ణింపఁ దరమె స♦త్కర్మఫలసు, భోగసుకరంబు శ్రీస్వర్గ♦పురవరంబు. ౭.

కం. ఆపుర మమరావతి యన, గోపుర మనఁ గనకరత్న♦గోపురశిఖర
శ్రీపరిచుంబితపంకజ, భూపట్టనహట్టఘట్ట♦ముఖ మై తనరున్. ౮.

ఉ. కోరినకోర్కు లిచ్చు నఁట♦ గోవును జెట్టును దాయి మేలిబం
గా రఁట నేలయెల్లఁ ద్రిజ♦గంబుల నప్పుర మగ్రగణ్యమై
పేరిమి గాంచి మించు నఁట ♦ వేయివిధంబుల జాగరూకుఁడై
యారసి ప్రోచునాథుఁ డఁట ♦ యచ్చటివారల భాగ్య మెట్టిదో. ౯.

ఉ. పాయనిజవ్వనంబు గల♦ప్రాయము సానలఁ దీర్చి యెవ్వరుం
జేయని వాఁడితూపు లును ♦ జింగిరిమాంగిరిగాఁగ నెవ్వరు
న్నేయనివల్వ లప్పులను ♦ నిప్పుల వండనివంటకంబులున్
మూయనికన్ను లన్నగరి♦పోఁడుము లెంతయు వింతలై తగున్. ౧౦.

ఉ. అప్పురి చొప్పుఁ జెప్పఁ దర♦మా వివరింప నసాధ్యరీతియై
యెప్పుడుఁ దా సుసాధ్యముగ♦నే కనుపట్టు నభోగమూర్తియై
యెప్పుడుఁ దాసుభోగముగ♦నే కనుపట్టు విమానరమ్యమై
యెప్పుడుఁ దాసుమానముగ♦నే కనుపట్టు విచిత్రవైఖరిన్. ౧౧.

కం. వసువిసరప్రసితంబై, సుసిద్ధమహిమాఢ్యమై వి♦శుంభత్సంతా
నసుమహితామోదంబై, యెసఁగెడి నచ్చోటి వార♦లే కద స్వస్థుల్. ౧౨.

ఉ. ఇచ్చటి బ్రహ్మచర్యనియ♦మైకధురంధరవర్తనంబు లా
యచ్చరపూవుఁబోండ్లఁ గల♦యం దగునుంకువ లౌచు నెంతయున్
ముచ్చట దీర నందనస♦ముద్భవభూరిఫలప్రదంబులై
మెచ్చుగ నచ్చటం బరిణ♦మించుచు మించు సమంచితంబుగన్. ౧౩.

సీ. అంశుమత్ఫలకు మ•ధ్యంబు దధ్యముగ నే,తత్సామగాయ మో • తరుణయజ్వ
సారంగివదనంబు • సారంగలాంఛను, నెద్దేవ సేయు నో • యాయజూక
చంద్రమఃకళనాభి • చంద మింద్రోపల,స్యసమాన మో హవి•ర్యాజివర్య
యష్టాపదగృహంబు • నందె కదా యాత్రి,యామసుఖంచ మే • యాహితాగ్ని

తే.గీ. యనుచు మందాకినీతీర•మునను దాన,మున కుషఃకాలమునఁ గూడి•కొనినశ్రోత్ర
సోమయాజులు స్థాలికల్•ద్రోమికొనుచు, నాత్మపరిభాషభాషింతు•రచటనెపుడు.

మ. తనకే మున్నుగ మ్రొక్కు నూర్వసి వధూ•త్తంసం బటం చొక్కఁడుం
దనకే కల్పఫలం బొసంగెఁ దొలుదొ•ల్తన్ రంభ యం చొక్కఁడుం
దనకే మేనక మేన మున్నలఁచె గం•ధంబంచు వే ఱొక్కఁడుం
దనియుం గర్మసురాళిలో నచట ధ•న్యంమన్యభావంబునన్. ౧౫.

చ. ఎడనెడ వేల్పుసాను లెదు•రేగి వరింపఁగఁ దద్గృహంబులన్
వడిఁ జొరఁబాఱఁ గొంక రట • వాకిట జందెము లుద్ధృతోరులై
నొడుకుచు లన్న లున్నను స్వ•రోన్నతి లోపల వేదపన్నముల్
నుడువుచుఁ దండ్రు లుండినను • నూత్నసమాగతయజ్వ లచ్చటన్. ౧౬.

సీ. స్నానజపోపవా•సశ్రమంబుల కోర్చి,తి మటంచు యజ్వ లొ•ద్దికను వేఁడ
సంభారసన్నాహ•సాహ్యం బొనర్చితి, మని కారయితలు మం•తనముఁ బలుక
నూర కుండినవారిఁ•బ్రేరణం బొనరించి,తి మటంచుఁ బ్రేరకుల్•దమినిఁ దెలుప
నౌను గాదనక మే • మంగీకరించితి,మని యనుమోదకుల్ • మనవు లనుప

తే.గీ. ద్రవ్యమును బట్టి కద సుకృ•తంబు గాన, యాగభిక్షాప్రదాతల • భాగ మేము
వలసినను మీకు బానిస ల్గ•ల రటంచుఁ, బరిహసింతు రొకింత య•చ్చరలు వారి.

సీ. స్వాశ్రితావనము సే•యక యన్యులను బ్రోచు,భూవరు ల్సొరరాని•భువన మెద్ది
యుపకారవిముఖులై • యపకారము లొనర్చు, మూర్ఖులు సొరరాని•భువన మెద్ది
పరగుణస్తుతికిఁ బా•ల్పడక నిందలు సేయు, ముష్కరుల్ సొరరాని•భువన మెద్ది
స్వమతవిదూరులై•పరమతాశ్రయు లైన, యవగుణుల్ సొరరాని•భువన మెద్ది

తే.గీ. త్యాగభోగంబులకుఁ గాక•ధనముఁగూర్చి, పొనఁగులుబ్ధులు సొరరాని•భువన మెద్ది
యద్ది దన కద్ది గనక ని•త్యానపాయి, మోదభవనము శ్రీస్వర్గ • భువన మొప్పు.

మ. నిజమాతాపితృభక్తిశూన్యులు స్వప♦త్నీత్యాగులున్ దేవతా
భజనాసక్తివిహీను లాత్మవిభువి♦శ్వాసానభిజ్ఞుల్ స్వకీ
యజనద్రోహులు మిత్రఘాతుకు లస♦త్యాలాపకు ల్సైరరా
నిజగం బాత్రిదివంబు దన్మహిమ వ♦ర్ణింపంగ సామాన్యమే. ౧౯.

సీ. విశ్వావసపరుల వీ♦వీథిసౌధంబులు, వీరిఁ గూరిమిఁ జూచు♦ వేల్పుఱేఁడు
కన్యకాప్రదుల వీ♦క్రీడిచంద్రశాలికల్, వీరి మన్నింతురు ♦ విబుధు లెల్ల
సంగరోద్ధతుల వీ♦చాయవిమానముల్, వీరి నచ్చరలు సే♦వింతు రెలమి
సత్కావ్యకరుల వీ♦సరణిఁబ్రాసాదముల్, వీరి గురుండు భా♦వించు మైత్రి

తే.గీ. నన్నదాతల వీచక్రి♦హర్మ్యతతులు, వీరి నిందఱుఁ గడుఁ గౌర♦ వింతు రనుచు
దినదినము వచ్చు నవకర్మ♦దేవతలకుఁ, దెలుపు నచ్చోటి పరిపాటి♦దివిజకోటి.

ఉ. అప్పురి నొప్పు నుప్పరిగ ♦ లందుల విందుల విందు లంచుఁ బాం
దుప్పతిలంగ నెక్కుడిన ♦ మొక్కలకరింటఁగ వేల్పుఁ గన్నియల్
దప్పక యాడుచో దరిసు♦ధాకరు గుజ్జెనగూటిగిండి దెం
డప్ప లిదే యటంచుఁ గది♦యం జని తే గమకింతు రెంతయున్. ౨౧.

క. అమృతంబును మందాకిని, యమృతంబునుఁ గల్పతరుసు♦మానవసారం
బమరగవిపయఃపూరం, బమరఁ జతుర్ముఖుఁడె యిట్టి♦వనియెన్నఁ దగున్. ౨౨.

సీ. గంధర్వకరతలా♦ఘాతపుష్కరమృదం, గధిమింధిమిస్వన♦క్రమము లెసఁగఁ
గిన్నరీమధురసం♦గీతగాంధారనా, మగ్రామతానసం♦పద లెసంగ
విద్యాధరీపాణి♦వీణాకలక్వాణ, మూర్ఛనాగమకవి♦స్ఫూర్తు లెసఁగ
నప్సరస్సుకమలా♦స్యాలాస్యవిభ్రమ, భ్రమదంఘ్రినూపురా♦రవము లెసఁగ

తే.గీ. నిత్యకైలాసవైకుంఠ♦సత్యలోక, నియతగమనాగమనకృత్య♦నిరతసురవి
మానఘంటానినాదగుం♦భనము లెసఁగ, వీనులకు విందు గావించు♦వేల్పుఁబ్రోలు.

మ. సరిగా నప్పురిఁ గానవచ్చు సిరిఁ గాం♦చెస్ఫూర్తిఁ గీర్తింపఁగా
నురగాధ్యక్షుఁడు దక్షుఁ డౌనె యమితా♦స్యుండయ్యు నేమన్నచో
నిర వొందం గనెనే యతండు త్రిదివం♦బేయూరి కేత్రోవ య
గ్గురుఁ డేకాననుఁ డయ్యు నచ్చట మెలం♦గుం గాన నర్హుండగున్. ౨౪.

ఉ. ఆపుర మేలు నాత్మగురు♦నానతి దప్పఁడు సౌమనస్యముం
జూపును కోపు మాపు మను♦చుక్ బుధసంతతి సెంతయుక్ సుధ
ర్మోపగతిం దగుక్ సదయు♦నోచితవర్తనకీర్తనీయుఁ డౌ
నా! పరికింపఁగా నితఁడె ♦ రాజన నింద్రుఁ డతంద్రవైఖరిక్. ౨౫.

ఉ. ఆతని భాగ్యభోగసము♦దగ్రతఁ దెల్పఁగ నేల సాటిగా
నాతఁడె సాటిగాఁ దెలుప♦నౌఁ దదుపేతుల కెల్ల ధైర్యశౌ
ర్యాతిశయంబు దెల్పవలె♦నా కులశైలము దాపనోదన
ఖ్యాతతరాపదానము శ♦తాహవకర్తృత దెల్పుచుండఁగాక్. ౨౬.

చ. అతఁ డొకనాఁడు లీల చెలు♦వారఁగ వారగజేంద్రగామినుల్
చతురతదండలాస్యమును ♦ జక్కిణిఁ జేరణిఁ గుండలిక్ సమం
చితగతిఁ జూపఁగా నెలమిఁ ♦ జిత్రశిఖండిజవహ్నిముఖ్యది
క్పతితతితో రసైకవశ♦భావమునం దిలకించు చున్నెడక్. ౨౭.

కం. నందనవనపవనము రా, నందనయము నలుఁ దావి ♦ యపు డొక తీర్థై
నం దన దెందము కుతుకము, నందనరఁ నింద్రుఁ డటుచ♦నం దలఁ పొదవక్. ౨౮.

చం. కెలఁకుల నున్నవారిఁ బరి♦కించి గురుం గని యేమి! సామి యిం
దలరువినోద మిప్పటికి ♦ నాఁపు దమే మననందనంబు లో
పలిపవనం బపూర్వమగు♦వాసన దోఁగుచు వీచెఁ గాన నం
దలి వనపాలదోహదవి♦ధానచమత్కృతిఁ జూచి వత్తమే. ౨౯.

చం. ఇటు నమరేంద్రుఁ డిట్లు వచి ♦ యించుటకై గురువంకఁ జూమనం
తట నట నాగవాసమున ♦ నాయికురా లొనరించు సన్నచేఁ
దటుకునఁ దాళశబ్దము మృ♦దంగరవంబు నుపాంగనాదము
స్ఫుటముయి తోఁప మారజికు♦ముంగల నర్తకి నిల్చె నుద్దికక్. ౩౦.

సీ. పడసినబహుమాన♦పాత్రంబుతో నె పాణులు మోడ్చి విభుపాద♦ములకు మ్రొక్కి
శ్రుతికిఁ గూర్చినవీణ ♦ జతనంబుగాఁ బోటి, చే నుంచి యడుగులఁ♦జేరి మ్రొక్కి
తాళంపుఁ జిప్పలు ♦ గీలుఁగొల్పిన నీవి, తో నేగి నమ్రత ♦ దోఁప మ్రొక్కి
నాయికురాలి చెం ♦ త నె నిల్చి యొక్కంత, నానతోఁ బదపీఠ ♦ మాని మ్రొక్కి

తే.గీ. వెనుక నడకల మార్దంగి♦కుని పిఱింది
దనుక నెఱతన మొయ్యార♦మును హొరంగు
మురిపెమును మీఱ నేగి య♦పూర్ణపాత్ర
మందఱు గ్రహించి యచ్చర♦లరుగునంత. 3౧.

గీ. వైజయంతీవికాసభా♦స్వరతఁ గనుట, శ్రీనివాసవిలాసంబు ♦ చేఁ జెలంగు
వైజయంతంబుడిగివచ్చి♦యాజయంతుఁ, గలసియింద్రుండు మొగసాల♦కడవసింప.

మ. గరుడుల్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ వసువులున్ ♦ గంధర్వులుం జారణుల్
దురగాస్యుల్ మొదలైనవ్యోమచరసం ♦ దోహంబు సోత్సాహమై
పరివేష్టింపఁగఁ బావకప్రముఖది ♦ క్పాలావళుల్ తోడ రా
నరుగం జొచ్చె వియచ్చరేంద్రుఁ డటకై ♦ యైరావతారూఢుఁడై. 33.

కం. అరుగు నెడఁ దిరుగ నూతన, పరిమళపరిమిళితమైన ♦ పవనము వడిగా
నరుదెంచె నిజ యుపాయన, మరసి గ్రహింపుమని తెలుపు ♦ నట్టు లతనికిన్.

గీ అపుడు దేవర్షి బ్రహ్మర్షు ♦ లభ్రగతులఁ, గలసి యభ్రమువల్లభ ♦ గతుని నతని
బలసి ప్రాస్థానికస్వస్తి♦వాదముఖర, ముఖరమలతోడ రాఁజూచి♦మురియు చరిగె.

గీ. అటుల మందాకినీసరి ♦ త్తటముఁ దరిసి, యచట నెక్కింత యిచ్ఛావి♦హారకలన
వలన వలనగు సంతృప్తిఁ♦బడసి మరలఁ,దరలి యుద్యానవనిఁ జూడ♦నరుగువేళ

సీ. సహజరోషానల ♦ జ్వాలాకలాపంబు, పగిది జటాకలా ♦ పంబు దనర
నియతభస్మీకార ♦ నిపుణత్వ మెఱిఁగించు, భాతి సర్వాంగీణ ♦ భస్మ మమర
స్వాభావికావిమ ♦ ర్శప్రకర్షముఁ జూపు, రీతినిర్లక్ష్య దృ ♦ క్పాత మొప్పఁ
బ్రకృతిసంలబ్ధశీ ♦ ఘ్రప్రసాదముఁ దెల్పు, మాడ్కిని స్ఫటికాక్ష ♦ మాల గ్రాలఁ

తే.గీ. బరమమాహేశ్వరుండుదు♦ర్వాసుఁడప్పు, డెందునుండియొయెచటికో♦యేగుచుండి
పిడుగు వడినట్టుగా నుట్టి♦పడియె నెదుట, నమరసమితికి నత్యాహి♦తము ఘటిల్ల.

ఉ. వచ్చిన పారికాంక్షి సుర♦వల్లభుఁ డల్లనఁ జూడఁ దన్నుఁ జో
నచ్చపుభక్తి స్వాగతము ♦ నారయనే పరిచర్య సేయనే
పొచ్చెపుఁ బంటపల్లెకుఁ బ్ర♦భుత్వము గల్గునటన్న మాత్రనే
హెచ్చు మదంబు ముజ్జగము ♦ లేలెడివానికిఁ జెప్ప నేటికిన్. 3౫.

మ. ప్రకృతిక్రోధనుఁ డయ్యు నింతటికి రౌ•ద్రస్ఫూర్తిఁ జూపింప నే
టికి కటంచున్ ముని యెంచెనో! గిరిజగా•ఢనిర్లక్ష్యభావంబుఁ జం
ద్రకళాశేఖరదివ్యమంగళవపు•ర్ధ్యానైకనిష్ఠాప్తి నిం
చుక యేనిం బరికింపఁడో కరటిసం•స్థున్ వాసవున్ దగ్గఱన్. ౩౯.

కం. అనుమాత్రమున కటుదు, ర్వాసుఁ డతిశీఘ్రకోప•రసపరవశతా
భ్యాసభవశాపఘటనా, వ్యాసవచఃక్రమవిలాసుఁ•డాసన్నుండై. ౪౦.

మ. ఒకవిద్యాధరకన్యకామణి తపో•యుక్తిం దుషారాద్రిపు
త్రిక మెప్పించుట నామె సత్కృపఁ బ్రసా•దింపన్ సువర్ణాబ్జదా
మకముం దోయిటఁ బూని తెచ్చికొనుచో•మార్గంబునం దానుఁ డా
సి కుమారీ యిడుమాకు దీనినన ని•చ్చెన్ శాపభీతాత్ముఁడై. ౪౧.

కం. దానిఁ గొనివచ్చుపథమం, దా నిర్జరనేత మౌని•కపు డెదురుపడం
దా నిడ శిరమునఁ బూనక, దానిశిరంబున సరం బ•తండును విడిచెన్. ౪౨.

కం. మది గాన నదియునుందన, మదిఁ గానక కరము కరము•మస్తకసీమన్
గదియించి తివిచి కాలం, జిదిపెం బొందమ్మి సరముఁ•జిద్రుపలు గాఁగన్. ౪౩.

శా. ఆనిర్లక్ష్యమదాంధభావగరిమో•ద్యద్దుర్వినీతత్వముం
దానే కన్గొనుటం గనుంగొనుట ని•త్యక్రోధుఁ డత్యుగ్రహా
నూనభ్రూకుటి దుర్నిరీక్ష్యవికటా•స్యుండై హఠాచ్ఛితత్కృతి
స్వానోన్మిశ్రముగా మునీంద్రుఁడు కర•ద్వంద్వంబుఁ దాటించుచున్. ౪౪.

కం. జ్వలదనలకణము లొలుకం, దిలకించెం గాని యింద్రు•నియపుత్త్ర్యత్వం
బలజడి వడ నీరుండఁగ, నలవడియె శరణ్య మగుచు•నయ్యాపదకున్. ౪౫.

శా. ఏరా! యోరి దురాత్మ మమ్మెఱుఁగవో•యీకావరం బేలరా!
గౌరీదివ్యవరప్రసాదమహిమాం•కం బస్మదానీత మీ
నీరేజాతసరంబు దీని నవమా•నింపంగ నెట్లోప్పెరా!
స్వారాజ్యప్రభుతామదంబునఁ గదా•ప్రాపించె నీ కీక్రియల్. ౪౬.

గీ. ఈ దృగవలేపమున కెల్ల•హేతు వైన, కలిమి శాత్రవులను జేరఁ•గాతమనుచుఁ
బుట్టుదిట్టుల దిట్ట యై•నట్టితపసి యుపశమింపనికినుక లే•ఖపు శపించె. ౪౭.

మం. అనుచున్ బిట్టుగఁ దిట్టఁగా మఘవుఁ డ♦త్యంతంబు భీతిన్ గుహా
లునఁ జౌదంతిని డిగ్గి తచ్చరణము ♦ ల్మూర్ధంబు సోఁకంగ మ్రొ
క్కి నితాంతార్తి క్షమింపు మన్న నతఁడుం ♦ క్షిప్రప్రసాదుండుఁగా
వున గోవిందుఁడె రక్షకుం డనుచు సే♦వ్యుం దెల్పి స్వేచ్ఛం జనెన్. ౪౯.

కం. అటు లామునిపటలాగ్రణి, చటులాక్షరరూక్షఫణితి ♦ శాపాలాపా
గ్ఘటులాననమునఁ బెనఁగొన, జటులాహోయనఁగఁ జనఁగ ♦ సంక్రందనుఁడున్.

కం. శాపంబు నొంది పశ్చా, త్తాపంబునఁ గుంది నింది♦తము లగు నార్తా
లాపంబుల నపరాధక, లాపంబుల నిమ్మోయిం ద♦లంపఁ దొడంగెన్. ౫౦.

గీ. వింతవలపున కంతగం♦భీరగుణము, విడిచి యరసికుగతి రక్తి♦వెల్లి గొలుపు
వేళఁ గొలువట్లు చాలించి♦ వెకలితనము, గలుగు టిబ్బంగిఁ గానుంట♦వలన నేమొ.

సీ. పయనంబు వెడలుచోఁ ♦ బవమాన మెగు రౌట, దుర్నిమిత్తం బని♦తోఁప దయ్యె
వాహనంబులు లేక♦ బ్రహ్మర్షిముఖ్యులు, దోడరాఁ దగదని ♦ తోఁప దయ్యె
మాహేశ్వరుండైన♦ మౌని దౌదవ్వులఁ, దోఁప నమ్రతఁ జూపఁ♦ దోఁప దయ్యె
గౌరీప్రసాదరు♦క్పయోజమాల కం, దోయి నద్దుకొనంగఁ♦ దోఁప దయ్యె
నేమి సేయుదు దివ్యపు♦రీమహాఖ్య, బడిశమునఁ బడి శమగుణం♦బుడుగ వడిగఁ
జిత్తమీనంబు చిక్కులఁ♦ జిక్కెనకట, దైవనిర్ణయ మెవ్వారు♦ దాఁటువారు. ౫౨.

మ. మునిరాణ్ముఖ్యుని శక్తి మున్నెఱుఁగనో ♦ ముక్కంటి యీదంటయై
యనసూయాసతియందు నత్రికి సుతుం♦ డౌ టెల్ల నాలింపనో
జనవక్రోధనుఁ డీతపోధనుఁడు దు♦స్సాధ్యప్రభావాఢ్యుఁ డం
చని విన్నాఁడను గాను నా తెలివి యే♦మై పోయెనో యక్కటా. ౫౩.

మ. అని చింతించుచు నింటికై శమితతూ♦ర్యస్వానుఁడై దీనుఁడై
చనుచో నేమిర! సామి! రక్షక! రమే♦శా! యంచు ఖేదంబుతో
నెను వెంటం దెఱిగంటిదంటబునను సో♦ద్వేగంబుతో నేగి రా
క్కనిమేషంబున నిట్టిపాట్లనుచుఁ గిం♦కర్తవ్యతామూఢులై. ౫౪.

కం. ఎచ్చటి యరదం బచ్చట, నెచ్చటి ద్విరదంబు నచట ♦ నెచ్చటి తురగం
బచ్చట మఱి యెచ్చటి సుర, లచ్చటగా విచ్చి చొచ్చి♦ రాత్మాలయముల్. ౫౫.

శా. ఈరీతి న్కృతమన్యుఁ డన్యముఖము♦ల్వీక్షింపఁ గాలేక స్వా
గారం బందున గారవం బుడుగ సిం♦గారంబు లే కొక్కఁడున్
దారాపత్యనిజాంఘ్రిభృత్యులను జెం♦తం జేరఁ జింతాకులా
ధీరస్వాంతముతోడఁ జేర్కొనక మం♦దీభూతుఁడై యున్నెడన్. ౫౬.

గం. అణఁకువతోడ నెప్పటి యు♦దంతము నప్పుడె విన్నవింప ను
ల్బణతరనీతిశాలి యగు♦భార్గవు పంపున గూఢవృత్తిఁ ద
త్ప్రణిధులు నాకలోకమున♦వర్తిలు వా రటు లేగి రాక్షసా
గ్రణులు వినంగ నిట్లు బలిఁ♦ గాంచి వచించిరి శుక్రు సన్నిధిన్. ౫౭.

కం. దేవా! దేవాధీశ్వరు, కావరమున కావరముని♦గణ్యుఁడు శైవాం
శావిర్భావుఁడు లసదను,భావుఁడు దుర్వాసుఁ డలిగి ♦ వడి శపియించెన్. ౫౮.

కం. ఆశాపవిధముఁ దెలిపెద, మాశాపతిసేవ్యతాభ♦వాతిశయమదా
వేశాపశదా యోదే,వేశా పరులను భజించు♦ నిఁక నీదు సిరుల్. ౫౯.

చం. అని శపియింప శక్రుఁడు ప♦దానతుఁడై క్షమియింపు మన్నచో
పని విననట్టు శాపవిని♦వృత్తి యొనర్పఁగ లేదు గాని గొ
బ్బున హరియే కలం డనుచుఁ♦ బోయె నతం డెటకేనియో గృహం
బున కరిగె న్విషాదమున♦ మున్గుచు నీతఁ డపేతమోదుఁడై. ౬౦.

కం. అని చారు లివ్విధంబుగ, వినిపించిరొ లేదొ గాని ♦ వికవిక బొత్తో
డనుమించెఁ గహకహోద్భటి, యనుగతమై రాక్షసాట్ట♦హాసము తోడన్. ౬౧.

శా. ఎట్టెట్టా మునిపంచకోడి కడక♦య్యాశాపరాకారుఁడై
తిట్టెన్ దిట్ట యనం బ్రసిద్ధుఁడగు న♦ద్దివ్యర్షి వేంచేసెనే
కట్టా యాతని గారవింపఁడె త్రిలో♦కస్వామ్యగర్వాంధుఁడై
గుట్టగ్గొట్టెడు వెట్టివాఁడు మునియుం♦ గ్రోధోగ్రుఁడై తిట్టెనే. ౬౨.

ఉ. మేలు భళీ బలిం బలిమి ♦ మించినవారల వీరులం ద్రిలో
కీలసమానమానఘన♦కీర్తివిశాలుర దానశీలురం
బోలఁగఁ జూచినారమె ఋ♦భుప్రభుసంపదఁ బెంప దక్షు లే
మూలఁగ రారు గల్గినఋ♦భుక్షుని కాపులె గాక శత్రులే. ౬౩.

కం. వారలకు మనము మనకుఁ, వారలుఁ బరుల మని యెల్ల వారికిఁ దెల్లం
బౌరాజు వైభవము మన, యీరాజుం జేర నిర్ణయించెన్ విధియుః. ౬౪.

కం. ఇది విమతుల పైకెత్తుట, కద నని కదనవియమ్మణుఁడగు భృగుజుఁడు గ
ల్పఁదగన్ బలిపీఠముపైఁ, గదలన్ గద లందికొనియెఁ గద తద్బలముల్. ౬౫.

శా. అంతం దంతుర మయ్యెఁ దేజమున నయ్యాస్థానగేహాజిరో
పాంతం బెంతయుఁ గుంతచాపపరిఘప్రాసాసిముఖ్యాయుధో
ద్వాంతాత్యంతఘనస్ఫులింగరుచిసంతానంబుతోఁ దచ్ఛమూ
కాంతానంతపరిష్క్రియాగణమణీకాంతుల్ప్రసారింపఁగన్. ౬౬.

కం. నగరి మొగసాల నపు డొన్న గరిమ నిస్సాణనిక్వణంబు చెలంగె
న్నగరిపుఁడు వసించెడున న్నగరి పయికి దాడి తత్క్షణ మని తెలుపుమన్. ౬౭.

శా. ఆసన్నాహముఁ జూచి యబ్బలియు దృప్యత్సైన్యజయోద్ధాళితో
నూసువ్యక్తబలాఢ్యులారా! వినుఁడీ యుష్మద్భుజావిక్రమో
ల్లాసం బెల్ల నిగూఢవృత్తిగఁ బరుల్ భావింపలేకుండువి
న్యాసం బొప్పఁగ నేఁగుటిప్పు డుచితోపాయంబుగాఁ దొప్పెడున్. ౬౮.

గీ. అతఁడు శాపోపహతుఁడయ్యె నతని శాప, ముపశమనసాధనమిదియని మునివచింపఁ
డయ్యె నిఁక నేమిమునకు జయంబు సిద్ధ, మంచు నెంచంగఁ జలదు తథ్యంబు గాఁగ

కం. ఏమన నీమనసేనా, సామగ్రికి దేవసైన్యసామగ్రి సముం
బై మోహరింప కసదగు, నే మతి భయమే మటంచు నేమతి యున్నే. ౭౦.

కం. హానం దడిసియని వాఁడా, మాని స్మృప్పించువాఁడు మన కెపు డేమో
గా నేరము సురపతిదనఁ, గా నేరము బుద్ధిపూర్వకమె యగు హరికిన్. ౭౧.

కం. దేవీప్రసాదలబ్ధం, బోవాచంయమియి తెచ్చెనో యెచ్చటిదో
పూవుందండ తెఱంగా, దేవేంద్రుం డెఱుఁగఁ డతనిదే యీతప్పున్. ౭౨.

గీ. ఒదవు నల్పాపరాధున కొక్కవేళ, నధికదండంబు నొకవేళ నల్పదండ
మొదవు నధికాపరాధునకదియు నిదియు, ననుభవముపట్ల నొదవు యథార్థముగనె

గీ. కాన శాపఫలం బంత కట్టి కుడుప, దెంచ శాపవిముక్తి వచించె మునియె
హరియె కలఁడంచు వజ్రికాహరియె ప్రాప, కుండు గావునఁ దరిఁ జేర్పకుండు నెట్లు.

గీ. మఱియు నాతఁడు జిష్ణుఁడ♦మర్త్యకోటి, కెల్ల నాథుఁడు నాట బా♦హిరము గాఁగ
దాడి వెడలంగఁ దగ దంచుఁ♦ దలఁతు సురలు, పట్టి చేసేతల నె గెల్వఁ♦బడెదు వారె

చం. అనవుడు శుక్రుఁ డిట్లనియె ♦ నాకరవల్లభ యెల్లభంగులన్
విను వినువీడు వీడి గిరి♦భేది కొలంగక నిల్చియుండఁ డ
మ్మునివరు శాప మెంతయు న♦మోఘము గావున నొక్కపుంటయై
నను రిపుకల్మి బల్మిఁ గొని♦నం గద బీరము శూరమూర్తికిన్. ౭౮.

తే.గీ. కోరి కైవసమొనరించు♦కొనఁగఁ దగిన, సిరి తనంత నె రానుపే♦క్షింపఁ దగునె
మది వలసి వచ్చినను మేన♦మామకూఁతు, వావి గాదంచుఁ బలికిన♦వాని కరణి.

తే.గీ. బాహిరము గాఁగ సురలపై ♦ మోహరించి, జనఁగఁ జనదనఁదగు రహ♦స్యముగ నేగి
ముట్టడించి వెనస్నహి♦ముట్టడించి, శక్రుపద మేలు పదమేలు♦సమయ మిదియె.

కం. అని బోధించి పురందరు, నని సాధించి జయమూన ♦ నభిమత మనుచున్
దనుజాగ్రణి మది మురమొం, దనుజాగ్రన్నిరి హేతి♦ధరతతితోడన్. ౭౯.

ఉ. గీరము మీఱి మీ రమగ♦వీరులు సారెకు భూరిసారమే
పారఁగఁ జొక్కమైన మెల ♦ పారఁగ ధీరగభీరధీరమో
దారతఁ దారతమ్యరహి♦తారభటిం దగఁ దారసిల్లి తే
దో రహిఁ దోరమై దనరు♦ గోరహిఘోరతఁ బోరితంబులన్. ౮౦.

కం. ఒకవేళఁ జయము వారల, కొకవేళ జయంబు మీకు ♦ నొదవుట గల దిం
తకు మున్నిప్పుడగుం దప్పక మీకు నతండు శాప♦భగ్నుం డగుటన్. ౮౧.

కం. ఐన సమప్రతియోధుల, పై నె త్తెడుతఱి నిగూఢ♦వర్తన మొప్పం
గాన నిశీధిని నటఁ జనఁ, గానగు నెరు లెఱుఁగకుండఁ♦గా నణఁగువతోన్. ౮౨.

మ. అని కావ్యోదితమైన పద్యమున ను♦ద్యత్ప్రాపవిన్యాసగుం
భనమత్తేభరథోత్థితాశ్వగతి శుం♦భద్విక్రమస్థానగో
పనభంగీహృదయంగమం బగుచు దే♦వద్వేషిసైన్యంబొగిం
జనియె న్నాకపురీనిరోధనసము♦త్సాహస్ఫుటాహంకృతిన్. ౮౩.

తే.గీ. నల్ల ద్రావుడు మూఁకలు ♦ నడికిరేయి, నల్లనల్లన నటరహ♦స్యమగు వృత్తి
నల్ల సుమనఃపురోపశ♦ల్యంబునందు, నల్లరి యొకింత లేకుండ♦నరిగి విడిసె. ౮౪.

సీ. అభిసారికావృత్తి ◆ నరిగి వచ్చెడువేల్పు, మించుఁబోఁడుల నడ్డ◆గించి కదిసి
ప్రోషితాయాతది◆వ్యులవిమానము లూరు, సేరకుండఁగ లాగి◆చెఱలఁ ద్రోచి
యపుడె క్రొత్తగ మింటి◆కై యేగుకర్మదే,వతల బిట్టుగ వెట్టి◆పనులఁ జొనిపి
యింద్రుఁ జూడఁగ వచ్చు◆నితరలోకర్షుల, నట్టిట్టుఁ బోనీక◆పట్టి నిలిపి

తే.గీ. యొరులు సొరలేని గడితంపు◆ పరిఖ యగుచు
వెలయు మిన్నేటి నీరెల్ల ◆వెలితిఁ బాఱఁ
గూల మందందగనుమలు ◆గొట్టి కూల్చి
ముట్టడించిరి దితిజు ల◆ప్పట్టనంబు. ౧౫.

ఉ. ఆపురిచుట్టు గొంద ఱవు◆ డావల నీవలఁ ద్రోవఁ బోవరాఁ
గుప్పలు గూడి రక్కసులు ◆ గొబ్బున నాత్మపటీకుటీతటిం
జొప్పడుచప్పరంబులఁ బ◆శుప్రకరంబుల బోయ లోయనం
దవ్వక రాటకొక్కనిగఁ◆ ద్రాటఁ బిగించిరి ఖేటకోటులన్. ౧౬.

మ. వరుసం దానవు లన్నిలింపవరు సం◆బంధంబుచే నొప్పన
మ్మరుదారామకుజంబులం దమరుదా◆మక్షౌమభూషానుతే
పగసాదుల్మణిగోహయద్విపరసా◆వాసాదులున్ వస్తుచే
సిరి వీఁకన్ ఖలకోటి కన్యసిరి వీ◆క్షింపంగఁ జూపోపునే. ౧౭.

సీ. మీఁదిమేడలపై ర◆మించునిర్జరలోక, పల్లవుల్ పైనుండి◆పైకిఁ బోవఁ
గ్రిందిమిద్దెలఁ బాన్పు◆ లందున్న రణహతా,గతరాజు లాయుధ◆ప్రతతి వెదుకఁ
బెరటిపంచలలో జ◆పించుసోమాసులు, దిడ్డిగంతల త్రోవఁ◆ దెఱచి పోవ
లోనిసావళ్లఁ బొ◆ర్లుచు నున్నయితరపు,ణ్యులమూఁక లిఱుకుసం◆దులను దూఁరఁ

తే.గీ. గహకహార్భటిఁ జెలరేఁగి◆గములుగట్టి, తెగువ నింటింటికొక్క కొంద◆ఱుగఁ గడంగి
రక్కసులకూటు వొక్కటి◆ నుక్కు మిగిలి, సురనగరి వేశవాటంబు◆ సొచ్చెనపుడు.

మ. ఇది మిథ్యమ్మని యించు కేని మది నూ◆హింపంగ రాకుండుటం
ద్రిదివౌకఃప్రకరంబు లేమి యెవరే◆ రీ యేల యీగోల య
ల్లదె యచ్చో నిదె యిందెపో యనుచు యా◆తాయాత వీతోత్తరీ
యదశం దొట్రిలఁ దల్లడిల్లె నగరం◆ బాబాల గోపాలమున్. ౧౮.

శా. ఆకోలాహల మాలకించి దివిజా•ధ్యక్షుండు రక్షోగణో
ద్రేకం బౌనిది యంచు నెంచి యనలా•ర్కప్రఖ్యదిక్పాలకా
నీకంబుం బిలిపించి యిప్పుడె సమి•న్నిస్సాణఘోషార్భటి
న్నాకానీకినులెల్లఁ గూడుకొను స•న్నాహంబు సేయుండనన్. ౯౦

సీ. సోఁకినచో నెల్ల•సురసురఁ దెగ మాడ్చు, వహ్ని యుద్యత్ప్రతా•పమున నెగడె
సకలజీవులకు నం•తకవృత్తిభయదుఁడౌ, యముఁడు మృత్యుసమేతుఁ•డగుచు నడచెఁ
బచ్చిరక్తముఁ ద్రావు•పలలాశనుండైన, నైఋతుం డతిభీష•ణతఁ గడంగెఁ
బనహారి బలిమిచే•తనె గుభాలున ముంచు, పాశి వాహినుల వెం•బడిగ నెదిరె
జగము దూలింపఁగల ప్రభం•జనుఁడు రేఁగె, భూరిసారంబు దనరు కు•బేరుఁ డేగెఁ
గంటమంటలఁ జిలుకు ము•క్కంటి గదలె, వారి వెనుకొని గీర్వాణ•వర్యుఁ డరిగె.

కం. అయ్యభియోగము గని తొలి, దయ్యపుజోదులును బాహు•దర్ప మెలర్పం
జయ్యనఁ బిఱుతివియక గడి, కయ్యమునకుఁ గాలు ద్రవ్వి•కవిసిరి కడిమిన్.

గీ. వ్యోమచరులు తొలుత దైవత•యోధు లపుడు, చదలున నెయుండి పోరికి•సంభ్రమింపఁ
గామచరులు తొలుత రాక్షస•గ్రామణులును, బలసి యుండిరి మింటనే•ప్రతిఘటించి.

శా. నేమిస్వానవిహీనమై బలరయో•గీనిర్యత్ప్రజఘ్యాన్యమై
వ్యోమగ్రప్రచరద్విమానరహితం•బై నారదారబ్ధగా
నామోదభ్రమణాదివిభ్రమవిశే•షాపేతమై వారిసం
గ్రామారంభము చూడఁ జొప్పడె నపూ•ర్వప్రక్రియావక్రమై. ౯౧

మ. సరిగా నయ్యిరువాఁగు జోదులు యథే•చ్ఛన్ డాసి వీఁకం బర
స్పరశస్త్రాస్త్రనిపాతనంబులను లే•శం బైన లో నాసి చెం
దరు బింకంబులవాసి డిందరు ప్ర•సిద్ధప్రోద్ధతిం జేసి మ్రం
దరు పొంకంబులఁ బాసి కుందరు రణో•ద్యత్సాహసోత్సాహులై. ౯౨

ఉ. ఆసమరాంగణంబున జ•యాపజయంబులు రెంటిలోన దే
వాసురు లెద్ది యెవ్వరికి•నౌను మెఱుంగఁగరాక యుండ నా
సాసలఁ జేసి గెల్పునకు•నై తగఁ బోర నదృశ్యరూపుఁడై
వాసవుఁ డున్నతావునకు•వచ్చి గురుండు వచించె నిమ్మెయిన్. ౯౩

ఉ. ఓవిబుధాగ్రణీ! యెఱుఁగ•వో! మునిశాప మమోఘ మాటచే
భావిజయంబుతో రిపుల• పాలగు నీసిరి యంచు వేగమే
యావల శ్రీవధూవరుక•టాక్షమున న్నినుఁ జేరునంచు నం
గావున సేన నిట్లువిత•గా వెతగాటియువెట్ట నేటికిన్. ౯౭.

శా. పోరం బోర నమర్త్యసేనలకు గె•ల్పుం జాల్పునన్ లేమిచే
రారా పాక్కటిమాత్ర దోఁచు నతిమా•త్రక్రూరదుర్వారదు
ష్ప్రారంభు ల్దితిజు ల్మదంగియును పీ•రస్వర్గముం జెంది యా
త్మారాళత్వము వాయ రేమి ఫలమో• వ్యర్థప్రయాసంబునన్. ౯౮.

ఉ. కావున నిప్పు డెందయినఁ• గప్పడగుండఁగఁ డాఁగి యుండి నీ
వేవిధినైనఁ గాని విధు•నే భజియించుచు నుండు మాతఁడుం
దైవతకోటిపై నెనరు• దప్పఁడు తప్పడు గంటఁ ద్రోచు దై
త్యావళి ప్రమందఁ జేయు నని• యంద ఱుతింగినచందమే కదా. ౯౯.

కం. అని తనగురుఁ డుపదేశిం,చిన విని యనిమిషవరుండు• శ్రీహరిఁ గొలువం
జని యెన్ మందరశిఖరికి, జనియించిన ధృతి స్వపక్ష•సంతుష్టుఁ డగుచున్. ౧౦౦.

శా. అంతన్ దానవసైన్యనాయకులు ప్ర•త్యర్థు ల్పటాపంచలై
యంతర్థానము నొంద నెం దరిగిరో• యంచు న్నిరూపింపలే
కెంతే మే లిదెచాలదే విముఖులై•యింద్రాదికు ల్పాఱ ని
శ్చింతం దత్పుర మాక్రమింపఁ గలిగెన్• శ్రీశంభుసంభత్ప్రపన్. ౧౦౧.

చం. మన బలిరాజుకో ల్తలక•మర్త్యులె నిల్వక పాఱి రన్నచో
మనుజు లనంగ నెంతపని• మానుషభుక్తతి నాతఁ డేలుఁ జే
ర్కొని గణుతింప నేటి కుర•గు ల్పురుగు ల్గద వాని దృష్టికిం
బనివడి కుజ్జగంబు లిట•పై నతఁ డొక్కఁడె ప్రోచుఁ జక్కఁగన్. ౧౦౨.

కం. అని సంరంభవిజృంభణ,మున స్వర్గపురప్రవేశ•మునకు ముహూర్తం
బును శుక్రుం డిడి యెదుటం, గనుపట్టం బట్టనాట్ట•గతులై రసురుల్. ౧౦౩.

గీ. పుట్టినది గోలె నసురస•మూహమునకు, నాత్తల సురాలయప్రవే•శాభిలాష
కలదు గావున నది యబ్బెఁ•గాని యప్పు, డాసనామోద మింతైన•నబ్బదయ్యె.

గీ. వేశవాటమందు ♦ విడివడి పూర్వదే,వేశభటులు చటుల♦వృత్తితోఁ బ్ర
వేశ మొనరఁ జేసి ♦ వేల్పుసానుల మదా, వేశగరిమఁ బట్టి♦ వెదకు నపుడు. ౧౧౫.

సీ. ముద్దుగుమ్మలు మేళ♦మున కేగ నింటికా,వలి యుంచు ముసలిపా♦పలును లేరు
గోవాఁడ్రతో సందు♦గొందుల గుసగుసల్, సలిపెడి తాపిక♦త్తెలును లేరు
కన్నుసన్నల వీథి♦గడపల లేబొజుం, గులనాన కొల్పుక♦స్త్రెలును లేరు
సవరింపఁదగు సను♦ల్పమకూర్పు నాడిగం,బులకుఁ జేరినబాని♦సలును లేరు
సాను లెటపోయిరో వాండ్ర♦తో నెవీఁడ్రు, దరలిరనితోఁచుఁ జెలువిన♦తలు పులెల్లఁ
దెలిచినట్లనె యుండె న♦ద్దిర యటంచు, మిగుల విసివిరి రక్కసి♦మిండ లపుడు.

సీ. పిల్లి పొర్లించి త్రా♦వినపాలకుండనా, నమృతకుండము శూన్య♦మై తనర్చె
నూనె చట్టపునేల♦నయినాఁగ సురగవి, పొదుఁగు పయోహీన♦ముగను దోఁచెఁ
జెలఁది గూండ్లిడినట్ల మాఁ♦కులువో లెఁగల్పవృ, క్షములు నిష్ఫలములై♦కాన నయ్యె
మందువేసవినాఁటి♦మడుఁగునా మిన్నేటి, యస లెండిబీటలై♦యడుగుఁజూపె
నమర నమరావతీపట్ట♦నమును విడిచి, సకల విబుధవ్రజం బుతో♦ సత్పథమునఁ
బొదలునల రాజువలస♦పోవఁదజెమి, యసురవిసరంబు విడిపడి ♦యాక్రమింప.

సీ. నందనోద్యానంబు ♦ నందనోఁకహసమూ,హం బవకేశిభా♦వంబుఁ గనుట
మందురాపుందిర♦ముందు రాజిలు తేజు, లంతేని జవశూన్య♦వృత్తి గనుట
నాలానబద్ధశుం♦డాలానవద్యసం,ఘాత ముద్వాంతవై♦ఖరిని గనుటఁ
గామయానతమించు ♦వ్యోమయానంబు లు,డ్డీనసామర్థ్యైక♦హానిఁ గనుట
నరసి నిరసించుకొని రాత్మ♦లందు వట్టి, గొడ్డు తాకట్టువిడుపఁ గై♦కొనఁగవలదు
దొంగిలింపంగఁబోయిన♦మంగలంబు, దొరకెనను మాడ్కి నంచు దై♦త్యలువిరక్తి.

చ. దితిసుతకోటు లిప్పగిది ♦ దివ్యులపట్టన మాక్రమించి య
ప్రతిహత రీతి ఖ్యాతిగల♦రాజగృహంబున రాజు నాశ్యస
మ్మత మగుమంత్రిగేహముల♦ మంత్రులు జోదుల యిండ్ల జోదు లం
చితగతిఁ దత్తదర్హము వ♦సించిరి తత్తదగారసీమలన్. ౧౧౯.

మ. అసురస్తోమము సామదానరహితం♦బై భేదదండద్వయం
బెసఁగన్ వేల్పులపట్ల ఘోర్త్యమున ను♦జ్జృంభించి యభ్యంచితా

ప్తసమూహంబుగ నింద్రుమందిరమునం దత్తత్ప్రసిద్ధప్రదే
శసమాలోకనకౌతుకం బడర సంచారంబుఁ గావించుచున్. ౧౧౦.

సీ. కట్టించుకొనినాఁడు కద వైజయంతంబు, తన కేమొ యిది శాశ్వతం బటంచుఁ
గావించెఁ గద యోలగము సుధర్మాస్థాని, తన యధికారంబె తప్ప దనుచుఁ
బాలించెఁ గద స్వర్గపట్టనం బేపట్టు, నను దన కదియె కాణాచి యనుచుఁ
గొలిపించుకొనెఁ గదా పలపించి యప్సరస్సతులచేఁ దన కెంపె సతమటంచు
నార యాయింద్రుఁ డిప్పుడెందరిగనొకొ, మునలఁదొలివేల్పుల మాటమఱియు [సవతి
తల్లికొమరుల మాటఁ దత్స్వర్గరాజ్య, మెల్లమనకనుభోజ్యమం చెఱుఁగఁడొకొ.

గీ. అనుచు నమరేశ్వరసమృద్ధిహరణరూప, కాభిమతసిద్ధిజనితధన్యత్వబుద్ధి
శుద్ధమాత్సర్యగుణసమాబద్ధమగుచు, నుద్ధతత్వంబుఁ బ్రకటించుచుండు నంత.

సీ. మునుమున్నె లేవయ్యె నెనసియుండినహవిర్భాగముల్ సురలతోఁ బడయఁజనఁకు
సమకూరలేవయ్యె నమృత మింద్రునితోనె, యంతస్స్వర్గితం బోట నపుడు భుక్తి
యందుండి యెట కేగి యరుగంగఁ బ్రతిబంధకం బయ్యె నాత్మీయకర్మపాశ
మొక్కైన నచ్చోట నే యుండవలె నన్న, దుస్సహం బయ్యె దైత్యులిడు బాధ
యయ్యయో యిట్టిదశ గల్గె నభ్యయోగ్య, మైన యధికారమునఁ దప్పె దయ్యె "స్వర్గ
మునకుఁ బోయిన నొడియేకు" లనువితాన, ననుచు వగఁ జెందెఁ గర్మదేవాళియ [పుడు

ఉ. ఆమెయి నాకలోకవిభవాక్రమణం బొనరించి దానవ
గ్రామణి దానవప్రథమగణ్యయశం బనిశంబునుం ద్రిలో
కీమహనీయమై వెలయఁ గేవల ధీవిలసత్ప్రభావుఁడై
స్వామిహితైకతంత్రులగు వాకల మంత్రులు గాఁగఁ గైకొనెన్. ౧౧౪.

చ. స్వజనములోఁ బరస్పరము స్వప్నమునందున మత్సరత్వముం
బ్రజల కొకళ్లొకళ్లకును భావములం గలహప్రవృత్తియుం
బ్రజనితమైనచో విభుఁడె బన్నము నొందు టెఱుంగఁ గాన న
గ్గజిబిజి లేక యుండ నధికార మొనర్చె సమర్థితార్యుఁడై. ౧౧౫.

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు మన్పఁదగు నెవ్వరి నేక్రియ గారవింపనౌ
నెవ్వరి నేవితానఁ దనియింపఁగ వచ్చును వారి నెల్లఁ దా

నవ్విధి నాదరం బెసఁగ నారసి ప్రోచిన సుస్థిరంబుగా
నివ్వటిలున్ విభుత్వమును నీతిఁ జరించు నతం డతంద్రుఁడై. ౧౧౬.

గీ. అతఁడు బలియును బుణ్యజనాగ్రగణ్యుఁ, డమితకర్బురసము పేరుఁ దగుటఁ జేసి
యరసి యాత్రియులకు నెల్ల నభిమతార్థసిద్ధి గావించుచును బ్రోదిఁ జేయుచుండె.

క. ఇచ్చోట వియచ్చరపతి, లచ్చుమగని ప్రేమ గని తలంపునఁ గల యా
గ్రచ్చర లాదవించుకొనం, దచ్చరణశరణ్యవృత్తిఁ దగ వర్తిలుచున్. ౧౧౭.

సీ. ఉరుతరమణికిరీటోత్తమాంగము వాఁడు, ఘనసన్నిభోత్తమాంగముల వాఁడు
బాహాంతరాళసంభరితతల్పము వాఁడు, వటదళాహ్యాఢ్యితల్పముల వాఁడు
కమనీయఘనకనత్కనకనేత్రము వాఁడు, ధవళాబ్జపత్రనేత్రముల వాఁడు
పరిపాలితానేకభక్తచక్రము వాఁడు, కరధృతశంఖచక్రముల వాఁడు
అంబుజప్రియకోటిధామంబువాఁడు, మునిహృదయవికుంఠధామముల వాఁడు
విధికినిగమంబులొసఁగిన విధిగ నాడు, సిరులనాకిడి యెపుడు రక్షించు నాకు.

ఉ. ఎవ్వఁడు విశ్వమెల్ల సృజియించె విరించనరూపధారియై
యెవ్వఁడు ప్రోచుచుండుఁ గమలేక్షణుఁడై యుపసంహరించువాఁ
డెవ్వఁడు రుద్రరూపమున నీభువనస్థితి నస్తదాదులం
డెవ్వఁడు నివ్వటించె నతఁ డెప్పుడు నన్గృపఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. ౧౨౦.

మ. తన కేకృత్యములం బొరంతయును స్వాతంత్ర్యంబు లే దీశ్వరుం
డును సర్వజ్ఞుఁడు సర్వసాక్షి భగవంతుం డైనయాశౌరి దే
యని యెవ్వండు ప్రపన్నుఁ డౌ నతని స్వీయత్వాభిమానంబు చేఁ
గని రక్షించుచునుండు నే డేల ననుఁ జూలం బూను నివ్వట్టునన్. ౧౨౧.

కం. అపాయనిరియై సిరి యెప్పనిపాయని కరుణఁదోడు పడ లోకములన్
గని కరముఁ బ్రోచు నాతని, కనికర మింత నెపుడు పడయఁగలుగు నాకున్.

మ. అని యీరీతి నమర్త్యనాథుఁడు ప్రపంచాతీతసామర్థ్యవ
ర్తనుఁ డౌ శ్రీహరిదివ్యమంగళపవిత్రశ్రీచరిత్రంబు లె
ల్లను గీర్తించుచు నార్తి మీఱఁగ నురంగ్లక్ష్మీప్రసాదార్థియై
యనిశంబున్ మద నాదిపంపక్షుల నేప్రార్థించు చున్నంతలోన్ ౧౨౩.

క. అరుదెంచి గురుం డపు డా, హరిహయుఁ డప్పగిది దీనుఁ డై యుండినయా
యరుదెంచి భగవదిచ్ఛా, పరిణతికిం దిరుగు లేమి భావించి యనున్. ౧౨౪

చ. పురుషుఁడు దానె కర్త నని పొంగుట యెంతయు బుద్ధిలోప మీ
శ్వరుఁ డఖిలప్రపంచపరిపాలకుఁడై నిఖిలాంతరంగముం
దిరుఁ డయి కర్మవృత్తులు జనింపఁగఁ జేసి స్వతంత్రశక్తిచే
సరవిగఁ దత్ఫలంబుల నొసంగుచు నెక్కుఁ డెసంగు లీల చేన్. ౧౨౫.

ఉ. వచ్చును మేలొకప్పు డటు వచ్చును గీడు నొకప్పు డంచు మే
లిచ్చఁ దలంపకుండునరుఁ డెవ్వఁడు గీడుఁ దలంప వాఁడెపం
డెచ్చును దగ్గ లేక ఫలియించుశుభాశుభకర్మసంచయం
బచ్చుపడంగఁ గర్తతతి యప్పరమేశ్వరులీలచే నగున్. ౧౨౬.

సీ. గ్రావసంఘంబులాఘవ మొందుఁ దూలము, గౌరవ మొందున కర్కజము గాఁగ
స్థలవిభాగములు కచ్ఛములౌననూపముల్, మరుభూములగును విస్మయముగాఁగ
నాఢ్యుఁ డకించనుం డగునిర్ధనుఁడు మహా, ఢ్యత్వంబు నొందును బ్రంబుగాఁగ
స్థానీయతతి యరణ్యానీత్వము వహించు, విపినముల్ పురములౌ వింతగాఁగ

తే.గీ. జిత్రచిత్రప్రభావైకపాత్రుఁడైన, యీశ్వరుని శక్తిచేత నీయింద్రజాల
మును గనుచునుండి పురుషుఁడు తనకెంత, శక్తిగలదని భ్రమయునైశ్వర్యమునను.

కం. పెట్టెమును పెద్దియపు డది, పుట్టుట తొల్లిగానఁ బురుషుం డెదలోఁ
బెట్టుకయుండిన యర్థము, పుట్టమికై వగల మిగులఁ బొగులఁగ నేలా. ౧౨౭.

చ. ఒకఁ డపకారముం జలిపె నొరువఁ డొలక కిన్కనంచు వే
ఱొకఁ డుపకారముం జలిపె నొప్పగు ప్రేమ దలర్ప నంచు నా
రక పరులందుఁ బెట్టు నది ప్రాజ్ఞతయే తనచేసికొన్న చేఁ
తకు ఫల మప్పు డప్పు డగుఁ దప్ప కటంచు నెఱుంగ కక్కటా. ౧౨౮.

క, ఎపు డెపు డెద్ది యొనర్చిన, నపు డపుడు ఫలించు నదియె యని యెంచినచో
నుపశాంతి నొంది మానస, మపరిమితానందమగ్నమై తనివిఁ గనున్. ౧౩౦.

క. కావున నో శ్రీవల్లభ, కావు నను౦ గృప నటంచుఁ గని వేఁడినచో
నావంత మనములో నిఁక, నావంత మనము వహింప మవ్విభు కరుణన్. ౧౩౧.

క. అరిదరకరుఁ డగుహరి యిపు, డరిదరకరుఁ డగుచు నీకు నభయం బిడునో
సురవరదానవరిపుభా, సురవరకారుణ్యగరిమఁ జొప్పెఱుఁగ వాకో. ౧౩౨.

గీ. అపుడు పరిసరవర్తులై నట్టిసురలు, దివిజవిభుఁ గాంచి యొజ్జలుఁ దెలిపి నటుల
భక్తవత్సలుఁ డగుపరవాసుదేవు, దర్శన మొనర్పఁ కిందేల తడవు సేయ. ౧౩౩.

చ. అనవుడు దేవభర్త చతురాస్యసమైన నలభ్యమైన యా
ఘనునిపదాంబుజంబులను గన్గొను సంతతిభాగధేయమా
సనకసనందనాదు లగుసంయమివర్యులలో నొకఁడనో
యనవరతాత్మబోధభరితాత్ముఁడనో యెటు నాకుఁ జొప్పడున్. ౧౩౪.

శా. ఆవైకుంఠ పురాధిరాజ్యవిభవం బామూలచూడంబుగా
నే వేమాఱులు సన్మునీశ్వరులు వర్ణింపంగ భక్తిస్ఫుర
ద్ధీ వింటిం గనుఁగొంటి నెక్కటతటి వాగ్దేవాదు లేగంగ నే
నీవాచస్పతి మున్నుగాఁ జని దిశాధీశానుషక్తుండనై. ౧౩౫.

క. అప్పటి నాచొప్పెప్పుడుఁ, జెప్పఁగ లేదయ్యెఁ గాని చెప్పఁగ వలసెం
దప్పక యిప్పుడు మీతో, నప్పురి మాయూరుఁ బేరు నడిగెనె యొకఁడున్.

సీ. కడుపునఁ గన్నట్టి కొడుకైన బ్రహ్మకు, వెలుపలి పూఁదోట విడియఁ గలిగెఁ
బులహపులస్త్యాది మునిసంఘము వసించె, గరుడముఖ్యులగృహాంగణములందుఁ
గథలఁ గాలక్షేపకరుఁ డౌట మనయొజ్జ, లక్కడక్కడ నిత్యయాత్ర జరిపె
నేను విష్వక్సేను నింటిపంచటరుంగు, నందు నిల్చితిఁ బదియాజ్ఞ వడసి

తే.గీ. విప్పి దివ్యాలయములచొప్పఁ జెప్పనేల, విరజదరులందు నిరవొందు తరుల జాడ
నిలువనీడయ్యె వారకన్యల గునట్టి, యమరులకు నందు నామరూపములు గలవె.

సీ. ఉపనిషద్విద్యార్థ ముపదేశ మొనరించు, రాజకీరము గిశోరములఁ జూచ్చి
సామగానక్రియాసామర్థ్యమును దెల్పు, బుంస్కోకిలము శాబములను జేర్చి
హరినామకీర్తనం బభ్యసింపఁగఁ జేయు, శారికదారికాసమితిఁ గడిసి
ప్రణవనాదబ్రహ్మపరతత్త్వ మెఱిఁగించుఁ, బుష్పంధయము డింభములను డాసి

తే.గీ. యచట నుద్యానతరువుల నధివసించి, సంతతానందతుందిలస్వాంతవృత్తి
నిర్విచారప్రచారంబు నివ్వటిల్ల, శౌరికరుణాకటాక్షప్రసారమహిమ. ౧౩౮.

చ. గరుడుఁడు శేషునిం దరియఁగాఁ దనకోఁటల దువ్వఁ జట్టుప
ల్గరుదనిలాంకురాన్నకబళంబులఁ దృప్తిగ వేయునోళ్ల వా
విరిఁ దగుపేర్మిఁ డాసితినిపించు నతండును నిచ్చలుం బర
స్పరకలహంబు కల్మిఁగల పట్టునఁ బుట్టునె యెట్టివేళలన్. ౧౨౯.

మ. ఘననీలాభఘనంబులున్ భుజచతుష్కంబుల్ పయోజాతలో
చనముల్ గౌస్తుభభూషణంబులును భాస్వచ్ఛంఖచక్రంబులున్
వనమాలల్ గనకాంబరంబులును శ్రీవత్సంబులుం గల్గి వా
రును వీరంచును వేరులేదు హరిసారూప్యంబు లందందఱున్. ౧౩౦.

కం. కలశీహృతవిరజామల, జలశీకరసేకరచితసంస్థలతాంచ
ద్దలశీతలతులసీవన, తలసీమ మెలంగు ముక్తతతులం దెపుడున్. ౧౩౧.

సీ. కోమలతులసీసరామోచనశ్రీమ, హామవిచారణవృత్తి నెసఁగు వారు
ధవళమృదూర్ధ్వపుండ్రవిశేషకవిశేష, ధారణగోష్ఠిచేఁ దనరు వారుఁ
గల్యాణగుణగణాఖండతరానుసంధానచింతనచేఁ దనర్చువారు
నిత్యసూరిసమాజనిర్ణీతహరితత్త్వ, సిద్ధాంతఫణితిఁ జర్చించు వారు

తే.గీ. నగుచు నెందెందుఁ బరికింప నందు నందు, నెగడు నిత్యవిభూతిఁ జెందినయనేక
దాససంఘము పుష్కరము పదంబునందు, సందడిగఁ గ్రందుకొని మహానందసీమ.

గీ. అందు గోవిందదివ్యపాదారవింద, యుగళసందర్శనస్పృహానిగళబద్ధ
దశ వసించితి నమితవత్సరము లేను, లేమి లేమున్న వసనెడ లేమనటు చు.

గీ. అది యఖండతరప్రకాశాభిరామ, మగుట నిది పగ లిది రేయటంచుఁ దెలుప
రాని నచ్చోటఁ గాలనిర్ణయము సేయఁ, దరము గాదయ్యె మనబుధాగ్రణులకైన.

కం. అటులుండఁగ నామనమున, ఘుటియిల్లె నొకింత విసువు పటుకట యిట్లీ
చ్చట నిల్చు టెన్నినాళ్లో, యటమటగా నున్న దనుచు నవివేకమునన్. ౧౩౨.

కం. పురిఁ బౌరసమాజంబుల, దరిఁ గాలక్షేపమునకుఁ బరియం జన నె
వ్వరునైన నించుకైనను, బరికింప రటన్నఁ బలుకఁ భావింతు రటుల్. ౧౩౩.

గీ ఒక్కతఱి నొక్కరుండఁ బురోపశల్య, వనులవసపాలునైన నావంకఁ జూచి
పలుకరించిన నుబుసుపోవచ్చు ననుచు, సంచరింపుచు నిటు మది నెంచుకొంటి.

సీ. నిత్యకృత్యంబుగా భృత్యభృత్యులనైన, కార్యకారులటంచుఁ గాంచుకష్ట
మేపూఁట కాపూఁట కెక్కుడుగుమ్మంబు, దిగెడుగుమ్మంబుగాఁ దిరుగుశ్రమము
నెవరైన స్వామికి నెఱిఁగింపరాకోయంచుఁ, బ్రతిహారుల భజింపఁబడుప్రయాస
మేద్వారివాహ్యాళి కేతెంచు భగవంతుఁ, డని యిటునటుఁ ద్రోవ లరయుకస్తి

తే.గీ. కటకటాయిట్టిదనుచుఁ దప్పుటకుఁదరమె, విసువుపుట్టించునాశ్రయ వృత్తియెట్టి
వారికైనను బ్రాపింపవలదు కార్య, పరుల కెచ్చోట నిట్టివే బాము లనుచు.

సీ. ఎవరైన వడివడి నెదురుగా నేతేర, నను బిల్చుటకె వత్తు రని తలంతు
సఫలప్రయత్నులై చనువారివార్తలు, విని నాకు నిటు లెప్పు డని తలంతు
నగరిమోసలకీవి నడయాడువారినెల్లను స్వామివల్లభు లని తలంతు
దేవేరిబోనగత్తెలచేత నైన నా, మనవిఁ దెల్పింతునా యని తలంతు

తే.గీ. నాకలోకంబునుండి నారాకఁ జెవుల, సోఁక నెఱిఁగించు వారలు లేకయిటుల
శ్రీకళత్రుఁ డుపేక్షించెఁ గాక యున్న, నీకరణి నుంచునే యంచు నేకతమున.

శా. ముల్లోకంబుల నేలుచుండు సవనంబు ల్వేలు గావించితిన్
దల్లింబై తనుసౌమనస్యమున వర్తింతున్ బుధశ్రేణియం
దెల్ల న్ముఖ్యుఁడనై మెలంగుదను నన్నే యి ట్లుపేక్షించినాఁ
డుల్లంబందు నెఱుంగఁడో హరి యటం చూహించు చున్నంతలోన్ ౧౫౦.

మ. ఒక మందారమహీజకోటరకులాయోపాంతమందున్న శా
రిక వేఱొక్క నికుంజనీడగతశారిం జూచి వీఁ డెవ్వఁడో
వికలస్వాంతుఁడొ దుర్వినీతుఁడొ గ్రహావిష్టుండొ నా నూరు చే
రక వర్తించుచు నుండెడిన్ హరిసపర్యాగంధహీనుండనన్. ౧౫౧.

ఉ. నావిని వీఁడు మూఁడుభువనంబుల నేలెను వాఁడ నంచునుం
దా విధి మీఱ నూఱుసవనంబు లొనర్చినవాఁడ నంచునుం
గేవలసౌమనస్యమునఁ గీర్తిఁ బ్రవర్తిలుచుండు నంచు నా
నావిబుధప్రధానతఁ దనర్చెద నంచు మెలంగు గర్వియై. ౧౫౨.

సీ. ఒకటి రెండు జగంబు లొక్కఁడె వీఁడేలు, వాఁడ నంచును గర్వపడుచునుండు
నిట్టివి పదునాల్గు సృజియించినవిరించి, యేమూల నుండెనో యెఱుఁగ మెవర
మట్టిబ్రహ్మాండంబు లమితసంఖ్యలు సృజింప, నను బెంప నణఁగింపఁ గనుసమర్థుఁ
డైనశ్రీరమణుపాదాబ్జముల్ దలఁకించు, సప్రహాయను నిగళంబు చేతఁ గట్టు

తే.గీ. పశియైనఁటదానుముక్తులే♦పడయఁదగిన, ఫలము బద్ధున కేరీతిఁ ♦ గలుగునో కో-
యని తలంపక తన కబ్బు♦నని తలంచు, నెంత మూర్ఖుండో వీఁడంచు ♦ నేవగించి.

కం. హరిపదసందర్శన మఁట, దురహంకారాతిరేక♦దుర్లలితహృదం
తరుఁడగు దన కఁట యెసనది, దొరకమి కొక్కింతవిసుగు♦దోఁచెనఁటకటా. ౧౫౪.

సీ. బహుజన్మవాసనా♦పరిపాకసంలబ్ధ, నిశ్చలాత్మజ్ఞాన♦నియతిఁ జెంది
భగవదర్పణముగా♦భావించి సత్కర్మ,ముల నొనర్చుచు విని♦ర్మలమనీష
సకలభూతములందు ♦ సమత వర్తించుచు, శాంతుఁడై దాంతుఁడై♦ సంతసమున
సర్వజ్ఞభావంబు♦సార్వత్రికత్వంబు, సర్వేశ్వరత్వ మీ♦శ్వరుని దనుచుఁ

తే.గీ. దెలిసి సంతతసత్సంగ♦విలసనమున, సొరిది నిస్సంగుఁడై ద్వంద♦శూన్యవృత్తిఁ
బరమభాగవతుండైన♦వాఁడు కాని, శ్రీహరిపదంబునందఁబోఁ♦జెందఁగలఁడె. ౧౫౫.

శా. తా సేవ్యుం డఁట సేవకత్వమున ని♦త్యంబు న్నిజస్తోత్రవి
న్యాసం బొప్ప బుధవ్రజంబు దన గే♦హద్వారపార్శ్వంబునం
దీసంక్రందను దర్శనం బెపుడు చే♦యించుం బ్రతీహారియం
చాసం జేసి వసింపఁ గోరు నఁట వీఁ♦డత్యంతగర్వాంధుఁడై. ౧౫౬.

కం. అని యాడు కొనెడుమాటలు, విను నప్పుడు నేను మిగుల♦విస్మయలజ్జా
వనతాస్యుఁడనై వానికి, వినతాంగుఁడ నగుచు విన్న♦వించితి నిట్టుల్. ౧౫౭.

ఉ. శారికలార! శారికడ♦సారెకుఁ జారుకథార్థముల్ మనో
హారికలారవస్ఫురణ ♦ నద్భుతభంగి నెసంగు నట్లు గాఁ
గోరికలారఁ దెల్పుచును ♦ గూరిమి గాంచెదు మీర లీజగ
ద్భారికలారహస్యముల ♦ పోఁడిమి బుద్ధి నెఱుంగు టబ్రమే. ౧౫౮.

కం. ఏ నెప్పుడు హరిపదని,ధ్యానము గావింతు నొకో♦యని మదిలో నెం
దే నెప్పుడును దదేక,ధ్యానమున నె యుంట మీహృ♦దయ మెఱుఁగ దొకో.

గీ. శౌరిపదదర్శనవ్యాప్తిఁ ♦ గోరి వచ్చి, యింతకాలంబు నిందుంటి ♦ మిందఱమును
మాయుదంతంబు నొక్కింత♦మాత్రమైన, స్వామికెఱిఁగించువారలె♦వ్వారు లేరు.

గీ. మాకు నయ్యైపదముల క♦మ్మాధవుండె, ప్రోవుఁడనుచు నధికార♦ముల నొసంగె
భక్తి నే మమ్మహాత్ముని♦యుక్తిఁ జేసి, పాయకొనియుంటి మయ్యయి♦పదములందు.

క. ఈవడువున నే మెల్లను, శ్రీవల్లభుదివ్యపదము సేవింప మదిన్
భావించి వచ్చి యిచ్చట, సేవిడియుట నచటి చందమే మయ్యె నోకో. ౧౬౨.

చ. అన విని వానిలో నొక విహంగము నన్నని యెంతమాట నీ
మనమునయందు నెప్పుడు రమారమణాంఘ్రిసరోజయుగ్మద
ర్శనకుతుకంబె కాని యితరస్పృహ లేమియు లేమికి న్నిద
ర్శన మిదె చాలు నింటికడ చందము లందలి చింత యొప్పదే. ౧౬౩.

చ. పదపద నీకుఁ జూడ భగవత్పదదర్శన మేడ బ్రహ్మ ల
ర్బుదములు పంచలం దిరిగి పోవుదు “ రేనుఁగు లేటఁ గుంకుచో
వదలక పాటిరే వడుగ వచ్చెను నక్క ” యటన్న భంగి ను
న్నది కద నీదు చందము వినందగ వింకిట మాకు నీనుడుల్. ౧౬౪.

చ. అనుచుఁ దృణీకరించి తెగనాడిన రెండవయండజంబు న
న్నని వచియించె నీకిపుడు గల్గదు నీయభిలాషసిద్ధి యె
వ్వనికి లభించె మున్ను భగవత్పదదర్శన భాగ్య మెంతయున్
ఘన మగుప్రాజ్యరాజ్యమదగర్వము సర్వము వీడు నంతకున్. ౧౬౫.

గీ స్వామి సన్నిధిఁ దెలుప నెవ్వారు లేర. టంచుఁ బల్కెతి వింతయా నార శౌరి
యనఁగ సర్వజ్ఞుఁ డతఁ డెఱుంగ నివి గలవె, యింత యజ్ఞాని వేమిర యింద్ర నీవు.

గీ. అతఁడు ప్రాకృతనేతల గతిని మనవి, దెలుపఁ దగువాఁడె భక్తులు దలఁపఁ దోఁచు
నప్పు డిప్పుడు నందిందు నతనికితని, కనక యెవ్వఁడు నందంద నందతికిని. ౧౬౭.

ఉ. మంతనమంచుఁ గొన్ని మటుమాయలమాటలఁ జెప్పి పుచ్చుట
య్యంతిపురంపుటూడిగపుటన్నులమిన్నల నాశ్రయించుట
త్యంతముఁ గార్యసాధనము లోఁ గలికాలపుఁబ్రాకృతావనీ
కాంతులపట్ల నట్లనె జగత్పతియా వారిపట్ల నెంచితో. ౧౬౮.

చం. ఉపచితిపాత్రుఁ డార్యుఁడు సమున్నతకీర్తి యుదాత్తమూర్తి వా
జ్ఞ్నపుణుఁడు ప్రత్యయాస్పదుఁడు నిర్మలచర్యుఁడు ధైర్యధుర్యుఁ డా
త్మపరబలాబలజ్ఞుఁ డసమప్రతిభాంకుఁడు నైన నీగురుం
డెపుడుఁ ద్వదీయకార్యఘటనైకరతిం దగు నీతిచాతురిన్. ౧౬౯.

కం. నిరతంబుఁ దదనుమతికృతి, నిరతం బగుచిత్తవృత్తి నిరహంకృతివై
కరణీయంబుల భృత్యుని, కరణిం గావింతు వేని కరుణించు నినున్. ౧౭౦.

కం. అని బుద్ధిఁ గఱపి పొమ్మన, మనపురికిం గురుదిగీశమండలితోడం
జనుదెంచి యచటి వార్తలు, వినవిన స్మయ ముడిగె మదిని విస్మయ మొదవెన్.

ఉ. పౌరుల నెల్ల రాఁ బిలిచి వచ్చితి మిచ్చటి కిన్నినాళ్లకే
మీరలు నందఱున్ సుఖులె యెవ్వఁడు నెవ్వగ మానియోగముల్
సారెకు నప్రమాదగతి సల్పుచు నుందురె క్రూరదైత్యు లె
వ్వారును దాడి రారు గద వచ్చిన వారల నోర్తురే కదా ? ౧౭౧

సీ. వైజయంతము పొంత వర్తింతు రెవ్వార, లెవరు సుధర్మ చెంతవసియింతు
రమృత కుండోపాంతమం దుందు రెవ్వరు, కామధేనువుదొడ్డిఁ గాతు రెవరు
గురుమందిరమున నెవ్వరు కావలిగ నుందు, చింతామణిని బరీక్షింతు రెవ్వ
రైరావతముఁ బ్రోది నరయు వారెవ్వార, లుచ్చైశ్శ్రవముఁ ద్రిప్పుచుందు రెవరు

తే గీ. నందనవనమ్ముఁ బరికించుచుందు రెవ్వ, రెవరు మందాకినీతీరసవిధవివిధ
మణిఖచిత వేది సోపానమండపములు, శిథిలములు గాకయుండ వీక్షింతు రిపుడు.

సీ. ఇచ్చోటి కెపుడైన విచ్చేయుచుండునే స్వైరసంచారుఁడౌ నారదుండు
మునితపోవిఘ్నార్థముగ నిల్పఁబడిన యప్సరలు వర్తింతురే సఫలగతులఁ
బుణ్యకర్మఫలానుభూతి కై రావ్యోమ, యానముల్ సుకృతుల కనువఁబడునె
దైత్యనాథులరాజధానులఁ ద్రిమ్మరు, ప్రణిధులు వత్తురే వార్తలరసి

తే.గీ. యాశ్వినేయుల భైషజ్య మమరుచున్నె, ప్రపక్వలావర్తకకులాభ్రములు ధరిత్రి
సమయసముచిత భంగివర్షములఁ గురియు, చున్నవియె జన్నములఁ బిల్పులాదవుచున్నె

మ. అను నాపల్కుల నాలకించునవుడన్యోన్యంబు వక్త్రంబులం
గనుఁగొంచున్ భయవిస్మయంబులు పెనంగ న్వారు వేరొక్కచో
వ్వునఁ జూపట్టఁగఁ జెప్ప నేమిటికి మిమ్ముం జూడ నాడెందమం
దున నొండొక్క వితానఁ దోఁచు నన నన్నుం జూచి వారందఱున్. ౧౭౫.

క. దేవా దేవరహృదయం, బీవిఁకనుభ్రాంతిఁ జెందదు నీరలు మాతో
నావైకుంఠమునకుఁ జనఁ, గావలె నని పలికి చాలఁ గాలం బయ్యెన్. ౧౭౬.

క. వేవేలయేండ్ల క్రిందట, నీవడుగ్గున ననుట మాత్రమే గాని యదే
మో వైకుంఠపురంబున, కై విచ్చేయుటయు లేదుకద యిప్పటికిన్. ౧౩౭.

సీ. మొన్న గదా మీరు పూజించి ముచ్చటించితిరి నారదమునిశ్రేష్ఠు తోడ
నిన్న గదా మీకు విన్నవించిరి దైత్య, పురులవార్తలు గూఢచరులు వచ్చి
నేఁడేగదా మిమ్ముఁ జూడఁగా వచ్చిర, చ్చర లుర్వి మునులనిష్ఠలను మాన్పి
యిప్పుడే గద మీర లేతెంచుపుణ్యులఁ, కంపించితిరి వ్యోమయానములను

తే. గీ. మఱియు నెల్లిగదయ్య యేమఱక మేము, మీరు గావింపుఁడని నియమించినట్టి
కర్జములనెల్ల జాగరూకతఁ గడంగి, కొలువువేళకు సవరించుకొనఁగ వలయు.

కం. ఈలో మహి కెన్నిపరుల్, హాళి న్నృపకన్యకాస్వయంవరకల్యా
ణాలోకనార్థ మీరెం, తేలలికచి వెంట నరిగితిరి సురయుతులై. ౧౩౯.

మ. అనుచుండం బయినుండి తోఁచు నొకఘంటారావమాలించి వా
రును నేనుం దలలెత్తి మీఁదుఁ గనుచోఁ గ్రొమ్మించులన్నించుచున్
స్తనితోదంచిత మైనమేఘ మనఁగా సైన్యంబుచే రాణ గాం
చిన చొక్కంబగు వ్యోమయాన మరుదెంచెన్ శంఖచక్రాంకమై. ౧౪౦.

కం. క్రమశమితవేగమై యా, పమానమసమానమైన విభవస్ఫురణం
బమరంగ నల్లనల్లన, మము డగ్గఱి నిలిచెఁ జూచుమాత్రములోనన్. ౧౪౧.

కం. అందుండి యిందిరాకృతు, లం దగుకొందఱు వెలందులం గూడి శచీ
సుందరి వెలువడిరా మా, యందఱిడెందముల యందు నబ్బుర మొదవన్.

ఉ. ఎక్కడి కెప్పు డేగితి విదేటి విచిత్రము ప్రాణనాయికా
యిక్కడ నిన్ను నిప్పుడు గదే కనుఁగొంటి నటంచుఁ బల్కఁగా
నక్కజ మంది యేమి యిటులానతి యిచ్చెద రిప్పుడే కదా
యిక్కమలావధూసఖులు నేనును డిగ్గితి మీవిమానమున్. ౧౪౩.

సీ. నాఁడు వైకుంఠంబునకు మీర లటు లేగు, నపుడె తోడ సెవత్తు ననఁగ నుడుగు
మని యింట నను నిల్పి యరిగిన మఱునాఁడె, శ్రీలియుంగర మాన వాలొసంగి
శ్రీదేవి నినుఁ జూడఁగాఁ దోడి తెమ్మనె, నని యీవిమానంబు ననుపలేదె
పనిచిన నన్నందు వసియింపఁ జేసి యీ, ప ద్మావధూసఖుల్ పరమపదము

తే. గీ. నందు నామె వసించుశు♦ద్ధాంతమందు, డింప నామెయుఁ బ్రేమ వా♦టిల్లఁబిలిచి
యుండు మిచ్చోట నీభర్త♦యుండునంత, కాల మని యానతిచ్చిన♦న్గారవించె.

గీ. ఎన్నినాళ్లందు జరిగెనో♦యెఱుఁగఁగాని, నాఁటిబోటుల నల విమా♦నమునుగూర్చి
యిపుడిపుడె యాయితంబుసే♦యించిపలికె, నన్ను సానుగ్రహాలోక♦నములఁజూచి.

కం. అమ్మా నీపతి నిజనగ, రమ్మునకుం జనియె నిపుడు ♦ గ్రక్కున నీవుం
బొమ్మా మేలగుఁ జక్కఁగ, బొమ్మా యని భద్రవస్తు♦వుల నిడి పనుపన్. ౧౮౬.

కం. వచ్చితిమీ యనుపదమున, నిచ్చటికై యిప్పు డిపుడె♦ యింతకు మునుమీ
రిచ్చటఁ గాంచితి మనుమీ, ముచ్చట కెంతయును స్వాంత♦మున వింతయగున్.

గీ. అనుచుఁ దనవ్రేలి నుండి ము♦న్నానవాలు, పనిచి నట్టిది యిదియె గై♦కొనుఁడటంచు
నుంగరమొడల్చినాచేతి♦కొసఁగు నపుడు, నాకరాంగుళిఁజూడశూ♦న్యముగఁదోఁచె.

కం. దొంతరవింతలచే నిటు, దంతుర మగుభ్రాంతి దోఁగి ♦ తల్లడపడునా
స్వాంతంబు చెదర నచ్చటి, కంతట నారదమునీంద్రుఁ♦డరుదెంచె వడిన్. ౧౮౯.

ఉ. వచ్చిన మానిఁగాంచి తగు♦వైఖరి మన్నన చేసి యేమి రా
యిచ్చటి కిప్పు డీయతివి♦శృంఖలుఁ డైనమహానుభావునిం
దెచ్చితి వీశ్వరా యని మ♦దిం దిగులొందుచునున్న నాతలం
పిచ్చ నెఱింగి యాతపసి♦యిట్లనె నల్లన సస్మితాస్యుఁడై. ౧౯౦.

శా. ఓహో యేమిది విన్నఁబా టొదవ నే♦దో వింతయో చింతయో
మోహంబో మదిఁ దోఁగినట్టుల యథా♦పూర్వాననశ్రీసము
త్సాహాకారవిచేష్టితస్థితులచే ♦ స్పష్టంబుగా నాత్మలం
దూహింపం దగి యుండె దీసురశచీ♦యుత్తుండవై వాసవా. ౧౯౧.

గీ. అనిన నప్పటివాస్థితి♦యంతవట్టుఁ, దెలుప నాలించి పలికె న♦ద్దివ్యబోధ
మహితుఁ డిదియెల్ల నల్పసా♦మ్రాజ్యమత్తమతి వయిన నీదుదుర్మో♦హగతినె కల్గె.

గీ. ఇంత దుర్మోహమతివిగా♦వేని నన్ను, నతివిశృంఖలుఁడైనమ♦హానుభావుఁ
డని తలంతువె దేవర్షి♦నగుట నాకుఁ, ద్వద్విచారంబు నుడుప రా♦వలసె నిపుడు.

మ. నిగమాంతంబులు నిట్టివాఁడనుచు వ♦ర్ణింపంగ లేవన్నచో
జగదీశుం గనుఁగోఁ దరంబగునె దు♦స్సంసారమోహాంధునై

తగువిభ్రాంతహృదంతరంగులకు యత్నంబెంతఁ గావించినన్
భగవద్భక్తుల కట్లుగా కతఁడు చూపట్టుం గదా యంతటన్. ౧౯౪.

మ. తనభక్తుండను నేను గానొ నను వాత్సల్యాతిరేకంబునం
గని స్వీయంబగుదివ్యవిగ్రహముసాక్షాత్కారముంజేసి ధ
న్యునిఁ గావింపఁగ రాదొ యంచనెదవేమో నీవు భక్తుండవై
న నతం డిట్టు లుపేక్ష సేయునె సురేంద్రా యేల యీదుర్భ్రమల్. ౧౯౫.

కం. విను భక్తుల తెఱఁగెఱిఁగిం,తును గోప్యము దృశ్యమగుచుఁ దోఁచిన యది యె
ల్లను వారలు శ్రీహరి భా,వనఁజూతు రతఁడు జగన్నివాసుం డగుటన్. ౧౯౬.

కం. హరి సర్వత్ర కలం డను,బరమార్థము నెవ్వఁ డెఱుఁగు భక్తుఁడు వాఁడే
హరియు న్వానికె యెల్లెడఁ, గరుణించుం దనదుమూర్తిఁ గనుభాగ్యంబున్.

గీ. తరలి వైకుంఠపురికి నీవరిగి యందు, నెందు గోవిందుఁ డుండునో యెపుడు నన్నుఁ
బిలువ నంపించునో యంచుఁ దలఁచుచుంటి, గాని దృఢభక్తిధ్యానింపఁ గడఁగవైతి

మ. గురుభక్తిన్ గుఱినిల్ప నేర కలవైకుంఠంబుఁ బ్రోలంచు న
వ్విరజన్వాహినియంచు నత్తులసి నుర్వీజాతమంచున్ ఖగే
శ్వరశేషాదుల నిత్యసూరులనుచున్ భావించితే కాని య
ప్పరమేశప్రతిబింబబుద్ధి మదిసంభావింపవై తక్కటా. ౧౯౯.

కం. ఎక్కడి శౌరీ జన్మం, బెక్కడి యితరాంతరంగవృత్తిజ్ఞత్వం
బక్కడిఁది యెఱుక దొరకొను, టక్కడ హరియే చరాచరాకృతినుంటన్. ౨౦౦.

కం. హరిమాయ నెఱుఁగ నెవ్వరి, తరమా పరమాత్ముఁ డెటుల దలఁచిన నటులౌఁ
బెరమాటలేల భ్రమయుట, సురమాన్యరమాఢ్యమహిమ చొప్పననె సుధీ.

కం. నీ వెపుడు సపరివారుఁడవై వైకుంఠమున కఱిఁగి తప్పాడె యిచటన్
నీవిధమున నెకమాయా, దేవేంద్రుని సపరివారుఁ దివిరి సృజించెన్. ౨౦౨.

ఉ. అంతట నూరకుండక త్వదంగన యైనశచీవధూమణిన్
స్వాంతమునందు భ్రాంతి దొలఁకాడక యుండఁగ శీలరక్షణం
బెంతయుఁ బ్రేమఁ జేయ మది నెంచి రమాసతిచేత నామె శు
ద్ధాంతమునందునుంచుటకునై పిలిపింపఁగఁ జేసె బ్రేల్మిడిన్. ౨౦౩.

గీ. అపుడు శచి కానవాలు నీ వంపి తనిన, యుంగరము శౌరిమాయా సముద్భవంబె
యిపుడు నీచేతనదితిరో హితవిధంబు, గనుటయును శౌరిమాయా ప్రకల్పితంబె.

గీ. నీవు స్వర్గంబునందు లే నితఱి నచట, నెగడు కర్జంబు లేరీతి నగునొ యంచు
నీతలను భార మెల్లనుం డెనను బుద్ధి, పుట్ట హరి నిన్ను సిలుఁగులఁ బెట్టఁ దలఁచి.

గీ. కారి కాదంభమున నిన్ను శౌరి కాని, మాటల నహంక్రియాగర్వ మదము లణఁచి
కాదు కాలాంతరంబునఁ గాని లేఁడు, హరిపదాలోకనంబు పొమ్మనుచుఁ బంచె.

కం. గెంటనికృప నంటినమతి, వెంటనె శచినింటి కనుపవే యని సిరి వా
ల్గంటి కెఱిఁగించి హరి తెఱ, గంటిదొరా పనిచె నామె గ్రక్కున నిటకుఁ.

గీ. ఈశచీవధూటి యిపుడు చూపిన యట్టి, మాయయుంగరంబు పోయె నపుడె
నీదు ప్రేలిదైన నిజమైనయుంగరం, బిప్పు డుండుఁ జూడు మీ సురేంద్ర. ౨౦౭.

కం అనువపుడు నాకరాంగుళిఁ, గనుఁగొనుచో నంగుళీయకసమేతంబై
కనుపట్ట నచటి వారల, మనంబు లద్భుతరసైకమగ్నములయ్యెఁ. ౨౦౮.

గీ. మఱియు నమ్మౌని యిట్లనె మఘవ నీకు, గురుగురూపాయచాతురీగురుతవలనఁ
గలుగు కాలాంతరంబునఁ గమలనాభు, దర్శనము క్షీరవారాశిఁ దప్పకనుచు.

గీ. ఇదియనఁగ నెంతవింత నీమది కొకింత, భ్రాంతిమాత్రంబె కలిగె నిప్పటికిముందు
నాటునస్వప్నవార్త యంతటలభించు, నిష్టసంసిద్ధి యనితెల్పి స్వేచ్ఛ నరిగె.

గీ. ఇన్నివిధముల హరిశక్తి యిట్టి దనుచు, నెఱిఁగి యెఱిఁగియు నల్పసమృద్ధిగర్వ
పరవశుఁడనౌచుఁబడరాని పాట్లఁబడితిఁ, గానియిడుమల విడనాడఁగలిగె నిపుడు.

కం. ఆ సంయమి పలుకగునను, నాన న్నానసంశయంబు లడఁగె న్నడు లే
లా సన్నము లయ్యె శ్రమము, లాసన్నము లయ్యె రమలు హరికృప నింకఁ.

చ. సురవరులార సూరిపతిశుద్ధుఁ డుదారుఁడు దక్షుఁ డైనయా
గురుఁడు గురుండు మంత్రియును సుఖుండును నియంతయునై స్వనీతిచా
తురి నను నెల్లకర్జములఁ దోడ్పడి కావఁగ నావగ ల్నిరం
తరముగ నుండు నే మది ముదంబు పదంపడి కూడకుండునే. ౨౧౪.

ఉ. ఈ మహనీయబుద్ధి బలమే కద నా కదనైనచో రిపు
స్తోమములన్ జయించు నెఱి చూపును ఱేపును మాపు నోపి స
ర్వామరసామరస్యకల నైకదశన్ ఘటియించు నేఁడు శ్రీ
స్వామికటాక్షముం బడయఁ జాలు నుపాయముఁ దెల్పుమండు నే. ౨౧౫.

క. అనవుం డాంగిరసుం డిట్లను నను నాత్మీయ నింతయగ్గించుట యొ
ప్పునె యిది యిట్లగునని సుర, ముని వలుకఁడె యతనివ ల్కమోఘము కాదే.

గీ. సాధనీయార్థమున కెందు సాధకుండు, గావలయునంచుఁ గోరుట గలదు గాని
సిద్ధమగునర్థమునకుఁ గాంక్షించు నెందుఁ గలఁడు సాధకుఁ డొకఁడు గావలయునంచు.

క. శారీవ్యపదేశశ్రీ, శౌరీరిత మైనయర్థసంపూర్ణమునే
నారదమునియుం దెలిపెఁ గదా రూఢిగ దాని కన్యథాత్వము గలదే. ౨౧౮.

ఉ. ఇప్పుడె క్షీరవారిధి నహీనశయాను ఖగేశయాను బొం
దుప్పటిఁ బూను జానుజిగి తోఁ దగు మేను మెఱుంగు రంగు బా
గొప్పగు గొప్పకప్పు మొయిలో యనఁ బొల్పగు శ్రీరమేను నే
చొప్పునఁ జేరి కొల్చుటకుఁ జొప్పను నట్లొనరింపఁ గాఁదగున్. ౨౧౯.

క. అన నందఱు నలమందర, మున నుండి పయోధితీరమును జేర గడం
గి నితాంతంబు నతాంతం, బు నుదాంతం బయినస్వాంతమున వెడలి రొగిన్.

క. మిహిరకులకలశజలనిధి, మిహికాకిరణానమత్సమీహితకరణా
వహబహు సుగుణాభరణా, ముహురగ స్తద్వంశ పురుషపూజిత చరణా. ౨౨౧

ఉ. కుంచితచిత్రకూటగిరికూటరటత్కరటత్కపాటదృ
ష్ట్యంచలపాతపాటవస్ఫుటారభటీత్రుటితారికాటవా
పంచవటీతటీఘటితపర్ణకుటీనికటాటవీనట
త్కాంచనకృష్ణసారబలగర్వవిపాటనదివ్యపాటనా. ౨౨౨.

తోటక. స్థిరగౌరవ మానసదృష్టజటా, యురభిఖ్య విహంగధృతోరుజటా
భరకృష్ణమృగాజినవల్కపటా, నిరవద్య కృపాకరనిష్కపటా. ౨౨౩.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర దేవుల
పల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట కృష్ణ
శాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రినామాగ్ర
జన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బరాయశాస్త్రి
నామధేయ ప్రణీతంబైన మహేంద్రవిజయం బను
ప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

చతుర్థాశ్వాసము.

హనుమత్కృతపదసం
వాహన సౌందర్యరచితవాచంయమిస
మ్మోహన రుచివిజితహరి
ద్వాహన రఘురామ సార్వభౌమలలామా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమౌని, మణుల కిట్లని రౌమహర్షణి వచించె
సుచిరపరిలబ్ధపుమపత్యసురుచిరకల, మంజుసంజల్పమాధురీమహితఫణితి. ౨.

మ. కని రాచార్యపురస్సరంబుగ సురల్ గ్రావారితోఁ గూడి యిం
పునఁ బెంపార శరధిం బురారిశరధిం భూదేవికిం గట్టి వి
ష్ణుని పుట్టంబును శేషశాయి కి లసద్వారాభిరూప్యంబుచే
ఘనమై చొక్కఁగఁ జొక్కమైనశయనాగారం బదూరంబునన్. ౩.

మ. కనదుత్తుంగతరంగహస్తముల సైఁగం జేసి యాత్మీయ ని
స్వనసంరంభమునన్ ముకుందుఁ డిదె యస్మన్మధ్యమం దున్నవాఁ
డని యాహ్వాన మొనర్చుచుం బృషతపాద్యం బిచ్చి తమ్మాదరిం
చునదీనుం గని కార్యసిద్ధియగు నంచుం జాల సంతుష్టులై. ౪.

కం గురు నసమయోగవిద్యా, గురుఁ గని యుపయోగమై తగుగురుచిరతరవా
గురుఫణితి నచట నపు డజ, గురుఁ గనుయోగంబును నెఱుఁగుగురుచిన్ వేఁడన్.

కం. శ్రీకారుణికు సదవనాం, గీకారుని నిత్యవిహితకిల్బిషచయబం
దీకారుని హరి నిచ్చట, సాకారునిగాఁ గనంగనగు భక్తులకున్. ౬.

మ. ప్రణమద్వశ్యుఁడు పాపకోపదురభిప్రాయాద్యదృశ్యుండు కా
రుణికస్వాంతుఁ డనంతుఁ డెప్పుఁ డెవ రేరూపంబునన్ భక్తి భూ
షణవిశేషణభాషణంబులను నిష్పన్నార్తిఁ గీర్తింతురో
యణుమాత్రంబును వేఱులేకతఁడు ప్రత్యక్షంబగున్ వారికిన్. ౯.

కం. నావుడు సురలందఱు నీవే వినుతింపఁదగుసద్వివేకివి గాకే
మేవిధి నుతిఁ జేయంగల, మావిశ్వజనీను మహిమ నన నతఁడు దాన్. ౧౦.

ఉ. ప్రాఙ్ముఖుఁడై కరంబులు శిరంబున మోడ్చి నిరంతరంబులౌ
వాఙ్మనసప్రవృత్తు లెడవట్టఁగ నిశ్చలరూఢనిష్ఠన
వ్యాఙ్మతియై యతీంద్రియచయస్థితివిస్మృతవిశ్వచేష్టచే
దృఙ్మితదేకలక్ష్యనియతిం దగ నిర్గుణతత్త్వచింతచేన్. ౧౧.

గీ. కొంతవడి నిర్వికారనిర్గుణసమాధి, నంతరంగంబు నిస్తరంగాత్మబోధ
పరిణతానందరసమయత్వమునఁ బొదలి, యంత సగుణవిషోపాధి నధిగమించి.

సీ. నవనీరదేందీవరవనీతమాలపల్లవనీలమణిలీల నవధరించి
శతభానుమండలోదితభానుమండలాంచితభానుభాసశాలితవహించి
విమలోరువిస్ఫురత్కమలోదరసమగ్ర, తమలోచనాంతవిభ్రమము గాంచి
యసమానచంద్రికాలసమానధాళధళ్యసమానవద్యమావసరహించి

తే.గీ. మించు ఘనకాయమెఱుఁగు దీపించుచాయ, చల్లనగుచూపుమందహాససంపుఁగోపు
గలిగి రాణించు దివ్యమంగళమనోజ్ఞ, మైన తేజంబు మ్రోలఁ బ్రత్యక్షమైన.

ఉ. పెన్నిధిఁ గన్నపేదవలె వేదనఁ బాసినవాసితాభ్రసం
పన్నిధియౌతదాకృతి రమాపతి దంచుఁ దలంచి సేవకా
పన్నగభేదవజ్ర మగుపన్నగశాయి వెసం బ్రసన్నుఁడై
సన్నిధి చేసినాఁ డనుచు సంతసమందుచుఁ జూచుచున్నెడన్. ౧౨.

మ. మృదులం బంబుజడంబరం బుపనిషన్మార్గ్యంబు యోగిచ్ఛటా
హృదయాగారవిహారధీరము ముహుశ్శ్రీహస్తసంవాహనా
స్పద మాకాశధునీజనిగ్రహ మజత్వప్రఖ్యసరోవోత్తమా
భ్యుదయశ్రీదము శౌరిపాద మెదుటన్ మున్ముందు చూడం దగెన్. ౧౩.

ఉ. క్షీరపయోధినుండి దరిఁ జేరగజేంద్రునిపట్టఁ దండ్రి ని
ష్కారణదోషముల్ సలిపెఁ గాన మముం బదపత్యతాదురా
కారులఁ బ్రోవవే యనుచుఁ గాళ్లఁ బెనంగెడు నక్రపోతముల్
నా రహి మించు నవ్వనజనాభునిజంఘలఁ గాంచె నంతటన్. ౧౪.

గీ. ఊర్వసి కరిష్ట మనుమాట యుండెఁ గాన, రంభ కేలయరిష్టమై క్రాలకుండు
ననఁగఁ దగుశౌరి యూరుద్వయంబునందుఁ, గొంతసేపు వసించె నగ్గురుని చూపు.

క. పొందుప్పటి కాసె బిగిం, బొందుప్పతిలంగ నెల్లపుడు సజ్జనతా
నందకమై యొప్పెడు నల, నందకమునఁ దనరు కటిఁ గనం దగె నంతన్. ౧౬.

గీ. అఖిలమునకుఁ బితామహుఁడా విరించి, యిదియ తనికొన్న మాతామహియగుఁ గానఁ
దనకొకించుక యందు బాంధవము గలదటంచు హరినాభి సగని సేవించె గురుఁడు.

సీ. ముగ్ధలీలావళీస్నిగ్ధనీలావళీ, సరళసోపానాగ్రసరణిఁ బోవఁ
గ్రేవ శ్రీవత్సమన్ క్రీనీడపై జాడ, హరియురస్సీమ గేహాజిరమున
శుంభద్భుజోన్నతస్తంభసంభృతవైజ, యంతికా గారుత్మతాశ్మశృంఖ
లామధ్యభాగప్రలంబమానానూన, కౌస్తుభమణిదీపకళికదీప్తి

తే.గీ. యిదిగోఁ గనునీమనోరథాభ్యుదయరేఖ, యనుచుఁ జూపింపనగ్గురుఁ డరసి మురిసె
సరసిజాననముఖసువర్ణైశ్వర్యదాత్రి, భువనజనయిత్రి నందు నంభోధిపుత్రి. ౧౮.

క. తిలకించి యకించనుఁ డిమ్ముల మించిన పెన్నిధానమును గాంచిన య
ట్టుల సంతసించి గీష్పతి, పులకించిన మేనితో సముత్సుకుఁ డగుచున్. ౧౯.

క. తల్లీ యోషిల్లోకమ, తల్లీ త్వల్లీలచేఁ గదా యవ్వాణీ
వల్లభముఖులెల్లను సం, పల్లాభోల్లసితులై ప్రవర్తిల్లు టొగిన్. ౨౦.

క. ముక్తాహారులు నవిరళ, ముక్తాహారులును సుహితభూరిరసోద్య
ద్భక్తులు నగుదురు గద త్వ, ద్భక్తులుగా గణుతిఁ గనినవారలు తల్లీ. ౨౧.

సీ. కడుపేదలై దస్సి కడుపేద నిల్లిల్లు, దిరుగువాఁడైన నీకరుణఁ గాంచి
వలువంతయును లేక వలవంత దైన్యంబుఁ, జూపువాఁడైన నీపాపుఁ గాంచి
నిలువనీడగఁ జూడ నిలువ నీస్థలియయ్యె, యొనరువాఁడైన నీనెనరుఁ గాంచి
మాఱుమానిసికి వేమాఱు మానసపుఁ బెం, పుడుగువాఁడైన నీయడుగుఁ గాంచి

యసమశాల్యన్నములయుఁ జీనాంబరంబులయును సముత్సేధసౌధంబులయుఁ గుటుంబ
పరిజనంబులయును బెంపు పరిఢవిల్ల, భూరిసామ్రాజ్యుఁ డగుఁ గదే భువనజనని !

క. అని యెన్నేనివిధంబుల, ననిమిషగురుఁ డిందిరామహాదేవిని జే
ర్కొని యామెను బ్రసాదంబునఁ దిరమగుసిరి నొసంగు పోఁడిమిఁ జూపన్.

క. మన కిఁక శాశ్వతసంపద, లొనగూడె నటంచు మోదమందుచు మఱియా
ఘనమూర్తి యితరలసదప, ఘనసందర్శన మొనర్పఁ గాఁ గడఁగుటయున్. ౨౪

గీ. పొందుగా నంతఁ గటినద్ధనందకేత, రాయుధచతుష్కమైన శ్రీహరిభుజాచ
తుష్టయమునందు నిలిచి సంతుష్ట మయ్యె, ననిమిషస్వామిగురువిలోకనచయంబు.

చ. కమలజసూతిఫాలఫలకంబులఁ బుట్టువుచంద మేకశా
లమున లిఖింప దాసపటలంబున కొక్కటఁ జక్కఁగాఁ బుమ
ర్థముల నొసంగ నాలుగిటిఁ దాల్చెనొకో యన నొప్పు శౌరిహ
స్తములకు మస్తకంబు వినతం బొనరించె గురుండు భక్తితోన్. ౨౬

గీ. కంధరాభిఖ్యభువనవిఖ్యాతి గాంచి, గర్జితసూర్జితధ్వని గణుతి చేఁ ద
నర్చువైకుంఠకంఠంబున కుపకంఠ, మున సముత్కంఠ గురుఁడు చూపులఁ గదించె.

క. మానసమున గురుఁ డాహరి, యాననరుచి నలువ గన్న యాననరుచిర
శ్రీనలరు దానిఁ గని యస, మానసముల్లాసభాసమానుండయ్యెన్. ౨౮

మ. దివిజామాత్యుఁడు స్వామికార్యఘటనాదీక్షైకదక్షుండు శ్లా
ఘ్యవివేకుండు పదాదిగాఁగ ముఖపర్యంతంబు నత్యంత భ
క్తివిశేషంబున నంబుజోదరునిమూర్తిం గాంచి సాక్షాత్కరిం
చె విరించాదికదుర్లభుం డనుచు నత్యున్నప్రమోదంబునన్. ౨౯

క. బడి బడి సాష్టాంగముగాఁ, బడి వడి మ్రొక్కులిడి లేచి పలునుడువులఁ బ్రా
నుడువుల నుడియడిదపుదొర, నుడుగక కడుభక్తిఁ బొగడుచుండఁగ హరియున్.

గీ. గీష్పతినిఁ గాంచి నీవు వాక్పతియును, సురలఁ గనుఁ జూడ నిటకువచ్చుటయె ఱెంగి
ధ్యానగమ్యుండఁ గానఁ బ్రత్యక్షమైతి, నీకు మాత్రంబె సురపాలనైకలోల.

క. మెచ్చితి నీనచ్చరితకు, వచ్చినపనిముచ్చటించి వర మడుగుము వై
యచ్చరకులదేశిక యన, నచ్చతురుఁడు విన్నవించె హరి కిప్పగిదిన్. ౩౨

గీ. ఏను వాస్తోష్పతియు సుర♦ లిటకు నిపుడ, వచ్చుట యెఱింగినట్టి స♦ర్వజ్ఞమతికి
దేవరకు విన్నపము సేయఁ♦గావలెనె మ,దీయవిజ్ఞాపనం బాది♦తేయవరద. ౩౩.

ఉ. శ్రీవర దేవరం గనుట♦చేతను జేతనులాజవంజవ
ప్రావరణంబువాసి సత♦తైనభవత్పదసేవనంబునం
బావను లౌచు నిత్యవిభ♦వంబును గాంచి సమంచితానుమో
దావహులై సదాసుఖితు♦ లౌదు రటంచు వచింత్రు కోవిదుల్. ౩౪.

గీ. అట్టిదేవరదర్శనం♦ బైనపిదప, వెత్తివాఁడైనఁ గోరునే♦ వేఱు వరము
నమృతవారాశిలో నోల♦లాడఁ గాంచి, గంజికై యాసపడెడి ము♦ష్కరుని కరణి.

కం. దేవర పాదసూపుట కా,దే వర మన వేఱె యున్న♦దే వరవరటా
దేవరథ సంయమీశ్వర, దేవరచితవినుతిపాత్ర♦దేవ రమేశా. ౩౬.

కం. నీ వొనరించినజగములు, భావింపఁగ స్వర్గమర్త్య♦పాతాళంబుల్
దేవమనుష్యాసురులకుఁ, దావలములు తత్క్రియంబు♦ దప్పునె యెపుడున్. ౩౭.

గీ. సంజ్ఞ త్రిదశాలయం బని♦స్వర్గమునకుఁ, దనరు బలిసద్మ మనుచుఁ బా♦తాళమునకు
నమరు నది యిప్పు డేల వ్య♦త్యాస మొందు, సత్యనిర్మాణ నీకటా♦క్షంబు గలుగ.

గీ. మాది మాకిచ్చుటయె మడి♦మాన్య మిదుట, యనుచుఁ బ్రాకృతుఁ గోరిన♦యటుల మిమ్ముఁ
గోర నేటికి మున్నెయె♦వ్వారి కెద్ది, యుచితమగు దాని నటు చేసి♦యుంటఁ జేసి.

కం. బలి శుక్రుని ప్రేరణమున, బలభేదిని స్వర్గపురముఁ♦ బాయఁగఁ జేయం
బలమఱి మీచరణంబులఁ, గొలువం జనుదెంచె నిటకు♦ గోవింద హరీ. ౪౦.

సీ. దితితనూభవదండ♦హతులకు దళశతాం,బకు వీఁపు నల్లుల♦మంచ మయ్యెఁ
బలశాశికుట్టాక♦ములకు వేఁడివెలుంగు, కొమరుని తల సంత♦కుండ యయ్యె
దైత్యకరాసిక్షు♦తముల కంబుధినాథు, మే నూరిదరిబొడ్డు♦మేడి యయ్యె
దనుజాంగుళీప్రపీ♦డనముల కర్థేశు, చెవిదోయి కన్నెర♦చీల లయ్యెఁ

తే.గీ. గొమ్ముటేనుంగులే ధావ♦న మ్మొనర్చ, నేమి చెప్పఁగవలయును ♦దోమలగతి
ననినగతిఁ గోణపులఁ బేరు♦కొనఁగ నేల, చెదరియొక్కొక్క మూలవా♦రౌదురపుడు.

గీ. దీనజనతార్తిసంహారి ♦దానవారి, శౌరి యనుఖ్యాతి నిల్పుకో♦సమయ మిదియె
శిష్టరక్షణ దుష్టసం♦శిక్షణములు, నీవు పూనిన పూన్కలు♦గావె దేవ. ౪౧.

మ. అనిసాష్టాంగముగా వడిం బ్రణతుఁడై యా దేవదేవాంఘ్రులం
దనమూర్ధంబున సోఁకుచున్ శరణు దైత్యవ్రాతగర్వాపనో
దనదీక్షాపర ప్రోవవే మము సురేంద్రత్రాసనిర్వాపణా
యనుచున్ లేవక యున్న శౌరి కరుణాయత్తైకచిత్తంబునన్. ౪౩.

గీ. అఖిలసజ్జనలోకాభయప్రదంబు, లైన నాల్గుభుజంబుల నతనిఁ బొదవి
లేవఁగా నెత్తి యిట్లను దేవమంత్రి, యీ యుపేక్షకుఁ గారణం బెల్ల వినుము.

చ. కులబలసంపదాదులు దగుల్కొనహత్తినమత్తవృత్తి యె
ట్టులు దొలఁగుం దదున్నతి కడుం దగుచుండినయంతవట్టుఁ ద
ద్బల ముడివోయి నప్పుడు గదా యిది యిట్టి దటంచు నాత్మలం
దెలివి వినీతి నీతియు విధేయతయుం సమకూరు నేరికిన్. ౪౫.

కం. ఋభువిభుఁ డితఁడు త్రిలోకీ, ప్రభుతాప్రభవప్రభూతపటువైభవగ
ర్వభరంబునఁ దజ్ఞత దప్పి భవానిప్రసాద మభిభవించెం బెలుచన్. ౪౬.

చ. ఒరుఁ గని యాదరింపమియె యొప్పదు తప్పగు విప్రుఁ జూచి స
త్కరణ మొనర్ప కున్కి కొఱగాదు తపస్వుల నెందుఁ జుల్కఁగా
నరయుట శైవులందు వినయంబె నయింపమికాని మాట వా
విరి మనయత్రినందను నుపేక్ష యొనర్చినఁ జెప్ప నేటికిన్. ౪౭.

శా. శర్వాణీకరుణానులబ్ధమనియా సన్మాలికావృత్తము
న్గీర్వాణేశుఁ డెఱుంగఁజాలఁ డట పోనీ దాని కేమయ్యె నా
సర్వేశాంశమునన్ జనించినమహాశైవుండు దుర్వారుఁ డీ
దుర్వాసుం డని మున్నెఱుంగఁడొ ప్రశస్తుం డయ్యె వ్యర్థంబుగాన్. ౪౮.

కం. ఆవరమునిశాపచ్యుతి, గోవిందుఁడె కలఁ డటంచుఁ గొనకొని సదయుం
డై వాక్రువ్వక యూరక, యే వెడలినఁ గ్రమ్మఱింప నెవ్వరి తరమా. ౪౯.

కం. ఐశ్వర్యదాత యప్పుర, మేశ్వరుఁ డని మోక్షదాత నేనని శర్వ
ద్విశ్వప్రఖ్యాతోక్తుల, విశ్వాసంబునను సంభవించునె యిడుమల్. ౫౦.

కం. ఏ నన నీశ్వరుఁ డన నింతైనను భేదంబు కలదె యదియెఱుఁగక దు
ర్జ్ఞానులుగొందఱు భేదము, గా నెంతురు వారి కెట్లు గలుగును సుగతుల్. ౫౧.

కం. నేనజుఁడనై సృజించెద, నే నినయై పెంచెద న్మహేశానుఁడనై
పోనడఁచెద వారలు ని, ట్లే నెరపెద రేది భేద మీమువ్వురకున్. ౫౨.

ఉ. మామకభక్తుఁ డెవ్వఁడో సమస్తము నాతఁడు మన్మయంబుగా
నేమదిలోఁ దలంచు నతఁ డెద్దియు భేదముగాఁ దలంపఁడే
మేమొ మదన్య మున్నదని యెంచినచో నిఖిలాత్మభావము
న్నేమి ఘటించు నాకపుడు లేదుకదా తగుదారి వానికిన్. ౫౩.

కం. ఈశ్వరభావనచే న, నైశ్వర్యంబునకుఁ గొలిచి యావ్వలి నిత్యా
నశ్వరసుఖమునకై గరు, డాశ్వునిఁగఁ దలంచి కొలువనగు వాంఛాప్తుల్. ౫౪.

గీ. ఈశ్వరానుగ్రహము లేని యెడ నొకండు, శాశ్వతైశ్వర్యముల నొందఁ జాలఁ డెపుడు
నాయనుగ్రహమును గోరె నా తదీయ, విత్తము హరింతు నిది లోకవిశ్రుతోక్తి.

మ. సిరి సంపూర్తిగ నున్నవేళ మదవచ్చేతోభిమానంబునం
బరమార్థ మ్మొక యింతయైన మదిలో భావింపఁగా లేక ము
ష్కరులై కొందఱు కన్నుఁగాన రదివోఁ గాంక్షింతు రింకెవ్వఁడే
వ్వరిమూలంబున వెండియుం గలుగు సంపల్లాభమంచార్తులై. ౫౬.

కం. ఇంకేల పెక్కునుడువులు, శంక యొకింతయును లేక చనుఁ డిపుడు నిరా
తంకముగఁ బంపెదను మీ, సంకటములు దీఱ బలి రసాతలమునకున్. ౫౭.

కం. నావుడు గురుఁ డిట్లను నో, దేవా దేవాధిపాది దివిజావళికిన్
భావత్కపాదదర్శన, భావుకము నొసంగవలయు భక్తార్తిహరా. ౫౮.

కం. ఓదేవ వారికిని మీ, పాదాంబుజరసముఁ గ్రోలు భాగ్యము దొరకం
గాఁ దలఁతు నిపుడ యేక, స్స్వాదునభుంజీత యనెడు వాక్యము వినుటన్. ౫౯.

కం. పలుమఱు శ్రీహరిగురునిం, దలఁపు తెలుపు మనిన నింద్రు నాకమునందు
న్నిలుపు మని కోరె స్వార్థముఁ, దలఁపరు కద స్వామికార్యతత్పరు లెందున్.

కం. అన నవ్వుచు వటుకాని, మ్మని హరియు ననుగ్రహింప నాంగిరసుండుం
దన పిఱిఁది సురల కరిదిగఁ, గనుఁగొనుఁడని చూపి చెప్పఁగాఁ గట్టెదుటన్. ౬౧.

మ. కని రింద్రాదిసురు ల్ముకుందుని బయఃకల్లోలమాలావృష
ద్ఘనముక్తాఫలచారుతోరణలస త్కాదంబినీకాయమా

ననితాంతాంచదనంతమంటపగతా•నంతస్ఫటానంతశో
భనశయ్యాంతరశాయి భక్తగణసం•పద్దాయి నెక్కొమ్మడీ౯. ౬౨.

కం. కని సాష్టాంగప్రణమిత,తనులై భక్తిప్రసక్త్య•తనులై గతయా
తనులై సఫలచిరప్రయ,తనులై వినుతించి రివ్వి•ధంబున వరుస౯. ౬౩.

కం. నలువకు నిది యీాదృశమని, పలికి నిరూపింప వలను•పడ దెద్దియొ యా
వెలుఁగుంగనుఁగొంటిమియిక౯, గలుగదుకదవొసఁగుటిగ్గుఁ•గడలుకొనంగ౯. ౬౪.

గీ. జలధిపాత్రపయస్స్నహా•సర్పరాజ, వర్తిఫణమణిదీపాగ్ర•వర్తికజ్జ
లప్రభునజాండభాండజా•లప్రభునినుఁ, గంటిమోహాంధవృత్తిఁబోఁ•గంటినధిప.

గీ. కృష్ణవర్త్మాహ్వయంబు నా•కింతవట్టు, మలినమార్గుండ నగుటచేఁ•గలిగెఁ గాని
కృష్ణ నినుఁ గాంచుదారి నే•నిపుడు కనుట, నలరె నిర్దుష్టసాధ్వర్థ•స్థమకుంద.

గీ. దితిజగణభయరోగాధ•మత వహించ్చుటను గదా నే గదాధరుం•డ నను పేర
నుంటినింతకుమునుగదా•యుధవహింతు, నిఁకగదాయుధధారినా•మక యశంబు.

కం. అజ "నేతిబీర" వలెఁ బుణ్యజనుం డని నాదు పేరు•వ్యర్థము సుమ్మీ
ప్రజ లెఱుఁగ నింతదనుక, న్నిజమవిసంవాది యయ్యె•నేఁ డది నాథ౯. ౬౮.

ఉ. కట్టడిఁ దొట్టి దానవని•కాయము కాయమునందు హస్తము
లట్టిగఁ బట్టి పాశములఁ•గట్టుటఁ బట్టి జగం బెఱుంగనే
బెట్టుగఁ బాశహస్తసమ•భిఖ్యవహించితి నిన్నినాళ్లునా
కట్టి సడి న్మడి న్వడువ• నయ్యెఁ గదయ్య ముకుంద యియ్యెడ౯. ౬౯.

ఉ. నాదు మహాబలుం డనెడు•నామము మిక్కిలి సత్త్వహీనుఁడ
న్వాదు ఘటించె దైత్యబల•వర్గబలార్భటి కాఁగ కేదిటం
బేది పలాయనప్రవణ•వృత్తిభజించుట నింతకాలమో
శ్రీదయితా భవత్కరుణ•చే నిపు డొందె బలాధికార్థము౯. ౭౦.

చం. దనుజులు బల్మిఁ గల్మిఁ గొని•దర్పమునం బురమాక్రమింపఁగాఁ
గనుకని భీతిఁ బర్వ నల•కావిభుఁడం చొరు లింత కాలము
న్ననునల కుత్సితప్రభుఁ డ•నం దగు నర్థముఁ దోఁపఁ బిల్వనుం
టిని గద యింక నీకరుణ•నే నలకేశ్వరసంజ్ఞ నొందెద౯. ౭౧.

కం. కరికృత్తివసనత చేఁ, బరఁగితి మున్నుఁ గృత్తివసనుఁడన నే
డరిహృతసర్వస్వత చే, ధరియించిన యక్కొలంతఁ దప్పెఁగద హరీ. ౭౨.

కం. అని యింద్రాదిదిగీశులు, తన తన పడినట్టి కష్టదశ లిట్లెఱిఁగిం
చి నుతించి రేకముఖముగ, నెనసి పురస్థాయిఫణధరేశ్వరశాయిన్. ౭౩.

దండకము—శ్రీ మన్మహానర్ఘరత్నచ్ఛటోదారకోటీరకోటీరవిజ్యోతిరాటీకనోద్గీర్ణవ
పశ్యద్ఘనధ్వాంత విభ్రాంతికృత్కుంతలాత్యంత కాంతాళికాంతాభి రామాననా
యిందిరామాననాధీన నానాజగద్వల్లభా గల్లభాస్వన్మణీమండలాఖండలాలిత్య
భాకుండలా కుండలీశానతల్పా యురస్థాయితల్పా సదానిర్వికల్పా కనత్కౌస్తు
భాకల్పకా సత్యసంకల్పకా భక్తబృందాలయాళిందకల్పా యనల్పానుకంపా
మతీ భూరిశంపాతతిద్యోతమానాంబుదాడంబర శ్రీసమాలంబిజాంబూనదా
చ్ఛాంబరాంగప్రభా సుప్రభావా శుభావాస వాసంతవేళాప్రఫుల్లప్రసూనప్రతా
నోల్లసన్మల్లికావల్లికాకారరేఖానఖాళీమయూఖా ప్రజాభంగగంగానుషంగాం
ఘ్రిపద్మద్వయా యద్వయా చిద్విలాసా కలాసాదరా ఖేదరాహిత్యకృత్యాతి
పాండిత్యనిత్యాదరా మేదురామోదదామోదరా పాదసేవైకహేవాకభావాకలంక
స్థితింబొల్చులోకంబులోకంబుహస్తా నిరస్తాఖిలాంహస్తమస్తోమవృత్తిన్సమస్తప్ర
శస్తప్రకర్షోపపత్తిం బ్రవర్తించి యంచద్వివేకాతిరేకంబులై యంబుజప్రోద్భ
వాదుల్నిరూపింపఁగా లేనివిజ్ఞానసంపత్తికిం బాత్రభూతంబులై సర్వభూతప్రకృ
ష్టానుభావంబుచే విశ్వభూతప్రభూ! తత్క్షణంబే నమద్రక్షణాక్షీణవైచక్షణీ లక్షి
తాక్షుద్రదాక్షిణ్య మా నీకటాక్షప్రసారంబునుం జెంది యానందమున్ బొందుచు
న్ఘోరదుర్వారనిస్సార సంసారకూపారపారంబునుం జేరి నీదౌపరత్వస్వరూపంబుఁ
బ్రాపింపఁగా నోపు నోపుండరీకాక్ష యీయక్షయాజాండభాండంబులం గుక్షి
నిక్షిప్త విక్షిప్తముల్సేసి రక్షించుదీక్ష ల్నిరీక్షించు నీ వేల నీవేల నీవేల నుద్వేల
దుర్విక్రమాభీల విద్విట్కృతోద్వేగయోగార్తి ఘోషించుమమ్మేల రాకుందు
వంచుం గడు న్నమ్మి యుండం గృపాయత్తచిత్తంబునం దత్తఱం బంద నీకుండ
నీవ్యూహలీలాసముత్సాహ మాదివ్యదేహంబు దర్శించు భాగ్యంబు మాకుం బ్రసా
దించితే నింతకు న్మున్నుగా నెన్నిరో వైభవోదాత్తలీలావతారంబులం బూర్ణ
తిర్యక్స్వరూపంబుగా నర్ధతిర్యక్స్వరూపంబుగాఁ జూపి శాపిష్ఠరక్షఃకృతోప

ప్లవంబు న్నివారించి తీవింక మాయంకిలిం దీర్పఁగా నిప్పు డొక్కింత యేదేని
యుం బిన్నవైయున్ననుం బన్నుగాఁ జెన్నుగా వన్నెఁ గాన్పించి వర్ణింపఁగా
వర్ణియౌనట్టిరూపంబుచే నేవు దీపింపఁగా నోపరంధామ యుద్దామసా
మర్థ్యముం జూపవే పాపము ల్బాపవే యాపదుద్ధారకా కోపకాపట్య
నిస్తారకా సచ్చిదానందకందా సదాస్పంద గోవింద మమ్మం దరిం జేర్చి కాపా
డవే దేవదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. ౨౪.

మం. అని యాసర్వసువర్వు లాత్మదశ లా•త్మాభీష్టము ల్విన్నవిం
చిన భక్తాభయదానదక్షుఁ డగుల•క్ష్మీవక్షుఁ డబ్జాక్షుఁ డి
ట్లనియె న్వారలఁ జూచి మీచిరతరా•యాసంబు లిం కుండునే
చనుఁడీ మీరలు మీయథాగతముగా•నంత్యక్తసంత్రాసులై. ౨౫.

కం. అన విని యోగీశ్వరు లి, ట్లనియె న్నీ వానతిచ్చి•నది వరమే యై
నను సైరింపఁగవలె నొక, మనవి నొనర్చెద మరుత్స•మాజశరణ్యా. ౨౬.

కం. దేవరసంకల్పంబ క, దే విశ్వోత్పత్తిసంస్థి•తిలయంబులనం
గేవల మఘటనఘటనా, ప్రావీణ్యాత్మున కొకింత• పనియే యిదియున్. ౨౭.

కం. చనుఁడిఁక శ్రమముండునె మీ, కనినంతనె వెఱపు దొలఁగు• నట వే యన్నం
బనినం దీరునె యాఁకలి, తిని తనియక యున్నచో క్షు•ధితునకు నెందున్. ౨౮.

ఉ. నేరము నేరు పెంచకుము• నేరము నీకడఁ గోర్కెఁ దెల్ప నీ
వారముగాన నిట్లు బహు•వారము దెల్పఁగఁ జెల్లె మాకు నీ
సారముఁ దొల్లి చూపితి వి• సారముఖోత్తమదివ్యమంగళా
కారము లూని యిప్పు డుప•కారము నే తను వూని సేసెదో. ౨౯.

కం. ఎప్పటి కెప్పగిదిని మ, మ్మెప్పటి వలెఁ బాదు కొల్పె• దెఱిఁగింపుము మా
యప్పా దార్ఢ్యస్థితికై, యిప్పాటనభీతమతుల• కెఱుఁగఁగ వలసెన్. ౩౦.

గీ. ఏను జీవుఁడ ననియు నీ•వీశ్వరుండ, వనియు రూఢార్థసంజ్ఞవి•ఖ్యాత మగుట
మృద్ఘటస్వర్ణభూషోప•మేయ మగుచు, మనకుఁ దనరారుఁ గాదె సం•బంధ మీశ.

చం. అన విని జీవుఁ గాంచి పర•మాత్ముఁడు వల్కె దయాత్ముఁడై స్మితా
ననమున సంజ్ఞ రూఢమయి•న న్మతి యౌగిక మైన నేమి న

స్గనుఁ గద వాఁడు భేద మని కాని యభేద మటంచుఁ గాని యీ
వ్వనిమతి జీవుఁ డీశ్వరుని భాస మటంచు దృఢత్వ మందునో. ౧౩.

గీ. ఏలకామ్యార్థులైనమీ కిపుడు మోక్ష, సరణి యిట్టిది యని తెల్పఁ జాలదొక్కొ
యింతమాత్రంబెయీ తెల్వి దృఢముగాఁగ, మదిఁగుదురుకొన్న నో బుధ మాన్యచరిత

గీ. క్షణికమదమాత్రమున నిట్లు సంభవించె, నధిగతసుధర్ముఁ డైనబు ధాధిపతికె
నిత్యమదమత్తులకు నెట్లు నిల్చి యుండు, ననిశముగ స్వర్గభోగమ య్యసురులకును.

క. అని యింద్రువంక మొగమై, వనజాక్షుం డాన తిచ్చె వాంఛాలాభం
బొనగూడు నె తపమునఁ గా, కనఘుం బది సకలవాంఛి తార్థము లొసఁగున్.

మ. స్థిరమై నెప్పుకళింగమండలమునన్ దివ్యస్థలం బస్మదా
దరణీయం బఖిలేష్టదాయకము సిద్ధక్షేత్రమై తార్క్ష్యభూ
ధర మష్టాక్షరిమంత్రరాజము సముద్యన్నిష్ఠ నచ్చోఁబురం
దరభక్తిన్ జపియించు నాతనికిఁ జేతం జిక్కు నష్టార్థముల్. ౧౬.

కం. నీవచ్చో మితకాలం, బావిర్భూతప్రపత్తి నమ్మంత్రజపం
బావర్తించిన మదిలో, భావించినవాంఛితార్థ ఫలము లభించున్. ౧౭.

గీ. అని యనుజ్ఞ నొసఁగి యాంగిరసుని గాంచి, వనజనాభుఁ డిట్లు లనుచు నాన
తిచ్చె నేము నిశ్చ యించినకర్జంబు, లెల్ల నొకట నిర్వ హింపవలయు. ౧౮.

సీ. వచ్చినదారిగా వరుసదైత్యుల నెల్లఁ, బాతాళమును జొరఁ బనుచు టొకటి
మీమీపదంబుల మిమ్ము యథాపూర్వ, ముగ సంప్రతిష్ఠించు పూన్కి యొకటి
నను సుతుఁగనఁదపం బును బూనర్చెదునయ్య, దితి కశ్యపులకోర్కి దీర్చుటొకటి
తార్క్ష్య శైలాఖ్యసి ద్ధక్షేత్రమహిమంబు, స్థిరముగా వెల్లడి చేయు టొకటి

తే.గీ. యిన్నియునుమాదువైదగ్ధ్య మెఱుకపడఁగ, నొక్కటరచింపనవతార మొందుహార
మేముమీకోరినట్టుల యిపుడ పిన్న, యనఁగ వర్ణియనంగ మీ రరుగుఁ డనిన. ౧౯.

ఉ. దేవ మహాప్రసాద మని ధీరమతిం దగ సాఁగిమ్రొక్కి చో
నావనమాలి కన్మొఱఁగె నంత సుర ల్దలి దంద్రులందముం
గావరె యంచు నయ్యదితి కశ్యపులం గని తెల్ప గారుడ
గ్రామముఁ జేరి బంధురన రస్తటసీమ వసించి రందఱున్. ౨౧.

ఉ. అచ్చట నొక్క-కూటతట•మం దుటజంబున నంబుజోదరుం
బొచ్చెము లేనిమచ్చటల•ముద్దులపట్టిగఁ గాంచు నిచ్చల
న్నిచ్చలు నిచ్చలంబయిన•నిష్ఠఁ దపం బదితిద్వితీయుఁడై
యచ్ఛపుఁబూనిక్రఁ గశ్యప మ•హర్షి యొనర్ప వసించి హర్షియై. ౯౧.

కం. అరుణోదయంబునకు ము,న్నరుణోపముఁ డతఁడు లేచి•హరిఁ బొగడుచు బం
ధురగతిఁ సతితోరా బం,ధురసరసిఁ గృతావగాహ•నుండై యంతన్. ౯౨.

గీ. వాన రారంభవిధు లెల్ల•వరుస నందు, నెరపికొనిలేచి ధర్మప•త్నియును దానుఁ
బర్ణశాలకు నరిగి త•త్ప్రాంతసీమ, వెలయునశ్వత్థతరుమూల•వేదిఁ దరిసి. ౯౩.

సీ. అనతిదూరమున ద•ర్భాసనంబునకుఁ బ్రా,ర్శ్వమునందు నలఁతి పా•వలనువిడచి
సప్తకచ్ఛములతో•సరిమడమలుదాఁక, నునుఁబట్టుపరిధాన•మును ధరించి
దళముగా ముఖముఖ•స్థలముల గోపిచం, దనమున నూర్ధ్వపుం•డ్రములు వెట్టి
పద్మాసనస్థుఁడై•పైనిండ మునుఁగుగా, నావిక ప్రావార•మలవరించి

తే.గీ. మ్రోలఁ దామ్రమయామల•స్థాలికయును, గేలఁ జిఱుతప్రవాళాక్ష•మాలికయును
గ్రాలఁ బ్రాఙ్ముఖుఁడైయర్ధ•మీలితాక్షుఁ,డగుచుమునిద్వాదశాక్షరిఁ•దగజపించు.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి బంధురస•రోవరమందునఁ దీర్థమాడి పే
రొద్దికతో సమిత్కుశఫ•లోదకపుష్పము లంది యిచ్చుచుం
దద్దయు భక్తిమీఱ నిజ•నాథుఁడు చూడఁగ నీడగా సదా
యొద్ద మెలంగునయ్యదితి•యుక్షణమైనను బాయు కర్మిలిన్, ౯౪.

సీ. వెలిపట్టురైక పై•పీఁపు నిండఁగఁ బైఁట, మలఁచినమడికచ్ఛ•వలువతోడఁ
దడిపి దళంబుగాఁ•దగనలందినచాయ, పసుపునిగ్గుల వక్త్ర•పదము తోడ
నలికభాగమునందు•నడ్డుగాఁబెట్టిన, పాడికుంకుమపుబొట్టు•పొందు తోడ
జెప్పలపైపాటి•కవ్వ దేరఁగ నిడ్డ, గాటంపుఁగాటుక•కనులతోడ

తే.గీ. సామివలితసమాయతా • శ్యానమృద్వ
రాళపశ్చాద్ఘటితకచ • గ్రంథితోడ
నెదుట నర్ఘ్యంబుఁ గూర్చి య•య్యదితి సేవ
సేయుచుండును బతితప•స్సిద్ధి ప్రోలె. ౯౫.

కం. మునిపతి యీగతిగఁ దపం, బొనరిచి దీక్షావసాన•మున నొక్కఫలం
బును మ్రోలఁ బడని తా నగ,మును గొని సాఁబాల్కశత్ర•మునకు నొసంగన్.

ఉ. ఆమె మహాప్రసాద మని యంజలిపట్టి గ్రహించి భక్తితో
వేమఱుఁ గంటనద్దికొని వేడ్క భుజించె మహాపతివ్రతల్
సామి భుజించు వెన్క విఘసం బమృతాధిక మంచు నెంతు స
ద్భావుల కంతకంటెను సుధాక్రతుశేషములా విశేషముల్. ౯౮.

కం. పతిభుక్తశేషభక్షణ, మతివల కిష్టార్థసిద్ధి నాయుష్యంబున్
సతతము సౌభాగ్యము సం,తతివృద్ధి శుభంబు సిరి ముదంబు నొసంగున్. ౯౯.

గీ. ఏరి కేనియు ధర నెందు లిడక యుండఁ
గా నయాచితముగఁ బ్రాప్త మైనఫలము
భావినిజవాంఛితార్థలాభంబుఁ దెలుపు
గాన నది తెల్పె కారసంకల్పసిద్ధి. ౧౦౦.

కం. సంపూర్ణసమాప్తతప, స్సంపత్ఫలతత్ఫలైకచర్వణమహిమం
బెంపగుసొంపున నమ్ముని, జంపతులకుఁ బొడమె నిండుజవ్వన మంతన్. ౧౦౧.

సీ. ఉలుపాఁగ లావణ్య మలవరించిన భస్త్రిక యనంగఁ దనువు బింకము వహించె
నవలఁ గా లిడఁ బ్రాయ మరవ్రాల్చి క్రమ్మఱ, నిల్వఁదల్పు లనఁగఁగ నెప్పలెగసె
విడిసినజర వీడ వృక్షపక్షిన్యాయ, గతి నంగకంబుల కంప ముడిగె
మునుముట్టడించిన ముదిమిసైన్యంబునాఁ, బలితమెల్లను బటాపంచలయ్యె
తే.గీ. వార్ధకపుదాడిఁ గాంచి యౌవనవిభుండు
వలనఁ బోనెంచి శృంగార వాహినీశు
తోడుఁ గని దంపతీదేహ దుర్గసీమఁ
జలనమొందక పురికొని నిలిచె నపుడు. ౧౦౨.

కం. అపు డాదంపతులకె కా, దుపత్యకాధిత్యకాంత రుర్వీధరభా
గ్వపినమ్ములకును మాధవు, కృపయావన మంకురించి యిగురొత్తె రహిన్. ౧౦౩.

ఉ. అట్టివసంతవేళ విపినాంతర మందు మునీంద్రుఁ డింతితో
నట్టిటు సంచరించుచు వియచ్చరమంత్రినియుక్తిఁ గేలుగే
ల్పట్టి నికుంజగర్భములఁ బల్లవయుక్తిగ నంత నంతఁ జూ
పట్టినయప్సరస్సతుల వైఖరు లారసి కామవిద్ధుఁడై. ౧౦౪.

శా. ఆయాపుష్పనికుంజపుంజముల నాయాయాకుటీరంబులన్
దాయానిర్ఝరవారిపూరముల నాయాకూటకూటంబులం

దాయాకందరమందిరావళుల నాయాసానుదేశంబులం
దాయావింతలఁ గాంచుచుం దిరిగి రత్యంతంబుఁ దద్దంపతుల్. ౧౦౫.

చం. అటులు పవల్మునిప్రవరుఁ డాత్మసతీసముపేతుఁడై శుభ
త్కటకదరీఝరీవిపినకౌతుకముల్గనుఁగొంచు నేలన
య్యుటజముఁ జొచ్చి యచ్చట సముత్సుకలీలల నోలిఁ గేలి లం
పటమతియై సుఖానుభవ భవ్యతనుండఁగఁ గొన్ని నాళ్లకున్. ౧౦౬.

కం. అప్పుడఁతులమిన్నకు నెల, దప్పెం దోడ్తో సురప్రతానముమొప్పుల్
దప్పెం గైతవ్యలయొప్పుం, దప్పె న్మునియెడ మనోజదర్పముఁ దప్పెన్. ౧౦౭.

సీ. పాదము దట్టపుఁజిట్టుముల కుమియఁగ నెంచ, కోకిలింతల కంతయొల్లఁ బోక
నడల మాంద్యము గ్రమ్మ నడియాడుటుడుగక, నిద్దుర గదురఁగ నెప్ప ప్రాల్ప
కావులింతల కొకింత్తైనఁ గ్లాంతి వహింప, కరుచి పెల్లైన భోజ్యముల విడక
బడలి కల్గడుచైనఁ బనిపాట లేమఱ, నూర్పులు మెండైన నున్న రనక

తే.గీ. పెక్కుగాన్పులు గాంచి పెంపెక్కినట్టి
యదితి యవ్వేళ నొదవుచూలాలితనము
నందుఁ దొలుతటి నవదౌహృదాభ్యుదయము
నాఁటివలెఁగాక దృఢపరిపాటి నుండె. ౧౦౮.

చం. నడు మిది పేద చంద్రకలనం బచ లోన్నతి మావిధంబునం
బడసెనె యంచుఁ దన్ను నగువక్త్రముఁ జన్గవ వెల్లబాఱ న
ల్పడరెడుమోములం దనర నయ్యెడ నందఱు వేడ్కఁజూడఁ జా
లెడునభివృద్ధిఁ గాంచె నిలలేములు కాఁపురము ల్ఘటించునే. ౧౦౯.

శా. మింటం ద్రిమ్మరువారిఁ బ్రోచుటకు లక్ష్మీజాని గర్భస్థుఁడై
యుంటం బంటవెలందితోడ భవదీయుల్గాడ రక్షార్థ్యా లీ
దంటం గావఁగ వేఁడుకొమ్మనుచు నాత్మక్రోడముం జేర్చె నా
మంటిం దింటకునై కడంగె మునిభామారత్న మవ్వేఁకటిన్. ౧౧౦.

ఉ. ఆదరి నున్నతాపసకులాశ్రమసీమల నుండి పెద్దము
త్తైదువరాండ్రు కొండ ఱపుడామెను జూడఁగ నేగుదెంచి స

మ్మోదవుగోష్ఠిచే నబుసు♦పుత్తురు వింత తెఱంగు కందమూ
లాదుల సంతరించుకొని ♦ యర్మిలి సూడిదఁ దెచ్చి యిచ్చుచున్. ౧౧౧.

సీ. నివర్రిప్రాల్పోసి వం♦డినబప్కాయిణిపాల, పరమాన్న మొకపూని♦పత్ని యిచ్చెఁ
దనప్రాపుఁ గాంచి క్రొ♦త్తగఁ ఫలించిన వింత, చెట్లపం డ్లొకముని♦స్త్రీ యొసంగె
నిజగృహాశాభిమం♦త్రితసిద్ధమహిమాత్మ, తల నొక్కమునివధూ♦తిలకమునిచె
యవమయష్టికపిష్ట♦నవఘృతపక్వఖా, ద్యము లొక్కతబిసియి♦ల్లాలు దెచ్చెఁ

తే.గీ. దాను బూజించు దేవిపా♦దముల మీఁది, గొనబు నిర్మాల్య మొకతపో♦ధనపురంధ్రి
యిడియె సీమంతశుభశోభ♦ నెసఁగుకళ్య, పమునిసామంతసీమంత♦వతికి నచట.

సీ. చరణము ల్నిడుపుగా ♦ సాఁచి కేలొక్కటి, పుడమిపై నూఁతగా ♦ నిడి వసించుఁ
గూర్చున్నతటి నాయ♦కుండురాఁ దవుదవ్వ, నసఁ గాంచి కడుప్రయ♦త్నమున లేచు
ద్విత్రాంఘ్రివిన్యాస♦మాత్రన దరితరు, స్కంధాదులవలంబ♦కముగ నడచు
నొక కొంత లేనియో♦పికఁ దెచ్చికొని భర్త, కుపచార మొనరింప♦నుద్యమించు.

తే.గీ. నలసదృష్టులవలయువ♦స్తులను దెలుపు, నలఁతియెలుఁగునఁబరిమితో♦క్తులనుబలుకుఁ
గలికి నీర్కావివలిపెంపు♦వలువఁ దాల్చి, నెలలు నిండినకొలఁది న♦వ్వెలఁది మిన్న.

కం. ప్రొద్దులు కడచినకొలఁది, వృద్ధియ కచ్చోట వేలు♦పుంజేడెలు తా
రొద్దఁజరించుచుఁ దద్దయు, నొద్దిక నొనరించుచుండి♦రుపచారములన్. ౧౧౪.

కం. వైజనన మిదియె యని బర్వై జననము నొంద నున్న♦యాగర్భపుసా
రాజనబడలికలతీ, రాజననిచయమున కెఱుఁగు♦న ట్లొనరించెన్. ౧౧౫.

సీ. శ్రవణగమ్యముగ నా♦రణ్యకోపనిషత్తుఁ, బారాయణముఁ జేయ♦వలయు నేమొ
బలమెలర్పఁగ మహే♦శ్వరునిముంగిటి నందిఁ, బట్టియిట్టటుఁద్రిప్ప♦వలయు నేమొ
గ్రుక్కలొక్కటి రెండుఁ♦గ్రోలఁ గాస్వధితిచే, జలము మంత్రించియీ♦వలయు నేమొ
కచమునం దిడుకొనం♦గాఁ బత్రపుటముపై, విలిఖించి యంత్రమీ♦వలయు నేమొ

తే.గీ. యనుచు శీఘ్రప్రసూత్యుపా♦యజ్ఞులెల్ల, నుటజబహిరంగణంబున♦నుండి రపుడు
జరఠమానికుటుంబినీ♦జననియుక్తి, నొక్కటఁదదీయబాలకా♦హూతు లగుచు.

గీ. అపుడు పురిటింటిదరినున్న♦యాండ్రలోన, నొకతె శీర్షోదయమనున♦ర్థోక్తితోన
పలికె మగవాఁడె యనుచు సం♦భ్రమ మెలర్ప, నీవలను వేళఁబరికించు♦ఋషులు వినఁగ.

ఉ. అంత నభస్యమాసమున • నాదిమపక్షమునందు యామినీ
కాంతుఁడు శ్రోణయందు రవి • కన్యకయందున నుండ ద్వాదశిం
గంతుగురుండు లోకములకుం గాచుటకై యుదయించె వాసరా
భ్యంతరవేళ నయ్యభిజి • దాహ్వయలగ్నమునం గృపామతిన్. ౧౧౮.

ఉ. అప్పుడు విప్పుఁగంటి దొర • లందఱు నం దరుణాబ్జనేత్రముల్
కప్పు మెఱుంగుగాత్రమును • గల్గినయమ్మునిపట్టి పొట్టిరూ
పొప్పఁగఁ బుట్టినట్టి పురు • షోత్తముఁ గాఁగఁ దలంచి సన్నుతుల్
చొప్పడఁ దోంటి డెప్పరపుఁ • జొప్పడఁగం దనుకంపఁ బ్రీతులై. ౧౧౯.

కం. అనతి యొసఁగిన గతి మన, పై నతికృప నవతరించె • భగవంతుఁ డటం
చానతిపూర్వకముగఁ బెం, పైనతిరోధానశక్తి • నరసిరి భక్తిన్. ౧౨౦.

కం. సుమనఃకాండంబుగ నల, సుమనఃకాండగురుఁ డదితి • సూనుం డగుటన్
సుమనఃకాండంబులు మహి, సుమనఃకాండములవృష్టి • శోభిలఁ జేసెన్. ౧౨౧.

గీ. జాతకర్మాఖ్యసంస్కార • జాతశర్మ, శాలిఁ గావించె సుతు ముని • శాలిమాలి
వీత విచికిత్స యజ్ఞోప • వీత మొసఁగి, నాభి కృంతనవిధివిధా • నాభికాంక్ష.

గీ. అధిగతమనోరథుం డా, బుధమాన్యుఁడు శిశువుకుశల • మునకై రక్షో
వ్యథ దొలఁగఁగ బదిప్రొద్దులు, విధిగ ఫలీకరణహోమ • విధి యొనరించెన్. ౧౨౨.

సీ. ఉల్లిపాట్టావాలు • నుముక రాఁజెడుపొగ, ల్గడపల పొదిగిళ్లఁ • గ్రమ్ముకొనఁగ
గుమ్మంపుఁ బైవంకఁ • గ్రుచ్చినపచ్చిభూ తులసి మాబీరతోఁ • గలసి వ్రేలఁ
బార్శ్వద్వయమునందు • వ్రాసినగోమయ, ప్రతిమ ల స్పష్టాంగ • భంగిఁ దోఁప
నిండువ పొంగింపు • లేసఁగింపఁ బొసఁగిన, కటుగంధ మెల్లెడఁ • గడలు కొనఁగఁ
జమురు ముంచి వెలింగించి • సంజనిడిన, దృష్టిదీపాల వెలిమిడి • తేట్టె లలరఁ
గాఁపు గూర్చిన తత్సూతి • కాగృహంబు, నాగ్రహంబున నేగ్రహం • బావహించు.

మ. పదిరేలుం బదిలంబుగాఁ గడపి యా • బ్రహ్మణ్యుఁ డాబ్రహ్మఁగ
న్నదొరం బుత్రునిగాఁగఁ గంటి ననునా • నందంబు డెందంబునం
బొదల స్వామన సంజ్ఞ నామకరణం • బుం జేసి యచ్చో సభా
సదు లాశీర్వచనంబు లొక్కట స మం • చ ద్రీతిఁ గావింపఁగన్. ౧౨౩.

ఉ. ఆసతిమాళియందుఁ బసుపద్దినయక్షత లీక్షితంబులై
భాసిలె భాసమానగతి వార్షికవారిదమండలాంతరా
వాసములై కరం బచిరభావినవాంకురరేఖఁ దాల్చి యొం
తే సొబ గొందు నమ్మెఱుఁగుఁ దీఁగెలదుంపలనంగ నయ్యెడన్. ౧౨౬.

సీ. నడికట్టు బిగియించిన చెఱంగు పరిక్రొత్త, చీరలో సందిటశిశువుఁ బోదివి
యాపాదమస్తకం బైనక్రొంబసుపుని, గ్గుల పచ్చిమేను సంకోచ పఱచి
యలసాంఘ్రి విన్యాసముల పెద్దలున్నచ, క్కటి కెల్లనల్ల నగడచినడచి
మను మని మీచిన్నిమనుమని దీవింపుఁ, డని వారలకు నాత్మతనయుఁ జూపి
తే గీ. భర్తయనుపదమాసాధ్వి బాలసారెఁ, బండిటఁ జరింప మునులు దేవతల తతులు
వెతలడఁగనింకననుచుసమ్మతుల నతుల, గతుల మన్నించి రామెసన్నుతులనుతుల.

కం. అందలి విప్రుల మునిసం, క్రందనుఁ డంపఱను విందుకై పిలిచి తగన్
మందిరమున న్నాప్రొద్దెల, మిం దనియఁగఁ జేసె నిష్టమృష్టాన్నములన్. ౧౨౮.

మ. నెలలో నొక్కనువాసరంబునఁ బురంధ్రీశ్రేణి సంప్రీతి పా
టిలఁ బిల్పించి కడంకమై నదితిపట్టిం దొట్లలోఁ బెట్టి జో
లలఁ బాడించి యుదంచన్గ్రహణాలీలాకౌతుకాచారము
ల్వెలయం గప్పుక్రొమ్మిక్కె వాయసము లిప్పించె న్సమంచద్గతిన్ ౧౨౯.

కం. విప్రమణి నందనున క, న్నప్రాశన కేశఖండనముఖసుసంస్కా
రప్రక్రియలను క్రమముగ, నప్రతిహతవిధి నొనర్చి యలరుచు నుండెన్. ౧౩౦.

చం. ఉపనయనక్రియోచితవయోయుతుఁడై సుతుఁ డొప్పటన్ ద్విజ
త్వపుసిరి సంఘటింపఁ దనపట్టి కిదే తగుప్రాయమంచుఁ గ
శ్యపుఁ డపు డాత్మ నెంచి ప్రణయావహయా సహధర్మచారిణిం
దపనులనుం గనుంగొని మనంబునఁ గల్గుతలంపుఁ దెల్పినన్. ౧౩౧.

కం. వారందఱుఁ దనతో నను, వారం దలచుగ మనఃప్రియం బని యంగీ
కారము నెఱిఁగించిన నధి, కారమున ముహూర్తనిశ్చయం బొనరించెన్. ౧౩౨.

సీ. ద్రాక్షాఖాతోత్తంభితస్నిగ్ధసరళపూ, గప్రకాండోచ్చప్రకాండజాల
మాళుతంతన్యమానాయతలాంగలీ, పత్రపరిచ్ఛదోపరితలంబు

సహసాగ్రథితచూత♦సాలజాతాచ్ఛిద్ర, చారుపల్లవజాత♦తోరణంబు
ఝుడితిసంఘటితచం♦చద్దలాంచత్ఫల, స్తబకరంభాప్రతి♦స్తంభమూల

తే.గీ. మగుచు నజ్జన్నిగ ట్టున్న♦యట్టి నట్టు, నట్టు దట్టంబుగాఁ గను♦పట్టె వేగ
మానిమాణవకాకల్ప్య♦మానమైన, కాయమానంబు శుభసూచ♦కముగ నపుడు.

సీ. తత్రత్యఘనతపో♦ధనజనాకారణా, కారణవ్యగ్రసం♦చారపరులు
జలసమిత్కుశఫలా♦క్షతవేదిపీఠాది,కద్రవ్యసంధాన♦కరణపరులు
శాకాజ్యదధిపయ♦శ్శర్కరాముఖమహా, నసయోగ్యవస్తుస♦న్నహనపరులు
ప్రాంతాశ్రమాగత♦బ్రాహ్మణౌఘస్వాగ,తప్రశ్నముఖ్యస♦త్కరణపరులు

తే.గీ. నగుచు నమ్ముని రాజశి♦ష్యప్రశిష్యు, లఖిలనిర్వాహకులుఁ దార♦లై చరించి
రపుడు గురుకుల మరయ వి♦ద్యార్థికోటి,కాత్మగృహనిర్విశేషభా♦వ్యంబు గాఁదె.

సీ. శిర సంటె నొకసువా♦సిని నెన్నుదుట శో, భనంపుబొ ట్టిడి దీవ♦నల నొసంగి
నలుఁగిడె నొకవధూ♦తిలకంబు గంధామ,లకముతోఁ బసుపు మే♦ళన మొనర్చి
చిక్కావాఱక యుండ♦ నొక్కసీమంతిని,యటకలివెట్టెఁ బా♦యులుగ దువ్వి
జలకంబు లాడించెఁ♦ గలశంబులను ముంచి, యొక్కపురంధ్రిక♦వోష్ణవారి

తే.గీ. నొకకుటుంబిని ప్రాంశుపీ♦ఠికను నిల్పి, వలిపె నీర్కావి మడుఁగు దో♦వతి చెఱంగు
చమిరి మై తడి యొత్తి కై♦శ్యంబుఁ దుడిచి, కొన ముడిఘటించె నమ్ముని♦తనయమణికి

చం. తిలకముఁ దిద్ది నెన్నుదుటఁ ♦ దీరిచెఁ గాటుక లోచనంబులన్
లలి నిడెఁ జుక్కఁ జెక్కి టను♦లాక్షఁ బదంబులయందుఁ బూసె మైఁ
గలప మలందెఁ బూసరులఁ♦ గంధర వైచెను బచ్చగోఁచియున్
మొలఁ గదియించె నొక్కసతి♦పొందుగ నమ్మునిపట్టి కంతటన్. ౧౩౬.

ఉ. ఆమునిదంపతుల్దగ న♦హర్ముఖమందుఁ గృతాభిషేకులై
క్షౌమవసానులై ప్రవిల♦సత్తిలకాళికులై సుగంధచ
ర్చామహితాంగులై సుతుక♦రమ్ములఁ దమ్ములమున్ఫలంబులు
న్బ్రేమ మెలర్పఁగా నునిచి♦ నిల్పిరి పందిట వేది ముందటన్. ౧౩౭.

సీ. సఫలతాంబూలహ♦స్తద్వయంబుగ సభా, స్థానమ యంచు న♦ధ్యాసమతిని
బ్రార్థింపఁగా వార♦యంముహూర్తస్సుము,హూర్తోస్తటంచుఁ బీ♦ఠోపవేశ

మున కియ్యకొనఁగఁ దాంబూలఫలములు బురోధచే నుంచి పుత్రుఁడును బల్కి
వరుస నవ్యంబుగా వసియింపఁ గూర్చుండి, యాచమనత్రయం బాచరించి

తే.గీ. యతఁడువిఘ్నేశపూజపుణ్యాహవాచ,నములఁ గావించియుపనయనక్రియార్థ
మంతసంకల్ప మొనరించి యాత్మజునకుఁ,బసుపుఁబాల్నించియుంపించెఁ బంచశిఖలు

గీ. అతఁడు పునశ్శుభోదక స్నాతుఁ డైన, సుతుని దగ సంభృతబ్రహ్మసూత్రుఁజేసి
యంకురార్పణ మొనరించి యటుల సకల,నాందిముఖకృత్యసంవిధానములఁదీర్చి

గీ. బ్రహ్మచారులఁ బూజించి స్వసుతువారి, పంక్తిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యవ్వరతపస్వి
యర్థ నిర్వర్తితాభ్యవహారుఁ డైన, వాని లేవంగ నెత్తె సత్వరము గాఁగ. ౧౪౭.

మ. ఉచితాచారము గాఁ బురోధయును దానుచ్చావచాశీర్వచో
రచనాసంభ్రములై సదస్యలగు సర్వబ్రాహ్మణగ్రామణుల్
ప్రచురప్రక్రియ నానతీ సుతునకున్ బ్రహ్మోపదేశంబు మా
నిచయాధీశుఁ డొనర్చెఁ దజ్జ్ఞ సుమనోనిర్ణీతలగ్నంబునన్. ౧౪౮.

గీ. అంత నాతఁడు మౌంజికృష్ణాజినంబు, పసుపుగోఁచియు దండంబుఁ బంచశిఖలుఁ
దనర జనయిత్రియొద్దఁ బ్రాథమికభిక్ష,గొని పిదపఁ గైకొనియె భిక్ష జనకు నొద్ద.

కం. మహదాశీర్వచనధ్వని,ముహురుక్తతథాస్తు వాదముగ ముగియ మహా
మహు లగునార్యులకు ద్విజో,ద్వహుఁ డతఁ డప్పుడు ఫలప్రదానములొసఁగెన్.

ఉ. మున్నుగఁ దామె కైకొన సముత్సుకులయ్యును వారిలోన వా
ర్మున్నుగ మీరు కొండు మఱి మున్నుగ మీరలె కైకొనుండటం
చు న్నిజము న్వెలెం బ్రియముఁ జూపుచు సభ్యు లొకింతవంతు పో
కున్న నొసంగి రన్యమునిఁ గొక్కని కగ్రఫలప్రదానమున్. ౧౪౯.

సీ. స్నాతాగతోప విష్టస్వస్తి వాచనో, త్సుకబుభుక్షుద్విజస్తోమపంక్తి
యాస్తీర్యమాణాతివిస్తీర్ణ సాగ్రాంశు, మత్ఫలాతరు దళామత్ర వటువు
పాత్రాభిఘారాది పరివేషణనియుక్త, సాత్త్వికాచార విచ్ఛాత్రగణము
తారతమ్యగృహీతతాంబూల దక్షిణా, ప్రతినివృత్తోత్తమబ్రాహ్మణంబు

తే.గీ. నగుచుఁ గనుపట్టె మధ్యాహ్నమందు మాని,భోజనావాసకాయమానాజిరంబు
బాంధవాతిథివిప్రసంబాధకలన, వలన మిక్కిలి గన్నులపండు వగుచు. ౧౫౦.

సీ. పుచ్చుకొన్నవి తోడి♦బుడుతల కిడి వెండి, యును దమ కంచుఁగై♦ కొనెడువారు
బాల్యంబునుండి య♦భ్యాసంబు లేదంచుఁ, గొని వేఱొకనిచేత♦ నునుచు వారుఁ
గడులేఁత విపి యంచు♦ విడిచి పల్లెరమందు, ముదురు వ్రక్కలకునై♦ వెదకువారుఁ
గనటు వోవంగఁ బోఁ♦కలు సున్న మడికింప, నెనటఁబోసి రటంచు♦ నెంచు వారు

తే.గీ. నై యనాహూతజానప♦దాతిపూత, నైష్ఠికశ్రోత్రియబ్రాహ్మ♦ణప్రవరులు
వీటిశాదాతల కొకింత♦విసువుఁ జేసి, రంత నొకకొంతవడిఁ జత్వ♦రాంతరమున.

కం. తద్వాసరాంతమున న, వ్విద్వత్కులశేఖరుండు♦ విశ్రుత శాస్త్రో
ద్యద్విధిసంధ్యావందన, సద్విధము నుపక్రమించె♦ స్వతనూజునకున్. ౧౪౭.

చం. ఘనమతి నాతఁ డాభ్యుదయి♦కంబుఁగ మూఁడవనాఁడు కూర్మినం
దనునకుఁ గల్మిమీఱఁగ స♦దస్యులనెల్లర గారవించి దీ
వన లొనరింపఁజేసి మణి♦వస్త్రసువర్ణవిభూషణాదులం
దనిపెఁ దపోధను ల్దలఁచి♦నం గొదయే వివిధార్థసిద్ధికిన్. ౧౪౮.

కం. ఘనమతి నాలవనాఁ డమ్మునిపతి తనతనయునకును♦ మునుకొని మేధా
జననం బొనరిచి బంధుల, ననిపెఁ దగ బహూకరించి♦యనుపమ గరిమన్ ౧౪౯.

కం. ఈవడువున నమ్మునిపతి, యావడుగు ద్విజత్వ మొంది♦ యభివృద్ధిఁ గనం
గా విధిగ నుపాకర్మము, గావించెం గోవిదప్ర♦కాండ యుతుండై. ౧౫౦.

కం. ఆవెంట వటువు మదిసం, భావించి గురూపదేశ♦మాత్రసవినయుం
డై వేదశాస్త్రముఖనా, నావిద్యాగ్రహణధార♦ణప్రౌఢిఁ గనెన్. ౧౫౧.

సీ. గురుజనంబులకంటె♦గుటిగాఁగఁ బూర్వప్ర, బోధుఁడై తత్పదం♦బులకు మ్రొక్కి
కల్యకాలోచిత♦కరణీయములఁ దీర్చు, కొని పూర్వపాఠచిం♦తన మొనర్చి
పఠనీయపాఠార్థ♦పద్ధతి యోజించు, కొని సహాధ్యాయులఁ♦గూడి యేగి
ఫలసమిత్కుశజలం♦బులు దెచ్చి యర్పించి, జపదేవపూజావ♦సరములందుఁ

తే.గీ. దటి నిరీక్షించి యుండి త♦త్పరిసమాప్తిఁ, గ్రమము మీఱంగఁబూర్వపా♦ఠములఁజదివి
నియతి భుజియించి తగుగోష్ఠి♦ నెఱపిపవలు, రేయి గురువులపిదప ని♦ద్రించునతఁడు.

కం. కలశభవప్రతిపాదిత, కలంబకార్ముకనిషంగ♦కరవాలకరా
ఖలదూషణ ఖరముఖదు, ర్దలితగుణాకరనిశాచ♦రప్రశమకరా. ౧౫౨.

శా. ఛత్రగ్రాహిక దూర్మిశారమణ చం•చచ్చామరగ్రాహిక
చ్ఛత్రుధ్వంసక కైకయీతనుభవా•ద్వాస్సావిదద్వ్యత్రజి
త్పౌత్రా సభ్యదగాటభల్లుకమణీ•పౌరాణికత్వావనీ
మిత్రద్దాశకులేశ రాజ్యపదల•క్ష్మీధూర్వహాత్పాదుకా. ౧౫౪.

స్రగ్విణి. శ్రీవిదేహక్ష్మా•భృత్కుమారీధవా
పావమానిప్రశ•స్తస్వనామస్తవా
రావణైశ్వర్యని•ర్వాపణప్రాభవా
భావనాతీతది•వ్యప్రభాగౌరవా. ౧౫౫.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయ శాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం బైన మహేంద్ర
విజయం బను ప్రబంధంబునందుఁ

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీ రామ.

శ్రీ మహేంద్ర విజయము.

పంచమాశ్వాసము.

రమ్యవిక్రమక్రమ
కారుణ్యగభీరతాది♦కల్యాణగుణా
ధార సుధారసధారో
దారవ్యాహార దశశ♦తాంగకుమారా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకా♦ద్యఖిలమౌని, మునులఁ దిలకించి రోమహ♦ర్షణసుతుండు
రహి వచింపఁ దొడంగెను ♦ రాజభవన,చత్వరస్వనదానక♦స్వానపటిమ. ౨.

కం. అత్తఱి బలి పలభుక్కుల,సత్తముఁ డుత్తమయశుండు ♦ స్వారాజ్యశ్రీ
మత్త తన కెడయకుండ న,మత్తత నొకక్రతువుఁ జేయు♦మతి నతినియతిన్. 3.

మ. ధరణీమండలి కేగుదెంచి ఖగనా♦థక్ష్మాధరప్రాంతమం
దగయ న్యోజనయుగ్మదూరమున విం♦ధ్యాద్రిప్రవత్రోత్కడరా
ట్సరిదభ్యర్ణమున న్జగత్త్రితయపూ♦జ్యం బైనబ్రహ్మేశ్వర
స్ఫురితక్షేత్రము చెంత నంతతసువ♦స్తుశ్లాఘ్యదేశంబునన్. ౪.

కం. వాటముగా నాతఁడు క్రతు,వాటముఁ గావింపఁ జేసెఁ ♦బ్రాగ్వంశగయూ
పాట్రీకనవేదీపరి,పాటీకనదనఘగర్భ♦పదశాలముగాన్. ౫.

కం. ఆతఁడు క్రతువం దీక్ష,ప్రీతిగ భువనైకవినుత♦రీతిగ విలస
ద్భూతిగ సకలేష్టదవి,ఖ్యాతిగఁ జేయంగఁ బూని ♦ యారంభమునన్. ౬.

గీ. సన్నిధికిఁ బిల్చి సేవితో♦శనుల సర్వ,మునిసముత్కరదుర్దశా♦శనుల విప్ర
సాధుసజ్జనతాశిరో♦శనుల బంధు.సచివభటముఖ్య మానుషా♦శనులఁ జూచి. ౭.

గీ. సాత్వికత మీఱ లోకైక♦సమ్మతముగఁ, జేయుజన్నంబునకు ఫల♦సిద్ధి గలుగుఁ
గాన మీ రెల్లగను సహ♦కారు లగుట, వలయుఁ గావున నాపల్కు♦పల్కు వినుఁడు.

కం. దనుజులు మీ రయ్యును భవ,దనుజులు మనుజు లని సత్ప్రియంబునఁ జూడుం
డనిశముఁ దాలిమి గూడుం, డనిశము దాళిమిళితాత్ములగుచున్మైత్రియున్. ౯.

చం. మనుజుల గారవింపుఁడు సమర్చ లొనర్పుఁడు విప్రకోటికిన్
మునులకు భక్తియుక్తిఁ దగు పూజలు సేయుఁ డభీష్టవస్తువు
ల్దనియఁగ యాచకావళి కుదారతమీఱఁగ నిండు నిండుమ
న్నన లొనరింపుఁ డింపు మది నాటఁగ నాటగఁ జూడ కర్మిలిన్. ౧౦.

చం. అని నియమించి మించిన ప్రయత్నమునం గ్రతుయోగ్యవస్తువుల్
ఘనముగఁ గూర్చి ఋత్విజులఁ గావ్యనియుక్తుల భక్తియుక్తిచే
ననుమతుఁడై వరించి యొక యగ్రముహూర్తమునందు దీక్షఁ బూ
ని నియతి మీఱఁగాఁ గడఁగి నిశ్చలనిష్ఠఁ, బ్రవిష్టశాలుఁడై. ౧౧.

గీ. నిలిపెఁ బూర్వోత్తరారణులలవరించి, నిర్మథితవహ్నియగుచు సన్నియతియుక్తిఁ
గని పరిస్తీర్ణ మగు వేది గార్హపత్య, దక్షిణాహవనీయము ల్దగ నతండు. ౧౨.

సీ. బ్రహ్మసమ్యగ్రీతి వహ్నులఁ బ్రణవింపఁ,జేసి క్రియ ల్పరీక్షించుచుండ
నధ్వర్యుఁ డొక్కట నర్హత న్మంత్రప్ర,యోగ సామీచీన్యయుక్తిఁ దనర
నుద్గాత సామగానోద్యత్ప్రగల్భతా,విస్ఫూర్తి నీశ్వరప్రీతిఁ జేయ
హోత సద్వ్యాహృతిఖ్యాతవైశారద్య,లీలఁ దత్తత్క్రియ ల్దెలుపుచుండ
తే.గీ. మఱియుఁ దక్కినవార లేమఱక తాము, నెఱపు కృత్యంబులత్యంతనియతి సలుప
సొరిది వింధ్యావళీదేవి సోమిదమ్మ, గొలువ బలి యజ్ఞదీక్షఁ గైకొని చెలంగె.

ఉ. అప్పుడు సర్వదేశసముపాగతులైన మును ల్సదస్యులై
యొప్పఁగ నెప్పుడేక్రియ ప్రయోగ మొనర్పఁగ నర్హ మప్పుడా
చొప్పున నవ్విధు ల్నడపుచు న్యజమానుని బ్రత్యవాయము
ల్చొప్పడకుండఁగా నరయుచు న్నెఱవేర్చిరి జన్న మెంతయున్. ౧౪.

ఉ. వచ్చినవారి నెల్లను గృపం దనివారఁగఁ దానవారిగా
నిచ్చును దానవారి కడు హెచ్చఁగ నిచ్చలు మెచ్చి యిచ్చు న
మ్ముచ్చట లచ్చటచ్చట గుబుల్కొన బల్కొనియాటమీఱఁగా
దచ్చికడ ల్గడల్కొనియె దాతలచేతలు ఖ్యాతము ల్గదా. ౧౫.

కం. ఆవార్త కశ్యపర్షిత,పావననేదిష్ఠదేశ • మున వ్యాపింపం
గా విని యామునితనయుం,డౌ వామనమూర్తి యిట్టు • లాత్మఁ దలంచెన్. ౧౬.

వామనమూర్తి బలియజ్ఞశాలకుఁ బోవుట

గీ. దానవారి కడు న్మైచ్ఛుఁ • దానవారి, గాఁగ మెచ్చుచు నిచ్చున•గ్గణనగన్న
క్షితిజన శ్రుతి నా కుప • శ్రుతిగఁ దోఁచెఁ, గాన నిపుడేనచటి కేగ•నౌ నటంచు. ౧౭.

ఉ. అచ్చపుబూదిరేకలు మృ•గాజిన మక్షసరంబు మౌంజియుం
బచ్చనిగోఁచియుం గొడుగుఁ • బావలు జందెము గిండి దండము
న్మచ్చికచూపులుం జనువు•మాటలు గాటపుఁ దేజు నెప్పఁగా
నెచ్చట యజ్ఞవాట మట • కేగె జను ల్గడువింతఁ జూడఁగన్. ౧౮.

కం. దౌదప్పుల నాతనిఁ గని, యాదిత్యుండొ యగు నీతఁ•డని తత్రత్యుల్
సాదరమేదురమోదర,సోదయహృదయులయి చూచు•చుండఁగ నటకున్. ౧౯.

గీ. అరిగి యెఱిఁగినవారి నె•ట్టుట్టులచటి, వారి నందఱ నందంద • వావివరుస
లొనరనొగిఁబల్కరించుచుఁ • గునుకు నడలు, గుజ్జుతనపునొడల్ముద్దు•గులుకనతఁడు

కం. తగ బ్రహ్మఁగాంచెఁ దొలుతొలు,తఁ గనుంగొనె నంత సముచి•తగతిగ నుద్గా
తఁ గడున్భక్తి నరసె హో,తఁ గనియె నంతసవిధేయ•తగ నధ్వర్యున్. ౨౧

సీ. చతురత బ్రాహ్మణా•చ్ఛంసిఁ బ్రశంసించి, ప్రస్తోతఁ బ్రస్తుతిఁ • గుస్తరించి
మైత్రావరుణుని స•న్మైత్రిఁ బేర్కొని ప్రతి,ప్రస్థాతను వినుతించి•పోతఁబొగడి
ప్రతిహర్తఁ గీర్తించి • ప్రౌఢినచ్ఛావాకు, గణుతించి నేష్టను • గారవించి
యాగ్నీధ్రుఁ జెల్మిఁగొం•డాడి సుబ్రహ్మణ్యు, మెచ్చి గ్రావస్తుత్తు•హెచ్చరించి
తే.గీ. యొలమినున్నేతమన్నించి•యింపుసొంపుఁ, జనువునను వును దగ సభా•సదులఁగలసి
తనదుదర్శన మెపుడెప్పు•డనిమనంబు,నందుయజమానుఁడభిలాష•మొంద మెలఁగె.

కం. శ్రౌతవిధి సాంప్రదాయము, నీతనికడఁ దెలియవలయు• నెల్లర మనుచున్
బ్రీతిగ నచటినభాష,ద్వ్రాత్యము హర్షింప నతఁడు • వర్తించు నెడన్. ౨౩.

కం. చనవరులు పుణ్యజనవరుఁ, గని యిట్లని తెలిపి రటకు • ఘనుఁడొకఁ డేతెం
చెను వానిఁ జూడఁగాఁ దగు,ననఘా యబ్బురము లౌర•యాతని చెయ్వుల్. ౨౪.

గీ. వామన యనఁ జూచు • వామనయనఁ జూడఁ, డేమినియతి యొక్కొ • యామిటారి
వడుగు కడుఁ గుయుక్తి • నడుగు యుక్తుల సభ, జడుగు జడుగు నడుచు • నుడుగు ననుడు.

ఉ. యాగము బాగుగా నెఱపి • యాజకరాజి కతండు దక్షిణా
భాగములన్ యథార్హముగఁ • బంచి యొసంగి యొసంగు పేర్మి న
భ్యాగతసభ్యరాజుల ను•దారతఁ దన్పఁ గడంగి మున్నుగా
నీగి కితండె పాత్ర మని • యెంచి వటుం బిలకించు వేడుకన్. ౨౬.

కం. అబ్బలి యబ్బలికరుఁడై, యబ్బలి కెదు రరిగి యొఱఁగి • యాస్ఫురణకు లో
నబ్బుర మంది తదర్చల, నబ్బు రమందిరమునం ద•హర్నిశము సిరుల్. ౨౭.

గీ. అనుచు భావించి యమ్మహా•త్ముని వసించు, దేశ నామంబుఁ బిత్రు నామ•ధేయములును
నతని నామంబుఁ దెలియంగ • మతిఁ దలంచి, వినయ మెనయంగ నిట్లని • విన్నవించె.

కం. ఎవ్వసుధ నుండువారీ, రెవ్వరు మీ తల్లిదండ్రు • లెయ్యది నామం
బవ్వామదేవుఁడవో గా, కవ్వారిజభవుఁడవో మ•హాత్మ! తెలుపవే. ౨౯.

కం. అన విని యొలన వ్వోలఘుఁగ, నను నను నీవడిగినట్టి • యర్థమునకు నే
మని చెప్పుదు నుత్తర మై, నను వినుకలయర్థము న్నీ•న న్వలతేనిన్. 30.

గీ. ఇన్ని వసుధలు గల వెయ్యి • యున్న వసుధ, యెల్ల నా యది గాదె నా • తల్లిదండ్రు
లెవ్వరంటివి వినుము దే•వేంద్రముఖుల, కెల్లరకు నెవ్వరో నాకు • నెన్న వారె. 3౧.

గీ. ఆత్మదేహాదుల సమష్టి • యాకృతి యగు, నామమనఁ గల్పితమగు సం•జ్ఞ కద దాని
కెవ్వ రేకతమున నెట్టు • లేర్పరించు, కొనిన నా రీతి విఖ్యాతిఁ • దనరుఁ జేరు. 3౨.

చం. అనవుడుఁ దొంటికంటె విన•యం బెనయంగఁ దనంతఁ దానె యి
ట్లనియె మదీయయజ్ఞఫల•మంతయు నెంతయు నీవ యాదు వ
చ్చినపని యాన తిమ్ము కృప•చే సుపచేళిమ మాను దాన నా
ఘనతరభాగధేయము జ•గద్వినుతప్రతిభాతిభాసురా. 33.

ఉ. నావిని నావినిశ్చయము • నమ్ము నిజమ్ముగ నీదు వట్ల లో
కావళి కావళిం గెడపు • నట్టిఁడ వంచు నిజేష్టదేవతా
భావన భావనవ్రమత సం•పర్యల నార్యుల కెల్ల నెల్లెడ
న్నీ విల నీవి లక్ష్యము గ•ణింప కొనర్చెద వంచునుం జుమీ. 3౪.

కం. నావచ్చినపనిఁ దెలియఁగ, భావించితి దాత కడకుఁ ♦ బ్రత్యర్థులు తృ
ష్ణావశులై భువి నెందుల, కై వత్తురొ యెఱుఁగవే యు♦దారవిచారా. ౩౫.

కం. నీవృత్తి యప్రతిగ్రహ, భావము సూచించుఁ బలుకు ♦ వాక్కులను వినం
గా వాంఛఁ దెలుపు ననెదే, మో విను వివరింతుఁ గర్జ♦మును దెల్లముగాన్.

కం. ఎన్నేనిదానములు కల, వన్నిట దాతకు ఫలంబు♦ లబ్బును గొనునా
రన్నింట మేలు వడయరు, కొన్నియె గల వం దుభయుల♦కును శుభదంబుల్. ౩౭.

కం. బహువిధదానములు ప్రతి, గ్రహమున కర్హములు గదవె ♦ కన్యావిద్యా
మహిదానము లనువిమూఁ, డిహపరసాధనములుం ద్ర♦యీసమ్మతముల్. ౩౮.

కం. అమ్మూఁటిలోనఁ దొలుతటి, దిమ్మేనికి నొదవ దెప్పు♦యి రెండవదా
నమ్ముఁ గృప నొసఁగి రొజ్జలు, నెమ్మి న్మూఁడవది యొదవు♦నీవలన నిఁకన్. ౩౯.

గీ. ఉన్నచోటనె కదలక♦యున్ననొప్పుఁ, గాని విశ్రాంతికిటునటుఁ♦గదలుటకును
బుద్ధిఁబొడమిన నెక్కింత♦భూమియాత్మ, వశమునం దుండవలదె యె♦వ్వానికైన.

చం. మది నటు లూహ చేసి తగు♦మాత్రము ధాత్రిని నిన్ను వేఁడ ని
చ్చెద ననునిచ్చ నిచ్చటికిఁ♦ జెచ్చెర వచ్చితి దానశూర! నా
కదియును జాలు మూఁడడుగు ♦ లంతియె హెచ్చుకొలంది కోర్కెలే
దొదవిన సంతసం బొదవ♦కున్న నొకింతయుఁ జింతిలం జుమీ. ౪౧.

కం. ఉన్నయది చెడిన వగ లే, కున్నది రా ముదము రాక♦యున్నను వగ పే
మున్నది వితరణగుణసం, పన్నా! యెన్నఁగ నయక్ర♦మం బిది కదవే. ౪౨.

చం. అన బలి యోసుయోగ్యమహి♦మా! మహి మానుషవేషధారివై
కన నగు నెద్దియో యొక జ♦గద్వినుతంబగు దివ్యతేజమా
దని తలఁతు న్నినున్ సఫల♦మయ్యెఁ గదయ్య మదీయజన్మ మె
వ్వనికిలభించు నీచరణ♦వారి శిరంబునఁ దాల్చు భాగ్యముల్. ౪౩.

గీ. అనిసవినయోపచార♦వాక్యములఁ దెలిపి, యేనొసఁగువాఁడఁ గొనువాఁడ♦వీవు యజ్ఞ
వాటమిదితటియవభృథా♦వసరముర్వి, దేయమిటుగూడుకొనవల♦దేయటంచు.

కం. శృంగారపు మణిపీఠియు, రంగారు మెఱుంగుపళ్లె♦రము నుదకములో
బంగారపు భృంగారువు, నుం గొనిరా నంగనం గ♦ముం గొని పనుపన్. ౪౫.

బలి శుక్ర సంవాదము.

ఉ. ఆరసి భార్గవుండు దనుజాధిపుతో ననునో బలీంద్ర యా
రా! రసికుండ వౌదు తగునా యిటు చేయఁ బ్రతిశ్రుతంబు నె
వ్వారికి నెద్ది యెట్లడుగఁ బట్టుఁ డటంచు నిడంగఁ జూతువే
కారణ మేమి యీతఁ డడుగం గడుకొంచెపు నేల నిన్నిటుల్. ౪౬.

సీ. ఎవ్వసుధ వసింతు వీవంచు నడిగిన, నదియిదియని తెల్పఁ డయ్యె నిజము
తలిదండ్రు లెవ్వరో తెలుపుమం చడిగిన, వీరువారని నిరూపింపఁ డయ్యె
నెయ్యది నీనామ మెఱిఁగింపవే యన్న, నాకృతియే తెల్పు ననుచుఁ బల్కె
నుపచారపద్ధతి సోముఁడవా బ్రహ్మవా యన్న నిర్వ్వర నగుదు ననియెఁ

తే.గీ. గపటవేషంబుగాఁ దోఁచుఁ గాని నాకు, నిక్కమునకు నితండు వనీపకుండు
గాఁడనుచుఁ దోఁచెఁ బరికింపఁ గారణంబు, లిన్నియే కావు మఱియు నెన్నేనిఁ గలవు.

కం. దేవతలకుఁ బ్రాపుకదా, గోవిందుం డతఁడు మాయకు న్ముఖ్యుం బా
తావుకదా ముని శాపముఁ, బో వేఁడిన వజ్రి కతని ముని తెలిపెఁ గదా. ౪౮.

కం. ఈవటునకు దానత్రయ,మే వర మఁట యందు విద్య నిడి రఁట యొజ్జల్
గావలె నఁట భూదాన మ,హో వల దఁట దారసంగ్రహక్రియ తనకున్. ౪౯.

కం. అమ్మహియుఁ బదత్రయమా,త్ర మ్మఁట కావలయుఁ దనకు దానివలనఁ గ
ర్జమ్మేమున్నదో యామా,త్రమ్మునకును స్వత్వ మెల్లరకుఁ గలదు కదే. ౫౦.

ఉ. వంచకు లిట్టివారలె ప్రపంచమునం దము దైనకర్జ మొ
క్కించుకయైనఁ బైకి వెలియింపక నిస్స్పృహ వృత్తిఁ జూపుచుం
బొంచి స్వకార్యసిద్ధి తుద ముట్టెడు నంతకు నెంతయైన న
మ్మించి భ్రమింపఁ జూతురు సుమీ యడియాసపుటాస గొల్పుచున్. ౫౧.

ఉ. ఎమ్మెయి విశ్వసింపఁ దగ దీతని బ్రాహ్మణు లన్న మాని వ
ర్గమ్మున బ్రహ్మచారులనఁగా విను దేవహితార్థు లౌట వీ
రిమ్ముగ నిక్కుఁ జేరి మన కెగ్గుఁ దలంపక లగ్గుఁ గూర్తురే
నమ్మఁగ రాదుగా రిపుజనమ్ముల పక్షములోనివారలన్. ౫౨.

గీ. త్రిదివమును బాసినది మొదల్దివిజులెల్ల, మందరాద్రిని గొన్నాళ్లు మసలి జలధి
తీరమందునఁ గొన్నాళ్లు దిరిగి గారు,డాద్రిఁ గొన్నాళ్లు చరియించి రనుచు వింటి.

గీ. అందదితితోడ నపుడు కశ్యపుఁడు తపముఁ, జేసెనఁట యామె దేవతాశ్రేణి కెల్లఁ
దల్లిగ దయంత నెక యువదంపతులకుఁ, బుట్టెనఁట యొక్క మగవాఁడు పొట్టివాఁడు.

కం. అని మనగూఢచరుల్గా, డి నను గని చెప్పినప్పటికి నేఁటికి నీ
తని కింతవయసు రాఁదగుఁ, గనుఁగొన నీతం డతండుగా నూహింతున్. ౫౫.

కం. ప్రణిధుల వెనరంధ్రాన్వేషణమున కనిచితినిగాని శక్యముగాలే
దణుమాత్రమైన నమ్ముని, మణిరక్షోఘ్నాదిమంత్రమహిమమువలనన్. ౫౬.

గీ. ఆత్మమాతాపితృసమాహ్వయముల నడుగ, నెల్లవేల్పుల తలిదండ్రు లెవరో వారె
తనకుఁదలిదండ్రులనుట తథ్యముగ నీతఁ, డదితికశ్యపులకుసుతుండనుచుఁదోఁచు.

గీ. ధరణియున్నదియంతయుఁ దనదె తాను, వామదేవుండ వారిజభవుఁడనగుదు
నావినంగను వారిజనాభుఁడితఁడు, ముగ్గురకభేదమని కదా మునిమతంబు ౫౭.

కం. మందరగిరిబృందారకు, లందఱు మంతన మొనర్చి యంబుధితీరం
బందున గోవిందుని శర, ణొందఁగఁ గ్రందుకొని రంచు నూహింపఁదగున్. ౫౮.

కం. అందున గోవిందుఁడు కృప, గందళితముగాఁగ నదితికశ్యపులకుఁ దా
నందనుఁడై గరుడాచల, మం దుదయము నొందియుండు నని తలఁపనగున్. ౬౦.

కం. యువదంపతులనుటకు హేతువు వారు పురాణదంపతులెయైన మనో
భవగురుఁ డుదరగుఁ డగుటకు, నవయౌవనలీలఁ దాల్చినం దాల్పనగున్. ౬౧.

మ. అనినన్ దానవచక్రవర్తి నిజవంశాచార్యు నీక్షించి యి
ట్లను నో దైత్యకులావనప్రవణశీలా! మేలు నీప్రజ్ఞ యెం
తని వర్ణింతును నాదు నిశ్చయము సంల్లాఁజుమ్ము నే నివ్వటుం
గనినంత న్హరు నంతవాఁ డనుచు వేడ్కం జెందె నా డెందమున్. ౬౨.

కం. హరునంతవాఁడు హరియగు, హరియంతటివాఁడు హరుఁడు హరిహరతుల్యుం
డరవిందభవుం డీము, గ్గు రభిన్నులో సములో తెలిసికొన నాతరమే. ౬౩.

మం. నరమాత్రుండును నన్ను వేఁడినది యున్నం గ్రన్నన న్మన్ననం
బరితోషించుచు లేదునా కిడుటకై బాల్యంబునందుండి పూ
నిక్క రహిం దాల్చిన నాకు నియ్యెడను లక్ష్మీజానియైనట్టి శ్రీ
హరియాతం డగునేని నాదయినభాగ్యం బెన్న నింతంతయే. ౬౪.

కం. పరమాద్భుతగరిమ న్మున్నురుకరుణ న్మతిప్రతామహునిఁ బ్రోచినశ్రీ
నరహరియగుహరి నరుఁడై, యరుదెంచుటకంటె భాగ్యమన్యముకలదే. ౬౫.

మ. వరయోగీంద్రహృదంతపర్యటనలబ్ధశ్రాంతి శాంతింప శ్రీ
కరసంవాహనసేవఁ గైకొనినలోకస్వామియాశౌరిశ్రీ
చరణంబు ల్గలశోదకంబులను సంక్షాళింపఁగాఁ గంటి నె
వ్వరికైనం బరికింప నీదృశమహాభాగ్యంబు ప్రాపించునే. ౬౬.

కం. జలనిధికిఁ గలిగె మును నేఁ, డలవడియె న్నాకు శౌరియంఘ్రులఁ గడుగం
గలభాగ్యము సిరి నిడ నది, యిల నిడ నిది హరికిఁ గాంతలిర్వురనగుటన్. ౬౭.

కం. అన శుక్రుఁడు నివ్వెఱపడి, తనశిష్యునిచేయి పట్టి తగదు సుమీ యి
ప్పని నీకుం జెప్పిన విన, వనఘా యిది యేమిపుణ్యమయ్యె బలీంద్రా. ౬౮.

కం. కాలమునకు వేరువిత్తని, తెలిసియు హరి కిష్ట మొసఁగఁ దివిరెద వయ్యో
తెలిసినవాఁడవొ యేమియుఁ, దెలియనివాఁడవొ యెఱుంగ దితిజకులేంద్రా.

కం. తనమేలు నోరునిమేలుం, దనకీడుం బరునికీడుఁ దలఁపనినినుఁ బో
లినవాని సిరులు సౌదా,మిని మిసమిస లగుఁ జుమీ యమేయచరిత్రా. ౭౦.

కం. డెందమునం దింపొందఁగ, నిందుకిరీటునిఁగఁ దలఁచి హితకామునకా
నందము ముందుగఁ గూరిచి, యొందటి కేమిడినఁ బిదప నిడఁదగుఁ బతికిన్. ౭౧.

కం. శ్రితుని విడనాడి యభ్యా,గతునకు ముని కిడిన ఫలము గలదే వలదే
శ్రితహితభుజిష్యజనతా,మతిమద్భటబంధుతాభిమానము పతికిన్. ౭౨.

ఉ. వచ్చినవాఁడు పుచ్చికొని వచ్చినదారినె పోవఁ జూచుఁగా
కిచ్చటి హానివృద్ధులకు నిచ్చఁ గలంగునె లోఁ జెలంగునే
యొచ్చటి ముచ్చట ల్వరుల కిచ్చిన నేమి ఫలంబు నాదు ప
ల్కచ్చపురీతి దీని వినుమా కనుమా నను మాన్యదృష్టిచేన్. ౭౩.

కం. ఏరూపంబుననైనఁ బు,నా రాజ్యప్రాప్తికలసునాశీరుఁడు దు
ష్ప్రారంభము లొనరించును, మారుతసప్తకజనిక్రమం బెఱుఁగ వో కో. ౭౪.

కం. వారిపయిఁ గరుణ గలఁ డసు,రారి యతం డిప్పు డిట్లు హ్రస్వాకృతితోఁ
జేరె నినుఁ గపటవృత్తిం, దా రూఢిగ నమ్ము నమ్ము నమ్ముమదుక్తిన్. ౭౫.

కం. పలికె వెలయింప కుండినఁ, గులదేశిక యంతకంటెఁ ♦ గొల దేహి కిలం
గలవే ప్రముక్కుద నిఁక మా, ర్వలుకంగా వలదు వలదు♦వల దించుకయున్. ౭౬.

కం. అనుటయు శుక్రుఁ డొకించుక, యును దాఁజేయునది లేక ♦ యుస్సురటంచుం
జనె నచ్చోటు వాసి వసిం, చునె తనసుడి సాగనట్టి♦చో ఘనుఁడెందున్. ౭౭.

కం. తానెంతటి బలిదైనం, గానీ తన కవిహితో క్తి♦గడువందగునే
మానం డపుఁ డాతఁడు తన, పూనిక భవితవ్యతావి♦మోహితుఁడగుటన్. ౭౮.

మ. చని వింధ్యావళి యంతలోన మణిభా♦స్వత్ప్రతిఁ దోయంబు నిం
చిన భృంగారువుఁబళ్లెరంబుఁ గొనిరాఁ ♦ జేఁబూని యాతండు స
య్యనఁ బీఠం బిడి యవ్వటు న్నిలిపి య♦ర్ఘ్యాభ్యర్హణం బాచరిం
చి నిజప్రేయసి ధారవోయుటకు నీ♦క్షింపం దదాచార్యుఁడున్. ౭౯.

కం. ఎంతతడవైన నంతియ, సంతోషం బడియె చాలు ♦ సమకుట రాదే
యంత నొకయంతరాయము, వింతగ ననియాతఁ డొదిగె♦భృంగారువునన్. ౮౦.

కం. బంగారపుభృంగారువు, నంగన వంప నొకబిందు♦వైనను బడకు
న్నంగని బలి యిదియేమను, డుం గుశకాండమున నవ్వ♦టువు వొడుచుటయున్.

కం. సుడివడి వడి నిలఁ బడె శు, క్రుఁడు కన్గ్రుడ్డునకుఁ గాఁడ♦గ్రుచ్చికొనఁగ న
ప్పుడు కాణుండై కడు నె, క్కుడువడిగా లోహనాళ♦గోళము వోలెన్. ౮౨.

కం. స్వామిప్రియకాముఁడు తన, బాములు గణుతింప కధిపు♦పని చెడకుండం
గా మెలఁగుఁ బతినిరంకుశుఁ, డై మాటలు సరకుసేయఁ♦డనుకొనఁడెందున్. ౮౩.

గీ. ఏమి చెప్పవచ్చు ♦నామెయి శుక్రుండు, సామి హితము గోరి♦"చావుఁదప్పి
కన్ను లొట్టయయ్యె"♦నన్నసామెతకుఁదా, మూలమగుచు నెక్కె♦మూల నొదిగె.

కం. గురువును మంత్రియు స్వప్రియు, నిరతుఁడు నగువాని నిట్లు♦ నిరసించినచో
నొరుమాట సరకు సేయునె, నిరంకుశు లధీశ్వరు ల్గ♦ణింతురె హితులన్. ౮౫.

గీ. అప్పు డందఱు నటు లరు♦దందిచూచు, నంతలో నాతఁడిల్లాలి♦నరయనామె
పాణిభృంగారువు నొకింత♦వంచునంత, జలజలజలంబుధారగా♦జాఱఁగాంచి.

కం. సాక్షతముగ నయ్యుదకము, నక్షయ్యం బగునటంచు♦ నవ్వటుచేతం
బ్రక్షేపించెను రక్షో, ధ్యక్షుఁడు సద్భక్తి నీశ్వ♦రార్పణబుద్ధిన్. ౮౭.

శా. ధారాపూర్వముగా నొసంగినమహీ ♦ దానంబుఁ బ్రీతి న్నృధా
ధారార్థంబుఁ బ్రతిగ్రహించె వటుమూ ♦ ర్ధన్యుండు ధన్యుండు వాఁ
డేరూపంబుననైన స్వీయుల భయో ♦ ద్వృత్తి న్నివారింపఁగా
స్వారబ్ధక్రియ నిర్వహింపఁగ సదా ♦ యత్నించు నేవాఁ డిలన్. ౮౮.

కం. ధారంగొని దాతను బహు,ధారంజకఫణితఫణితిఁ ♦ దనియించి మహా
దారంబుగ రూపం బరు,దారం బూనఁగఁ గడంగె ♦ నతఁ డపుడు వడిన్. ౮౯.

చం. ధర నొగి నుద్గమించి విది ♦ తంబుగఁ బైపయి వ్యాప్తిఁ జెంది బం
ధురగతి మిన్ను ముట్టెను గ ♦ నుంగొనుచుండెడు నంతలోన స
త్పురుషునికీర్తివ్రాలె నల ♦ పొట్టివటుండు పటుప్రభావవి
స్ఫురణము తేటతెల్లముగఁ ♦ జూపఱు లచ్చెరు వొందునట్లుగన్. ౯౦.

మ. తనసార్వత్రికభావముం దెలుప రో ♦ దఃపూర్ణుఁడైమించువా
మనదేవుం గని దేవదేవ "సకలా ♦ మర్త్యేష్టసంధాయకా
య! నమస్తే ఖలఘుస్మరప్రశమితా ♦ న్యాయ్యాయ! తుభ్యంనమో"
యని దేవర్షులు మిఁటఁ బేర్కొనిరి భ ♦ క్త్యాయత్తులై యత్తఱిన్. ౯౧.

శా. శుక్రాదు ల్భయవిహ్వలాత్ము లగుచుం ♦ జూడం ద్వరాడంబరా
వక్రక్రమలీలచేఁ బెరిఁగి వి ♦ ష్వగ్వ్యాప్తదీప్తాంగుఁడై
శక్రప్రీతిగ విక్రమింపఁ దొడఁగెం ♦ జంచద్గతి న్ధారణీ
చక్రం బంబరచక్రముం బదయుగ ♦ చ్ఛన్నంబుగా నీగతిన్. ౯౨.

కం. మన్నొకపదమాత్రమ్మున, మిన్నొకపదమాత్ర నాక్ర ♦ మించి వటుండా
యున్నపదమాత్రమునకో,యన్నా!యేమందువన్న ♦ నబ్బలి పలికెన్. ౯౩.

శా. దేవా! తావకసేవకావళికి నెం ♦ తేఁ జూడఁగా దుర్లభం
బై వేదాంతశిరఃకిరీటతటవి ♦ న్యాసక్రియాప్రాధితం
భావింపం దగి తార్క్ష్యమూఁపు పయి మో ♦ వ న్మించు నీదాపదం
బీవేళం గృప నాదుమస్తకమునం ♦ దిచ్ఛాదరతి న్నిల్పవే. ౯౪.

మ. అనఁ దన్మస్తకదేశమందునఁ దృతీ ♦ యంబౌపదన్యాసముం
బొనరించె న్దివి దేవదుందుభిరవం ♦ బు ల్పుష్పవృష్టు ల్మరు

ధ్వనితానర్తనము ల్మునిస్తుతులు గంధర్వాదిగానంబులుం
దనరంగా నతనిన్రసాతలము నొందం జేయుచు న్మెల్లనన్. ౯౬.

కం. ఆహా రవ మెసఁగఁగ మర్త్యాహరవరు ప్రసాతలాంతరమున క
త్యాహితమతిఁ జని గాఢిత్యాహితమతి హైన్య మిడుఁగఁదా యెవ్వరికిన్. ౯౭.

కం. మూఁడవపద మటు లిడ ముద, మూడ వగ ల్మూఁడనడఁగి యొగిబలితో శ్రీ
రాడవమానితగతిఁ గని, రాఁడవనికి నెక్కుడైన రక్కసుఁడు వెలన్. ౯౮.

చం. బలి గుణశాలియే నికటవర్తులు దుర్ణయమూర్తు లౌటచే
నలవడె నిట్లు హస్తగతమైనచో కాటపుఁగల్మిఁ బాసి య
గ్గలమగు గాసి నొందఁగ జగంబున నెంతటి దొడ్డవానికిం
గలుగక మాను నే యధికకష్టము దుష్టులఁ జేరఁ దీసినన్. ౯౯.

సీ. వడిశపించుటయెదుర్వాసుండెటెఁగెఁగాని, కృపఁదానెఱఁగఁదొలఁగింపఁడయ్యె
వజ్రిదుర్జయుఁడంచు బలివక్కనేకాని, కఱపు లిప్పటిరీతిఁ గనుపఁడయ్యె
గురునివంచనగఁ శుక్రుఁడు తలంచెనెకాని, యిదియిట్టులౌనంచు నెంచఁడయ్యె
సురలు దోలుటయె యాశరులు చూచిరికాని, తత్ప్రాపకబలంబుఁ దలఁపరైరి

తే.గీ. భావియీరీతినుండ నెవ్వారు దానిఁ, ద్రిప్పఁగలరప్పు డేచొప్ప దేవతలకుఁ
జొప్పడియెనిప్పుడా చొప్పు నాకులకును, గూడెఁ దోడ్తోన తిట్టిన గ్రుద్దినట్లు.

మ. బలిఁ బాతాళముఁ జేర్చి యాతనిగృహద్వారంబునం దాను గా
వలి యుండ న్వర మిచ్చి యచ్చట సదాభాస్వద్గదాపాణియై
నిలిచె న్దాసులపాలిపాలనవిధిన్ నీచోచ్చభావంబులం
దలఁపం డాహరి తత్పరస్పరవిరోధం బెన్నఁ డెన్నం డెదన్. ౧౦౦.

కం. దైవతమునిసేవితత, త్రైవిక్రమమూర్తియై యథాస్థితిమరలన్
గోవిందుఁడు వామనుఁడై, కావించె న్మోద మమరఁగా నమరులకున్. ౧౦౧.

కం. ఇంద్రానుజుండ వగుట న్నుపేంద్రుఁడవై తివుడు మరల నింద్రునిచేతన్
సాంద్రప్రేమంబునని, స్వతంత్రత నేలింపు మయ్య స్వారాజ్యంబున్. ౧౦౨.

కం. అని యనిమిషులు మును ల్వేఁడిన సన్నాహం బొనర్పఁడీ స్వారాజ్యం
బున నింద్రుని వెస నభిషిక్తుని జేయుట కనుచు నచ్యుతుఁడు వచియింపన్. ౧౦౩.

సీ. మృదుఫేనవిశదబు♦ద్బుదలసద్బిందుబృం,దస్ఫూర్తి నమృతకుం♦డంబు నిండఁ
బీనతరాపీన♦పానవర్ధితతర్ణ,కవినోదమతిఁ గామ♦గవి చరింపఁ
బల్లవకోరక♦ప్రసవఫలవ్యాప్తిఁ, గల్పకద్రుమపంచ♦కము దలిర్ప
ననుకూలగతిఖేల♦దనుకూలజలవీచి,కాసమున్నతి నభ్ర♦గంగ వొంగ

తే.గీ. శ్రీహరికృపాకటాక్షవి♦శేషమహిమ, నహిమరుచిరోచిరనుషక్తి♦నంబుజాత
వనమురీతినిరీతిని♦వాసిఁగాంచెఁ, ద్రిదివమెప్పటిగతిశ్రీస♦మృద్ధమగుచు. ౧౦౪.

ఉ. అప్పుడు విస్పుకంటిదొర♦లందఱునుం దన వెంటరా గురుం
డప్పురుషోత్తముం దరిసి♦ యస్మదభీప్సితసిద్ధి యయ్యె మా
యప్ప! భవత్కటాక్షమహి♦మాతిశయంబునఁ జేసి యిప్డు మే
మెప్పటిచొప్పు లొప్ప వసి♦యింపగఁ జేయవె స్వస్థలంబునన్. ౧౦౫.

కం. పట్టం బింద్రున కిఁక వెనఁ, గట్టుము స్వఃపట్టనాధి♦కారంబునకుం
బట్టినపట్టొనరఁగఁ దుద, ముట్టినఁ గద పౌరుషంబు♦పురుషున కెందున్. ౧౦౬.

సీ. అదితికశ్యపుల క♦త్యంతంబు నియతిరై, నతుఁడౌచు వారియా♦నతిని బడసి
హేరంబునకుమహో♦దారంబుగా నంత, సకలోపచారపూ♦జలనొనర్చి
భక్తిమైఁ దారకే♦శ్వరలింగమూర్తికి, నమృతాభిషేకంబు♦లాచరించి
శాశ్వతస్థైర్యభా♦స్వద్వృత్తి నివసింప, శ్రీమహాలక్ష్మిఁ బ్రా♦ర్థించి పొగడి

తే.గీ. యీవు పన్నాహ మొనరింపు♦మీ యటన్న, వెంట నేయింద్రుఁ డిన్నిగా♦వించుకొనియె
బ్రహ్మబ్రహ్మర్షియుక్తుఁడై♦వచ్చుటయ్యె, నఖిలసంభారములుసిద్ధ♦మయ్యెనయ్య.

గీ. అనుడు శ్రీహరి నవ్వుచు♦నతనిఁ జూచి, యిట్లనియె నేకతంబున♦నింతపుట్టె
దానినిపుడైనమరలింపఁ♦గానఁడయ్యె, నయ్యమరభర్తదానికే♦మందునయ్య ౧౦౭.

మ. అని యాశ్రీహరి వల్కఁ గిప్పతి మహా♦త్మా! చాలదే మున్ను చే
సినలోపం బిపు డట్టులేల మరలం♦జేయుం బిడౌజుండు పే
ర్కొని సద్భక్తిని దారకేశు నభిషి♦క్తుం జేయ సంప్రీతుఁడై
కనుపట్టెం బరమేశ్వరుం డెదుట శ్రీ♦గౌరీసమేతంబుగాన్. ౧౦౮.

గీ. ప్రేమఁ దనప్రోల సాక్షాత్క♦రించినట్టి, పార్వతీపరమేశుల♦పాదములకు
భక్తిసాష్టాంగముగ మ్రొక్కి♦స్వఃప్రభుండు, స్వాపరాధంబు సైరింపు♦డనుచు వేఁడ.

కం. కరుణామతి నప్పరమే,శ్వరి యప్పరమేశ్వరుండు•సంక్రందనునిం
గరములను బొదివి యెత్తిరి, శరణార్థుల నుత్తముల్వీ•క్షింపరుగా. ౧౧౧.

గీ. అనుచు శేవంగ నెత్తి వా•రస్మదీయ,భక్తనిర్మాల్యములగౌర•వం బెఱుంగ
కవమతియొనర్చితివిదాన•ననుభవింపఁ, గలిగె నీకిట్టిఘోరసం•కటము లింద్ర.

గీ. అయినదేమయ్యెనో భక్త•మయ్యెఁ గాని, యిప్పుడైననుదృశ్యమం•దించుకైన
నీశ్వరునికంటె భేదమం•చెంచఁబోకు, దానశాశ్వతైశ్వర్యమొం•దంగఁగలవు.

గీ. వెసనొనర్పించుకొనుము త్రి•విష్టపాధి,రాజ్యపట్టాభిషేకభ•ద్రప్రయత్న
మచ్యుతానుజ్ఞ మున్నుగా•నంతదనుక, నిందె సాక్షాత్కరించి మే•ముందు మింద్ర.

కం. అని యయ్యాదిమదంపతు, లనుజ్ఞనిడి నిలిచి రయ్యా•యచటనె నీవుం
జనుదె మ్మనినఁ ద్రివిక్రముఁ, డనుమోదముతోడ వెడలె•నాకంబునకున్. ౧౧౨.

సీ. ప్రవితతప్రతిచత్వ•రప్రతోళీసద్ధ, కాదంబినీసాంద్ర•కాయమాన
మాబద్ధపారిజా•తాగపల్లవగుచ్ఛ, తోరణాఖిలగృహ•ద్వారముఖము
ప్రోత్తంభితాష్టాప•దోరులాంఛనవైజ,యంతీలసద్దైవ•జయంతపదము
నిహితాచ్ఛచింతామ•ణీభద్రపీఠని, ర్మలసుధర్మాస్థాన•మండపంబు

తే.గీ. భావుకశ్రీప్రసాధనై•రావతంబు, చారుసమ్యగలంకృతో•చ్చైశ్శ్రవంబు
నగుచు నపుడొప్పె•నింద్రపట్టాభిషేక, శుభవిభవసూచకస్ఫూర్తి•సురపురంబు.

కం. శ్రీమించురథము నిల్పెన, చామరమును సధ్వజంబు• నచ్ఛత్రమునుం
గా మెఱయంగ సరయగతి, శ్రీమాతలి హరులఁ బూని•చి హజారమునన్. ౧౧౩.

సీ. పరమపదోపాత్త•విరజాసరిజ్ఝరీ, శుంభదంభశ్శాత•కుంభకుంభ
మీశకపద్గం•గాశైవలిన్యంత,రర్ణఃప్రపూర్ణసౌ•వర్ణఘటము
నలినజకరకమం•డలుగర్భతలసంభృ, తాపస్సుఖగజ్జాత•రూపకలశి
త్రిజగన్నదీనద•తీర్థాంబుపూరిత, స్వచ్ఛజాంబూనద•స్థాలికయును

తే.గీ. సప్తరత్నాకరాంతర•సముపనీత, పరమపావనజీవన•పాత్రికయును
బంచవిధసారతరుపల్ల•వాంచితముగ, నంచిరాస్థానిగురునిశి•ష్యులు గడంగి.

కం. అమరగవిదధిఘృతక్షీ,రములుం గల్పద్రుమసుమమ•రందము నమృతం
బమరఁగఁ బంచామృతముల, నమకూర్చిరిమునులురత్న•చషకంబులలోన్.

చం. వరపుగ నేకనాదమయి పర్వి యఖర్వసుపర్వదుందుభు
ల్మొరయఁగ నేకధారమయి మ్రొగ్గి మరుత్తరుపుష్పవర్షము
ల్గురియఁగ నేకరేఖమయి కూడి సురీకరవల్లకీశ్రుతు
ల్బెరయఁగ నేకపర్వమయి బెర్చెఁ ద్రివిష్టప మప్పు డెంతయున్. ౧౨౦.

శా. స్నాతాలంకృతవిగ్రహుండయి శచీసంయుక్తుఁడై దిగ్వరా
న్వీతుండై త్రిదివేశ్వరుండు సురమానిశ్రేణి దీవింపఁగా
నేతెంచెం బెరిమెన్ జయంతుఁడు కరం బింపొప్పఁ గైదండ యీ
మాతాపిత్రనువృత్తి నత్తతి సుధర్మాకుంటపాస్థానికిన్. ౧౨౧.

గీ. అపుడు తమతమ వాసగేహములనుండి, వనజసంభవవామనవామదేవు
లచటికేతెంచి సమధిష్ఠితార్హపీఠు, లగుచు నిఁక నేలతడవు సేయంగ ననిన. ౧౨౨.

గీ. దేవరలయాజ్ఞ యనుచు సద్ధిషణుఁడైన, ధిషణుఁడు శచీయుతముగ నద్దివిజవరుని
భద్రచింతామణీపీఠిపై వసింపఁ, జేసి విఘ్నాధిపతిని బూజింపఁ జేసి. ౧౨౩.

మ. విధిపూర్వంబుగ నర్హకృత్యములఁ గావింపించి నానావిధా
మధిసారంబుల సంభృతాఖిలజగజ్జాలస్రవంతీపయో
నిధినీరంబుల నించినట్టికలశానీకంబు నర్చించి వా
గధిపశ్రీపతిపార్వతీశ్వరులయాస్యంబు ల్విలోకించినన్. ౧౨౪.

కం. చూపులు కృపారసమునకుఁ, బ్రాపులుగా నరసి లేచి వాసవుభద్ర
శ్రీపీఠంబున కెదుట స,మీపంబున నిలిచి వారు స్మేరాననులై. ౧౨౫.

గీ. ఈవుమున్నఁగఁ బన్నగానిన్నగారి, వెన్నఁగా రాని విభవంబు చెన్ను మీఱ
నాకలోకాధిపత్యాభిషేకమదితి, కశ్యపులచే నొనర్పింపఁ గడఁగుమనిన.

మ. గురుఁ డభ్యర్చితశాతకుంభమయసత్కుంభంబుఁ జేఁ బూని ని
ర్జరలోకేంద్రునకాభిషేచనికమంత్రగ్రామపూతంబుగా
శిరమం దల్లన పల్లవాగ్రముల మున్సించించి తోడ్తోన శ్రీ
కరనీరంబులచే నొనర్చె నభిషేకం బప్రతీకంబుగాన్. ౧౨౬.

కం. తరువాత నదితికశ్యప, హరిహరచతురాస్యు లతని కభిషేక మొన
ర్చిరి తిరముగఁ ద్రైలోక్యముఁ, బరిపాలింపుము నిలింపవల్లభ యనుచున్.

గీ. వరుస నంతట వసుదిగీ♦శ్వరసురర్షి, యోధకన్యాపురంధ్రుల♦త్యుత్సుకత్వ
మునసుగంధిప్రసన్నాంబు♦పూరములను, శక్రునభిషిక్తుఁజేసిరి♦స్వర్గమునకు.

సీ. తుంబురునారదా♦దులు త్రిమూర్తులసభ, నెఱపుపాటవినంగ♦నెగడువారు
గంధర్వులందంద♦ కాన్పించుదశవిధ, రూపకంబులకుఁ బ♦ర్వులిడువారు
నచ్చరల్ దగువారి♦యాస్థానములఁ జేయు, నృత్యంబు వీక్షింప♦నేగువారు
విశ్వకర్మబయల్లఁ♦బేర్చియేర్చెడువింత, బిఱుసులఁదిలకింప♦వెడలువారు

తే.గీ. నగుచుఁదేజోవతీముఖ్య♦నగరవాసు, లమరలోకాధినాథుప♦ట్టాభిషేక
విభవమీక్షింపనేతెంచి♦ వింతలెల్ల, నరసిసంతసమందిరి♦య్యవసరమున. ౧౩౦.

సీ. తప్తతైలకటాహ♦తాపంబువిడనాడి, యమలోదకములనో♦లాడుచుండ
నసిపత్రవనహతి♦వ్యసనంబులఁదొలంగి, నిబిడద్రుమంబుల♦నీడనిలువ
నంధకూపావాస♦జాయాసమునుబాసి, వెలుఁగొప్పుతెఱపుల♦విశ్రమింప
ఘనకాలసూత్రబం♦ధనబాధలనువీడి, యిచ్ఛావిహారై♦కవృత్తి మెలఁగఁ

తే.గీ. గలిగెనత్తఱిఁగలనార♦కులకునెల్ల, నిరయముననుండిదండిదం♦డితనముడిగి
యార్తరక్షకులైనత్రి♦మూర్తులెలమి, నిడినయానతివేవేగ♦విడిచిపుచ్చ. ౧౩౧.

ఉ. పట్టి జయంతుఁ డయ్యెడ స్వ♦పాణిసుపాణిమెఱుంగుముత్తెపుం
దట్టపుఁబెల్లిఁ బట్టఁగ సు♦దంచితకాంచనరత్నమండలీ
ఘట్టితదండచామరయు♦గం బొగి నశ్వను లూని వీవఁ జూ
పట్టె మహేంద్రుకొల్వు చెలు♦వంబుగ సర్వసుపర్వపర్వమై. ౧౩౨.

ఉ. అంటఁగరానివేల్పు మొద♦లౌకడలేలుమనీలు బాసవా
ల్దంటలుమింటిద్రిమ్మరుల♦దాఁటులునుం దెఱఁగంటిపెద్ద ము
క్కంటిని దమ్మికంటిదొరఁ ♦ గన్గొని యొప్పుగ నెప్పు డిట్లు మీ
బంటులబంటు బన్నముల ♦ పాల్పడకుండఁగఁ బ్రోవుఁడీ యనన్. ౧౩౩.

కం. కనకోదరకమలోదరు, లనలాదిదిగీశమునిజ♦నామరవరులం
గని యిట్లని రిట్టల మగు, కనికరమున నట్టివెరవుఁ♦గఱపుతలఁపునన్. ౧౩౪.

గీ. స్థిరతరైశ్వర్యమెవఁడువాం♦ఛించునతఁడు, పరమమాహేశ్వరాచార♦నిరతవృత్తి
నూనవలె నట్టు లూనలే♦కున్నవాఁడు, పృథివిలింగప్రతిష్ఠఁ గా♦వింపవలయు.

కం. కావున నీతఁడు గరుడ,గ్రావసమీపమున బంధురసరస్తటిని
ష్టావాప్తికై మహిని మహా,దేవుని లింగాకృతిం బ్రతిష్ఠింపనగున్. ౧౩౬

కం. అని యింద్రుని గరుడాచల,మునయం దుక్త ప్రదేశమున శివలింగం
బు నొగిం బ్రతిష్ఠఁ జేయఁగ, ననిచిరి ననిచినదయు బ్రణయంబున నంతన్. ౧౩౭

మ. పురుహూతుం డిల కేగుదెంచి మహిమల్వొల్పొందు సుక్షేత్రమౌ
గరుడాహార్యము పొంత బంధురమహాకాసార తీరోర్వి శం
కరలింగంబుఁ బ్రతిష్ఠితంబుగఁ దగం గావించె నిష్టాప్తి కాం
గిరసుం డుక్తవిధిం గ్రియల్నడుప భక్తిశ్రద్ధ లేపారఁగన్. ౧౩౮

గీ. అందు నయ్యిందుమౌళి పెంపొందుచుండెఁ, బ్రమథగణాధ్యక్షుఁడు క్షేత్రపాలకుండు
గాఁగ నుత్తరపూర్వదిక్చత్వరమున, సత్వరక్షణదీక్షోల్లసత్వరతిని. ౧౩౯

కం. క్రమ్మఱ నమ్మఘవుఁడు స్వ,ర్గమ్మునకు న్సమ్మదమ్ము గ్రమ్మఁగఁ జని వృ
త్తమ్మువ్విధువిధులకు విశ,దమ్ముగ నెఱిఁగింప వారు దయ దైవాఱన్. ౧౪౦

కం. నీకీర్తియ నిఁక ముందు త్రి,లోకీసామ్రాజ్యమహితలుంటాకజయో
ద్రేకస్థితిపూజ్యము న,స్తోకధృతిప్రాజ్యమగుచు శోభిలు మఱియున్. ౧౪౧

కం. శత్రుక్షయ మిత్రోచ్ఛ్రయ, పుత్రోదయ నష్టరాజ్యపునరాశ్రయము
ల్పత్రిప గోత్రక్షేత్రప,విత్రస్థలి నీచరిత్ర వినఁ జదువ నగున్. ౧౪౨

మ. వినయం బొప్ప నెవండు నీదయినయీవృత్తంబు నెందేనియు
న్వను విన్పించుఁ బఠించు శ్రీవరకృపావిస్ఫూర్తి దీపింప నె
ట్టన నాతండు జగత్ప్రసిద్ధి గని నష్టద్రవ్యలాభాఢ్యుఁడౌ
నని యమ్మువ్వురు నివ్వరంబు నిడి స్వేచ్ఛాశక్తి విచ్చేసినన్. ౧౪౩

కం. పునరధిగతరాజ్యోన్నతి, ననిమిషనాయకుఁడు స్వస్థుఁడై త్రైలోక్యం
బును నిష్కంటకముగఁ బా,లన మొనరించెను త్రిమూర్తులకటాక్షమునన్. ౧౪౪

సీ. తనకార్యసాఫల్యమున కెవ్వ రెట్లెట్లు, శ్రమమోర్చి రటువారి సత్కరించె
నీకల్మి తనశక్తి నే కల్గె మరలనం, చవలేపపడక డంకువ మెలంగె
గురుమానిముఖపూజ్యు లరుదెంచువార్తలు, దప్పించుకొని వినీతిని భజించె
నేలోక మేవేళ నేలీలఁ బాలింప, నగునట్టు లప్పట్టు లరసి ప్రోచె

తే.గీ. విజితులగువారు తను సెంత•వినయవృత్తిఁ, బ్రేమనమ్మించికొలిచిన•విశ్వసింప
కా ప్తబంధుగు రూక్తుల•నాదరించె. నతఁడు క్రమ్మఱఁ దనరాజ్య•మధిగమించి ౧౪౫.

కం. శతగుణసంస్థాపితభూ, పతిసులజేగీయమాన•పరమౌదార్యాం
చితవితతయశస్సోమా, శ్రితవసననిబద్ధహేమ•శ్రీరఘురామా. ౧౪౬.

చం. రవికులదీపకా! భువన•రంజక దివ్యకలాకలాపకా!
నవఘనవిగ్రహా! నతజ•నప్రతిపాదితభూర్యనుగ్రహా!
పవనజసేవితా! సకల•పండితపావనభావభావితా!
ప్రవిమలవర్తనా! మునివ•రప్రకరస్తుత పుణ్యకీర్తనా! ౧౪౭.

స్రగ్విణి. భానువంశ్యనందన•ప్రాజ్యరాజ్యప్రదా!
మానిగాహ్యాస్తఖసం•పత్కరశ్రీపదా!
జ్ఞానిచిత్తాబ్జసం•చారకృష్ణట్పదా!
జానకీమానసో•త్సాహలీలాస్పదా! ౧౪౮.

→→* గ ద్య ము. *←←

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర

దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట

కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి

నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ

రాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం బైన

మహేంద్ర విజయం బను ప్రబంధంబునందుఁ

బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ సీ తా రా మా ర్ప ణ మ స్తు.

శ్రీరామ.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీరమ్యభూరిమహిమో
దార! సదారక్షితాఖి•లాంఘ్రిప్రణమ
ద్వారా! సజ్జనచిత్తవి
హార! కృపాధార! దశశ•తాంగకుమారా! ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకా•ద్యఖిలమౌని
బృందమున కల బృందార•కేంద్రుచరిత
సాంగముగఁ బల్కి మరల ని•ట్లనుచుఁ దెలుపఁ
దొడఁగె నవ్వలికథను సూ•తుఁడు గడంగి. ౨.

ఉ. ఇంద్రుని సుస్థిరంబుగ స్వ•రింద్రునిఁ జేసి యుపేంద్రుఁ డిట్లు ని
స్తంద్రత నుండు మంచుఁ దలి•పంద్రుల సన్నిధి కేగి యోదయా
సాంద్రమనీషులార! సుర•సత్తముఁ డుత్తమవైభవంబు గాం
చెం ద్రిదశ ప్రహూచ్చదశఁ • జెందిరి యుష్మదనుగ్రహోన్నతిన్. ౩.

కం. దితిజప్రతతి రసాతల, గత మయ్యె సుతుండ నైతిఁ • గద నేనును మీ
కతులతపోవ్రతులారా! హిత మింతకు వేఱె కలదె • యెయ్యది యైనన్. ౪.

ఉ. నావిని వార లిట్లనిరి • నందను నం దనువొందుకూర్మిచే
నీ విటు మామనోరథము•లెల్ల ఘటించితి దానఁ జేసి మా
భావము లుల్లసిల్లె నిఁక • వాంఛితము ల్మఱి వేఱె యున్నవే
కేవల మిప్డు దేము కృత•కృత్యుల మైతిమి ఖ్యాతి మీఱఁగాన్. ౫.

కం. ఐనం గల దొక యీాప్సిత, మోనందన! నీవు మాకు ♦ నుదయించినయా
స్థానంబున నర్చాకృతి,వై నిలువఁగ వలయు నెపుడు♦నది యే మనినన్. ౭.

కం. తనయులు పొడమిన వాసర,మునఁ బండువు సేఁత సుతులు ♦ పొడమినగేహం
బున శుభవిధులం గూర్చుట, జననీజనకులకుఁ జిత్త♦సమ్మద మొదవున్. ౮.

కం. తల్లియుఁ దండ్రియునుం దమ, యుల్లంబులలోనఁ బిల్ల ♦ లుల్లాసముతోఁ
జల్లగ వర్ధిల్లఁగ భువి, నెల్లప్పుడు దలఁచుచుందు ♦ రిట్టిశుభవిధుల్. ౯.

గీ. కాన నీవు బలిని ♦ గానఁగా నేగిన, నాఁటియాశ్రమంబు♦నను సతంబు
నిలిచియుంట మాదు♦తలఁ పని తెలుపఁ బుత్రుండు కేలుదోయి ♦ దోయిలించి.

చం. అల బలిఁ గానఁగా నరిగి♦నప్పటియాశ్రమ మందు నుండఁగా
వలయు న టన్నమీనుడులు ♦ వ్యర్థము లౌనె తదాశ్రమంబునన్
వలనుగ నెల్లకాలమును ♦ వర్తిలువాఁడ మదీయమాజని
స్థలమును వీడ కచ్చుటనె ♦ సమ్మతి నుండుఁడు మీర లెప్పుడున్. ౧౦.

గీ. భాద్రపదమందు మజ్జన్మ♦వాసరమున
శక్తికొలఁదిగ భక్తి నుం♦త్సవము లెవరు
నలుపుదురు వారి కోర్కె లో♦సంగు చుందు
ముఖ్యముగఁ బుత్రవాత్సల్య♦పూర్ణులార!

సీ. మీమాట జవదాఁటఁ ♦ మీ రాన తిచ్చిన, యాశ్రమంబును వీడ♦నని తలంపుఁ
డగ్గరుడాద్రిపై ♦ నఖిలపూజ్యంబైన, యర్చాకృతి వహించి ♦ యధివసింతుఁ
గలికల్మషవినాశ♦కంబై మదర్చావ,తారంబు కడుమహ♦త్త్వంబు గాంచు
వేంకటేశాభిఖ్య ♦ వెలయు నాలుగుపుణ్య,దేశంబులందు మ♦దీయమూర్తి

తే.గీ.ధరణిఁ గలివేళ శేషాద్రి ♦ ద్వారకయును, నావురము నుపమాకయు♦నాఁదనర్చు
దివ్యదేశంబు లవి జగ♦త్సేవ్యమాన, భవ్యవిభవమహత్త్వసం♦భావ్యగరిమ. ౧౨.

గీ. కొంతకాలంబు శేషాద్రిఁ♦గొమరసామి, యనుచు భావింపఁగాఁబడి♦యంత నంత
శ్రీనివాససమాఖ్యఁ బ్ర♦సిద్ధమైన, వేంకటేశాఖ్య వెలయుదు ♦ విశ్రుతముగ.౧౩.

ఉ. అంతట ద్వాపరాంత మగు♦నప్పుడు నారదమౌని మన్నగో
పాంతముఁ జేరు నేకుమధు♦రాదికదక్షిణదేశయాత్ర ల

త్యంతము దీక్షఁ జేసికొని ♦ యందు మదీయనివాసపుణ్యవృ
త్తాంతము నాన తీవలయు♦నంచు ననుం గడువేఁడు వేడుకన్. ౧౪.

మ. అపు డానాలుగుమన్నివాసములమా♦హాత్మ్యంబు సాంతంబుగాఁ
గృప నేఁ దెల్పఁగ దేవమౌని యురగా♦ధీశాద్రిపైనుండి య
య్యుపమాకం గన నేగుచు న్నడుమ నె♦న్నెన్నో పుణ్యదేశంబు ల
చ్చపుభక్తిం దిలకించు నంచును భవి♦ష్యద్వృత్త మేఁ దెల్పఁగన్. ౧౫.

క. అక్కడనె యుంట ముని విని, యక్కడ కేతెంచి మిగుల♦నానందముతో
నక్కటికవడుగుఁ బని విని, యక్కటిక న్విడిచి యేగ ♦ నభిమతగతియై. ౧౬.

సీ. ఏగి యన్నారదుం♦ డెపుడెపు డాద్యావ,రావసానం బని ♦ యాత్మయందుఁ
దలఁచుచునుండంగఁ ద♦త్సమయంబురా నంత, దక్షిణదేశయా♦త్రల నొనర్చి
కొని శేషగిరినివా♦సుని శ్రీనివాసుని, వెంకటేశ్వరుని సే♦వించి యుండఁ
గరుణ శ్రీహరియు సా♦క్షాత్కరించి మదీయ, నిలయము లొలువఁగా♦వలెన టన్న

తే.గీ స్వామి! శ్రీమాధవ! మహాప్ర♦సాద మనుచు
వెడలి ప్రథమావసథముగా ♦ వెలయుదాని
మాని శ్రీకాళహస్తినా♦మప్రసిద్ధ
సిద్ధనిలయంబుఁ దొలుత వీ♦క్షించె నెదుట. ౧౭

మ. వినువీథిం జనుదెంచుచుం గనియె న♦వ్వీణామునీంద్రుండు తి
న్నని భక్త్యున్నతిఁ దన్నుఁ గొల్వ మది నా♦నందంబునుం బొంది తి
న్నని లోఁగొన్న సమీరలింగని నిశాం♦తంబైన శ్రీకాళహ
స్తినగస్త్యప్రభవాతటి న్నతజన♦శ్రీదంబుఁ బ్రాసాదమున్. ౧౮.

చం. ఘనతరభక్తి నమ్మునిశి♦ఖామణి దచ్ఛిఖరత్రిశూలమున్
గనుఁగొనినంతనే మహతి♦కాజపమాలలతోడి కేలుదో
యిని నిటలంబునందు ఘటి♦యించి తదంతరమూర్తి నాత్మలోఁ
జొనిపి నమశ్శివాయ యను♦చుం దగ మ్రొక్కె నతోత్తమాంగుఁడై. ౧౯.

సీ. అడ్డదిడ్డంబుగా ♦ నొదల నిడుకొన్న, వలిపంపుమడుఁగుదో♦వతులవిడవ
లలితప్రదేశాది♦శాంగకంబుల లెస్స, ప్రామినదట్టంపు♦భస్మరేఖ

లెడమమూఁపులయందు దృఢముగాఁ గన్పట్టు, స్వచ్ఛప్రభంబులౌ జన్నిదములు
గడుశుభ్రముగఁ దోమి కుడికేలఁ దాల్చిన, యాతామ్రతామ్రమయాంబుపాత్ర
తే.గీ. లమరఁ గాంచనముఖరీజలావగాహ, నములఁ గావించి వాయులింగము భజించి
పరశివస్తవముఖు లౌచు వచ్చుద్విజులఁ, గాంచి దివిజమహర్షి హర్షించె మిగుల.

శా. ఏవారిం గనుఁగొన్నఁ బాశుపతదీక్షైకస్ఫురల్లాంఛనం
బేవారిం గనుఁగొన్న నిర్ఝరధునీహృద్యాంబుపూరోపమం
బేవారిం గనుఁగొన్న బద్ధమదమత్తేభేంద్రదానోక్షితం
బేవారింపఁగరానిభాగ్యగతిచే నిచ్చోటి కేతెంచితిన్. ౨౧.

శా. పురి పంచాక్షరి విప్రులెల్ల జితకాముల్ భూపతుల్ రాజశే
ఖరు లూరవ్యులు గిన్నరాపతిసఖ్యాప్రఖ్యు లంఘ్ర్యుద్భవుల్
పరమాహీనగుణుల్ సమస్తజను లైశ్వర్యాఢ్యులుం గావునం
గర మాక్షేత్రముచూడ దక్షిణదిశాకైలాసమై భాసిలున్. ౨౨.

సీ. శ్రీకాళహస్తిపురీనాయకుఁడు సర్వ, మంగళాఢ్యుఁడు రాజమకుటమౌళి
జ్ఞానప్రసూనాంబ సకలభూభృద్రాజ, మూర్ధావతంసంబు ముద్దుఁబట్టి
సౌవర్ణముఖరిప్రసన్నపావనమూర్తి, బహుజీవనాధారభవ్యకీర్తి
పరివారదేవత ల్పరశివధర్మప్ర, భూతప్రభూతవిభూతిశాలు
తే.గీ. లహహా! దక్షిణకైలాసమై యెసంగు, నీమహాక్షేత్రవాసుల కిహపరములు
కరగతఫలంబులై యుండుఁగాన నిందు, నిలువ నలువయు బలువైన నిష్ఠఁగోరు.
గీ. ఇచటఁ గీటసరీసృపమృగకిరాతు, లవ్యయానందమును జెందిరని యెఱిఁగియు
నేల స్వర్గాదిపదవుల నేలఁదివురు, శతమఖముఖాఖిలామరసముదయంబు ౨౪.

చం. ఋషి దనియించె స్వర్ణముఖరీసరిదంబుఝరీపరిస్ఫుర
త్పృషతపరంపరాభరధురీణసమీరణపోతజాతము
న్మిషదరవిందగంధభృతి మెల్లన వచ్చుతదీశలింగరో
హిషతురగార్భకానుగతి నిమ్మడియై యపు డల్ల నల్లనన్. ౨౫.

ఉ. మాని తదీశగేహముఖమంటపసీమను సాఁగిమ్రొక్కి యా
స్థానసభాజిరంబునఁ బ్రదక్షిణకృత్యము దీర్చి నందిరా

జానుమతిం దదంతరగృ♦హంబున కల్లన యేగి నమ్రుఁడై
జ్ఞానసుమాంబికాహృదయ♦నాథుఁ గనుంగొని భక్తియుక్తుఁడై. ౨౬.

కం. మందాకినితోయంబులు, మందారప్రసవములును ♦ మరుదాకృతి నీ
శుం దానములను బూజల,నుం దనిపి మునీశ్వరుండు ♦ నుతియించె నిటుల్. ౨౭.

గీ. దేవతాదేవ! తావక♦సేవకత్వ,భావుకులకును భవభవ♦ద్భవ్యనామ
సంస్మరణశీలురకుఁ గాక ♦ సంసరణము, దాఁటఁ దరమె గజక్షణ♦దాటదమన.

కం. బహుగతుల నిటుల శ్రీకా,ళహస్తినగరీశవినుతు♦ల నొనర్చి ముహు
ర్ముహురావర్తితకీర్తన, మహతిసహాయముగ గాన♦మాధురిఁ జూపెన్. ౨౯.

ఉ. అచ్చట నుండి వెల్వడి వి♦యచ్చరమాని పినాకినీధుని
ప్రోచ్చలదూర్మిమజ్జనసు♦పూతతరాకృతులై భజించినన్
గ్రచ్చర లిచ్చు రంగపతిఁ ♦ గన్గొన విక్రమసింహపట్టనం
బచ్చపుభక్తి మీఱఁగ వి♦హాయసపద్ధతిఁ జొచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౩౦.

ఉ. శ్రీరమణీయమై కవివ♦రేణ్యనరేంద్రుల కద్ది యాంధ్రభా
షారసికత్వకీర్తి నిడఁ♦జాలి బృహస్పతినైనఁ గేరి యి
య్యూరను ముద్దరాలయిన ♦ నుక్తిచమత్కృతిఁ జూపు నట్టి నె
ల్లూరుపురంబుఁ జొచ్చెఁ దన♦యోరలఁ బౌరులు వెంటఁ గొల్చి రాన్. ౩౧.

కం. పెన్నఁ గని మౌని నుతి సలి,పె న్నగనిర్ఝరిణి కాదు ♦ పిన్నగఁ దగు రూ
పెన్నఁగ నిర్జరనది కిది, పెన్నగ నిక్కముగఁ గాశ్య♦పి కిది యటంచున్. ౩౨.

గీ. లోని కరిగి భుజంగశ♦యానుఁ డగుచు, యోగనిద్రాభిరాముఁడై♦యొప్పువాని
రంగనాయకు మనమలరంగ♦ గాంచి, మౌని పులకాంచితాంగుఁడై♦మహితభక్తి

కం. వలఁగొని సాష్టాంగనతుల్, సలిపి రహి న్మహతి గాన♦సారామృతమున్
వెలిపి మెల పొలయఁగా మే, ల్కొలిపి ప్రసన్నునిగఁ జేసి♦కొని వెడలి వడిన్.

సీ. మంగళాచలసీమ♦మంగళామలధామ, వర్తియౌ నరసింహ♦మూర్తి సేవఁ
గావింపఁగా నెంచి ♦ భావింపఁగా నంచి,తంబైనభక్తిచే♦తంబు కేవఁ
వనరంగ ఘనలీల ♦ దనరంగదనుకూల, సరణిగా వింతైన♦కరణి భావ
భవ్యంబుగా శ్రుతి♦శ్రావ్యంబుగా శ్రుతి,స్వరలయగ్రామభా♦స్వరతఁ గేవ

తే.గీ. లంబుగను జేతనాచేత ♦ నంబులుగను, వృత్తివినిమయమ్ముబ ము ♦ ద్వృత్తిఁ జేయ
వీణ వాయించెఁ గానప్ర ♦ వీణతైక, సుందరుం డందు మానిపు ♦ రందరుండు. ౩౫.

గీ. సామిచేఁ గ్రోలఁగాఁబడి ♦ సామిశేష, మైనయాత్మకమండలు ♦ పానకంబు
నాని యందుండి యమ్మౌని ♦ యరిగి కాంచెఁ, గృష్ణవేణి పయోనిధి ♦ కృష్ణవేణి.

శా. ఆకృష్ణానది దేవమౌని తడవు ♦ ద్యద్భక్తిమై స్నాన ని
ష్ఠాకృష్టాశయవృత్తి మీఱ నియతుం ♦ డై మజ్జనోన్మజ్జన
వ్యాకీర్ణాత్మజటాభరంబుగఁ దదే ♦ కాసక్తి నుండం బ్రజా
నీకం బాగయుచుండె నెద్దునఁ ద్రివే ♦ ణీసంగమభ్రాంతిచేన్. ౩౭.

గీ. ఆతఁ డచ్చోఁ దడవు తీర్థ ♦ మాడి విహిత, కృత్యములఁ దీర్చికొని లేచి ♦ గిరితటమున
దిటముగా భక్తులను బ్రోచు ♦ దీక్షనున్న, కనకదుర్గామహాదేవిఁ ♦ గానవరిగి. ౩౮.

కం. అంబా త్రయురూపిణి! యో, యంబా! శ్రితవితతిఁ గడు ద ♦ యం బాలనఁ జే
యం బాపములం బాప భ, యం బాఁపఁగ నోపు దీవ ♦ యంబా! జగతిన్. ౩౯.

కం. నీపదములఁ జూడంగా, నీపదశ్రస్రగ్విభాసి ♦ నీ! పడపడి నే
నీపదములఁ బాడంగా, నీపదవి న్వచ్చినాఁడ ♦ నీపదమునకున్. ౪౦.

వ. అన నద్దేవి ప్రసన్నురా లగుచు నా ♦ హా! దేవమౌనీంద్ర! నీ
ఘనసంగీతకలాకలాపకలనా ♦ కౌశల్య మెన్నాళ్లకో
వినఁ గల్గెం గద నేఁడు వెండియు మణి ♦ ద్వీపంబున న్నాఁడు విం
టిని శ్రీరామపదాంకగేయమును దా ♦ ని న్వీణియం జొన్పితే. ౪౧.

కం. అన విని యనిమిషముని యను, జననీ! శ్రీరామనామ ♦ సారజ్ఞత్వం
బనఁగా నీవల్లభునిది, యును నీయదియును గదమ్మ! ♦ యోహారుకొమ్మా! ౪౨.

కం. నీమణివీణాసన్నిధి, నామహతి యనఁగ నెంత ♦ నాగానకళా
సామగ్రి యెంత న న్నీ, వేమేమో పెద్దఁ జేసె ♦ దేటికి దేవీ. ౪౩.

కం. వాయించెద నావీణియ, మ్రోయించెదఁ దంతియులను ♦ శ్రుతులకు రక్తిం
జేయఁగ నీదరిఁ జాలుదు, నా? యమ్మా! ౘప్పదనుట ♦ యది నాయమ్మా! ౪౪.

కం. నీ వాన తిచ్చినట్టులు, గావించెద ననుచు లెస్స ♦ గాన మొనర్చెన్
దేవియు జతగాఁ దనవీ, ణావాదన మాచరింప ♦ నారదుఁ డెలమిన్. ౪౫.

గీ. ఇట్టులద్దేవి సేవించి ♦ ఋషివరుండు, పనివినెదునప్పుడా మెయి ♦ ట్లనుచుఁ బలికె
మెచ్చితిని గోరుకొనుమయ్య ♦ యిచ్చెదాన, వరము నెద్దియునైనని ♦ క్కరమునీంద్ర.

గీ. అనిన విని యామెతోడ ని ♦ ట్లనియె మునియు
నంబ నవ్వీతరాగుఁడ ♦ నని యెఱింగి
యును వరముఁ గోరికొను మటం ♦ చును వచించి
తరయ నవ్వీతరాగుఁడ ♦ ననియె చెపుమ. ౪౭

కం. ఐన నొక కోర్కి కలద,మ్మా! నామది రామనామ ♦ మంత్రమ్మునకున్
ధ్యానాద్యుపాసనల కే, వైన విశేషంబు లున్న ♦ నవి విన వలతున్. ౪౮

మత్తకోకిలము.— నావుడుం దరహాసముల్ వద ♦ నంబునన్ వెలయించి యా
దేవి యమ్మునిఁ గాంచి యిట్లని ♦ తెల్పెఁ దారకమంత్రమం
దేవిశేషము లున్నవో పర ♦ మేశ్వరుండు మదీశ్వరుం
డే వచింప వలంతి గా కొరు ♦ లెవ్వరైన సమర్థులే! ౪౯

గీ. పరము వేఁడు మనుచు ♦ బలవంత మొనరించి, యడుగనిడఁగఁ జాల ♦ కుడుగ వలసె
నైన నాదునుడువు ♦ వ్యర్థం బొనర్తునే, తగినవెరవుఁ దెల్పు ♦ దానఁ గాక. ౫౦

గీ. మునిజనవరేణ్య కాశికా ♦ పురమునందు, విశ్వనాథుండు మన్నాథుఁ ♦ డీశ్వరుండు
రామనామప్రబంధకీ ♦ ర్తనము వినినఁ, దన్మహామంత్రరాజత ♦ త్త్వంబుఁ దెలుపు.

తరలము. అనవుడు న్ముని దేవి కిట్లను ♦ నమ్మరో! విను మమ్మ! నా
మనవి నే నిపు డిట్టు లయ్యుప ♦ మాక వేంకటనాథు సే
వన మొనర్చు కడంకమైఁ జను ♦ వాఁడనై నడుద్రోవ నిన్
గని కృతార్థుఁడ నైతి మోదము ♦ గంటి ఖేదము గంటితిన్. ౫౨

ఉ. ఇమ్మహి వేంకటేశ్వరుని ♦ యిమ్ములు నాల్గు చెలంగు దివ్యదే
శమ్ములు సేవలమ్ముఁ గలు ♦ షమ్ములఁ బాపఁగ నోపు నర్థవా
ద మ్మిది గాదు శేషగిరి ♦ ద్వారక నావురి గారుడాద్రి స
త్యమ్ము ప్రసిద్ధసిద్ధనిల ♦ యమ్ము లభీష్టఫలప్రదమ్ములున్. ౫౩

కం. ఆనాల్గుదివ్యపదముల,లో నెవ్వఁడు తప మొనర్చు ♦ లోకజనిత్రీ!
వానిది యగుఁ దప మల రే,వానదితటిఁ జేయుతపము ♦ వలె నిడు ఫలమున్. ౫౪

కం. ఆవేంకటవిభునెలవుల, కేవారలు నైన యాత్ర ♦ కేగుదురో వా
రావెనుక నితరయాత్రలు, గావింపఁగ రా దటంచుఁ ♦ గల విలుఁ బలుకుల్. ౫౫

సీ. కావున నిచ్చోటఁ గడచి రెవ్వారలనికిఁ, జనఁజన దని కొంత సందియంబు
నచట నమ్మంత్ర మత్యల్పమైన జపింప, నగు సిద్ధి యనుచుఁ గొండంతయాస
కోరికొమ్మని యాసఁ గొల్పి లేదన నెప్పు, నే యని యడుగ నీయెడ భయంబు
నీమెకే తెలుపఁ డాయీశుండు నాకట్టు, లెఱిఁగించు ననుచు నిస్పృహత గొంత

తే.గీ. "పెట్టఁజాలక యుండినఁ బెట్టునిల్లు, నైనఁ జూపింప వలయు" నన్నట్టు చూపి
తీవటంచు సమాధానవృత్తి కొంత, కలిగి నాడెంద మివ్వేళఁ గలఁత నొందె. ౫౬.

మ. అన మందస్మిత మొప్ప దేవి కరుణాస్వాంతంబుతో మాని కి
ట్లనియె న్గమ్యము దక్క నిన్నడుమఁ బుణ్యక్షేత్రముల్ రెండొగిం
గనుపట్టుం గద ద్వారకాపురియు నాకాపల్లియు న్వేంకటే
శనివాసంబులు సిద్ధసేవ్యములు శశ్వద్విశ్వసంభావ్యముల్. ౫౭.

కం. రేవాతీరతపంబును, శ్రీ వేంకటనాథుఁ డుండు క్షేత్రంబులలోఁ
గావించుతపంబును సరి, యై వెలయు న టన్ననుడి యథార్థము గాఁగన్. ౫౮.

ఉ. గౌతమియొడ్డునం దప మఖండఫలప్రద మంచుఁ గోవిద
వ్రాతము పల్కుచుంట వినవా మన వామనవామదేవుల
ప్పూతమహాస్రవంతి కిరుపొంతల నాజలరాశి గాఁగ నా
త్రేతరదేవత ల్గొలువ నిచ్చ వసించిరి పెక్కురూపులన్. ౫౯.

కం. నారద భద్రాద్రిస్థిత, తారకమంత్రాధిదైవత శ్రీరామో
దారపదోదకపావన, యై రాజిలు గౌతమీమహానది యెల్లన్. ౬౦.

గీ. దేవతను బట్టి క్షేత్రంబు దివ్యమగును, దీర్థమును క్షేత్రమును బట్టి దివ్యమగును
ద్రితయ మొక్కెడఁ గూడిన దివ్యదేశ, మిద్ధరిత్రి నిదే కద సిద్ధపము. ౬౧.

కం. అకరణి దివ్యపదమగు, నాకాపలి యందు రామనామజపం బీ
వేకాగ్రవృత్తిఁ జేసినఁ, జేకుఱుఁ దన్మంత్రవిధ మశేషముగ వెసన్. ౬౨.

సుగంధివృత్తము. ఓతపస్విలోకనాథ యుగ్రమాతపంబు నీ
గౌతమీస్రవంతిఁ జేయఁగా దయార్ద్రచిత్తుఁడై
శ్రీతివేంకటేశ్వరుండు పెంపుమైఁ బ్రసన్నతన్
నీతలంపుఁ దల్పు సాధునీవతంస మిట్లనన్. ౬౩.

శా. నాళీరంబున సంవసించి కరుణ ♦ న్నాకావిహారంబుల
న్నాతోయంబుల సంచరించుచు నను ♦ న్మన్నింపవే యంచు నా
స్రోతస్విన్యవతంస మీప్సితపుదీ ♦ రుం దెల్పనల్పేతర
ప్రీతిం దా నివసించెఁ దత్తటమునన్ ♦ శ్రీవేంకటేశాకృతిన్. ౭౪.

గీ. అట్టు లాతఁడు వసియించి ♦ నట్టిదేశ, మోడపల్లె యనంగఁ బే ♦ రొంది వెలసె
నందుఁ దపమాచరించిన ♦ యట్టివారి, వాంఛ లీడేర నాహరి ♦ వర మొసంగె.

గీ. అందుఁ గొన్నాళ్లు నియతి నీ ♦ వధివసించి
యరుగు మవ్వలి దరికిఁ గా ♦ ర్యార్థ మగుచు
వచటి కెదుటను దోఁచుఁ బు ♦ ష్పాద్రిపద్మ
శైలధవళాచలములు ని ♦ ర్ఝరమునీంద్ర !

సీ. గోదావరీవారిఁ ♦ గోటిలింగేశ్వరు, భక్తియుక్తిగ నభి ♦ షిక్తుఁ జేసి
తత్పార్శ్వవర్తిసీ ♦ తారామమూర్తిఁ దారకనామదివ్యమం ♦ త్రమునఁ దనిపి
తద్వామ్యభాగసం ♦ స్థాయిమార్కండేయ, శంభులింగము సమ ♦ ర్చన మొనర్చి
తద్దక్షిణమ్మున ♦ ధవళాద్రిశ్రీజనార్దనుఁ గొల్చి రామపా ♦ దముల కెఱఁగి

తే.గీ. యవలఁ దూర్పుదెసకు ♦ నై యోజనత్రయ, దూర మరిగి యచటఁ ♦ దుల్యదరిని
వెలఁగుచున్న యట్టి ♦ శ్రీకుమారారామ, సీమ భీమనాథు ♦ సేవఁ జేసి. ౭౭.

కం. అందుండి పీఠపురమున, కుం దరలుము కుక్కుటేశు ♦ కోవెల నడుదా
రిం దోఁచు గవని మ్రోలఁ గ, నం దగు నందీశకేత ♦ నస్తంభముతోన్. ౭౮.

కం. ఆదివ్యక్షేత్రంబున, నీదగుకోరిక లభించు ♦ నిక్కంబుగ నీ
కేఁ దెల్పునుపాయం బదె, యోదైవతమునివ రేణ్య! ♦ యురుతరపుణ్యా! ౭౯.

చం. అది యెటు లన్నచో నొకయు ♦ పాయముఁ దెల్పెద నంటి మున్నె యా
సదయునివిశ్వనాయకుఁ బ్ర ♦ సన్నుని జేసికొనంగఁ గాశికై
యది పని గాఁగ నేగవల ♦ దంతట నాతఁడు నిండియుండు నా
రద! జగదంతరాత్మయని ♦ ప్రాజ్ఞులు పల్కఁగ నాలకింపవే. ౮౦.

శా. కైలాసంబునుఁ గాశికానగరియుం ♦ గాణాచిగా నాతఁ డే
లీలం దా వసియించియుండు భువి నా ♦ లీల న్వసించెం గదా

యేలాతీరమునందుఁ బీఠపురి దేవేంద్రార్థసిద్ధ్యర్థమై
వాలాయంబుగఁ గుక్కుటాకృతి స్వయంవ్యక్తాచ్ఛలింగంబునన్. ౭౧.

శా. ఆకాశీపురి యాదిమం బిది ద్వితీయం బంచు విశ్వేశ్వరుం
డో కంజాతభవాత్మజాత ! సతతం బుల్లాస మేపారఁగా
శ్రీశైలాసమునందుఁ బోలె నివసించెం గుక్కుటాకారుఁడై
లోకానుగ్రహకాంక్షఁ బారిషదపాళుల్ సేవఁ బొల్పారఁగాన్. ౭౨.

సీ. భాగీరథి యటంచు వచియింతు రచ్చోట, నేలానది యటంచు నిచటఁ బేరు
బిందుమాధవుఁ డంచుఁ బేర్కొందు రచ్చోటఁ, గుంతిమాధవుఁ డంచు నెంతు రిచట
మణికర్ణిక యటంచు గణుతింతు రచ్చోట, ఖ్యాతి యిచ్చటఁ బాదగయ యటంచు
నన్నపూర్ణ యటంచు నెన్నుదు రం దిందు, శ్రీరాజరాజేశ్వరి యని కీర్తి
తే.గీ. యందు విశ్వేశ్వరుం డందు రిందుఁ గుక్కుటేశ్వరుం డందు రంతె కాశికింతయైన
భేదమున్న దె కాశికిఁ బీఠపురికి, సంజ్ఞలే భేదములుగాని సన్మునీంద్ర. ౭౩.

కం. అది యైదుక్రోశముల నిడుపిది యామడవర్తుల మగు నెటుఁ జూచిన న
య్యది యిది పరమేశ్వరునకు, సదనంబులు భుక్తిముక్తిసంస్థానంబుల్. ౭౪.

శా. మున్నాటర్వది దేవతాయతనము ల్పొల్పొందు నవ్వీటిలోఁ
కన్నారన్నలుతట్ల యూపముల హాసింజెంది యేలాతటిం
గన్నారం గన సౌధయూథము లసంఖ్యాతంబు లవ్వీథులం
దన్నం దన్నగరీప్రభావము దరంబే యేరికి న్నారదా ! ౭౫.

ఉ. తారకమంత్రముం గురుఁడు దా నయి మానుగ నిచ్చుటన్ జనుల్
దారకలంకులై మనఁగఁ దవ్వక యొవ్వగ నివ్వరంబునం
దారకవిద్విషద్గురుఁడు దా నుపదేశ మొనర్చు సత్కృపా
దారకటాక్షుఁడై శిశుతయాదిగ నైహికసౌఖ్యము ల్గనన్. ౭౬.

ఉ. ఓదివిజర్షివర్య! పురుహూతికపేరిటిశక్తిపీఠ మ
ష్టాదశపీఠులం దిది నిజంబుగ నెన్నఁ బిత్యాణముక్తికిం
బాదగయాఖ్యతీర్థము విభాసిలు నిందు గయాత్రయి న్నతి
శ్రీదుని గుంతిమాధవు భజింపఁగ నా నిటఁ బంచమాధవిన్. ౭౭.

కం. గంగానది గోదావరి,యుం గావేరియును గృష్ణ•యును బోలిక(జే
యంగా(దగ వేలేటికి, బంగారమె వండు దాని•నాఃపూరములన్. ౭౮.

చం. జనములు గుంతిమాధవని•శాంతసుదర్శనదర్శనంబు చే
సిన మును చేసినట్టివి య•శేషముగా నఘము ల్నశించు న
వ్వనజదళాయతేక్షణుని • పాదసరోరుహదర్శనంబు(జే
సినఫల మిట్టిదింత యని• చెప్ప(గ శక్యమె నీ వెఱుంగవే. ౭౯.

చం. పొరి(బొరి లేచి ప్రత్యహము(• బ్రొద్దున(బుష్కరిణీజలంబులం
బరువడి(దీర్థమాడి జిగి•పట్టుమడుంగులు గట్టి యొప్పుగా(
దిరుమణికాపు దీర్చికొని • దివ్యతరద్రవిడప్రబంధభా
స్వరనినదాస్యులై తగ(బ్ర•పన్నులు గోవెల(జొత్తు రేడ్తెఱన్. ౮౦

శా. సేవాకాలమునందు నందు నలల•క్ష్మీజానికైంకర్యముం
గావింపం బఱతెంచి యొక్కమొగి భ•క్తశ్రేణి నిత్యంబు న
ధ్యావాసంబున భక్తిచే నుభయసే•దాంతజ్ఞు లధ్యాపకు
ల్దేవం జేయు ప్రబంధఘోషముల నా•లించుం బ్రమోదంబునన్. ౮౧.

సీ. సిరి యురంబున వసుం•ధరయు నీలయు నెమ్మి, నిరుప్రక్కలవసించి•మురువు(జూప
శంఖచక్రగదాసి•శార్ఙ్గాయుధంబులు, మూర్తిమంతంబులై • ప్రోల(దోఁప
పైన శేషుండు వి•ష్వక్సేనుఁడును భక్తి(, గేలోయి పెంగిచియుం•గిటను గొలువ
వివిధోపచారముల్ • పవరించుచును శేషు(, డన్నివంకల(దాన•యై భజింప
తే.గీ. సురలు బ్రహ్మేంద్రసహితులై •చుట్టు నిలువ(బ్రత్యహము(గుంతిమాధవ•స్వామి కెలమి(
బార్వతీవరమేశ్వరు • ల్వచ్చి నెఱవు, రాజభోగంబు(గనుట దు•ర్లభము సుమ్ము.

సీ. మును మున్ను మాధవ • పుష్కరిణీవారి(, దీరంబు లాడి య•ద్దేవు(గొలిచి
యావెన్క(బాదగ•యాస్నానుడై హస్తి, ముఖు(గాంచి దక్షిణా•మూర్తి నరసి
షణ్ముఖు సేవించి • చండీశు భావించి, భైరవు భజియించి • ధ్వజవితర్ది
కలన నాత్మప్రద•క్షిణముల నొనరించి, నందీశు నానతి • నొంది లోని
తే.గీ. కేగి యచ్చట శ్రీకుక్కు•టేశు(బరమ, భక్తి నభిషిక్తునిగ(జేసి • ప్రస్తుతించి
రాజరాజేశ్వరీదేవి(• బూజనముల, సలిపి నా(డందు నివసింప•వలె జనుండు

శా. సాయంకాలమునందు నందుఁ బురవా♦స్తవ్యుల్ సురస్తవ్యుఁడౌ
నాయీశానుని సేవనార్థులయి భ♦క్త్యావేశ మేపార యా
తాయాతస్థితిఁ గూర్చి సందడి కమ♦ర్త్యశ్రేణి దాదవ్వులం
దే యుండుం దమ వ్యోమయానములతో ♦ నింగి న్నిరీక్షించుచున్. ౨౭.

గీ. ఇతరులగు వేలుపులను ప్ర♦త్యేకముగను, దత్తదాలయములఁ జూడఁ♦దగుఁ గడంగి
యుండగా నున్న న్నినాళ్ల ప్ర♦త్యహమునందు, నరయవలె రేపు మాపు శ్రీ♦హరినిహరుని.

సీ. వాణి వీణియఁ బూని♦ రాణతో వాయింప, విబుధేంద్రుఁ డింపుగా ♦ వేణు వూదఁ
గమలజుం డనుకూల♦గతిఁ దాళమును మీట, నాళీకనిలయ గా♦నంబుఁ జేయ
గంభీరముగ మృదం♦గము శౌరి మ్రోయింప, ననిమిషశ్రేణి చు♦ట్టు నివసింప
నచ్చరల్ క్రమలయ♦న్యాసంబుఁ బరికింప, బ్రహ్మర్షు లానంద♦పరత నుండ

తే.గీ. రాజరాజేశ్వరీదేవి ♦ రత్నఖచిత, సింహపీఠికఁ గొలువుండి ♦ చిత్తగింప
సాంధ్యవేళలఁ గుక్కుటే♦శ్వరుఁడొనర్చు, తాండవముఁ జూడఁ గన్నుల♦పండువగును

ఉ. ఆనటనావసానసమ♦యంబున నల్లన విశ్రమార్థ మీ
శానుఁడు దేవితోడ వల♦చక్కినిఁ జక్కఁగ నేకపీఠికం
దా నివసించి యుండఁ బ్రమ♦థద్వితయం బిరుగట్లఁ జామరల్
పూని విభూషణంబులకుఁ ♦ బొందగు విందుగ వీచుచుండఁగన్. ౨౮.

గీ. పీఠమూలంబున వసించి♦ వినయవృత్తిఁ, దనయులిరువురుఁ బదములొ♦త్తంగ ముదము
గదురఁ గొండొకసేపందుఁ♦ గరుణ నిలచి, కొలువుఁ గావించు నందఱఁ గలయఁగనుచు.

మ. స్మిత మొప్పన్ శశిమౌళి భృంగి దెస నీ♦క్షింపం దదిచ్ఛన్ సభా
గతు లెల్లం గడుఁబొర్లి నవ్వఁగఁ జమ♦త్కారంబుగా నాతఁ డం
చితమౌహాస్యకళావినోదముఁ బ్రపం♦చింపంగఁ గొండొక్కసే
పు తగన్ లీలఁగఁ జిత్తగించి విలస♦న్మోదాత్ముఁడై పిమ్మటన్. ౨౯.

శా. దేవి న్నవ్వుచుఁ గాంచి యంతటను నం♦దిం జూడ నాతండు నుం
ప్రావీణ్యంబును జూపు వేడుక సుమా♦మాణిక్యవీణాగుణా
రావశ్రీ దన కంఠరాగమునకుం ♦ బ్రాపై విజృంభింప భా
షావామాక్షియు మెచ్చఁ బాడి విభునా♦జ్ఞం జెంది చాలించుచోన్. ౩౦.

చం. అమరమునీంద్ర! మంచిసమ•యం బది నీ కవు డీవుఁ జక్కఁగా
నమరిచికొన్నవీణియ స•మంచితరీతి గ్రహించి రామనా
మము స్మరియించుకొంచు సుర•మస్కరిమండలినుండి మ్రోల నిన్
గ్రమముగఁ గానిపించుకొనఁ•గా దరహాసముఁ జేయు నీశుఁడున్.

గీ. అదియయనుమతిగా నెంచి • యంచితముగ, రామనామప్రబంధకీ•ర్తనముఁ జేయు
మతఁడు నావలె సంతుష్టి • నానతిచ్చు, వరముఁ గోరు మటంచు నో•వరమునీంద్ర.

ఉ. అందుల కీవు డెందమున•యందలివాంఛ నివేదితంబుఁ జే
యందగు నందుపై ముదము • నందుచు నందిహయుం డనుపమా
నందము నీవు చెంద విధి•నందన! తారకమంత్రతత్త్వపుం
జందము నెల్లఁ దెల్పు నిటు•సల్పు మటంచును దద్విశేషముల్. ౯౩.

ఉ. ఇంతియ కాదు తన్నగర•కే వరుదెంచితి వన్నవార్త వి
న్నంతనె నిన్నుఁ గాంచు తెవు•డంచుఁ దలంచుచు దేవసేవలం
దెంతయు భక్తిఁ బ్రొక్కిలిడు • నెప్పుడు నప్పుర మేలు ధారణీ
కాంతుఁడు వానిదుర్గమున•కై చని యాతనిఁ బ్రీతుఁ జేయుమా. ౯౪

ఉ. ఆతఁడు నిన్నుఁ దారక•మహత్త్వముఁ దెల్పు మటంచు వేఁడినం
జేతము బ్రీతి నొంద శశి•శేఖరుఁ డేగతి నీకుఁ దెల్పె నా
రీతి సమస్తముం దెలిపి • తృప్తిని జేయఁ దగుం గులక్రమా
యాతముగాఁగఁ దన్నిరతి • నాతనిసంతతి వృద్ధిచెందఁగన్. ౯౫.

ఉ. ఆవిధి లబ్ధవాంఛితుఁడ•వై యుపమాకరు నేగు మంచు న
ద్దేవి యనుగ్రహించినని•దేశము చొప్పున నప్పు డొప్పుగా
దైవతమౌని వెల్వడి య•థాక్రమరీతి సమస్తతీర్థసం
సేవల నాచరించుకొని • చెచ్చెర నగ్గిరుడాద్రి కేగుచున్. ౯౬.

కం. వడి నడవిదారిఁ గొని కాల్నడఁ దా జడదారి యొకఁడ • నడచెడు నెడ నా
క్కెడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగా నక్కడ నారే యుండఁ గడఁగి • కడ లీక్షింపన్.

సీ. తహతహార్భటిఁ గాక•కంకగృధ్రోలూక,ములు గూండ్లదరిఁ జేయు•కలకలంబు
వఱడు మున్పసిపట్టి • వాసితం బొనరింపఁ, గడువడిఁ జేరు న•క్కలరుతంబుఁ

బొదసూపఁ దటియంచు ◆ బడిబడి నేతెంచు, నలఁతిభూతములుగొం ◆ డాడురొదయు
పడిగేటి భువిఁ బాఱ ◆ వైచినయస్థికై, కలహించి మొఱుగు కు ◆ క్కలరవంబుఁ

తే.గీ గలసి కర్ణకఠోరంబు ◆ గాఁగఁ దోఁప, బ్రహ్మరాక్షసచిరతరా ◆ వాస మగుచు
ననతిదూరంబునం దొక్క ◆ ఘనవిశాల, మైనయశ్వత్థ వృక్షంబు ◆ గాననయ్యె. ౯౯.

కం. ఆరావిచెట్టువంకకుఁ, జేరక నొకగున్నమావి ◆ చేరువఁ దోఁప
న్నారదమునివరుఁ డాసహ, కారము క్రింద నివసించెఁ ◆ గడు నెమ్మదిగాన్.

ఉ. అంతటఁ గన్నిశం భ్రభ్రమ ◆ యామమునం జలప్రశభూరుహ
ప్రాంతము నుండి, నన్ జెనక ◆ రాకుము రాకు మటంచు బిట్టుగా
నంతియెలుంగు దోఁప నిది ◆ యేమొకొ యంచు మునీంద్రుఁ డక్కుజో
పాంతముఁ జేర నేగి యర ◆ యంగ నొకండును గానరాని చోన్. ౧౦౦.

కం. ఇది యేమని యబ్బురపడి, మొదలిటి సహకారమూల ◆ మునకుం జనఁగాఁ
బదపడి యప్పటిచొప్పన, ముదితయెలుఁగు వినఁబడంగ ◆ ముని సత్వరుఁడై.

కం. అవ్వలనికిఁ జన నచ్చట, నెవ్వండును లేకయున్న ◆ నిది యే మనుచున్
నివ్వెరపడి విడిదికిఁ జనె, నివ్విధమున మూఁడు సారు ◆ లేగుచు రాఁగన్ ౧౦౨.

ఉ. సంధితమైన యంధతమ ◆ సంబున వండియుఁ గూయి దోఁప ది
గ్బంధ మొనర్ప నన్నెలవుఁ ◆ బాయ నుపాయము లేక మేన నే
సంధియునుం జెలింపఁ బిఁ ◆ శాచనిశాచరముఖ్యమైనక్ర
వ్యాంధసు లున్నచో నిలువ ◆ నచ్చటకేన్ ముని యేగి యుంగిటన్. ౧౦౩.

సీ. పవడపుఁగోళ్ల చం ◆ ప్పరపుమంచముమీఁద, హంసతూలికల శ ◆ య్యాతలమునఁ
గుదిటితోఁ దెమలించి ◆ కొని తెచ్చి యుంచిన, పూత సున్మఖమైన ◆ పూవుఁదీవ
పోలికఁ దముఁ బాసి ◆ పుడమి కేతెంచిన, మెఱుఁగారుక్రొ క్కారు ◆ మింముఁ గదసి
కదలకుండఁగఁ బట్టి ◆ కలిసిన మొయి లన, పెన్నెరుల్ మెయి నిండ ◆ విరిసియుండఁ

తే.గీ. జక్కఁదనమునఁ జొక్కపుఁ ◆ జుక్కవోని, దాని నక్కజమైనచం ◆ దమున నచటి
యునికిఁగలదాని నెలప్రాయ ◆ మునఁ దనర్చు, మించు సుకచిన్నదాని వీ ◆ క్షించియెదుట.

సీ. కోఁతివితో జగడించు • కఱకునల్లనిమేను, మిడిగ్రుడ్లు గడితంపు • మిట్టనుదురు
వెడఁదనోరును దట్ట • పెదవులు గొగ్గిళ్లు, పలుఁ బుఱ్ఱముక్కు • నిట్టలవుఁ జెవులు
గుఱువంపుఁజేతులు • గుంటలొమ్ము నదొట్టె, కడుపు నిడుపుఁగాళ్లుఁ • బొడుపు మెడయుఁ
బల్లవెంట్రుకలుఁ దో • ల్పచ్చడంబును నల్ల, పూఁతగందమ్మును • బుట్టతలయు

తే.గీ. నెమలికోలయుఁ బ్రేలుజం • దెమును బునుక,
చెంబుఁ గలవానిఁదిండికై • వెంబడించి
యాలఁతి బూచులు గొలువంగ • వలఁతి యగుచు,
గండఁడగు నొక్కబ్రహ్మరా • క్షసునిఁ గాంచి. ౧౦౬.

శా. ఓ హెబా! యీతనికృత్యమా యిది నిజం • బూహింపఁగా నేల తి
ద్వ్యాహారంబులచే బయల్పడుఁగదా • యంచుం గృపాయత్తుఁడై
యా హంసీగమనావతంసము భయ • వ్యామోహముల్ వాపి నీ
వాహాకార మొనర్ప నేటి కన న • య్యబ్జాక్షియుం డిగ్గునన్. ౧౦౭.

కం. మంచము డిగి పెన్నెఱుల స, మంచితముగఁ గ్రొమ్ముడిగ న • మర్చికొని సమా
కుంచితవిగ్రహయై ముని, పంచాస్యునిపాదయుగళిఁ • బట్టి వచించెన్. ౧౦౮.

ఉ. ఓమహితానుకంప! సమ • యోచితదివ్యతరప్రభావశా
లీ! మునివర్య! ఏనుక న • రేశ్వరుపట్టిని నన్నుఁ బట్టి పీం
క్రీడెమయి నీమహాటవిత • నిమ్మణిమంచముతోడఁ దెచ్చి రిం
కేమి భయంబు నీపదము • లేఁ గనుఁగొంటిని గంటి సౌఖ్యముల్. ౧౦౯.

చం. అనవుడు బాల! నీ వెవతె • వమ్మ? వసించెడుదేశ మెద్ది? యె
వ్వనిసుత? వివ్వనంబునకు • వంచన నిమ్మణిమంచమధ్యశా
యిని నిను బ్రుచ్చిలించుకొని • యీఖలు లంతిపురంబునుండి యే
యనువునఁ దెచ్చి రమ్మ? వనితా! వచియింపుము మాకు నంతయున్. ౧౧౦.

చం. అన విని నేను కన్యను మ • హామహుఁ డైనకళింగదేశపుం
జనపతిపుత్రికన్ మదను • జన్ముఁడు బాలుఁడు తండ్రి వైరితోఁ
బెనఁకువఁ బోరుచో నొకని • వేటున వేఱొకరుండు గావడం
డనువులు వాసి వీరవిహి • తం బగులోకముఁ జేరి రిర్వురుః . ౧౧౧.

కం. పిమ్మట మాపదవికి మా, యమ్మను రాజ్ఞిగ నమాత్యు ♦ లనుమతిఁ జేయన్
నెమ్మిగ నామెయు రాష్ట్రం, బుమ్మలికముఁ బారయకుంత ♦ నోముచు నుండెన్.

గీ. పిన్ననాఁడు తండ్రి ♦ నన్నంధ్రదేశనా, యకున కిచ్చువాఁడ ♦ ననుచు ముద్దు
లాడుచుండు నాతఁ ♦ డట్లైనఁ దల్లియు, నట్టిపూన్కిఁ దానుఁ ♦ బట్టియుండె.

కం. సచివౌఘము సజ్జనకుని, వచనంబులు వినుట నంధ్ర♦వసుధాధీశున్
సుచరిత్రునిగా నెఱుఁగుటఁ, బ్రచురంబుగఁ దలఁపు లతని♦పై నిడి యుండన్,

ఉ. నాజనయిత్రి వెంట నర♦ణంబుగ వచ్చినమంత్రియొక్కఁ డ
య్యాజిని గూలినట్టిసుభి♦యాతికుమారుని వంగదేశపుం
రాజవునంచు వాని కిడ♦రాదొకొ నీదు తనూజ నంచు నే
వ్యాజముచేతనైనఁ గొని♦యాడును వానిని నన్నొసంగఁగాన్. ౧౧౫.

గీ. విని విని యమాత్యులను ♦ బిల్వఁ బనిచి యొక్క
నాఁడు తత్తత్క్రియాలోచ♦నముల నెఱపి
యిష్టగోష్ఠీవశంబున ♦ నిదియుఁ దలఁప
వార లందఱు నొక్కటఁ ♦ బలికి రిట్లు. ౧౧౬.

చం. ఒదవెడు భీతి నీదు తనయుండతి♦బాలకుఁ డౌటవానిమే
మదయుఁ డటంచుఁ బాపభయ♦ మన్న దెఱుంగఁ డటంచు మాపయిన్
వదలనిమత్సరంబు గల♦వాఁ డనుచున్ వినుచుండు మట్టిదు
ర్మదుఁ డగువానిబాంధవము ♦ మానుటయే సుమి మాకు మన్ననల్. ౧౧౭.

కం. మాయేలిక యీబాలిక, యాయంధ్రనృపాలుదేవి ♦ యాఁగద యనుచున్
మాయందఱి ముందట వా, లాయముఁ బలుమాఱుఁ దన త♦లం పెఱిఁగించెన్.

కం. ఆతఁడు పుణ్యశ్లోకుఁడు, వీతాఘుఁడు రూపబలవి♦వేకాదులవి
ఖ్యాతుఁడుఁ గావున నాతని, కీతరుణి నొసంగ నిశ్చ♦యింపుము మఱియున్.

చం. బవరపుమాట యమ్మనుజ♦పాలునివీనుల సోఁకి నంతనే
జవనహయాధిరూఢుఁ డయి ♦ సైన్యసమేతముగాఁగ వ్రేల్మిడిం
బవనసమానవేగమునఁ ♦ బాపటగా మనపక్షమూని ప
చ్చి వినఁగరానిమాట విని ♦ చెచ్చెర నేగ స్వరాజధానికిన్. ౧౨౦.

క. కావున నాజనపాలున, కీవనిత నొసంగ నిశ్చ♦యింపుము నీవున్
మా విభుసితలఁపు నట్టిద, నావుడు వారలకు మజ్జ♦నని యిట్లనియెన్. ౧౨౧.

క. అనఘాత్ము లాగ మీతె, ల్పినచొప్పునఁ గాక యొండు♦విధమునఁ గావిం
తునె యని తద్బాంధవమున,కు నెదం మజ్జనని యియ్య♦కొనియున్న యొడన్.

గీ. నేఁటిమధ్యాహ్నమున వంగ♦నృపునిపట్టి, వంగదేశాధినాథుండు ♦ సంగరమునఁ
జీవసంయుక్తునిగఁ బట్టి♦చెఱను బెట్టె, ననుచు మంత్రుల శోకవార్త♦వినఁగ వచ్చె.

ఉ. దాన నొకింత సంతసిలు♦దానను గావున నిర్మలోదక
స్నాన మొనర్చి సౌధమున ♦ సంజకడ న్నెఱు లార్చుకొంచు మం
దానిలసేవ్యమాన నయి ♦ యల్లన మంచమునన్ వసింపఁగా
నే నిదురించితిం బిదప ♦ నిచ్చట మేల్కని కన్ను విచ్చితిన్. ౧౨౪.

కం ఆలో నీలోహాకృతి, యాలోకభయంకరాత్ముఁ ♦ డెదుటం దోఁపన్
నాలో నే నొందినవెఱ, పాలోకేశ్వరుఁ డెఱుంగు ♦ నంతట వీఁడున్. ౧౨౫.

గీ. నిన్ను మ్రింగువాఁడ ♦ నీమెడయం దున్న, పసిఁడిబిళ్ల ద్రెంచి♦ పాఱవైవ
కున్న నను మిగుల ♦ నుగ్రుఁడై జంకింప, నడలు చెంది బొబ్బ ♦ లిడితి మిగుల.

క. అర్చినకొలంది వీఁడును, బేర్చినయాగ్రహముతోడ ♦ వెస మంచముతోఁ
జేర్చి నొకకొండమఱుఁగున, కోర్చితిఁ దత్సంకటముల ♦ కోపుణ్యనిధీ. ౧౨౬.

గీ. చిన్ననాఁడు తండ్రి ♦ శ్రీవేంకటేశ్వర, ప్రతిమ వఱుత నంగ ♦ రక్ష గాఁగఁ
గట్టె దానిమహిమ♦గా నెంచికొండంత, ధృతిని మంచ మేను ♦ దిగక యుంటి.

మ. అనఁ గారుణ్యమునన్ మునీంద్రుఁడును బాలా! యింత జంకేల! నీ
జననిం గూర్చెదఁ జేర్చెదన్ వడి మన♦స్సంప్రార్థితుండైననా
థునితోడ న్నినుఁ గూడ నేఁడె యని య♦ద్దుష్టాత్ముపై దోషనా
శనకృత్పాదగయోదకంబు కలశ♦స్థం బల్లనం జల్లినన్. ౧౨౭.

క. వీతాఖిలపాతకుఁడై, యాతఁడు బైశాచక్రి♦యావిముఖుండై
యాతపసిపదములం బడి, యోతండ్రీ! ప్రోవుమనుచు♦నొగిఁ బ్రార్థింపన్. ౧౨౮.

శా. నీ వెవ్వండవు? నీకు నెప్పుగిది నీ♦నిర్భాగ్యరూపప్రచా
రావస్థాదులు గల్గె? నీయబల మె♦ట్లాకృష్టయై చిక్కె నీ

చేరి వీంద్రుడెల్ల నెవండ్రు దెల్పు మిఁక గణింతుఁ జనుగ్రానుకం
పావేళంబున వీంద్రుతో నిపుడె నిన్నన్నం బిశాచేంద్రుఁడుఁ. ౧౩౦.

గీ. పాండ్యదేశాధిపుని ప్రాడ్వివాకవంశభవుఁడనగు నొక్క శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణుండఁ
బృథివి ధూర్జటిశర్మాఖ్య వెలయువాఁడ, నెల్లరకుఁ దల్లమగుజాడ నెసఁగువాఁడ.

సీ. బాల్యకాలమునందె స్వాధ్యాయమయ్యెను, జవిచూచినాఁడఁ శాస్త్రములొకింత
నాభిజాత్యము గల దంచు నిక్కుచునుందు, న ప్రమాణోక్తి కింతైన వెఱవఁ
గడువికత్థనతచే మిడిసిపడుచునుందు, నొరులపెంపునకుఁ జూపోవఁ జాల
బ్రహ్మజ్ఞుఁడ నటంచుఁ బగ్గెలు గొట్టుదు, నెఱుఁగనివిద్య నికృష్టమందు

తే.గీ. నొరుని వలన నాకు నుపకృతి యొందాఁక, నొనరుచుందు నంతదనుక మెచ్చి
యేఱుదాటి తెప్ప నేర్చినచందాన, వానిపేరు వినఁగ నైన నొల్ల. ౧౩౨.

కం. అనువర్తన గల యగముని, ఘనుఁడంచును గాక యున్న ఘను నధముఁ డటం
చును విభుసభ నభయుఁడనై, విననీ వినకుండనీ చెవింబడ నఱుతుఁ. ౧౩౩.

గీ. చేసినయఘంబు దాఁపక చెప్పికొనినఁ, బోవునందురు గానఁ దెల్పెదమునీంద్ర
యెన్నియగుణంబులున్నవో యన్నినాదు, సొమ్ముగా ద్రిమ్మరుదుఁ జుమ్ము రిమ్ముకొనుచు.

గీ. చిత్తమెపుడు ధనార్జనాయత్తమగుట, యాగభిక్షామిషంబున నచటికచటి
కేగఁగఁ దలంచి కొమరుండు నేనుగూడి, యుత్కలంబులఁ గంటిమూరూరుదిరిగి.

గీ. బ్రహ్మబంధునిఁ గేవల బ్రహ్మయనుచు, నుత్కలంబున జనులకు సత్కరించు
ప్రతినయుండుట నను బ్రహ్మమతిఁ దలంప, పలసినంతధనంబుఁ బట్టుబడసి నాఁడ.

కం. దాని నొకబండి నిడికొని, సూనుండును నేను శకటచోదకుఁడును దే
శానకును మరలి రా నిస్థానమున దినావసానసమయం బగుడుఁ. ౧౩౪.

సీ. ఆనాఁడె గౌతమీస్నానయాత్రార్థమై, నడచి యేతెంచుచు నలుగురైదు
గురు మమ్ముఁ గూడిరాఁ గొన్నిముచ్చటలందుఁ, బరిచయంబయ్యెనప్పరుసవారు
కర్మఠుండని నన్ను గారవంబునఁ జూడఁ, గోరియద్దటి నొక్క గుంటజలము
లుంటఁ గన్గొని యేగుచుండుఁడు మాకుఁట్ల, వాఁడు మీరును సంధ్య వార్చివత్తు

తే.గీ. వనుచు వెనుక మొగంబైతి నరిగె బండి, కొంచెమైనను దడవుగావించి చనఁగ
వలదె యనిడొంక చాటున నిలిచియుండ, వచ్చెనాకస్మికంబుగ వ్యాఘ్ర మొకటి.

క. అటపై నా కొదవిన యము,చ్చటఁ దల్పఁగ నేల నిప్పిశాచర దానం
ఘటియిల్లై గావించె ట్ట,ప్పటినుండియు నిదియె నాకు • వసతిగ నమరెన్. ౧౩౮

క. ఈయున్న పిశాచంబులు, నాయ ట్లపవ్వలి మొగంబు•నం బడి యుండై
నాయంతటి వవి గామి,న్నాయకునిగఁ దలఁచి యెపుడు•నను సేవించున్. ౧౩౯.

క. పిమ్మట సుతుఁ డేమయ్యెనొ, యిమ్మెయిఁ గూర్చినధనంబు•లేమయ్యెనొ యం
చుమ్మలిక మందుచుంటిని, జుమ్మీ యని బ్రహ్మరాక్షసుండన మునియున్. ౧౪౦.

క. చింతింపకు మొక్కింతయు, నంతయు నేనింటిఁ జూమి త్వందాత్మభవుని వృ
త్తాంతముఁ బీతపురి న్నీ,సంతతికిం బాండ్యమధుర • సౌఖ్యము సుమ్మీ. ౧౪౧.

మ. పులివాతం బడి నీవు రాకునికి నీ•పుత్రుండు దత్సార్థముం
బలుచందంబులఁ జింతచే బొగులఁ ద•త్ప్రాంతస్థమౌ పల్లియం
గల గోపాలురు వారి దాసి యొక వ్యా•ఘ్రుం బిచ్చటం జేరి పాం
థులఁ బెక్కండ్ర దను బట్టి క్రిందొ నినం • దోధూయమానాంగులై. ౧౪౨.

క. గొల్లలు మాపల్లెకు రం,డెల్లి గన వ్యచ్చు మామ•హీపతి యీరే
యెల్ల మృగంబుల వేఁటం, బల్లార్చివధింప నిచటు • వసియించె ననన్. ౧౪౩.

క. వల్లే యని వారందఱు, నుల్లంబుల సొల్లఁబోయి•యుండఁగ నా రే
యెల్ల మెకంబులఁ బొరిగొని, యల్లన తద్దేశపతి సు•మాగతుఁ డయ్యెన్. ౧౪౪.

గీ. వచ్చి యవ్వార్త యచ్చటి•వారు దెలుపఁ, దాను గూర్చినపులిపాదు•దాపునందుఁ
గ్రొత్తనెత్తుటఁ దడిసిన•యుత్తరీయ, మందుఁ గల పేరివర్ణంబు• లరయఁ జేసి.

క. దైవగతిఁ గలుగు నాపద, లోవిప్రకుమార! చింత•నొందకు మొదలో
నీవిత్తంబును నిను మీ, యావాసపుటూరఁ జేర్తు•నయ్య యటంచున్. ౧౪౫.

గీ. తగిన సాహాయ్యమును గూర్చి • తద్గ్రహంబుఁ
జేర్చి యేఁటేఁటఁ గొంతవా•ర్షిక మొసంగు
చుండునఁట నాఁటి యమ్మహీం•ద్రుండు నేఁటి
కిని దదన్వయయుగ మట్టు • లెనయు మైత్రి. ౧౪౬

క. అని యచటి పౌరవృద్ధులు, ననుఁ గూర్చి తదీశకుల గుణస్తుతి గావిం
చు నెడం దెల్పినచరితం,బును నీవల్కినచరిత్ర•మును సరి గూడెన్. ౧౪౭.

గీ. పద్గరోదకబిందుసం•పర్కమునను, దుష్టభావంబు మాత్రంబు • దొలఁగెఁ గాని
విడిచిపోదయ్యెనుపిశాచ•వృత్తి గాన, దానిఁ బెడఁబాయుచందమం•దఱు వినుండు.

సీ. మీపిశాచత్వంబుఁ • బాపుదు గొంద ఱీ, మ్మంచంబుతోడ ని•మ్మించుఁబోఁడి
నీయంధ్రదేశంబు • నేలు శ్రీపీఠికా, పురనాథుసౌధాగ్ర•మునను డించి
యతని మేల్కొలిపి యా•యతివృత్తాంతంబు, నంతయు నెఱిఁగించి•యరుగు డంచు
నంతలోఁ గొంద ఱ•య్యంతి నంతిపురంబు, నందుఁ గానక చింత•నడలుచున్న

తే.గీ. యీమెతల్లికి నివ్వార్త•లెల్లఁ దెలియు, నట్టులాకాశభారతి • యనుకొనంగ
నొరులెవరు మిమ్ముఁ గనకుండ•నుగ్గడించి, రావలయు నంత దనుక ని•ందే వసింతు.

కం. అని ముని చెప్పిన చొప్పునఁ, బనివిని యప్పని యొనర్చి • పడి వెల్వడి వ
చ్చిన నందఱు నుపమాకరుఁ, జనుదెండని వెంటఁగొని వె•సం జని ప్రేమలన్.

చం. గిరిఁ దిలకించునంతఁ బుల•కించెను వానికి మేను దగ్గఱం
గరమెదలోన సమ్మదము • గ్రమ్మె గుడిం బొడఁగాంచి నంత నే
పరవశ మయ్యె మానసము • భక్తులు భాగవతైకసేవ చేఁ
బరవశు లౌదు రన్న భగ•వత్పరిచర్యకుఁ జెప్ప నేటికిన్. ౧౫౭.

కం. అటు లగ్గిరితటిదగ్గఱి, జటి యద్దరివాండ్ర నిలిపి • సాఁగి శిరమునన్
ఘటితాంజలిపుటుఁడై యొ,క్కట నక్కటకమున కేఁగి • కౌతూహలియై.

కం. పురికిన్ వలగొనియాదట, గిరికిఁ బ్రదక్షిణము దిరిగి • కృతబంధురపు
ష్కరిణీమజ్జనుఁడై యం, తరహీనమజ్జనులఁ గ్రందు•నన్ మందగతిన్. ౧౫౮.

కం. చనుచుండు నప్పు డాగుం, పుననుండి కనంగ నయ్యె • ముని కనుఁగవకున్
మనసు కరఁగింపఁజాలిన, ఘనమగుజాలి నొదవింపఁ • గల జన మెదుటన్.

సీ. అస్ఫుటస్వరముగా • నటు నిటుఁ గరసంజ్ఞ, గల తలంపేమేమొ • తెలిపికొనుచుఁ
దమప్రశ్నములకును•త్తర మొసంగిన వేళ, వాక్యాగా నెద్దియో•పలికికొనుచుఁ
బురి గిరి పిఱిఁది గాఁ•దిరిగి బయల్ గాంచి, ప్రోవవే హరియంచు•మ్రొక్కికొంచుఁ
గొండదండకు మమ్ముఁ • గొంపోర నడయాడ, నేర మటం చూఁతఁ•గోరికొనుచ

తే.గీ. మూకబధిరాంధపంగుల•మూఁక లెదుట, నున్నఁ గనుఁగొనియియ్యావజ•మున్నరుజా
కెన్నఁడొ వరించునో కృప•కెన్న పెన్నఁ, డనుచుఁదలపోసెనతఁడప్పు•డనుచుజాలి

క. కొండదరి కరిగి వారలఁ, గొండొకతడ వూరడించి ♦ గోవింద హరి
యండజరాజహరీ యని, మెండుగఁ జేర్కొనుచు మొదటి ♦ మెట్టెక్కె దతిన్.

సీ. గొంతెత్తి గోవింద ♦ గోవింద యని సంత, రువ్వగా బిట్టువా ♦ క్రుచ్చువారు
శ్రుతిమాలె మారుతా ♦ హతి వీణెసారణి, ననువుగా సవరించు ♦ మనెడువారు
ద్వారగోపురదృష ♦ ద్వారశాసనపర్ణ, సమితి విస్ఫుటముగాఁ ♦ జదువువారు
వడివడి ముందుకై ♦ నడచి శ్రమ్మతి తన, యడుగులఁ బడి మ్రొక్కు ♦ లిడెడువారు
తే.గీ. నైన వారలఁ దన వెంట ♦ నరుగుదెంచు, వారి నలమూకబధిరాంధ ♦ పంగుజనులఁ
జూచుచుఁ గపటనాటక ♦ సూత్రధారు, చిత్రనాటకపటిమ క ♦ చ్చెరువు చెంద

క. అక్కరణి నొక్కచో నదు, చక్కం జెంపెక్కు పెక్కు ♦ జక్కరలు దరుల్
జక్కఁగఁ జూచుచు నక్కడఁ, జుక్కలు చేఁజిక్కునన్న ♦ చో నెక్కెయెదన్.

క. సాలగ్రామశిలాఫల, కాలేఖ్యాకారదర్శి ♦ తాత్మునిఁ దులసీ
సాలగ్రామనుహోన్నత, సాలగ్రామణ్యగార ♦ సంస్థాయిఁ గనెన్. ౧౨౦

క. కనుఁగొని సాష్టాంగముగా, వినతులు గావించి లేచి ♦ వినమితతనుఁడై
వినయం బెనయఁగ నమ్ముని, వినతాసుతశైలనిలయు ♦ వినుతించె నిటుల్.

క. కారుణ్యశరణ్య! నిరా, కారము సాకారముగ స ♦ కలభువనచయా
కారము నగుభవదీయా, కారముఁ ద్రివిధంబుగాఁగ ♦ గణుతించు శ్రుతుల్.

గీ. బ్రహ్మనిర్గోచరంబందుఁ ♦ బ్రాథమికము, దెలిసికొందురుబుధులు తా ♦ ర్తీయమూర్తి
భక్తులకు రెండవది దోఁచు ♦ భావనాను, రూప మగురూపముగ ధీని ♦ రూపణీయ.

క. పంచాయుధీసమంచిత, మంచుఁ జతుఃపంచశాఖ ♦ మంచున్ మించున్
మించుజిగిమించి సాల్పుల, దంచున్ వించుందు నీయొ ♦ యారమును హరీ. ౧౨౪

క. భయ మేది నుడివెద జగ, త్ప్రియ మే దినదిన మొనర్చు ♦ మృదుపదకమల
ద్వయ మేదిని మును నగరా, న్వయ మేదినతోయ మేది ♦ నరహరి చెపుమా.

సీ. పొక్కిటఁ బొందమ్మి ♦ పువుఁ జూప వేమి యు, రంబునఁ గౌస్తుభ ♦ రత్న మేది
వనమాలఁ గంఠంబు ♦ నను జూప వేమి నీ, వక్షంబు కెలన శ్రీ ♦ వత్స మేది
తపనీయమకుట మ ♦ దలఁ జూప వేమి క, ర్ణములందు మకరకుం ♦ డలము లేవి
పదములం దైన హం ♦ సముఁ జూపవేమి సత్కారుణ్యకటాక్షవీ ♦ క్షణము లేవి

తే.గీ. యిరుగెలంకుల వీచోపు • లిడుచుఁ జెలిమిఁ, దోఁపఁ దీపించు నిల నీలఁ • జూపవేమి
యన్నిటికి నేమి సామి కాం • హాంతరాళ, దివ్యమందిరయిందిరా • దేవి యేది! ౧౬౬.

కం. మృగయాఖేలనలీలన్, మృగయులు ప్రేరేప నడవిఁ • ద్రిమ్మరఁ జని యా
మృగములఁ దునుమాడుచు నో, మృగధరభావుక! వసించి • తే యందుఁ దమిన్.

కం. నీవిందారయఁబడవిది, గోవిందాఁకలియడంగఁ • గొమ్మనియొవఁడో
నీవిందావలఁబిలువఁగ, గోవిందాయేగి యచటఁ • గూర్చుండితివో ౧౬౮.

మ. అని యేవం విధమైనరీతి మదిలో • ధ్యానించి ప్రార్థించుచోఁ
గన నయ్యెన్ మునికిన్ ముకుందుఁ డెదుటం • గంజాతముం గౌస్తుభం
బును దోమాలెయు లాంఛనంబు మకుటం • బుం గుండలంబుల్ స్మితం
బు నపాంగంబులు ధాత్రినీశరమయుం • బొల్పొంద బల్పొందు గాన్. ౧౬౯.

కం. హరి యెదుట నిటుల సాక్షా, త్కరించిన విరించనసుతుఁడు • గడు వేడుక నీ
చరణములే శరణము లని, పరువడిఁ బరమప్రపత్తిఁ • బ్రణతుం డయ్యెన్. ౧౭౦.

కం. మించిన ప్రపత్తి మదిఁ బ్రస, రించిన మస్కరినమస్క • రించిన నంకూ
రించినకృప శ్రీహరి పరి, కించి నతునివినతు లాల • కించినవాఁడై. ౧౭౧.

కం. ఆరెండు పనులకై యిరు, సారులు మును విడువవలసె • సదనము మాకున్
నారద మూఁడవ పరి నీ, కారణమున మరల నేఁడు • కదలఁగ వలసెన్. ౧౭౨

కం. నావుడు మునిపుంగవుఁ డో, దేవా! మొదలింటిరెంటి • తెఱఁగు లటుండం
గా వినఁగ వలసె వెడలుట, నావలనం గలిగె నేఁడ • నం గతము నవన్. ౧౭౩.

కం. మున్నింటిరెంటి తెఱఁగులె, మున్నుగ వినవలయు వరుస • మూఁడవయది నీ
పన్నినవన్నాహమె నీ, కన్నరవ మీఁద నున్న • యపమప్రేమన్. ౧౭౪.

గీ. అనిన ముని నతోత్త • మాంగుఁడై యిట్లను, నొక్కదాని కంటె • నొకటి వింత
యగుచుఁ దోఁచుచున్న • దడిగిన నిఁక నేమి, వచ్చునో వచింపుఁ • డిచ్చకాలఁది.

మ. అనినన్ నవ్వుచు నవ్విభుం డను మునీం • ద్రా! వింత లే డింకయున్
మనమం దీవు తలంగినట్టిదియ హైం • నం దెల్పెదం బొల్పుగా
వినుమీ వేఁట లొనర్పఁగా నటేగియుం • విందన్న విచ్చేసియున్
మును నే ముంటిమి స్వల్పకాదినము లిం • పొంతం గరం బొంటిగాన్. ౧౭౬.

సీ. శేషాద్రి మేము వసించియుండఁగ మునుల్, గొందఱు మముఁ గూర్చి ఘోరతపము
సేయఁగాఁ బ్రత్యక్షమై యభీష్టం బేమి యన వారు మోక్షంబు నభిలషింప
నది తపోధ్వరజపస్వాధ్యాయముఖసత్క్రియాకలాపంబులఁ బ్రాప్త మగునె
నాచేతహేతులకు జ్ఞానసంగతులకుఁ, గాని కైవల్యంబు గలుగ దెందు
తే. గీ. నాగనాగాశనాగవనాగములను, గము లమర మన ముగ్గమ్యగములమగుచు
సాధులను బాధఁ గావింపసాధులగుచు, వారు మొఱలిడఁగ నపరివారుఁడగుచు.

చం. గరుడుని మీఁదఁ గూర్చి యధికం బగుటం దదహార్యసీమ మం
దిరముగ నున్న యాహరియె నిక్కముగా మన వాంఛఁ దీర్చునం
చరిగిరి సాహసైకపరులాత్మసముద్యమసిద్ధిమాత్రత
త్పరమతి నంద్రుగాని యిది తప్పిది యొప్పని కర్జ మెంతురే. ౧౬౮.

కం. తలఁచుకొనినంతపని వారలు సేసిరి దాని కేను బ్రతివిధిఁ జేయన్
వలసె నవి యెవ్వియైనను, ఫలియింపకయుండునే తపస్వులవాంఛల్. ౧౬౯.

కం. ఈవని మొదటిది దీనికి. చాపనిషంగాసిముఖ్యసన్నాహముతో
మాపని రేపని చూడక, యేపని కేగి నలు లొప్ప నేగఁగ వలసెన్. ౧౭౦.

చం. వలలును మాట్లు దీమములుఁ బాదులు జోపులు వేఁపులున్ మొదల్
గలతగుసాధనంబు లెసఁగ న్నలపోటరి వేఁటకాండ్రు రా
వలదని నిల్పఁగా వలసె వాని కవే యెదు రేగుదెంచి ని
శ్చలముగ లక్ష్యసీమ వరుసం గుహనామృగము ల్వసింపుటన్. ౧౭౧.

గీ. అప్పు డొకపరి నాలైదహర్నిశమ్ముఁ
లుండవలసెను మాయుండుకొండ విడిచి
మఱియు నొకపరి వెడలుచు మరలుచుండ
వలసెఁ గొన్నాళ్లు దాని నేర్పడఁగ వినుము. ౧౭౨.

చం. కలఁ డొకగొల్లఁ డిద్దరి నొకానొకపల్లియ నందగోపన
త్కులజుఁడు వాఁడు పుట్టినదిగోలె నెకప్పుడు నూరు నిల్లునుం
దెలియనివాఁడునా నడవిఁ ద్రిమ్మరుచుం బసి తోడు వాఁడుగా
మెలఁగుచునుండు నప్పసులమీఁదుల నీ పులకింప నెప్పుడున్. ౧౯౧.

కం. అటులుండఁగ వానికి గో, పటలీసేవైక పుణ్య ♦ పరిపాకమునన్
ఘటియిల్లెఁ దెలివి మది వి, స్ఫుటతరముగ నిట్టులొకటఁ ♦ జోద్యము గాఁగన్.

సీ. అడవిమ్రాఁకులఁ గాంచి ♦ పుడమి నెవ్వఁడు నాటె, వీని నెల్లనటంచు ♦ విస్మయపడు
సెలయేళ్లఁ దిలకించి ♦ యిల వీని నెవ్వండు, ద్రవ్వించె ననుచు విం ♦ తవహియించు
భూధరంబులఁ జూచి ♦ ప్రోవు వెట్టె నెవఁడీ, రాతిగుట్ట లటంచు ♦ భ్రాంతిఁ జెందు
మెకములఁ గని వీని ♦ మేపు నీర్వట్టు నె, వ్వఁడు గాంచు నంచున ♦ బ్రమువహించు
తే.గీ. గొప్పదొరయొక్కఁ డెవ్వఁడో ♦ తప్పకుండ, నిట్లు గావింపుచునియాన ♦ తిచ్చియుండ
వచ్చు లెంకల కాబంటు ♦ బలఁగమైనఁ, గానరాదయ్యెఁ జిత్రమి ♦ కాననలోన.

చం. అని మఱియుం దలంచు నిటు ♦ లార ననుం గనె నాదు తండ్రి యా
తనిఁ గనె వాని తండ్రి యిటు ♦ తండ్రుల తండ్రుల నెన్న మున్నుగా
జననము నొందియుండవలెఁ ♦ జక్కఁగ నొక్కఁడు వాఁ డెవండొకో
యని తెలియందగుం దెలుపు ♦ నాతనిఁ దొల్త నెఱుంగఁ గానగున్. ౧౫౬.

కం. అనుకొనుచుఁ గంటి కెయ్యది, గనిపించిన దాని కెల్లఁ ♦ గారణ మొకఁడుం
డును దానిఁ దెలుపు నెవఁడో, యనుకొనుచుండఁగ నొకయ ♦ హర్ముఖవేళన్.

కం. వాని కొకవిప్రుఁ డెదుటం, గానంబడెఁ గేయిఁ ద్రోవఁ ♦ గానక కానన్
దా నొక్కెడ నిలచి యుష, స్స్నానమునకు జలము లుండు ♦ చక్కి నెమకుచున్.

శా. ఆవిప్రుం గని డాయఁగా నరిగి య ♦ య్యా! యియ్యరణ్యంబునం
దీవొక్కండవు సంచరింపఁగఁ గతం ♦ బే మంచుఁ బల్కంగ నీ
శ్రీవన్ గారుడపర్వతంబు గల దం ♦ ద్రిగ్ర్యగ్రభాగంబునం
దేవుండుండుఁ గదా తదంఘ్రియుగ మం ♦ ర్థిం గొల్వఁగా నేఁచుచున్. ౧౫౯.

ఉ. ఏనొకరుండ నిన్న నట ♦ కేగుచునుండఁగ సంజప్రొద్దునన్
వానమొయిల్ పడిం గవియ ♦ బై నిరు లేచఁగ దారిదప్పి యి
క్కాన నిశన్ వసించితి ని ♦ కానొక యూరమునందు వేకువన్
స్నానజలంబు లిం దరయ ♦ నా కగపించితి వీవు నాపుడున్. ౧౬౦.

కం. అయ్యా! నాపున్నియమే, మయ్యా యియ్యెడకు మీర ♦ లరుదెంచుటచే
నియ్యెడ దొడ్డది యయ్యెఁ గ, దయ్యా యియ్యడవి మీరఁ ♦ బడుగిడుకతనన్.

కం. ఒదవె న్నినుఁ గాంచుట నాఁ,డఁ దలంచినతీర్థము లెదు•టను దోఁచినటుల్
వెదుకం బోయినతీవియ, పదముల దవిలి నటు లిపుడు•పావనమూర్తీ. ౧౯౨.

కం. పులుఁగులరాయనికొండం, గలఁ డొకదేవుండు వానిఁ• గనఁగాఁ జనఁగా
వలె నంటి వతఁడు బాపఁడొ, పొలుపగునొరకొడుకొ గొల్ల•బోయఁడొ చెపుమా.

మ. అనినన్ మువ్వురు గాఁడు మువ్వురుగ న•య్యావేళలం దోఁచె న
య్యనఘుం డందఱి కంటె నాథుఁడు జగం•బాతండె కల్పించె నా
తనికిం జేయఁగరాని యొక్కటియు నీ•ధాత్రీ తలంబందు లే
దనినం గ్రక్కునఁ దత్పదంబులకు సా•ష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౯౪.

శా. ఎవ్వా రైనను దెల్పఁగాఁ దగినవా• రే తెంతురో యంచు నే
నువ్విళ్లూరుచునున్న దన్న నిదియే • యొక్కండె కల్పించినాఁ
డెవ్వాఁడో జగ మెల్ల నంచు మదిలో • నే నెంచుకొంచున్న య
ట్టివ్వేళన్ వచియించినాఁడవు గదే • యీ వానుడుల్ నిక్కముల్. ౧౯౫.

కం. అందఱికంటె నతండే, ముందు పొడమి యుంటఁ జేసి• మొదలిటివాఁ డౌ
చుం దవరు నట్లు నాతల,పుం దోఁచెడి నతని కంటెఁ • బూర్వుఁడు లేమిన్.

కం. నీమాటకుఁ దార్కాణగ, నామదిలోఁ దోఁచె నతఁడు• నా యడిగినయ
ట్లామువ్వురు గాఁడని మఱి,యామువ్వురు నగుదు రంటి• వది యెట్లొక్కొ. ౧౯౬.

చం. అన విని బ్రాహ్మణుం డనియె •నాతఁడు బాపఁడు గాఁడు రాజనం
దనుఁ డనరాదు గొల్లఁ డనఁ• దప్పగు నాతఁడు మూఁడుజాతులన్
జననము నొందె రాముఁ డనఁ•బంజ్ఞల మున్ ప్రజఁ గొన్నివేళలన్
ఘనమతిఁ గ్రోవ నట్లగుటఁ• గాఁడని యానని తెల్పఁగాఁ దగున్. ౧౯౭.

కవిరాజవిరాజితము.—అనినముదంబున•నాతఁడువొంగుచు•నయ్య వినందగు•నాతని వ
ర్తనములు రాముఁడ•రణ్యమునందు వి•రాధునిఁ గూలిచి•రావణుఁ జం
పిన ఘనుఁడే కద•పీనికతల్ మును •వీనులవిందుగ• వేమఱు విం
టినిజామియాతఁడు•నిక్కము దేవుఁడు•నీనుడులట్లనె•నిక్కవముల్.

కం. కొయ్యలకునుగోఁతికిఁదొలు, దయ్యమునకుదొరతనంబు • దయనొనఁగెఁగదా
నెయ్యమున నతనిఁ గొలిచిన, నెయ్యది సమకూరకుండు•నెవ్వరి కైనన్. ౨౦౦.

క౦. ఆయయ్య రాచకొమరుం, డాయన నని గెలుకలేక • యరిగెను శాపం
డీయిరువురుఁ దగుదురు మఱి, నాయింట నొకండు పొడమి • నాఁ దట గాదే.

క౦. నీవంటి యెఱుకగలవా, రీవిశ్వమునందుఁ గలరె • యెచ్చోనైనం
గావున దేవునిఁ దెలియం,గావలె నతని నెటు గానఁ • గాఁ దగుఁ జెపుమా.

గీ. ఎచట నుండుదేవుఁ • డేతీరుగా నుండు, నేమటంచుఁ బిలువ • నేగుదెంచు
నేవి యారగించు • నెంతద వ్వాతని, యెల్ల యెల్ల నాకు • నెఱుఁగఁజెపుమ. ౨౦౩.

క౦. అని మూఢభక్తి వేఁడిన, విని విప్రుఁడు వానిభక్తి • విశ్వాసాదుల్
తనకుఁ ముదమిడఁగా నా, తనిదయఁ దరియింపఁ జేయు • తలఁపునఁ బలికెన్.

చ౦. పరమపదంబు వానికి ని • వాసము నల్లని మబ్బుగెబ్బు నం
గరుచిగలాఁడు స్వామి! మముఁ • గావ మనం బలరెంచు నెద్దియె
వ్వరి కిల నోగిరం బదియె • వానికి నింపగు నెంతదవ్వు కు
య్యరయ వినంగ నానొ యతఁ • డంతటి దవ్వున నుండు నంతటన్. ౨౦౪.

శా. నీవా దేవునిఁ జూడఁ గోరితివ యే • నిం దెల్పెదం సర్వవాం
ఛావాప్తిన్ ఘటియించు దాని నొకది • వ్యంబైనమంత్రోత్తమం
బావర్తించుచునుండు మొక్కనెల ని • త్యంబుం గడుం బూని కొం
పైవర్తిల్లఁగ వేయిసారు లటపైఁ • బ్రార్థింపు మీచొప్పునన్. ౨౦౫

క౦. నల్లని మేన్గలసామీ, తెల్లనిమోరగలపక్కి • తేజిపయిన్ నీ
వల్లన యరుదెంచి కృపం, జల్లనిపాల్కడయును • చవిఁగొని చనుమీ. ౨౦౬.

క౦. అని వేఁడుకొనిన దేవుఁడు, కనికరమున నీవసించు • కడ కేతెంచున్
దినదిన మిటుచేసిన దర్శన మిచ్చుం జనువు లిచ్చు • రమ్మన వచ్చున్. ౨౦౭.

క౦. అని తెలిపిన నమ్మంత్రము, ననుగ్రహింపవలెననియు • నాపై మఱియున్
దనబందుగుఁ కుఁ గూడం, గనుపట్టెడు వెరవుఁ జూపఁ • గావలె ననియున్. ౨౦౮.

క౦. ఒనరఁగ విప్రుని పదయుగ, మున దనమూర్ధంబు సోఁక • మ్రొక్కిన నతఁ డొ
య్యన లేవనెత్తి యొక ఝరమున స్నాతునిఁ జేసి దాను • మున్నుగ వానిన్.

క౦. పిమ్మటఁ దారక మనుశ్రే, ద మ్మగుచతురక్షరిన్ య • థావిధి నుపదే
శమ్మొనరఁజేసి యిమ్మం, త్రమ్మెనుఱకుండు మనుచుఁ • గ్రమ్మఱఁ బలికెన్. ౨౧౦.

ఉ. అల్లదె నల్లనై పొడవునై మన మిప్పుడు చెప్పుకొన్న శ్రీ
వల్లభుఁ డిల్లుగాఁగ నిలువం జెలువం బుగమించునీద భూ
తల్లజకొండదాని కొకదండనె సంగు సరోవరంబు సం
ఫుల్లపయోజహల్లకసముల్లసితంబయి బంధురాఖ్యచేన్. ౨౧౧.

కం. నీవారి దాని వారిన్, నేనేగం దానమాడ నియమింపుము నీ
వావేళ నీవాసఁగుపా, ల్ద్రావఁగఁ జనుదెంచి మీకు దర్శన మిచ్చున్. ౨౧౨.

కం. అప్పగిదిఁ జెప్పి విప్రుం, డప్పుడె తన దారిపట్టి యరిగిన నాతం
డొప్పగ నుపదేశోక్తుల, జొప్పున మంత్రము జపించి శుద్ధాత్ముఁడై. ౨౧౩.

గీ. కాఁచిచల్లార్చిపాలుమీఁగడనమర్చి, బిగ్గరగఁ జేర్చిననుఁగూర్చి పిలువఁదొడఁగ
నల్లనగుసామిచిల్వబోన పుహుమాయి, నెక్కిరావయ్యయివుడునా చక్కికనుచు.

మ. త్వరతో నన్నుఁ బ్రసన్నుఁడై దరికి నాహ్వానంబు గావింప నే
డ్కి రహింపం దరియం గృతప్రణాముఁడనాటం జేసి తద్ధ్యానమై
ఖరిఁ బక్షీంద్రహయుండనై యచట సాక్షాత్కారముం జేయఁగా
నరుగంగా వలసెం జుమీ యపుడ భక్తాధీనతం దెల్పుచున్. ౨౧౪.

కం. ఆనాఁ డటు నేనరుగఁగ, నానాఁటికి నతఁడు నెమ్మినమ్మికయుఁ దగం
గా నటు పిల్వఁ దొడంగుట, నేనేగుట నాకు నిత్యకృత్యం బయ్యెన్. ౨౧౫.

గీ. అటులు కొన్నాళ్లు గడపి యంతట నతండు, బంధుగులకెల్ల నిప్పని బయలుపఱప
వార లబ్బురపడి మస్తువారుఁ గూడఁ, జూడఁ గోరినఁ గొలననీ గాడఁ జేయు.

ఉ. వారికి నెల్లదర్శన మవారితలీల నొసంగి యీతఁడీ
తీరునఁ జేయుచుండఁ బని తీరదె మాకని వానిఁ బిల్చి యా
ధీర!హితంబు గాదు మన భీరహితాత్మత నన్ను నెప్డు మా
చేరువ నుండఁ గోర మముఁ జేరు వరం బిడి నారమర్త్యులన్. ౨౧౬.

గీ. అతఁడు చతురక్షరీజపవ్రతనిరూఢ, బుద్ధిఫలసిద్ధిఁ బడసిన యద్ధరిత్రిఁ
జెందె నిల సర్వసిద్ధిప్రసిద్ధి బంధు, రంజకసరస్సునకు బంధుర మను పేరు.

కం. తొలుత నొకకొన్నిప్రొద్దుల, కొలఁదిగ నొకకొన్నియేండ్ల కొలఁదిగ నేఁడుం
దలఁగిరి మిటుపైఁ దలఁగన్, వలయుం గద వేల కొలఁది వర్షంబులుగాన్. ౨౨౦.

ఉ. నావుడు నన్నుఁ గూర్చి పద♦నంబును మూఁడవసారి చెల్వడం
గావలె నంటి రీ రిపుడు♦ గావున నట్లన నేమి కారణం
బో వినఁగన్న సందియము♦ వోవునె నాదు మనంబు తొట్రుపా
టావహిలం దలంకెఁ జెపు♦మా కృప నాయపరాధమున్ హరీ. ౨౨౧.

కం. అనవుడు నీ వపరాధం, బనుకొని యొనరింపకున్న♦ నది యపరాధం
బును గాక యున్న యయ్యెన్, మునివర మాచలనమునకు♦ మూల మెటన్నన్.

ఉ. కుక్కుటలింగమూర్తి గడుఁ♦గూరిమిఁ జెప్పిన తారకక్రమం
బక్కడి రాజశేఖరున♦ కంతయుఁ జెల్లముఁ జేసి పచ్చితీ
విక్కడి కాతఁ డంత జపి♦యించెను దన్మహిమం బెఱుంగనం
దొక్కవిధంబుఁ బూని విధి♦యుక్తిగ నెక్కదినంబె పేర్మితోన్. ౨౨౩.

కం. తావన్మాత్రజపంబున, నే వానికి వరము లొసఁగ♦ నేగి తదీయం
బౌ వాంఛ యేమి యని సం, భావింపఁగవలసెఁ దత్ప్ర♦భావము వలనన్.

సీ. అతఁ డా జపమున♦కై దీక్షఁ బూని సం,కల్పించు నపుడు సాం♦గపరివార
ముగ మమ్ముఁ బ్రత్యక్ష♦ మగుఁడటంచుఁ దలంప, నచ్చటి కప్పుడె♦ యరుగుచుండ
నంతఁ బ్రదోషనా♦ట్యావసరంబునఁ, గుక్కుటేశ్వరు కొల్వుఁ♦ గోరి వేడ్క
గుంపులై వచ్చు♦ నిలింపు లంతంతనె, మమ్మంతరిక్షమా♦ర్గమ్మునందుఁ

తే.గీ. గాంచి యెదురేగు దెంచి స♦మంచితముగ, నక్కడకు మమ్ముఁ గూడఁగ♦మ్మనుచు వేఁడ
నింత కన్నను మే లున్న♦దే యటంచుఁ, జెలఁగి మే మందఱముఁ బ్రవే♦శించునపుడు.

ఉ. మాపటివిఘ్నరూపమును♦ మాన కొగిం బవళింపఁ జేయనో
తేపకుఁ దేపకుం బ్రబలు♦ తేజపు వేఁడిమి మగ్నమూర్తియై
పాపికొనంగనో గగన♦వర్తపరిభ్రమణప్రభూతసం
తాపము దీఱ మజ్జన మొ♦నర్పను భానుఁడు ప్రాలె వార్ధికై. ౨౨౬.

గీ. కాలసభికాగ్రగణ్యుండు♦ కాలగళుని, నటనపటిమావలోకనా♦నంతరమునఁ
బారితోషిక మిడఁగ నం♦బరము గొసను, బసుపానంగించె నవసంజ♦ పసఁ బొసంగ

కం. జగ మంధకారితను జెం, దెఁ గదా యని తోడుతోన♦ దీపకలాపం
బాగిఁ దోఁచెను ఘసితద్యుతి, యుఁ గడుం జొప్పడియె నప్పు♦డొప్పుగఁ జూడన్.

గీ. అంతట నిశాసుధాకర♦వ్యతికరమునఁ
గడలుకొనుచు రాగ మన సముగ్ర మగురీతిఁ

బోకువుఁగెంజాయ రంజిల్లు • పాలువుఁ గాంచెఁ
బ్రాక్పటంబున కొకవింత • వన్నె యిడుచు. ౨౨౯.

మ. బలభిత్ప్రోన్నతరత్నసౌధవలభీ • వ్యాలంబిరక్తచ్ఛదో
జ్జ్వలశారీకలధౌతపంజరముశే • వం దూరుపుంగొండపైఁ
బొలిచెన్ సోదయరాగలాంఛనపరి • స్ఫూర్తిం దుషారాంశుమం
డల మూర్ధప్రతిపాదిరశ్మిగణసం • ధానస్ఫురన్మూర్తియై. ౨౩౦.

శా. ఆరేయెల్లను మున్ను శంకరుని నా • ట్యం బంత భృంగీశుహా
స్యోగ్రప్రౌఢిమ మంత నందికృతసా • యొప్పారు గానక్రియా
సారస్యంబును బిమ్మట న్నపతిప • స్సంరంభకుంభప్రభం
సారూఢోక్తులు గాలయాపనము సే • య న్మిమ్మె నుండఁగాన్. ౨౩౧.

సీ. తొలికోడి తానయ్యె • మొలుఁగత్తిమూఁడు భం • గులఁ గుక్కుటేశుండు • కొనరి కూసె
నాలమందల కెల్ల • నధినేత తానయ్యె, పాంకంబుగా నంది • అంకె వైచెఁ
దీర్ఘంబుఁ దెచ్చుహ • స్తికిఁ బెద్ద తానయ్యె, లంబోదరుఁడు బృంహి • తం బొనర్చె
విహగంబులకు నెల్లఁ • బెద్ద దానై కుమా, రుని కేకి పిలుచ ని • స్స్వన మొనర్చెఁ

తే.గీ. దానలింగార్చకులకుఁ బ్రా • ధమికుఁడగుచుఁ, బాతరనిలుండు గేతనా • గ్రమున నున్న
ఘంట మ్రోయించె వందిమా • గధులు తామె, యగుచు భక్తులు పేర్కొని • రపుడు మమ్ము.

ఉ. అంతట భానుమంతుఁ డుద • యాచలరంగము నందుఁ దోఁచె న
త్యంతము రమ్యమైన యరు • ణాంగమునుం జతురాస్యవిభ్రమం
బెంతయు నొప్పఁగా భువన • సృష్టికి నున్నతి మించు భారతీ
కాంతుని వేషమొప్పఁగ జ • గజ్జనసభ్యులమ్రోల నొప్పగాన్. ౨౩౩.

కం. అంతటను గుక్కుటేశుఁడు, సంతసమున సముచితోప • చారమ్ముల మ
మ్మెంతయును గారవించి యొ, కింతయు భేదమ్ము లేని • హితము దలిర్పన్. ౨౩౪.

గీ. మమ్ములను బంపు నపు డయ్యు • మాధవుండు, కొమరసామిని రావించి • కొంతదవ్వు
సాగనంపించు మని పంప • నాగుహుండు, దోడరా నేగితిమి రాజ • దుర్గమునకు.

కం. అపు డాస్వపు డాయం జని, చెపుమా యుపమాక నుండ • శీఘ్రము గాఁగన్.
జపముం దపముం మఱుఁ గూ, ర్చి పరంతప! రాఁ దలంచి • చేసితి నాడే. ౨౩౬.

కం. వచ్చితి మదుపును ఋషులు, నిచ్చెద మమ్ముం బ్రియహితము • మిగుల చెలిమిఁ గతా

సచ్చరిత యనిన నమ్మహీభృచ్చంద్రుఁడు మాఱుమ్రొక్కి వినయించె నిటుల్.

శా. దేవా! తారకమంత్రతత్త్వము ప్రసాదించెన్ మదస్వామి నా
కీవే వేలుపువైనఁ గోర్కి లిడ రా వేయంచుఁ బ్రార్థించినన్
వేవేగం జనుదెంచి నీ దగు మనోభీష్టం బమోఘంబుగాఁ
గావించుం జుమి యంచుఁ దెల్పి మఱియుం గారుణ్యచిత్తంబునన్. ౨౭౮.

క. కలి శ్రీవేంకటరమణుఁడె, కలఁపఁగఁ బ్రత్యక్షదైవతం బటు గాన
న్దొలుత జప మితనిఁ గూర్చియె, సలుపుము నీవాంఛితము లొసఁగ నేతెంచున్.

క. కావున వేంకటరమణుఁడె, తావకవంశంబునందు దరతరములుగా
భూవరులఁ బ్రోచుచుండెడు, నావన మొనరింపు మనుచుఁ బ్రార్థింపు మనెన్ ౨౮౦.

గీ. తన్మహామంత్రమున కధిదైవతంబు, రాముఁ డీతండు వేంకటరమణుఁ డనుచు
భేద మెంచకు మాతఁడు విభవమూర్తి, దలఁపఁగా నీతఁ డర్చావతారమూర్తి.

క. నారదముని చెప్పిన యా, తీరున ధ్యానం బొనర్చితిని నే సాక్షా
త్కారం బొనరించితి వీ, వారీతిన్ భక్తవరద యవితథ్యవరదా. ౨౮౨.

క. కావున నలమేల్మంగా, దేవియు నీవలమితో మదీయాన్వయముం
బ్రోవఁగ నిందు వసింపుఁడు, దేవా ప్రతిన్పతి చెంతఁ దేజ మెలర్పన్. ౨౮౩.

క. అటు లైదువేలవర్షము, లటుపై నాచంద్రతారకార్కంబుగ స
ప్పటుబలుఁడు కుమారుఁడె, ప్పటి కప్పుడు నృపులఁ బ్రోవ వర మీవలయున్.

చం. అని యిటు లానృపాలమణి ప్రార్థనఁ జేయఁగ వాని నీవు కో
రినవరమిచ్చినార మని ప్రీతునిఁ జేసి కుమారు నింటికిన్
బనిచి సతీసమేతముగ వచ్చితి మిచ్చటి కేము నీతలం
చినగతి నయ్యెఁ గాద మునిశేఖర యంచు వచించి వెండియున్. ౨౮౫.

శా. నీ వా రాజకులావతంసమునకుం డెందంబునం బ్రీతిగా
శ్రీవంశప్రతిభాప్రతాపజయసౌశీల్యాదు లెంతేనిఁ బెం
పై వర్ధిల్లఁగఁ దారకంబు భవఘోరాంభోధినిస్తారకం
బో వాచంయమివర్య తెల్పితిఁ గదే యూహించి యుక్తంబుగాన్. ౨౮౬.

క. అందుల కేమును మోదముఁ, జెందితి మిఁక నేమి కోర్కులున్నవొ చెపుమా
డెందంబున సందేహముఁ, బొందక యని శౌరి వల్కె మునిముదితుండై. ౨౮౭.

క. స్వామీ! నిష్కాముఁడనగు, నే మిము నేమనుచుఁ గోర్కె • లివి యని యడుగం
గా మదిఁ దలంతు నైనను, మీమాటకు మేరమీఱ • మియు ననుచితమగుక్. ౨౯౮.

క. కావున నీయిరుతెఱఁగుల, నీవేళ నొనర్పఁ దగిన • దిద్దియె యనుచున్
భావమునందు వితర్కము, గావించుచునుందు భక్త • కల్యాణకరా. ౨౯౯.

గీ. అనిన నిష్కాము లగుతపో • ధనులు మున్ను
గడఁగువనులును లోకోప • కారమునకుఁ
గాద యలవడె నీవు న • కర్మ గణిఁ జేయ
రాద యన నాతఁడు మహాప్ర • సాద మనుచు. ౩౦౦.

క. జగములకుఁ బ్రీతిఁ జేయుట, జగన్నివాసునకుఁ బ్రీతి • సలుపుట యనుచున్
దగ మున్ని టిమునిగణ ము, ప్పగిదిం గావించుచుండ • వచ్చు నటంచున్. ౩౦౧.

సీ. దేవసేవనముఁ దైర్థికుఁడు గావింపఁగా, నరుగుచో స్మృతినోకిం • తైననడుమ
వదలించు నెఱిఁగిన • వాఁడు గావున మాని, తేవన దీక్ష నెం • తేవనమునఁ
జనుచుండఁ బ్రొద్దుగుం • కినఁనాఁటిరాతిరి, నడవి దా నివసించు • టాదిగాఁగ
స్వామి కంతయును వి • జ్ఞాపనంబొనరించి, తత్పిశాచత్వంబు • తలఁగఁ జేయు
తే.గీ. టొకటియుఁ గలిఁ గరాజక • న్యక త్రిలింగ, విభునిపట్టపుదేవిఁ గా • వించు టొకటి
యును మనంబునఁ గోర్కెలై • యున్న వెన్న, విన్నవించితి భక్తప్ర • సన్నహృదయ.

మ. అన శ్రీవేంకటనాయకుండు దరహా • సాంకూరరమ్యాస్యుఁడై
యను నప్పండితమాని వ్యాఘ్రముహతుఁడై • యట్లయ్యె నే నాఁడు యా
చనకై యేగుచువచ్చునప్పు డొగి మా • సంసేవనం బాచరిం
తు నటం చీగుడిఁ గాంచి మ్రొక్కెఁ జనె నీ • త్రోవన్ సుతాన్వితుఁడై. ౩౦౩.

గీ. మరల వచ్చునాఁడు • మముఁ గొల్వ లేదు మా, కొండవంకఁ జూడ • కుండ బండి
మైన డిగ్గఁడయ్యె • సూనుండు తెలిపిన, వినియు వినని యట్లు • వెడలు మనియె.

మ. వాని తనూజు పౌత్రుఁడు స్వ • వార్షికలబ్ధికిఁ బీఠికాపురా
స్థానికి వచ్చి నిన్నుఁ దగు • సత్కృతులం గని యింటి కేగువాఁ
డై నియమంబునం బదగ • యాజలమజ్జన మాచరించి య
చ్చోనెడఁ బిండదానము వి • శుద్ధమతిన్ స్వపితృప్రియంబుగాన్. ౩౦౪.

శా. దానం జేసియు నీవుఁ జేసిన తదుద్యద్వాఃప్లుతిం జేసియున్
వానిం బాసి తొలంగెఁ గ్రూరత యికం బైశాచకవ్యక్తి యు
ద్దానిం బాయు నటన్న బంధురనరాంతర్వారిపూరంబులం
దానం బాడిన వీఁడు వీనిసఖులుం ధన్యాత్ములౌదు ర్వడిన్. ౨౫౭.

గీ. అనిన నిపుడయే వచ్చెద నసుచు మౌని, వర్యుఁ డగ్రిరవరబహిర్వాసులైన
వాంద్ర నందఱ బంధురవారి ముంప, నంద ఱందుండి వెల్వడు నంతలోన,

కం. ఇంగాలము లగ్నిశిఖా,సంగంబున దీప్తి వడసి క్షణమాత్రములో
నంగారములయినట్టుల, పొంగారు మనోజ్ఞరూపములఁ గని వారల్. ౨౫౮.

కం. మునుపటి కొలంది ప్రాయము, మునుపటి కొలఁది యగురూపమును గని వారల్
మునుపటిగొన మొక్కుటిఁ గవ,రనఘుంబగు తత్సరోమహత్త్వంబనదే. ౨౫౯.

కం. నారదుఁ డచటనె యున్నటు, లారక్షకుఁడైన శౌరి నరసి తదాజ్ఞన్
వారికి నందఱ కపుడా, నారాయణుపాదపర్శనంబు ఘటించెన్. ౨౬౦.

గీ. దయనుగతపాపులయినయందఱను గాంచి, శౌరికరుణించి మీకల్మషములు వాసెఁ
బావనాకృతులైతిరి భవ్యులార, యనుచుఁ గ్రమ్మఱనమ్మౌని నరసి పలికె.

కం. కరుణం దారకమున ద్వ్యక్షరి నుపదేశింపు మీప్రజకు వెస వారుం
దురు సాంతానికలోకము, లిరవులుగా నిర్విచారవృత్తి దలిర్పన్. ౨౬౨.

మ. ఇఁక నక్కన్నె త్రిలింగదేశధరణీభృన్మౌళి దేశేరియా
నాకొ తాకుండు నెకో యటంచు మదిలో నొక్కింతసందేహ మూ
నకు మా రాజు నిజానురక్తను గుణజ్ఞుండౌటచేఁ బెండ్లి యా
డక వర్జించునె యిట్టిచుట్టముల వీడం జూచునే యెయ్యెడన్. ౨౬౩.

కం. ఎల్లియె యయ్యిరువురకును, దల్లంబుగఁ బెండ్లియగు నందే పయనంబై
తల్లి దనపరిజనములతో, నల్లునిపురిఁ జేర నరుగు నారయ మొదుటన్. ౨౬౪.

సీ. ఈముద్దుఁగొమ్మ మూఁడేండ్లప్రాయంబున, నుండ నిక్కొండపై నున్నదమ్మఁ
గొలువంగఁ బరిజనంబులతోడఁ దలిదండ్రు, లేతెంచి మాకు సంప్రీతిఁ జేయ
నంధ్రదేశేంద్రుపురంధ్రియా నిది యంచు, వరము మే మొసఁగంగఁ బడసి యీగు
వభు దంగరక్షకై యస్మదాకృతితోడి, కనకప్రతిమ దీనికంఠసీమ

తే.గీ. హారతరళంబుగాఁ గూర్చి• యరుగునంత, వత్సరంబున నగ్గజ•ధ్వజవిభుండు
వినయవతియందుఁ గలభాంకుఁ•డనెడి విభునిఁ, గనియె నీభద్రమతియను•కన్నె వెనుక

గీ. స్వాప మెప్పుడు నొప్పదు•సాంధ్యవేళ, ముక్తమూర్ధజులై నిద్ర•వోవఁ గూడ
దనుచు నిమ్ముద్దియ యెఱుంగ•కట్లొనర్చు, నంతనంతర మొదవె భూ•తాళిగవియ.

చం. అది యటు లుండ నిమ్ము సము•దారుఁ డమానుషబాహుశౌర్యుఁ డు
న్మదరిపుహారి వీరపుర•నాథుఁడు పుణ్యయశోభిధానుఁ డొ
ప్పిద ముగ నెల్లి భద్రమతిఁ • బెండిలి యౌ నిఁక వత్సరంబులో
హృదయ మెలర్ప మేము వసి•యింపఁగ నచ్చటి కేఁగఁగా వలెన్. ౨౬౭.

ఉ. తద్దయు నీవు లోకహిత•తత్పరతన్ మముఁ గొన్ని కోరి తిం
కద్దియు నేని గోర్కె గల • దేని ఘటింతుము వేఁడు మంచు నా
నద్దివిజేంద్రవందితు ద•యారసమానసు వేంకటేశ్వరుం
బెద్దయుఁ బ్రొద్దు కోర్కెలిడఁ • బేర్కొని యమ్ముని వల్కె నిమ్మెయిన్. ౨౬౮.

సీ. సుకవిసారస్వత•స్ఫురణంబు రసికాంత, రంగరంజకమై యె•సంగవలయు
నృపనయవ్యాపార • మేపార దాక్షిణ్య, మున జనావనవృత్తిఁ• బూనవలయుఁ
బర్జన్యుఁ డనుకూల • వర్షియై కర్షక, హర్షకరోత్కర్ష • నలర వలయు
జనపదంబులు సుభి•క్షంబులై తృణకాష్ఠ, జలసమృద్ధములుగాఁ• జెలఁగ వలయుఁ

తే.గీ. బ్రకృతిజనసంచయంబుఁ బ•రస్పరంబు, చెలిమి వాటించి పాడిమై• నెలమిగాంచి
కలిమిని వహించి పాఁడిపం•టల రహించి, రాజవిశ్వాసపరత చే•బ్రబల వలయు.

కం. అని ముని యాశాస్యము దెల్పిన విని గరుడాద్రివాసి • వేంకటరమణుం
డనుమోదంబున నిప్పని, కనుమతి గావింతు ననుచు • ననియెం గరుణన్.

సీ. బ్రహ్మవిద్యామహా • ప్రజ్ఞానిధిత్వంబు, దివిజేంద్రసదృశవై•భవసమృద్ధి
యదితికశ్యపసమా•నాపత్యయోగంబు, నంద్రినాయకకౌతు•కానురక్తిఁ
నారదప్రతిమాన•తారకజపసిద్ధి, ధూర్జటినిభభూత•దోషవృత్తి
హీనభూతాభసాం•తానికలోకాప్తి, వల్లవతుల్యకై•వల్యపదవి

తే.గీ. యేతదస్మత్ప్రభూతవి•ఖ్యాతమహిమ, సహితమహితకథావిన•శ్రవణపఠన
నిరతనిరతుల కొదవు మూ•నివర! వారలున్నెడల నీతలంచి న•ట్లుండుఁ జుమ్ము.

గీ. అడరు మునివాస మొంటి•మామిడి యనంగ, విప్రరాక్షసురావి రా•వికముపాడు
ద్విజుఁడు వార్చెద ననుగుంట•కేటగుంట, వల్లవులపల్లె గోపాల•పట్టనంబు.

శా. లోకానుగ్రహకాంక్ష నీగతిఁ గృపాళుండై మరున్మానికా
శ్రీకాంతుండు వరంబు లిచ్చి దని యించెం దాక్షిణ్యభూమీధవుం
స్తోకశ్రీమహిమంబు శౌనకముఖర్షుల్ ప్రీతిఁ బొందంగ వి
ద్యాకల్పుం డగుసూతుఁడుం దెలిపె నిట్లత్యంతమోదంబునన్. ౨౭౩.

మ. శుభసంధాయక శాలివాహనశకేషుశ్రోత్రహస్తేందు (౧౭౭౫) స
చ్ఛుభకృద్వత్సరచైత్రశుద్ధనవమీశుభ్రాంశుజాహంబునం
దు భవద్భావుక పాదమూలమున నెంతో భక్తి నర్పించితిం
బ్రభుతంగైకొని రామ యీకృతిఁ గృపం బ్రఖ్యాతి నొందింపవే. ౨౭౪.

కం. శ్రీరమ్యగుణస్తోమా! రారాజత్కీర్తికామ! రాజలలామా!
గౌరీసన్నుతనామా! తారకమంత్రార్థతత్త్వధామా! రామా. ౨౭౫.

శా. లంకారాజ్యనివేశితారిసహజశ్లాఘార్హబాహా నిరా
తంకప్రౌఢబలాబలా! హితహితార్థప్రేషితస్వర్ణస
త్పంకేరుట్సరపాలితోషిక నితాంతప్రీతరత్నాంగదా
లంకారద్వయదానమోదపరఖేలద్వాయుజాతాంగదా. ౨౭౬.

మానిని. శ్రీవిభవాస్పదశంఖరథాంగకచిహ్నమనోహరమంజుసదా
భావుకదేవులపల్లికులప్రభవద్విజపూజితభవ్యపదా!
రావుకులోత్తమరాజశిఖామణిరామధరావరనందనస
ద్భావకుమారమహీపతిసూర్యనృపాలముహుఃపరిపాలనధీ. ౨౭౭.

→ గద్యము. ←

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయ నామధేయ ప్రణీతంబైన మహేంద్ర
విజయం బను ప్రబంధంబు నందు
సర్వంబు
షష్ఠాశ్వాసము.
శ్రీరామార్పణమస్తు.